

นโยบายด้านการศึกษาของพม่าในยุคนายพลเนวิน ค.ศ.1962-1988

21 ต.ค. 2552

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชีย
พฤษภาคม 2552
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๙ 355๐31

0
340.9591
73946

นโยบายด้านการศึกษาของพม่าในยุคนายพลเนวิน ค.ศ.1962-1988

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชีย
พฤษภาคม 2552

วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ . (2552). นโยบายด้านการศึกษาของพม่าในยุคนายพลเนวิน

ค.ศ.1962-1988. สารนิพนธ์ ศศ.ม.(ประวัติศาสตร์เอเชีย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์อัมพร เอ็งสุโสภณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลัปลีง คงชนะ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการศึกษาของรัฐบาลนายพลเนวิน ค.ศ. 1962 – 1988 และการดำเนินงานด้านการศึกษาระดับพื้นฐานตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษา พร้อมทั้งวิเคราะห์ผลการดำเนินงานการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าในยุคนายพลเนวิน โดยใช้วิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ นำเสนอในรูปแบบบรรยายเชิงวิเคราะห์ที่ศึกษาจากเอกสารทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้รู้ชาวพม่าในที่ได้รับการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวิน ค.ศ.1962 - 1988

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนโยบายการศึกษาของพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวิน มาจากแนวคิดด้านการเมือง ที่รัฐบาลพม่าพยายามวางรากฐานความเป็นสังคมนิยมโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่อุดมการณ์ของรัฐ ซึ่งรัฐบาลพม่าให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ชาตินิยมและสังคมนิยม เพื่อให้ประชาชนยอมรับและสนับสนุนรัฐ รัฐบาลพม่ามีแนวคิดทางด้านเศรษฐกิจโดยให้การศึกษาเข้าไปมีส่วนช่วยทำให้ประชาชนของประเทศมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมไปถึงแนวคิดด้านสังคม ที่รัฐบาลพม่าพยายามเข้าไปแก้ไขปัญหาความแตกแยกของกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า โดยรัฐพยายามใช้การศึกษาเข้าไปขัดเกล่าและเปลี่ยนแปลงให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆเป็นพม่าหรือมีจิตสำนึกในการพัฒนาความเป็นเอกภาพให้กับประเทศ ตลอดจนการสร้างภาพลักษณ์และความยุติธรรมทางสังคมโดยเฉพาะทางด้านการศึกษา โดยรัฐบาลพม่าทำการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ

รัฐบาลพม่ายุคนายพลเนวิน ได้เริ่มดำเนินการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาพม่าใหม่ ใน ค.ศ. 1965 รัฐบาลได้โอนโรงเรียนเอกชนมาเป็นของรัฐ เพื่อที่รัฐจะได้ควบคุมการศึกษาเองทั้งหมด โดยไม่อนุญาตให้กลุ่มเอกชนตลอดจนองค์กรต่างประเทศเข้ามาดำเนินกิจการต่างๆได้อีกต่อไป ในค.ศ. 1966 รัฐบาลได้ออกกฎหมายการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเป็น 5 : 4 : 2 กล่าวคือในชั้นประถมศึกษาที่รวมกับชั้นอนุบาลใช้เวลาเรียน 5 ปี ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลาเรียน 4 ปี และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใช้เวลาเรียน 2 ปี ซึ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของกรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงการศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานในยุครัฐบาลนายพลเนวินได้กำหนดให้ภาษาพม่าเป็นภาษาหลักเพื่อสอนในโรงเรียนโดยไม่อนุญาตให้ภาษาพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆจัดสอนในโรงเรียนได้อีกต่อไป ส่วนวิชาภาษาอังกฤษถูกลดความสำคัญโดยเริ่มใช้สอนในชั้นปีที่ 5 หรือเทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้รัฐบาลพม่ายังได้ให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์ โดยบรรจุเป็นรายวิชาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลได้ส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลจัดโครงการณรงค์การรู้หนังสือที่เริ่มจัดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1964 โดยมีเป้าหมาย

ไปยังกลุ่มเกษตรกรและผู้ใช้แรงงานในการพัฒนาตนเองและอาชีพ รวมไปถึงการให้วัดเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาเพื่อรองรับเด็กที่ไม่มีโอกาสเข้าโรงเรียนให้สามารถรู้หนังสือได้

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาของรัฐบาลนายพลเนวิน รัฐบาลไม่ได้จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ ทำให้การขยายและพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าไม่ประสบความสำเร็จ แม้ว่าตัวเลขของจำนวนโรงเรียน นักเรียน และครู จากสถิติของกรมศึกษาพื้นฐานพม่าพบว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่เมื่อเทียบกับการประเมินจำนวนประชาชนในกลุ่มอายุ 5 – 15 ปีทั่วประเทศ พบว่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ในด้านครูที่เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาการศึกษา กลับไม่ได้รับการพัฒนาด้านคุณภาพและผลิตครูให้มีสัดส่วนเพียงพอกับนักเรียน โดยเฉพาะครูในระดับชั้นประถมศึกษาที่ต้องมีการดูแลนักเรียนมากกว่าระดับชั้นอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถทำการสอนให้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งรายได้ของครูมีอัตราต่ำ ไม่สร้างแรงจูงใจในการสอนนักเรียน ครูไม่ได้รับการอบรมเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูพม่าขาดคุณภาพ โดยครูไม่รู้วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ตลอดจนขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนขั้นพื้นฐาน เช่น โต๊ะและเก้าอี้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพและคุณภาพการศึกษาของพม่า สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุหนึ่ง(นอกเหนือจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ)ที่นำไปสู่การที่นักเรียนไม่สนใจเรียน ขาดเรียน จนกระทั่งเลิกเรียนกลางคันในที่สุด

การดำเนินการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินสิ้นสุดลงในค.ศ.1988 เมื่อเกิดการต่อต้านรัฐบาลอย่างรุนแรง นายพลเนวินประกาศลาออกจากตำแหน่งผู้ปกครองสูงสุดของประเทศ แต่ก็ยังคงกุมอำนาจและมีอิทธิพลต่อการแต่งตั้งผู้นำคนใหม่ คือ เสง์ลวินและดร.หม่อง หม่อง ประชาชนจึงยังทำการต่อต้านรัฐบาลต่อไป จนเป็นเหตุให้นายพลชอหม่องทำรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง ซึ่งการเข้ามามีอำนาจของนายพลชอหม่องนี้จึงเป็นการยุติบทบาทของรัฐบาลนายพลเนวิน

THE BURMESE EDUCATIONAL POLICY IN GENERAL NEWIN PERIOD,
1962-1988

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements For the
Master of Arts Degree in Asian History
at Srinakharinwirot University
May 2009

Watanapong Worakunwisit. (2009). *The Burmese Educational Policy in General Newin Period, 1962 – 1988*. Master 's Project, M.A. (Asian History). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Lecturer Amphorn Engsusophon , Asst. Prof. Plubplung Kongchana

The objectives of this research are to study the various factors that influence the formation of educational policy of General Newin's government during 1962-1988, to study the implementation of basic education policy from primary to secondary school levels, and finally to analyze the achievements of implementing basic education policy in Burma during General Newin regime. The research which is presented in an analytical description form uses historical methodology through collecting of documents in Thailand and from foreign sources. Interviews with certain Burmese people who got their education during this period were also conducted.

It is found that General Newin government tried to use education as a means to propagate the ideology of socialism. The government inculcated people with the ideologies of nationalism and socialism in order to gain their recognition and support. Also, the Burmese government wanted to see that education would enable people to develop the country's economy. With regard to social matters, the government put much effort in solving the division of various ethnic groups in Burma by using education in enhancing people's consciousness of unity or being Burmese. In addition, the Burmese government wanted to establish social equality and justice. Thus, in the aspect of education, the program of providing basic education was carried out all over the country.

The government of General Newin started to reform the administration of education in 1965. It nationalized all private schools in order to have control over educational affairs and no longer permitted the involvement of private groups or foreign agencies. In 1966, the Burmese government issued a law regarding basic education and adopted the 5:4:2 system; namely, 5 years of kindergarten plus primary school level, 4 years of secondary level, and 2 years of high school level. The basic education was under the responsibility of the Division of Basic education, Ministry of Education.

The basic education of the Newin government allowed only the Burmese language to be taught in schools while banning the teaching of languages of other ethnic groups. The teaching of English language also became less important. It was not taught until the 5th year of education which was at secondary school level. However, the Burmese government placed more importance on sciences by incorporating them into primary school level. Apart

from that, the government promoted non-formal education as can be seen from the literacy campaign through programs of self-improvement and career development that began in 1964. The target of the campaign were farmers and laborers. Temples were also included in the education system for accommodating children deprived of schooling opportunity so that they could learn to read.

However, Newin government did not allocate enough budget for education; therefore, the policy of expanding and developing basic education did not succeed. Despite the fact that the number of schools, students and teachers increased every year according to the statistics of Burma's Division of Basic Education, observation from the countrywide population in the age group of 5-15 years old suggests that the provision of basic education did not meet the demand. Teachers are an important part of education development, but teacher quality then was not developed and the production of teachers was not in proportion with the number of students. It should be mentioned particularly for teachers at primary school level as they had to bear more burden of taking care of students than those at other levels. This resulted in low efficiency of teaching. Moreover, low income of teachers did not give much incentive to teach students. Also, teachers in Burma were not provided with training for further and continuous development of teaching. They did not know various methods of teaching to stimulate interest and catch students' attention. They were also short of basic teaching equipments such as desks and chairs; this reflected the situation and quality of education in Burma. All above mentioned are some of the factors (apart from economic problems) that led to the situation in which students were not interested in learning. They skipped classes and finally dropped out.

The implementation of educational policy of General Newin's government ended in 1988 due to violent resistance of people to the government. General Newin stepped down as the highest ruler of Burma but still retained power and had influence over the appointment of new leaders; namely, Sein Lwin and Dr. Maung Maung. This resulted in continuing resistance and it amounted to Saw Maung's coup d'état to seize the power. The rise of General Saw Maung finally ended the influence of Newin's government.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่องนโยบายด้านการศึกษาในยุคนายพลเนวินค.ศ. 1962 -1988 ของ
วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชียของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

..... อัมพร เอ็งสุโสภณ
(อาจารย์ อัมพร เอ็งสุโสภณ)
..... พลพงษ์ อดิเรก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลับพลึง คงชนะ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

..... ช. ช.
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชاکกริต ชุ่มวัฒนะ)

คณะกรรมการการสอบ

..... อัมพร เอ็งสุโสภณ ประธาน
(อาจารย์ อัมพร เอ็งสุโสภณ)
..... พลพงษ์ อดิเรก กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลับพลึง คงชนะ)
..... ช. ช. กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชัย นิรัญทวี)
..... ช. ช. กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชاکกริต ชุ่มวัฒนะ)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชีย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... กิตติมา สังข์เกษม คณบดีคณะสังคมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติมา สังข์เกษม)

วันที่ 21 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2552

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จไปได้ด้วยดี เนื่องจากความเมตตา และความกรุณาของบุคคลหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์อัมพร เอ็งสุโสภณ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ผู้คอยเป็นกำลังใจ ให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขงานสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์พลับพลึง คงชนะ ที่ปรึกษาร่วมควบคุมสารนิพนธ์ ซึ่งท่านคอยให้คำแนะนำ ให้ข้อคิดเห็นช่วยให้ผู้วิจัยเปิดประเด็นความคิดต่างๆในงานสารนิพนธ์ และตรวจแก้ไขงานสารนิพนธ์จนสำเร็จ ด้วยความอดุสาหะ ตลอดจนสอนการทำงานด้านต่างๆนอกเหนือจากงานวิจัยด้วยจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู เพื่อให้ลูกศิษย์เป็นคนเก่งและดีมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และรองศาสตราจารย์ชาคริต ชุ่มวัฒนะ ที่กรุณาสละเวลามาเป็นคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ และได้มาให้ความรู้ แนวคิดใหม่ที่ผู้วิจัยไม่ได้คาดคิดมาก่อน ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณกองทุน ผ.ศ. พลับพลึง คงชนะ ที่ให้ทุนการศึกษา เพื่อช่วยเหลือในการวิจัยแก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชาวลี จงประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลินี ประเสริฐธรรม รองศาสตราจารย์ชาติชาย พณานานนท์ รองศาสตราจารย์สนั่น เมืองวงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สวิติรี พิสนุพงศ์ รองศาสตราจารย์วุฒิชัย มุลศิลป์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริพร ดาบเพชร อาจารย์ดอกเตอร์มรกต ไมยเออร์ อาจารย์สัญญา ชีวะประเสริฐ และคณาจารย์ของภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ความรู้ ให้ความเมตตาและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อพรพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ และคุณแม่สุรางค์ ปุ่กานนท์ ที่ให้ความรัก ความเมตตา ให้กำลังใจ และคอยให้ความสนับสนุนในทุกๆเรื่องแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำวิจัย จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอังเคลอู และมะมะ ผู้มีความเมตตากรุณาสอนภาษาพม่าให้กับผู้วิจัย ซึ่งถือเป็นครั้งแรกของผู้วิจัยที่ได้รู้จักชาวพม่า และเริ่มเรียนภาษาพม่า ขอขอบคุณอาจารย์ มิ มิ (นามสมมติ) และพี่ซู (นามสมมติ) ชาวพม่าผู้ซึ่งสอนภาษาพม่าเบื้องต้นให้กับผู้วิจัยให้พอเข้าใจภาษาพม่าขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งให้ข้อมูลด้านการศึกษาของพม่าในช่วงยุคนายพลเนวิน จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ธนาภา เดชพาวุฒิกุล รุ่นพี่ผู้คอยให้ความช่วยเหลือในการให้คำแนะนำ และแนะนำหนังสือที่สำคัญต่องานวิจัย อีกทั้งขอขอบคุณรุ่นพี่รุ่นน้องประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกคนที่ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกอบอุ่นเมื่อย่างก้าวเข้ามาศึกษาต่อในภาควิชานี้ ขอขอบคุณนายวิศวมาศ ปาลสาร นางสาวอังคณา นรินทร์ชัยรังษี นางสาวกัลยวดี เรืองเดช นางสาวฤทัยชนก ห่วงจริง และนายณัฐวิทย์ พิมพ์ทอง กัลยาณมิตรร่วมรุ่น47ภาควิชาประวัติศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอดการศึกษา นอกจากนี้ขอขอบคุณพี่เดือนเพ็ญ ปาลสาร ผู้ช่วยเหลือผู้วิจัยในช่วงสุดท้าย

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์กฤษณะ ทองแก้ว อาจารย์มนัสवास กุลวงศ์ อาจารย์พรชัย นาคสีทอง อาจารย์เรืองศิลป์ หนูแก้ว พี่พรพรรณ โปร่งจิต พี่ชนัญชิตา ศิริจัญโท พี่พงษ์พันธ์ นารีน้อย รุ่นพี่ประวัติศาสตร์ ที่ถามไถ่และช่วยเหลือให้คำแนะนำในการทำวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบคุณบรรณารักษ์หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่านที่ให้กำลังใจและให้ความรู้สึกที่ดีในช่วงผู้วิจัยมาใช้บริการต่างๆในหอสมุดนี้มาตลอดระยะเวลา5ปี นอกจากนี้ผู้วิจัยยังต้องขอขอบคุณบรรณารักษ์หอสมุดทั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์เอกสาร เอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดยูเนสโก หอสมุดสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และหอสมุดสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้คำปรึกษาด้านข้อมูลด้วยความเต็มใจแก่ผู้วิจัยที่มาใช้บริการ ตลอดจนขอขอบคุณผู้ที่ให้กำลังใจแต่ไม่ได้กล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วย

วัฒน์พงศ์ วรคุณวิศิษฐ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทนำ.....	ก
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	ค
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	จ
ความสำคัญของการวิจัย.....	จ
ขอบเขตของการวิจัย.....	จ
วิธีดำเนินการวิจัย.....	ฉ
แหล่งข้อมูล.....	ฉ
1 สภาพการศึกษาของพม่าก่อนยุครัฐบาลนายพลเนวิน.....	1
การศึกษาพม่ายุคจารีต.....	1
การศึกษาพม่ายุคภายใต้การปกครองของอังกฤษ ค.ศ. 1826 – 1948.....	7
การศึกษาแบบใหม่ของพม่าก่อน ค.ศ. 1852.....	7
การศึกษาของพม่าตอนล่าง ค.ศ.1852.....	10
การศึกษาของพม่า ค.ศ.1886 – 1948.....	16
การศึกษาพม่ายุครัฐบาลอู๋ ค.ศ.1948 -1962.....	25
2 แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อนโยบายการศึกษาของรัฐบาลนายพลเนวิน.....	31
แนวคิดของรัฐบาลนายพลเนวิน.....	32
แนวคิดด้านการเมือง.....	32
อุดมการณ์ชาตินิยม.....	35
อุดมการณ์สังคมนิยม.....	39
แนวคิดด้านเศรษฐกิจ.....	44
แนวคิดด้านสังคม.....	46
ความแตกแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า.....	46
ความไม่เสมอภาคทางสังคมในพม่า.....	51

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 การจัดการศึกษาของพมายุครัฐบาลนายพลเนวิน ค.ศ.1962 – 1988.....	54
นโยบายด้านการศึกษาพม่า.....	54
การดำเนินงานด้านการศึกษาพม่า.....	55
การศึกษาในระบบ.....	57
ภาษาพม่า.....	59
ภาษาพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า.....	61
วิชาวิทยาศาสตร์.....	62
การจัดการเรียนการสอน.....	64
การศึกษานอกระบบ.....	71
โครงการรณรงค์การรู้หนังสือ.....	71
การศึกษาในวัด.....	75
4 วิเคราะห์ผลการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล	
นายพลเนวิน ค.ศ.1962 – 1988.....	82
ผลทางด้านการศึกษา.....	82
โรงเรียน.....	82
นักเรียน.....	89
ครู.....	91
ผลทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ.....	94
ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินนโยบายด้านการศึกษา.....	98
ปัญหาด้านงบประมาณ.....	98
ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา.....	99
ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน.....	100
ปัญหาด้านผู้ปกครอง.....	104
5 บทสรุป.....	107
บรรณานุกรม.....	111

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	119
ภาคผนวก ก.....	120
ภาคผนวก ข.....	122
ภาคผนวก ค.....	130
ภาคผนวก ง.....	132
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	134

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่พลเรือนระดับสูง ของพม่าระหว่างค.ศ.1910 – 1948.....	18
2 จำนวนโรงเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาช่วงก่อนเกิด สงครามโลกครั้งที่สอง.....	21
3 จำนวนประชากรโดยแยกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญในประเทศพม่า.....	47
4 ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าในยุคนายพลเนวิน.....	59
5 จำนวนวัดที่จัดสอนหนังสือและจำนวนนักเรียนในพม่า.....	77
6 จำนวนโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในยุคนายพลเนวิน ค.ศ. 1983 -1988.....	83
7 จำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 1983 -1987.....	89
8 การประเมินจำนวนประชากรอายุ 5 – 15 ปี และการเปรียบเทียบ จำนวนนักเรียน ขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 1983 – 1987.....	90
9 จำนวนครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 1983 – 1987.....	91
10 อัตรารายเดือนของครูในพม่า.....	92
11 การใช้จ่ายงบประมาณของรัฐบาลนายพลเนวิน ค.ศ. 1981 – 1986.....	98
12 ค่าร้อยละของนักเรียนทั้งหมดชั้นประถมศึกษาที่มีปัญหาเลิกเรียนกลางคัน ค.ศ. 1968 -1972 และ ค.ศ. 1982 – 1986.....	101
13 สาเหตุการหยุดเรียนกลางคัน.....	102
14 การจัดงบประมาณด้านต่างๆของพม่าในยุคภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น ค.ศ. 1943 – 1944.....	121
15 อายุของนักเรียนชั้นประถมศึกษา.....	133

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่การยึดครองดินแดนพม่าของอังกฤษ ค.ศ. 1826 ค.ศ.1852 และ ค.ศ. 1886.....	11
2 อุณู อดีตผู้นำพม่า ค.ศ. 1948 -1962.....	27
3 อาณาเขตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในพม่า.....	50
4 นายพลเนวิน อดีตผู้นำพม่า ค.ศ. 1962 - 1988.....	56
5 โรงเรียนประถมศึกษาแถวเมืองหงสาวดี.....	85
6 สภาพห้องเรียนในพม่า.....	88
7 โครงสร้างการศึกษาของพม่ายุคนายพลเนวิน.....	131

บทนำ

การศึกษาของพม่าในอดีตใช้วัดเป็นโรงเรียน มีพระสงฆ์เป็นครูผู้สอน ในยุคนั้นชาวพม่าส่วนใหญ่ได้นำบุตรหลานไปเรียนหนังสือที่วัด เมื่อโตขึ้นจึงนิยมนำบุตรหลานอุปสมบทเพื่อเรียนหนังสือต่อไป การจัดการศึกษาของพม่าในอดีตดังกล่าวไม่มีข้อบังคับจากทางราชการว่าให้เด็กมาเรียนที่วัด ไม่มีระบบการศึกษาที่ชัดเจน เช่น ไม่มีการแบ่งชั้นเรียน รวมไปถึงการจัดสอบวัดผลเพื่อเลื่อนชั้น พระสงฆ์จะทำการสอนลูกศิษย์ให้รู้หนังสือ(Literacy) ด้วยการฝึกฝน การอ่าน เขียน คำนวณ และเรียนวิชาธรรมะ¹ การศึกษาพม่าเริ่มเปลี่ยนไปเมื่ออังกฤษเข้ายึดพม่า

อังกฤษได้ทำสงครามกับพม่าครั้งที่ 1 ระหว่างค.ศ.1824 -1826 อังกฤษยึด ยะไข่ หรืออะรากัน (Arakan) และตะนาวศรี (Tenasserim) ครั้งที่ 2 เมื่อ ค.ศ.1852 อังกฤษยึดพม่าตอนล่าง (Lower Burma) และครั้งที่ 3 เมื่อ ค.ศ. 1886 อังกฤษยึดพม่าตอนบน (Upper Burma) ซึ่งถือว่าอังกฤษยึดพม่าได้ทั้งประเทศ อังกฤษได้เนรเทศพระเจ้าธิบอ (Thibaw) กษัตริย์ของพม่าและครอบครัวไปอยู่ที่อินเดีย แล้วอังกฤษเข้าปกครองพม่าแทนสถาบันกษัตริย์ของพม่าโดยปกครองเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย

ในช่วงหลังสงครามอังกฤษกับพม่าครั้งที่ 2 อังกฤษได้จัดสร้างโรงเรียนเป็นสถานศึกษาขึ้นแทนวัดในบริเวณพม่าตอนล่าง จนกระทั่ง ค.ศ.1886 อังกฤษปกครองพม่าได้ทั้งดินแดนตอนล่างและตอนบน อังกฤษจึงทำการเปลี่ยนแปลงการศึกษาควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจของพม่าขยายไปสู่พม่าตอนบน กล่าวคือมีการจัดตั้งโรงเรียนจนถึงสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ดังนั้นการศึกษาของพม่าในยุคที่อังกฤษปกครองจึงค่อยๆเปลี่ยนไปเป็นการศึกษาแบบสมัยใหม่แทนการศึกษาที่มีมาแต่เดิม อังกฤษจัดการศึกษาแบบสมัยใหม่โดยให้ความรู้ในวิชาพื้นฐานต่างๆ เช่น สุขศึกษา วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์² และภาษาอังกฤษ เนื่องจาก

* ผู้วิจัยจะใช้คำว่า พม่าในความหมายที่เกี่ยวกับประเทศ ชาวพม่า หรือรัฐบาลพม่า ตลอดทั้งเล่ม เพื่อความสะดวกต่อความเข้าใจ เนื่องจากรัฐบาลพม่าได้เปลี่ยนชื่อประเทศหลายครั้ง เช่นในยุคนายพลเนวินได้ใช้ชื่อประเทศ สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า (The Socialist Republic of the Union of Burma) ต่อมาพม่าได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็นสหภาพเมียนมาร์ (The Union of Myanmar)

** สถานศึกษาของชาวพม่าในอดีตก่อนที่จะพม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษมีอยู่สองแบบ คือ วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับบุตรหลานของราษฎรทั่วไป และในราชสำนักเป็นสถานศึกษาสำหรับพระราชโอรส พระราชธิดา เชื้อพระวงศ์และบุตรขุนนางชั้นสูง แต่ขณะเดียวกันเชื้อพระวงศ์และบุตรขุนนางชั้นสูงที่เป็นผู้ชายก็ต้องมีการบวชเรียนหนังสือที่วัดเช่นกัน

¹ชาญวิทย์ เกษตรศิริ; ฉลาดชาย รมิตานนท์; และ วีระดา สมสวัสดิ์, บรรณาธิการ. (2526). *พม่า อดีตและปัจจุบัน*. หน้า 319.

²Then Lwin. (2000). *Education in Burma (1945-1999)*. (online).

อังกฤษต้องการใช้ชาวพม่าที่มีความรู้เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร หรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่อังกฤษในพม่า เช่น ต้องการบุคคลที่มีความรู้ทางภาษาอังกฤษดี เพื่อให้เป็นล่ามหรือเป็นเสมียน¹ อังกฤษได้ดำเนินการศึกษาให้แก่พม่าต่อมาจนกระทั่งพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ ค.ศ.1948

อูนู (U Nu) ผู้นำของพม่าภายหลังจากที่ได้รับเอกราชจากอังกฤษได้เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาและจัดการศึกษาใหม่ให้เป็นแบบชาตินิยมมากขึ้น เช่น การให้ความสำคัญกับภาษาพม่าเพื่อใช้สอนในโรงเรียน และมีการโอนโรงเรียนเอกชนที่ดำเนินการภายหลังสงครามโลกเข้ามาเป็นของรัฐบาล² แต่การจัดการศึกษาดังกล่าวไม่สำเร็จ³ เพราะพม่าช่วงรัฐบาลอูนูประสบปัญหาด้านการเมืองเนื่องจากกลุ่มคอมมิวนิสต์พม่าและกลุ่มกองกำลังชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทำการต่อต้านรัฐบาลพม่า จนกระทั่งเป็นเหตุให้รัฐบาลอูนูถูกสภาปฏิวัตินำโดยนายพลเนวิน (General Newin) ทำการรัฐประหารเมื่อ ค.ศ.1962

นายพลเนวินได้จัดตั้งรัฐบาลทหารปกครองประเทศ และได้ทำการเปลี่ยนระบบการปกครองจากระบอบประชาธิปไตยมาเป็นระบอบสังคมนิยม ซึ่งมีผลต่อการจัดการด้านการศึกษาของพม่า เพราะรัฐบาลพม่าของนายพลเนวินได้ยกเลิกรูปแบบการจัดการศึกษาในยุครัฐบาลอูนู โดยทำการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีนโยบายจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางสังคมนิยม เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพและพัฒนาประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลพม่าได้แถลงถึงปัญหาด้านการศึกษาของพม่าหลายประการ เช่น เรื่องความเสมอภาคและโอกาสด้านการศึกษา เนื่องด้วยยุคอังกฤษปกครองพม่าและยุครัฐบาลอูนูไม่ได้จัดการศึกษาให้กระจายออกไปตามบริเวณเขตพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารอย่างทั่วถึง จะเห็นได้จากการจัดตั้งสถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ตามบริเวณเมืองใหญ่ เช่น รังกุ้ง (Yangon) และมันตะเลย์ (Mandalay)³ ทำให้ชาวพม่าส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ประกอบกับการศึกษาแบบที่อังกฤษและแบบที่รัฐบาลอูนูจัดให้แก่ชาวพม่าไม่สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ เช่น การให้น้ำหนักหรือให้ความสำคัญของวิชาที่ต้องการใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ ดังนั้นรัฐบาลพม่าจึงกำหนดนโยบายด้านการศึกษาของพม่าใหม่ เพื่อกระจายการศึกษาให้ทั่วถึง และให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์ และจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับหลักการสังคมนิยมแบบพม่า

¹ชาญวิทย์ เกษตรศิริ; ฉลาดชาย รมิตานนท์; และ วีระดา สมสวัสดิ์,บรรณาธิการ. (2526). เล่มเดิม.

หน้า 243.

* ภายหลังจากอูองซาน (Aung San) ถูกลอบสังหารเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม ค.ศ.1947 อูนูได้ทำหน้าที่ในการเจรจากับอังกฤษเรื่องเอกราชของพม่าและได้เป็นนายกรัฐมนตรีของพม่าตั้งแต่ค.ศ.1947จนกระทั่ง ค.ศ.1962 อูนูได้ถูกนายพลเนวินทำการรัฐประหาร ซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดอำนาจของอูนู

** รัฐบาลพม่าของอูนูยังคงอนุญาตให้เอกชนเข้ามาดำเนินงานด้านการศึกษาได้

²Then Lwin. (2000). *op. cit.* (online).

³ชาญวิทย์ เกษตรศิริ; ฉลาดชาย รมิตานนท์; และ วีระดา สมสวัสดิ์,บรรณาธิการ. (2526). เล่มเดิม.

หน้า 231.

ผู้วิจัยมีความสนใจที่ทำการศึกษาค้นคว้านโยบายด้านการศึกษาของพม่าระหว่างค.ศ. 1962 - 1988 หรือในยุคที่นายพลเนวินทำการปกครองพม่า^{*} เนื่องจากนโยบายการศึกษาดังกล่าวเป็นการริเริ่มงานด้านการศึกษา โดยขยายการศึกษาพื้นฐานให้ทั่วประเทศ และการจัดการศึกษาที่เป็นแบบเฉพาะของพม่าที่รัฐบาลพม่าในยุคของนายพลเนวินได้ดำเนินการวางนโยบายไว้โดยเชื่อว่าคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพม่า ในครั้งนั้นรัฐบาลพม่าไม่ได้ขอผู้เชี่ยวชาญหรือองค์กรต่างประเทศมาช่วยในการวางนโยบายด้านการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลพม่ามีนโยบายปิดประเทศไม่ยอมรับความช่วยเหลือทางวิชาการและทางการเงินจากภายนอกประเทศ^{**} งานวิจัยนี้กำหนดขอบเขตวิจัยเฉพาะการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น เพราะผู้วิจัยเห็นว่ารัฐบาลพม่ายุคนายพลเนวินมีความพยายามในการจัดการศึกษาพื้นฐาน เพื่อวางรากฐานในการพัฒนาประเทศต่อไป โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนโยบายการศึกษา การดำเนินงานด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานในชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ตลอดจนวิเคราะห์ผลของการดำเนินการจัดการศึกษาดังกล่าวในยุครัฐบาลนายพลเนวิน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นโยบายการศึกษาในพม่าช่วงยุคนายพลเนวิน ค.ศ. 1962 - 1988 ปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดทำการศึกษาอย่างจริงจัง แต่อย่างไรก็ตามมีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยนำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ซุวดี ดีคง. (2539). *ปฏิภิรยาของชาวพุทธต่อการปกครองของอังกฤษในพม่า ค.ศ. 1886 - 1948*. สารนิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. เนื้อหากล่าวถึงความเป็นมาของพุทธศาสนาในพม่า รวมไปถึงสถานการณ์ของพม่าในยุคภายใต้การปกครองของอังกฤษที่พุทธศาสนากุลลดความสำคัญ ซึ่งอังกฤษไม่ได้ให้การอุปถัมภ์เหมือนอย่างที่ยกษัตริย์พม่าเคยปฏิบัติต่อกันมา เป็นเหตุทำให้ชาวพม่าเกิดความไม่พอใจและทำการต่อต้านอังกฤษ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาของพม่าในยุคอาณานิคมของอังกฤษ

* นายพลเนวินปกครองพม่าต่อจากอูโนใน ค.ศ. 1962 จนกระทั่ง ค.ศ. 1988 นายพลชอหม่อง (Saw Maung) ทำการรัฐประหารแล้วยุบพรรคโครงสร้างสังคมนิยมพม่า และได้จัดตั้งสภาฟื้นฟูระเบียบแห่งรัฐ (State Law Order Restoration Council, SLORC) ขึ้นแทน ซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดยุคนายพลเนวิน ถึงแม้ว่าอำนาจของนายพลเนวินยังมีอยู่ก็ตาม

** รัฐบาลพม่ายอมรับความช่วยเหลือทางการเงินหรือสิ่งอื่นๆกับประเทศหรือองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าโดยไม่มีพันธะสัญญาใดๆที่อาจใช้เป็นข้ออ้างในการแทรกแซงการบริหารงานของรัฐบาลพม่าได้ อาทิ เช่น เยอรมัน อิสราเอล สวิตเซอร์แลนด์ อังกฤษ และหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติ เช่น องค์การยูนิเซฟ (UNICEF) และ องค์การยูเนสโก (UNESCO)

ญาณี มาลัยเจริญ. (2540). *บทบาทและความคิดทางการเมืองขององชานกับขบวนการเรียกร้องเอกราชของพม่า ค.ศ.1935-1947*. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. เนื้อหากล่าวถึงบทบาทและความคิดทางการเมืองขององชาน โดยพิจารณาในแง่แนวคิดกับการปฏิบัติสำคัญ ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ ที่มีการผสมผสานแนวคิดประชาธิปไตยกับสังคมนิยม ทำให้สะท้อนถึงบริบทของการเรียกร้องเอกราช และแนวคิดในกลุ่มชาตินิยมพม่า ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นผู้นำพม่าทั้งอูนุและนายพลเนวิน

เกียรติชัย พงษ์พานิชย์. (2533?). *สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า*. กรุงเทพฯ: พิมพ์เศพรินติงเซ็นเตอร์. เนื้อหากล่าวถึงการจัดการศึกษาพื้นฐานของพม่าในสมัยรัฐบาลนายพลเนวิน ในด้านนักเรียน โรงเรียน ครู และในส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของพม่า

วิรัช นิยมธรรม. (2551). *คิดแบบพม่าว่าด้วยชาติและวีรบุรุษในตำราเรียน*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. เนื้อหาของหนังสือนี้นำเสนอความคิดของพม่าผ่านเรื่องราวต่างๆโดยอาศัยข้อมูลจากแบบเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าเป็นหลัก ถึงแม้จะเป็นแบบเรียนที่ใช้ภายหลังยุครัฐบาลนายพลเนวิน แต่ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เห็นว่าแบบเรียนส่วนใหญ่ก็ยังใช้เนื้อหาเดิมในยุครัฐบาลนายพลเนวิน

John J ,Brandon . (1998). *The State 's Role in Education in Burma An Overview. Burma Prospects for a Democratic Future*. Cambridge Mass : World Peace Foundation and Harvard Institute. เนื้อหาได้เน้นไปยังการศึกษาของพม่าในยุคสหภาพพม่า กฏระเบียบแห่งรัฐ ในช่วงตั้งแต่ปี1989 จนกระทั่งปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในงานฉบับนี้ได้มีการอธิบายย้อนไปถึงสภาพการจัดการศึกษาในยุคนายพลเนวิน

Helen , James. (2005). *Governance and Civil Society in Myanmar Education, health, and environment*. Routledge Curozon : London. เนื้อหากล่าวถึงการดำเนินงานด้านสังคมต่างๆภายในประเทศพม่า เช่น การจัดการศึกษา สาธารณสุข แล้วสิ่งแวดล้อม โดยสำหรับงานด้านการศึกษาได้มีเนื้อหาทางการศึกษาของพม่าตั้งแต่ยุคจารีตที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง จนกระทั่งการศึกษาของพม่าในยุคปัจจุบันของสหภาพพม่ากฏระเบียบแห่งรัฐ

Ni, Zar. (1995). *The Nationalization of Education in Burma : A Radical Response to the Capitalist Development ?*. เนื้อหากล่าวถึงการศึกษาของพม่า ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการศึกษาเป็นแบบสมัยใหม่ในยุคอังกฤษปกครอง จนกระทั่งการจัดการศึกษาของพม่าภายหลังได้รับเอกราชทั้งในยุครัฐบาลอูนุและรัฐบาลนายพลเนวิน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในยุคนายพลเนวิน ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตั้งประเด็นว่า การดำเนินงานด้านการศึกษาในยุคดังกล่าวว่าเป็นการต่อต้านระบบทุนนิยมอย่างถอดรากให้หมดไปจากพม่า แต่จากการจัดการศึกษาของพม่าที่ต้องการพัฒนาให้พม่ามีความทันสมัยและสร้างความชอบธรรมแก่รัฐในการปกครอง ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งของแนวคิดระบบทุนนิยม ทำให้เห็นได้ว่าการศึกษาของพม่าไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างถอดรากต่อระบบทุนนิยมอย่างจริงจัง

Then Lwin . (2000). *Education in Burma (1945-1999)*. เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. ที่มีเนื้อหากล่าวถึงการจัดการศึกษาในช่วงต่างๆของพม่า ตั้งแต่ช่วงพม่าอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ช่วงรัฐบาลอู๋ ช่วงรัฐบาลนายพลเนวิน และช่วงรัฐบาลพม่าภายหลังยุครัฐบาลนายพลเนวิน

U Thaung Tut. (1981). *The National Literacy Campaign of BURMA : A Case Study*. Bangkok : UNESCO Regional Office for Education in Asia and the Pacific. เนื้อหากล่าวถึงรายละเอียดของโครงการรณรงค์รู้หนังสือที่ริเริ่มโครงการในปี1964 ที่รัฐบาลพม่าต้องการให้โครงการรู้หนังสือดังกล่าวเป็นการเพิ่มความรู้ ความสามารถให้กับชาวพม่าโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรและผู้ใช้แรงงานที่มีอายุระหว่าง 15 – 55 ปี

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดนโยบายด้านการศึกษายุคนายพลเนวิน ค.ศ.1962 – 1988
2. เพื่อศึกษาการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาของพม่ายุคนายพลเนวิน ค.ศ.1962 -1988
3. เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินนโยบายด้านการศึกษายุคนายพลเนวิน ค.ศ.1962 -1988

ความสำคัญของการวิจัย

- 1.ได้ทราบถึงปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดนโยบายด้านการศึกษายุคนายพลเนวิน ค.ศ.1962 - 1988
2. ได้ทราบถึงการดำเนินนโยบายด้านการศึกษา และผลของการดำเนินนโยบายยุคนายพลเนวิน ค.ศ.1962 - 1988
- 3.ได้เพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติการศึกษาของพม่าในช่วง ค.ศ.1962 - 1988 และเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาของพม่า

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีขอบเขตการวิจัยถึงการจัดการศึกษาชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวิน ซึ่งอยู่ในช่วง ค.ศ.1962 - 1988 เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลนายพลเนวินได้มีอำนาจปกครองประเทศและมีอิทธิพลต่อการจัดทำนโยบายด้านการศึกษาที่เป็นแบบเฉพาะของพม่า ซึ่งถือว่าเป็นช่วงระยะเวลาสำคัญของการจัดการศึกษาชุดหนึ่งของพม่า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนโยบายด้านการศึกษาของพม่าในยุคนายพลเนวิน ค.ศ.1962-1988 จะใช้วิธีการและแนวทางการศึกษาทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ส่วนการนำเสนอใช้รูปแบบของการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ที่มาจากงานวิจัยเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) ทั้งหนังสือ บทความ งานวิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตลอดจนการสัมภาษณ์ชาวพม่าในเรื่องการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวิน

แหล่งข้อมูล

1. สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. สำนักหอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. ห้องสมุด สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
5. สำนักหอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี
6. ห้องสมุดสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
7. ห้องสมุดองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก

(UNESCO)

8. ศูนย์เอกสารเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9. ศูนย์สารสนเทศทางประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10. ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของพม่า

บทที่ 1

สภาพการศึกษาของพม่าก่อนยุครัฐบาลนายพลเนวิน

พม่ามีประวัติศาสตร์ต่อเนื่องยาวนาน ตั้งแต่พม่าในยุคมจารีตที่มีกษัตริย์ปกครองแบ่งออกเป็นราชวงศ์ต่างๆ เช่น ราชวงศ์พุกาม (Pagan Dynasty) ค.ศ.1044 - 1287 ราชวงศ์ตองอู (Taung-ngu Dynasty) ค.ศ.1486 -1752 และ ราชวงศ์คองบอง(Konbaung Dynasty) ค.ศ.1752 - 1885 ด้านการศึกษาของพม่ายุคจารีตนี้ วัดมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา โดยมีพระสงฆ์เป็นครูผู้สอน ต่อเนื่องมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่19 การศึกษาของพม่าจึงได้มีการเปลี่ยนแปลง เมื่ออังกฤษเริ่มเข้ามาปกครองดินแดนบางส่วนของพม่าโดยการนำระบบการศึกษาแบบใหม่ซึ่งใช้โรงเรียนเป็นสถานที่ทำการสอนแทนวัด ต่อมาเมื่อพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษค.ศ.1948 รัฐบาลพม่าของอูนุก็ยังได้ดำเนินรูปแบบการศึกษาตามแบบอังกฤษ ทำให้เห็นได้ว่ารูปแบบการดำเนินงานด้านการศึกษาของพม่าก่อนยุคนายพลเนวิน ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากการศึกษาแบบจารีตเป็นการศึกษาแบบใหม่โดยอังกฤษ ซึ่งการจัดการศึกษาแบบใหม่โดยอังกฤษนี้ได้ใช้เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาของพม่าในปัจจุบัน¹

ภูมิหลังด้านการศึกษาของพม่าในช่วงก่อนยุคนายพลเนวินเริ่มต้นจากการศึกษาแบบจารีตของพม่าตั้งแต่สมัยราชวงศ์พุกาม ค.ศ. 1044 จนถึงการจัดการศึกษาของพม่ายุครัฐบาลอูนุก่อนการรัฐประหารยึดอำนาจของนายพลเนวินในค.ศ.1962 ทำให้เข้าใจภาพรวมด้านการศึกษาของพม่า การจัดทำนโยบายด้านการศึกษา ตลอดจนการดำเนินงานด้านการศึกษาในยุคนายพลเนวินดียิ่งขึ้น โดยแบ่งการศึกษาของพม่าเป็นยุคต่างๆได้ดังนี้

การศึกษาพม่ายุคจารีต

ก่อนที่อังกฤษได้เข้ามาทำการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในพม่า พม่าถือเป็นดินแดนแห่งหนึ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษา จากคำกล่าวของ นิคโคโล แมนนุซี(Niccolo Mannuci)ชาวเวนิส (Venetian) ที่เดินทางเข้ามายังดินแดนพม่าประมาณ ค.ศ. 1700 ซึ่งตรงกับในรัชสมัยพระเจ้าแสนไหแห่งราชวงศ์ตองอู ได้กล่าวถึงขุนนางที่ทำการปกครองดินแดนพม่า เมื่อออกตรวจตราตามหมู่บ้านต่างๆต้องมีการจดบันทึก² ที่สะท้อนให้เห็นถึงนำพม่าในยุคมจารีตว่าเป็นคนมีการศึกษาดังนั้นก่อนที่จะอังกฤษเข้าปกครองพม่า พม่ามีความเจริญในด้านการศึกษาในระดับหนึ่งแล้ว

¹Helen, James . (2005). *Governance and Civil Society in Myanmar Education, health, And environment.* p.79.

²Ibid . p.78.

การศึกษาในยุคจารีตทั่วไป มีวัดเป็นศูนย์กลางทางด้านการศึกษา เนื่องจากชาวพม่าส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทมาตั้งแต่ก่อนสมัยราชวงศ์พุกาม¹ จนกระทั่งในรัชสมัยพระเจ้าอโนรธา(Anawrahta, 1044 - 1077) พระองค์ทรงศรัทธาในพุทธศาสนา ศรัทธาต่อพระชินอรหันต์(Shin Arahant)* ตลอดจนพระองค์ต้องการขจัดนักบวชนอกกรีต และขจัดความเชื่อเรื่องผีนัด(Nat)ของชาวบ้าน พระองค์โปรดให้ส่งคณะทูตไปยังเมืองสะเทิม(Thaton)ที่อยู่ในดินแดนมอญ เพื่อทูลขอพระไตรปิฎกจากพระเจ้ามनुหะกษัตริย์มอญ(Manuha) และนิมนต์พระสงฆ์ขึ้นมายังพุกาม พระเจ้ามनुหะไม่พระราชทานให้ พระเจ้าอโนรธาจึงได้ยกทัพไปโจมตีเมืองสะเทิมและรวบรวมกองทัpmอญ ทำให้พม่าสามารถอันเชิญพระไตรปิฎก พร้อมทั้งนำพระเจ้ามनुหะและนำชาวมอญประมาณ 30,000 คน² ซึ่งรวมถึงพระสงฆ์ นักปราชญ์ นักเขียนช่างฝีมือ³ นอกจากนี้ยังได้นิมนต์พระสงฆ์จากศรีลังกาให้อยู่ที่วัดในพุกาม⁴ เพื่อสร้างความเจริญทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างมอญและพม่าในพุกาม ตลอดจนเพื่อทำการเผยแผ่คำสอนตามหลักพุทธศาสนาให้แก่ชาวพม่า ทำให้ชาวพม่าเกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อพุทธศาสนาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

วัดจึงเป็นศูนย์กลางทางสังคมที่สำคัญของพม่า ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านทั้งในเมืองและชนบทต่างมีวัดตั้งอยู่ ประกอบกับการที่พระสงฆ์ได้มีการเรียนคัมภีร์พระไตรปิฎก หลักธรรมต่างๆ และมีการสอบความรู้เพื่อเลื่อนขั้นทางตำแหน่งสงฆ์ ทำให้พระสงฆ์เหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการอ่าน เขียน ภาษาบาลี ภาษาพม่า การคำนวณ ตลอดจนหลักธรรมทางพุทธศาสนา นอกจากนี้พระสงฆ์ยังต้องทำหน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนาเพื่อให้ดำรงอยู่ต่อไป พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญทางด้านการศึกษา ดังจะเห็นได้จากคำที่เรียกว่าจ้อง (Kyaun) ในภาษาพม่าซึ่งมีความหมายได้ทั้งวัดและโรงเรียน⁵

ปัจจัยการดำเนินงานด้านการศึกษาของวัดในยุคจารีตนี้ ที่สำคัญคือพระสงฆ์มีหน้าที่เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าให้กับพุทธศาสนิกชน พระสงฆ์ยังให้การศึกษาแก่เด็กชาวพม่า เพื่อเกิดความชำนาญในการใช้ภาษา โดยเฉพาะการอ่าน และการเขียนภาษาบาลีและภาษาพม่า เพื่อเตรียมให้เด็กผู้ชายที่ได้ศึกษาวิชาเหล่านี้ได้มีความเชี่ยวชาญในการเขียนและการอ่านคัมภีร์ของพุทธ

¹หม่องทินอ่อง. (2548). *ประวัติศาสตร์พม่า*. พิมพ์ครั้งที่2. แปลโดย เพ็ชร สุมิตร. หน้า 11.

* พระชินอรหันต์เป็นพระสงฆ์นิกายเถรวาทที่ได้กำลังจาริกแสวงบุญจากเมืองสะเทิมไปกรุงพุกาม จึงได้พบกับพระเจ้าอโนรธา ซึ่งพระเจ้าอโนรธามีศรัทธาต่อพระชินอรหันต์ และต้องการให้พระชินอรหันต์ช่วยเผยแผ่พุทธศาสนาในกรุงพุกามต่อไป เพื่อขจัดความเชื่อเรื่องผี นัดของชาวบ้าน ตลอดจนขจัดนักบวชนอกกรีต ทำให้พระชินอรหันต์มีอิทธิพลต่อการปกครองบ้านเมือง โดยเป็นที่ปรึกษาการให้กับพระเจ้าอโนรธาและกษัตริย์พม่าในเวลาต่อมาด้วย

²Helen, James . (2005). *op. cit* . p.79.

³หม่องทินอ่อง. (2548). *เล่มเดิม*. หน้า 33.

⁴Helen, James . (2005). *op. cit* . loc. cit.

⁵ตรี จตุรานนท์. (2548). *ความเป็นมาของการประกาศให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของพม่า* ใน ค.ศ.1961. หน้า 32.

ศาสนาซึ่งเป็นพื้นฐานในการศึกษาคัมภีร์ชั้นสูงในช่วงตอนบวชเป็นสามเณรหรือเป็นพระสงฆ์ เพื่อเป็นการสืบทอดพุทธศาสนาให้คงอยู่ในสังคมพม่าต่อไป

การศึกษาในวัดนั้นจัดไว้เฉพาะเด็กผู้ชาย ทั้งนี้เนื่องจากเด็กผู้ชายสามารถคลุกคลีอยู่ใกล้ชิดกับพระสงฆ์ได้มากกว่าเด็กผู้หญิง ประกอบกับวัฒนธรรมของพม่าเชื่อว่าผู้ชายจะต้องเป็นผู้นำครอบครัว เด็กผู้ชายจึงมีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียนกับพระสงฆ์ เพื่อนำความรู้ทั้งด้านหลักธรรมและความรู้ด้านหนังสือที่ได้นั้นใช้เป็นหลักในการบวชเรียน รวมไปถึงการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนาเพื่อเป็นผู้นำครอบครัวในอนาคต ส่วนเด็กผู้หญิงนั้นถูกฝึกให้ทำหน้าที่และเรียนรู้เรื่องการทำงานภายในบ้านและการเลี้ยงดูบุตร ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องเรียนหนังสือเหมือนกับเด็กผู้ชาย

อย่างไรก็ตามยังมีเด็กผู้หญิงบางส่วนที่มีโอกาสได้รับการศึกษาเหมือนกับเด็กผู้ชาย แม้ว่าเป็นส่วนน้อย แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเด็กผู้หญิงพม่าไม่ได้ถูกกีดกันทางด้านการศึกษา พระสงฆ์อาจจัดการสอนหนังสือให้กับเด็กผู้หญิงในช่วงกลางวัน หรือได้รับการสอนจากครอบครัวที่มีการศึกษาซึ่งทำการสอนการอ่านเขียนให้กับลูกผู้หญิงของตนเอง ดังนั้นชาวพม่าทั้งเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงจึงมีโอกาสดำเนินการศึกษาเหมือนกัน ถึงแม้ว่าอัตราส่วนการรู้หนังสือของเด็กผู้ชายจะมากกว่าเด็กผู้หญิง ถึงร้อยละ 71.7 และ ร้อยละ 21 ตามลำดับ¹ นอกจากนี้การศึกษาในยุคจารีตของพม่ายังเป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้บุคคลทุกชนชั้นของสังคมพม่าทั้ง เจ้านาย* ขุนนาง ตลอดจนสามัญชนทั่วไปมีโอกาสได้รับการศึกษาในวัด และเมื่อเด็กเหล่านี้ได้เข้าไปเรียนกับพระสงฆ์ที่วัดจึงมีสถานะภาพ วิชาการ ระเบียบวินัยที่ปฏิบัติภายในวัดเท่าเทียมกัน² การศึกษาพม่าในยุคจารีตไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการคัดสรรคนเข้าทำงาน หรือใช้ความรู้เพื่อสร้างความร่ำรวยเหมือนอย่างในปัจจุบัน แต่การศึกษายุคจารีตเป็นการสืบทอดพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป ตลอดจนนำความรู้มาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต

การศึกษาพม่ายุคจารีตได้เริ่มมีการฝึกฝนคนให้มีโอกาสได้รับราชการเป็นขุนนางในราชสำนัก³ อย่างเห็นได้ชัดในรัชสมัยพระเจ้ามินดง(Mindon Min , ค.ศ. 1853 - 1878) ที่มีการคัดสรรบุคคลเพื่อทำงานราชการ⁴ ส่วนการศึกษาเพื่อหาเลี้ยงชีพของชาวพม่านั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันในแต่ละครอบครัวที่ประกอบอาชีพต่างกัน โดยมีพ่อแม่หรือปู่ยาดายายเป็นผู้สั่งสอนให้บุตรหลานให้มีความรู้ในการเลี้ยงชีพตามแบบที่ตนเองทำอยู่ ในขณะเดียวกันครอบครัวของชาวพม่าต้องส่งบุตรหลานที่เป็นผู้ชายเข้ารับการการศึกษาที่วัด เพื่อเตรียมบวชเรียนเป็นสามเณร หรือพระสงฆ์ต่อไป

¹ J Russell ,Andrus . (1956?). *Burmese Economic Life*. p. 37.

* ในกรณีตัวอย่างของพระเจ้าธีบอ(Tribaw) ซึ่งสมัยก่อนขึ้นเป็นกษัตริย์ พระองค์เคยบวชเป็นพระสงฆ์

² John F, Cady. (1958). *A History of Modern Burma*. p. 61.

³ Ni, Zar. (1995). *The Nationalization of Education in Burma : A Radical Response to the Capitalist Development?*. p.7.

⁴ โรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์, (2550). *รัฐในพม่า*. แปลโดย พรรณงาม เกษธรรมสาร, สดิส ชันติ วรพงศ์ และ ศศิธร รัชนี้ ณ อยุธยา. หน้า 42 .

จนกระทั่งเมื่อลาลิกขาออกมาเป็นฆราวาสก็จะได้นำความรู้และคำสั่งสอนของพุทธศาสนาที่ได้จากการศึกษาในวัดใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสมดุลระหว่างการศึกษาระบบในวัดกับการดำรงชีพของสังคมพม่า

การศึกษาพม่าในยุคจารีตได้ดำเนินในลักษณะตามอริยาคัย ซึ่งหมายถึงรูปแบบการจัดการศึกษาในวัดของพระสงฆ์ โดยการศึกษาในเวลานั้นไม่มีการกำหนดนโยบายจากส่วนกลางหรือจากรัฐ รวมไปถึงยังไม่มีกฎเกณฑ์และลำดับชั้นเรียนที่ชัดเจน โดยพระสงฆ์มีอิสระในการสอนหลักธรรมและวิชาการต่างๆให้กับเด็กผู้ชายพม่า อีกทั้งการที่จะรับนักเรียนได้มากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับสถานที่ของวัดแต่ละแห่ง การศึกษาในวัดพระสงฆ์ไม่ได้เก็บค่าเล่าเรียนจากผู้ปกครอง แต่พระสงฆ์เหล่านี้ยังคงดำเนินการสอนประชาชนอยู่ได้ เนื่องจากการอุปถัมภ์จากพุทธศาสนิกชนชาวพม่าทั่วไปและจากสถาบันกษัตริย์

กษัตริย์พม่าทรงพยายามอุปถัมภ์พุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะกษัตริย์ต้องการอาศัยพุทธศาสนาประการหนึ่ง คือเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองในการสร้างความชอบธรรมให้กับกษัตริย์¹ เมื่อกษัตริย์ทำการอุปถัมภ์พุทธศาสนาให้มีความเจริญและทำการปกครองโดยความเป็นธรรม ก็ได้ชื่อว่าเป็น “ธรรมราชา” สร้างความเลื่อมใสศรัทธาให้กับประชาชนทั่วไปได้ ตลอดจนการสอนเรื่องผลบุญและผลกรรมตามแนวคิดทางพุทธศาสนา สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคมได้อย่างหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการอธิบายสถานภาพที่ไม่เท่าเทียมกันของคนกลุ่มต่างๆในสังคม อาทิ ผู้ได้เป็นกษัตริย์นั้นมาจากผลแห่งกรรมดีที่สร้างสมมาในอดีตชาติ ซึ่งเป็นการสั่งสอนให้ผู้คนยอมรับสถานะภาพของตนเอง ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดความมั่นคงและเอกภาพทางการเมืองได้²

ชาวพม่าได้นำบุตรชายไปเรียนหนังสือกับพระสงฆ์ที่วัด ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือแบบอาศัยอยู่กับพระสงฆ์ที่วัด และแบบไปกลับระหว่างโรงเรียนกับบ้าน³ โดยครอบครัวชาวพม่าเริ่มส่งบุตรชายให้ไปเรียนที่วัดเมื่อมีอายุ 6 ขวบ หรือมีอายุมากกว่านั้นซึ่งแล้วแต่ความพร้อมของครอบครัวของเด็กนั้นๆ เพราะชาวพม่าต้องการให้บุตรชายของตนเข้าศึกษาพระธรรมและหาความรู้ต่างๆจากพระสงฆ์ก่อนการบรรพชาเป็นสามเณร หรือการอุปสมบทเป็นพระสงฆ์เมื่ออายุครบ 20 ปี ดังเช่นการสัมภาษณ์เด็กชายชาวพม่าโดยอี.ไมเคิล เมนเดลสัน (E. Michael Mandelson) เกี่ยวกับการศึกษาในวัด “ฉันได้ถูกส่งไปโรงเรียน(วัด)ตอนฉันอายุ 6 ปี มันเป็นวันที่สำคัญมากของชีวิตฉัน แม่และพ่อของฉันไปขออนุญาตจากพระอาจารย์(sayadaw) และพระอาจารย์ได้เลือกวันพฤหัสบดีเป็นวันที่เริ่มเรียนของฉัน...”⁴ การสัมภาษณ์ของอี.ไมเคิล เมนเดลสัน ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นภาพของชาวพม่าได้ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษา โดยนำบุตรหลานไปมอบให้พระสงฆ์ (พระ

¹ ชวตี ดีคง. (2539). *ปฏิกริยาของชาวพุทธต่อการปกครองของอังกฤษในพม่า ค.ศ. 1886 – 1948*.

หน้า 5.

² แหล่งเดิม. หน้า 7.

³ John F. Cady. (1958). *op. cit.* p. 59.

⁴ E. Michael Mandelson . (1975). *Sangha and state in Burma A study of Monastic Sectarianism and Leadership*. p. 152.

อาจารย์)เป็นผู้สั่งสอน พระอาจารย์ได้กำหนดให้วันพฤหัสบดี เนื่องจากชาวพม่ามีความเชื่อว่าการเล่าเรียนต้องเริ่มที่วันพฤหัสบดี และการเขียนในวันศุกร์¹ วันพฤหัสบดีถูกยึดถือเป็นวันสำคัญทางการศึกษาเล่าเรียนของชาวพม่า ซึ่งคล้ายกับไทยที่เห็นว่าเป็นวันครู ผู้ปกครองและบุตรหลานที่นำมาเรียนหนังสือได้นำดอกไม้และอาหารมาทำพิธีเคารพและส่งมอบบุตรหลานให้กับพระสงฆ์ เมื่อถึงเวลาเรียนเด็กชายเหล่านี้จะอยู่ภายใต้คำแนะนำและการควบคุมของพระสงฆ์ นอกจากนี้การศึกษาของพม่าในยุคจารีตนี้เปรียบเสมือนเป็นการศึกษาภาคบังคับทางสังคมของพม่า เนื่องจากเด็กผู้ชายไม่มีทางเลือกและจำเป็นต้องไปเรียนที่วัด ซึ่งถ้าเด็กหนีการเรียนหรือไม่ยอมไปเรียนก็ถูกผู้ปกครองและญาติพี่น้องของเด็กเหล่านี้นำกลับมาเรียนกับพระสงฆ์อยู่เสมอ²

ส่วนการสอนวิชาต่างๆในโรงเรียนวัด พระสงฆ์เน้นการสอน อ่าน เขียน คำนวน และ วิชาธรรมะ โดยแต่ละวันการสอนของพระสงฆ์เริ่มที่การสอนเบื้องต้นด้วยบทสวดมนต์ รวมไปถึงการสอนหลักธรรมะต่างๆ เช่น ศีลห้า(five precepts) โลกนิติ(A sort of guide to the world of men) บทนมัสการพระพุทธเจ้า(Formulas of homage) มงคลสูตร (Maha Mongala Sutta) บทสวดชัยมงคล(Prayer for the Conquest of external and internal moral enemies) และสอนพุทธประวัติ (Jatagas)³ ตลอดจนการสอนหลักภาษาพม่า เช่น สระ พยัญชนะ และการประสมคำต่างๆ ซึ่งวิธีการสอนของพระสงฆ์ส่วนใหญ่เน้นในลักษณะท่องจำ⁴ โดยนักเรียนต่างต้องตะโกนท่องบทเรียนต่างๆตามพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์ให้เวลาลูกศิษย์ได้ฝึกหัดท่อง ลูกศิษย์ต่างจะต้องฝึกท่องและจำบทเรียนที่พระสงฆ์ได้สอนให้ได้ก่อนกลับบ้านในแต่ละวัน และเวลาเรียนในวันต่อมา ลูกศิษย์ต้องท่องให้พระสงฆ์ฟังอีกรอบหนึ่ง⁵ ส่วนวิชาการเขียน ลูกศิษย์เริ่มฝึกเขียนจากที่พระสงฆ์ได้สอนลงบนกระดานชนวน^{**} โดยใช้หินเขียน การเขียนตัวอักษรพม่าเขียนจากซ้ายไปขวา

การสอนทั้งการอ่านและการเขียนนี้พระสงฆ์จะสอนและฝึกฝนลูกศิษย์ จนกว่าลูกศิษย์จะจำได้ในแต่ละบทเรียน ซึ่งถ้าลูกศิษย์อ่านหรือเขียนผิดก็ถูกพระสงฆ์ทำโทษโดยการตีด้วยไม้เรียว⁶ ในขณะเดียวกันลูกศิษย์เหล่านี้ยังต้องมีกิจกรรมและหน้าที่นอกเวลาเรียน ในการช่วยเหลือพระ

¹E.Michael Mandelson . (1975). *op. cit.* p. 153.

²John F, Cady. (1958). *op. cit.* p. 59.

* อี. ไมเคิล เมนเดลสันได้แปลไว้ว่าเป็นพุทธประวัติ (Stories of lives of the Buddha) อ้างอิงจาก E.Michael Mandelson . (1975). *op. cit.* p. 153.

³Sunait Chutintaranond . (1992). Higher Education in Burma from the Pre – colonial Period to the Present. In *Asian Revive.* p. 36.

⁴พระมหาบัวสหาย ปัญญาวิโร. (2540). *การศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทยพม่า.* หน้า 9 .

⁵E.Michael Mandelson . (1975). *op. cit.* p. 153.

** สุธีระ ประเสริฐสรรพ อธิบายถึงระหว่างการเดินทางไปพม่าในค.ศ. 2549 และได้แวะโรงเรียนชั้นประถมของพม่า ก็ยังได้เห็นถึงกระดานชนวนที่ใช้ในการเรียนการสอน โปรดดูในสุธีระ ประเสริฐสรรพ .(2550). *สาวา...พม่าสามัญเป็นฉันนี้.* หน้า 99.

⁶E.Michael Mandelson . (1975). *op. cit.* p.153.

อาจารย์ของตนเอง เช่น การที่ลูกศิษย์ต้องไปช่วยรับบาตรกับพระสงฆ์ในช่วงเช้า การจัดอาหาร การล้างจาน การตักน้ำ ช่วยดูแลความสะอาดของวัด หรือขึ้นอยู่กับความต้องการของพระสงฆ์¹

สำหรับวิชาการสอนในวัดของพระสงฆ์นี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงวิชาทางธรรมะอย่างเดียวเท่านั้น แต่พระสงฆ์ยังสามารถสอนวิชาความรู้ที่เกี่ยวกับทางโลก เช่น การทำยาสมุนไพร โหราศาสตร์² วิชากฎหมาย ตลอดจนสอนการแต่งโคลงฉันท์ วรรณคดี³ โดยผู้วิจัยเห็นว่าในแต่ละวิชาดังกล่าวนี้พระสงฆ์ไม่สามารถสอนได้ทุกวิชา พระสงฆ์จะสอนวิชาที่ตนเองมีความรู้อยู่แล้วให้แก่ลูกศิษย์

ขณะเดียวกันการศึกษาพม่ายุคจารีตยังมีสถานศึกษาอยู่อีกแห่งหนึ่งนอกจากวัด นั่นก็คือการจัดการศึกษาในราชสำนัก ซึ่งเป็นสถานศึกษาแบบปิดที่จัดไว้เฉพาะเชื้อพระวงศ์ และ บุตรขุนนางชั้นผู้ใหญ่ในราชสำนักเท่านั้น ที่มีวิชาต่างๆ จัดทำการสอน เพื่อสามารถอ่าน เขียนได้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน เนื้อเพลง และบทละครที่ไว้อวดขึ้นในพระราชวัง รวมไปถึงความสามารถในการเขียนหรืออ่านรายงานหนังสือราชการต่างๆ ซึ่งเชื้อพระวงศ์และขุนนางจำเป็นต้องมีความรู้⁴

ถึงแม้ว่าจะไม่มีหลักฐานที่กล่าวถึงการศึกษาในราชสำนักของพม่า เนื่องจากประวัติศาสตร์พม่าส่วนใหญ่ได้กล่าวในภาพรวมถึงกษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ และขุนนางไปเรียนวิชาการต่างๆ จากพระสงฆ์เหมือนกับราษฎรทั่วไป แต่ผู้วิจัยสันนิษฐานได้ว่าในราชสำนักก็เป็นสถานศึกษาอีกแห่งหนึ่งของพม่า โดยวิเคราะห์ความน่าจะเป็นไปได้จากการศึกษาของผู้หญิงพม่า ทั้งนี้จะเห็นได้จากในรัชสมัยพระเจ้าจิงกูจา (Singusa Min, ค.ศ. 1776 – 1786) พระอัครมเหสีของพระองค์พระนามว่าทาकिन (Thakin) ได้รับการยกย่องว่าเป็นกวีเอก ซึ่งพระองค์ทรงพระปรีชาสามารถในการนิพนธ์เพลงแบบพม่าที่แต่งขึ้นใหม่ เพื่อนำมาใช้ประกอบการแสดงแทนของเดิมแบบชาวกรุงศรีอยุธยา⁵ กวีนิพนธ์เพลงเป็นหลักฐานที่แสดงว่าพระอัครมเหสีพระองค์นี้ทรงได้รับการศึกษา น่าจะซึ่งสันนิษฐานว่าได้รับการถ่ายทอดความรู้จากในราชสำนักมากกว่าการที่พระมเหสีได้รับการศึกษาจากพระสงฆ์ที่วัด หรือในช่วงระยะเวลาที่พม่าเปิดรับการวิทยาการสมัยใหม่แบบตะวันตก เช่นในรัชสมัยพระเจ้ามินดง (Midon Min, ค.ศ. 1853 – 1878) ที่ต้องการความรู้สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาราชอาณาจักร โดยมีเจ้าชายคานอง (Prince Kanaung) พระอนุชาของพระเจ้ามินดงซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการศึกษา พระองค์ได้ทรงเตรียมการศึกษาและความรู้ด้านต่างๆ ให้แก่เด็กหนุ่ม

¹ John F, Cady. (1958). *op. cit* . pp. 59 - 60.

² Sunait Chutintaranond . (1992). *op. cit* . pp. 35 - 36.

³ หม่องทินอ่อง. (2548). *เล่มเดิม*. หน้า 190.

⁴ เทย์เลอร์ โรเบิร์ต เอช. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 37.

⁵ สุนทร ชุตินทรานนท์, บรรณาธิการ. (2542). *พม่าอ่านไทย : ว่าด้วยประวัติศาสตร์และศิลปะไทยในทศวรรษพม่า*. หน้า 153.

จำนวน 70 คน ก่อนส่งไปศึกษาต่อยังต่างประเทศโดยจัดสอนในวังของพระองค์¹ ดังนั้นราชสำนักเป็นสถานศึกษาที่สำคัญอีกหนึ่งแห่ง เพื่อให้การศึกษาแก่เชื้อพระวงศ์ และบุตรขุนนางผู้ใหญ่ โดยไม่แบ่งเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงในการให้ความรู้ การอ่านและเขียนภาษาบาลี หรือ ภาษาพม่าได้ เพื่อไว้ประกอบกิจกรรมต่างๆในราชสำนัก

จึงสรุปได้ว่าการศึกษายุคจารีตแบ่งสถานศึกษาแบ่งออกเป็นสองแห่ง คือ วัดที่ทำการเรียนการสอนสำหรับเด็กผู้ชายของทุกกลุ่มชนชั้นในสังคมพม่า โดยพระสงฆ์ทำการสอนด้วยการท่องบทสวดมนต์ต่างๆ และสอนหลักการพื้นฐานของภาษาพม่าให้มีความสามารถ อ่าน เขียน และคำนวณได้ เพื่อให้เด็กที่ได้รับการศึกษาเหล่านี้นำความรู้ไปใช้ในตอนเวลาบวชเป็นสามเณรและพระสงฆ์ตลอดจนการนำหลักพุทธศาสนาไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และในราชสำนักที่เป็นสถานศึกษาสำหรับเชื้อพระวงศ์ และบุตรขุนนางผู้ใหญ่ เพื่อฝึกฝนอบรมการทำงานในราชสำนัก ซึ่งบทบาทการดำเนินงานด้านการศึกษาทั้งวัดและราชสำนักได้ดำเนินมาจนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่ออังกฤษเข้ามาพม่า ภายหลังสงครามระหว่างพม่ากับอังกฤษครั้งที่ 2 เมื่อปี 1852 อังกฤษจึงทำการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในพม่าให้เป็นการศึกษาคลายกับการศึกษาของอังกฤษ

การศึกษาพม่ายุคภายใต้การปกครองของอังกฤษ ค.ศ.1826 -1948

ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 – 19 ก่อนอังกฤษเข้าทำการปกครองพม่า ได้มีผู้สอนคริสต์ศาสนาทั้งนิกายคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์ที่ได้เดินทางเข้ามายังพม่าเพื่อทำการเผยแผ่คริสต์ศาสนาควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาวิทยาการสมัยใหม่ต่างๆ อย่างไรก็ตามจำนวนโรงเรียนและผู้สอนศาสนาในพม่ายังมีจำนวนจำกัด จนกระทั่งเมื่ออังกฤษทำสงครามชนะพม่าครั้งที่ 1 ค.ศ. 1826 ซึ่งมีผลให้อังกฤษได้ปกครองตะนาวศรีและอะระกัน ซึ่งเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของพม่า ทำให้ผู้สอนศาสนาเข้ามาสร้างโบสถ์และเปิดโรงเรียนเพิ่มขึ้น โรงเรียนของผู้สอนศาสนาเหล่านี้นำไปสู่การจัดการศึกษาในยุคที่พม่าเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ซึ่งเป็นภาพรวมของการศึกษาพม่าในยุคอังกฤษปกครองที่เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาแบบสมัยใหม่ที่สำคัญของการศึกษาพม่าภายหลังได้รับเอกราช โดยแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

การศึกษาแบบใหม่ของพม่าก่อนค.ศ. 1852

การจัดการศึกษาแบบใหม่ในพม่ายุคนี้ไม่มีหลักฐานชัดเจน จนกระทั่งในค.ศ. 1721 มีผู้สอนศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ชาวอิตาลีที่ชื่อบาทหลวงคัลชี (Father Calchi) และบาทหลวงวิตโตนี (Father Vittoni) เดินทางเข้ามายังเมืองพะโค(Pegu) โดยบาทหลวงทั้งสองนี้ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าทนิงกันเว(King Tanninganwe, 1714 -1733)ตามคำแนะนำของไซมอน(Simon)ชาวอาร์เมเนียน ทำให้พระเจ้าทนิงกันเวซึ่งสนใจวิทยาการสมัยใหม่ ทรงจัดส่งคณะทูตไปทำสัมพันธไมตรีกับพระสันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 13 (Pope Innocent XIII, 1721 -1724) ที่กรุงโรม พร้อมทั้งทรงขอพระสันตะปาปาให้ช่วยจัดส่งครูหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการวาดภาพ การถักเสื้อผ้า

¹Helen James. (2005). *op. cit.* p.94.

การทำแก้ว นักดาราศาสตร์ ช่างเครื่องจักร นักภูมิศาสตร์และอื่นๆมาช่วยสอนให้แก่ชาวพม่าและเพื่อพัฒนาอาณาจักรของพระองค์ ขณะเดียวกันพระองค์ทรงอนุญาตให้บาทหลวงคัลลิจทำการเผยแผ่คริสต์ศาสนาในพม่า อีกทั้งสร้างโบสถ์และบริจาคเงินสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จึงอาจกล่าวได้ว่ายุคนี้เป็นการเริ่มต้นของพม่าในการเปิดรับวิทยาการตะวันตกสมัยใหม่จากกลุ่มผู้สอนศาสนา

ภายหลังเมื่อบาทหลวงคัลลิจมรณภาพในค.ศ. 1728 การดำเนินงานด้านการศึกษาและเผยแผ่คริสต์ศาสนายังคงดำเนินอยู่ต่อไป ในปีเดียวกันบาทหลวงกาลลิเซีย(Father Gallizia)ได้เดินทางจากเมืองโรมมายังเมืองสิริเยม เพื่อเผยแผ่ศาสนา บาทหลวงเหล่านี้ได้สร้างโบสถ์ และโรงเรียน โดยได้รับอนุญาตจากพระเจ้าฟากินกันเว บาทหลวงกาลลิเซียได้ให้บาทหลวงเนอรินี (Father Nerini) บาทหลวงมอนเดลลี (Mondelli) บาทหลวงเดล คอนเต้ (Del Conte) รวมไปถึงแองจิโล คาเปโลโล (Angelo Capelo) ผู้มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์เดินทางเข้ามายังพม่า ค.ศ. 1743 ต่อมาในค.ศ.1744 ได้เกิดสงครามระหว่างพม่ากับมอญทำให้โบสถ์และโรงเรียนของพวกบาทหลวงถูกทำลาย ตลอดจนอีกทั้งบาทหลวงกาลลิเซีย มอนเดลลี และเดล คอนเต้ ได้ถูกฆาตกรรมในเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วย²

บาทหลวงเนอรินีและแองจิโล คาเปโลโลหนีรอดโดยไปอินเดีย ในค.ศ.1749 จึงได้เดินทางกลับไปที่เมืองพะโค โดยได้รับการสนับสนุนจากพญาทะละ(Binnya Dala , 1747 -1757) กษัตริย์มอญ ภายหลังจากนี้บาทหลวงเนอรินีได้เดินทางกลับมายังเมืองสิริเยม เพื่อเปิดโรงเรียนสอนหนังสือซึ่งมีนักเรียนในโรงเรียน 40 คน³ นอกจากนี้บาทหลวงเนอรินียังขยายการศึกษาแก่เด็กผู้หญิงอีกด้วย⁴ ในค.ศ. 1752 เกิดสงครามขึ้นระหว่างพม่ากับมอญ ซึ่งพระเจ้าอลองพญา(Alaunghpaya , 1752 - 1760) กษัตริย์พม่าได้ทำการกวาดล้างชาวมอญและทำลายเมืองสิริเยม ทำให้บาทหลวงเนอรินีถูกประหารชีวิตในค.ศ. 1756 โดยถูกกล่าวหาว่าร่วมมือกับชาวมอญ อย่างไรก็ตามถึงแม้จะเกิดเหตุการณ์สงครามและความวุ่นวายต่างๆ จนทำให้ผู้สอนศาสนาดำเนินงานได้อย่างยากลำบาก แต่ก็มีผู้สอนศาสนาอีกหลายคนซึ่งมีความรู้ในวิทยาการสมัยใหม่ ได้เดินทางมาพม่าและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนศาสนากับกษัตริย์พม่า ประกอบกับกษัตริย์พม่าสนพระทัยความรู้สมัยใหม่ จึงทำให้การดำเนินงานในการเผยแผ่คริสต์ศาสนาและการจัดการศึกษาโดยบาทหลวงนิกายคาทอลิกดำเนินต่อไป

ประมาณคริสต์ศตวรรษที่19 ได้มีผู้สอนศาสนานิกายโปรเตสแตนต์เดินทางเข้ามายังพม่า โดยในค.ศ. 1813 เลฟ อะดอนนิราม จัดสัน (Rev Adonniram Judson) และแอน จัดสัน ภริยา (Ann Judson)ได้เดินทางมาพม่า ต่อมาในค.ศ. 1821 แอน จัดสัน (Ann Judson) ได้เปิด

¹Helen James. (2005). *op. cit* . p. 84.

² *Ibid.* p. 85.

³*Ibid.* p.85 – 86.

⁴*Ibid.* p. 86.

โรงเรียนขึ้นที่เมืองย่างกุ้ง¹ การจัดการศึกษาของผู้สอนศาสนาทั้งนิกายคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ก่อนค.ศ.1852 ได้จัดการศึกษาแบบสมัยใหม่ให้กับทั้งผู้ชายและผู้หญิง โดยไม่จำกัดเพศฐานะและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เปิดทำการสอนวิชาต่างๆได้แก่ วิชาภูมิศาสตร์ เลข การเดินเรือ วิทยาศาสตร์ และศิลปะ² ตลอดจนการสอนภาษาพม่า³ และภาษาต่างประเทศ อาทิ ภาษาโปรตุเกส ลาติน และยุโรป ซึ่งมีการกำหนดในรายวิชาแตกต่างกันในแต่ละโรงเรียน นอกจากนี้ผู้สอนศาสนายังได้มีโอกาสให้การศึกษาสมัยใหม่ในราชสำนัก พระเจ้าโบดอพญา(Bodawpaya , 1782 – 1819)ทรงโปรดให้บาทหลวงกรอนโดนา(Father Grondona) เข้ามาเป็นครูสอนพระโอรส พระธิดา เชื้อพระวงศ์ และขุนนาง ทำให้บาทหลวงกรอนโดนาได้สอนพระโอรสซึ่งต่อมาได้ดำรงพระยศเป็นกษัตริย์พม่าคือพระเจ้าบาจีดอ (Bagyidaw ,1819– 1837) และพระเจ้าสารวดี (Tharrawaddy, 1837 – 1846)

เหตุการณ์ต่อมาที่มีผลต่อการศึกษาของพม่า คือในค.ศ. 1824 ได้เกิดสงครามระหว่างพม่ากับอังกฤษครั้งแรก(The First Anglo – Burmese War) เนื่องจากเกิดข้อพิพาททางชายแดนตะวันตกของพม่า สงครามสิ้นสุดลงด้วยชัยชนะของอังกฤษในค.ศ.1826 ทำให้พม่าเสียดินแดนอะรากันและตะนาวศรีให้กับอังกฤษ พร้อมค่าปฏิกรรมสงคราม1,000,000ปอนด์ตามข้อตกลงในสนธิสัญญายันดาโบ (Treaty of Yandabo, 1826)⁴ ความขัดแย้งระหว่างพม่ากับอังกฤษยังคงต่อเนื่องมาจนกระทั่งใน ค.ศ. 1851 ข้าหลวงพม่าประจำย่างกุ้งได้จับกุมกัปตันเรือชาวอังกฤษสองนายในข้อหาโกงค่าธรรมเนียมและต้องเสียค่าปรับ100ปอนด์ แต่ชาวอังกฤษทั้งสองไม่ยอมจ่าย อีกทั้งเมื่อถูกปล่อยตัวออกมาได้ ยังรายงานความเสียหายและเรียกร้องค่าชดเชย 1,000 ปอนด์ พร้อมทั้งให้ลงโทษข้าหลวงพม่า โดยทั้งนี้พระเจ้าพุกามแมง (Pagan Min ,ค.ศ. 1846 – 1853)แม้ว่าทรงพยายามรักษาความสัมพันธ์อันดีกับอังกฤษโดยยอมทำตามคำเรียกร้อง แต่ทางฝ่ายอังกฤษซึ่งต้องการปกครองดินแดนพม่าได้ให้ลอร์ดดาลเฮาสี (Lord Dalhousie, ค.ศ. 1848 – 1856) ข้าหลวงใหญ่ประจำอินเดียตั้งข้อเสนอซึ่งพม่ายากจะรับข้อเสนอได้* จึงทำให้เกิดสงครามระหว่างพม่ากับ

¹ Khub Za Go . (2007). *A Brief History of Christianity in Burma (Myanmar)*. (online).

² Helen James. (2005). *op.cit* . p. 86.

³ *ibid* . p. 88.

⁴ หม่องทินอ่อง. (2548). เล่มเดิม. หน้า 216 - 217 .

* ฝ่ายอังกฤษในนามบริษัทอินเดียตะวันออก (British East India Company) ได้ตั้งข้อเสนอมายังกษัตริย์พม่ามา 4 ข้อ คือ 1) ให้กษัตริย์ปลดข้าหลวงย่างกุ้งคนใหม่ออกจากตำแหน่ง 2) ให้กษัตริย์ขอโทษบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษเป็นทางการโดยผ่านเสนาบดี เพราะการที่ข้าหลวงย่างกุ้งไม่ยอมรับคณะทูตนั้น เป็นการดูถูกผู้แทนอังกฤษ 3) กษัตริย์ต้องเสียค่าปรับจำนวน 100,000 ปอนด์สเตอร์ลิง ชดเชยให้แก่กัปตันสองนายและชดเชยความเสียหายของทรัพย์สินชาวอังกฤษในเมืองย่างกุ้ง อันเนื่องจากไฟไหม้ที่เกิดจากกระสุนปืนเรือของนายแลมเบต รวมทั้งค่าเตรียมทำสงครามด้วย 4) ตามสนธิสัญญายันดาโบ กษัตริย์จะต้องทรงรับทูตของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษให้อยู่ที่เมืองย่างกุ้ง อ้างอิงจากหม่องทินอ่อง . (2548). เล่มเดิม. หน้า 228.

อังกฤษครั้งที่ 2 (The Second Anglo – Burmese War) ในค.ศ.1852 อังกฤษจึงยึดดินแดนพม่าตอนล่างตั้งแต่เมืองแปร(Prome)ลงมายังทางใต้ตามเมืองชายฝั่งทะเลได้ทั้งหมด

เมื่ออังกฤษได้สิทธิขาดในการปกครองดินแดนพม่าตอนล่าง ทำให้การจัดการศึกษาของผู้สอนศาสนาทั้งนิกายคาทอลิกและโปรเตสแตนต์สะดวกขึ้น ผู้สอนศาสนาเดินทางมายังพม่า เพื่อทำการเผยแผ่คริสต์ศาสนาและให้การศึกษาแก่ชาวพม่าเพิ่มขึ้น ส่วนดินแดนพม่าตอนบน ถึงแม้ว่ายังอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์พม่า แต่จากการที่พม่าต้องพ่ายแพ้ต่ออังกฤษถึงสองครั้ง ทำให้พระเจ้ามินดงเร่งพัฒนาอาณาจักรของพระองค์ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการศึกษาแบบสมัยใหม่ พร้อมทั้งเตรียมจัดส่งชาวพม่าไปศึกษาวิทยาการสมัยใหม่ในยุโรป เช่น ที่ประเทศอิตาลีและฝรั่งเศส การจัดการศึกษาในพม่าก่อนค.ศ.1852 ผู้สอนศาสนาจึงเริ่มมีบทบาทสำคัญและการศึกษาในยุคนี้เป็นพื้นฐานการขยายการศึกษาแบบใหม่ ต่อไป

การศึกษาของพม่าตอนล่างค.ศ.1852

เมื่ออังกฤษยึดพม่าตอนล่างได้แล้ว อังกฤษได้จัดระบบการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมบางอย่างตามแบบอังกฤษ ซึ่งรวมไปถึงด้านการศึกษา โดยการศึกษาของพม่าในช่วงนี้ถือเป็นช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาระหว่างแบบจารีตและแบบใหม่ เนื่องจากการศึกษาแบบใหม่ยังไม่ได้มีการจัดการอย่างเต็มที่ ประกอบกับการศึกษาแบบจารีตของพระสงฆ์ในพม่ายังคงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานด้านการศึกษาให้แก่ชาวพม่าอย่างต่อเนื่องทั้งในดินแดนพม่าตอนล่างและตอนบน

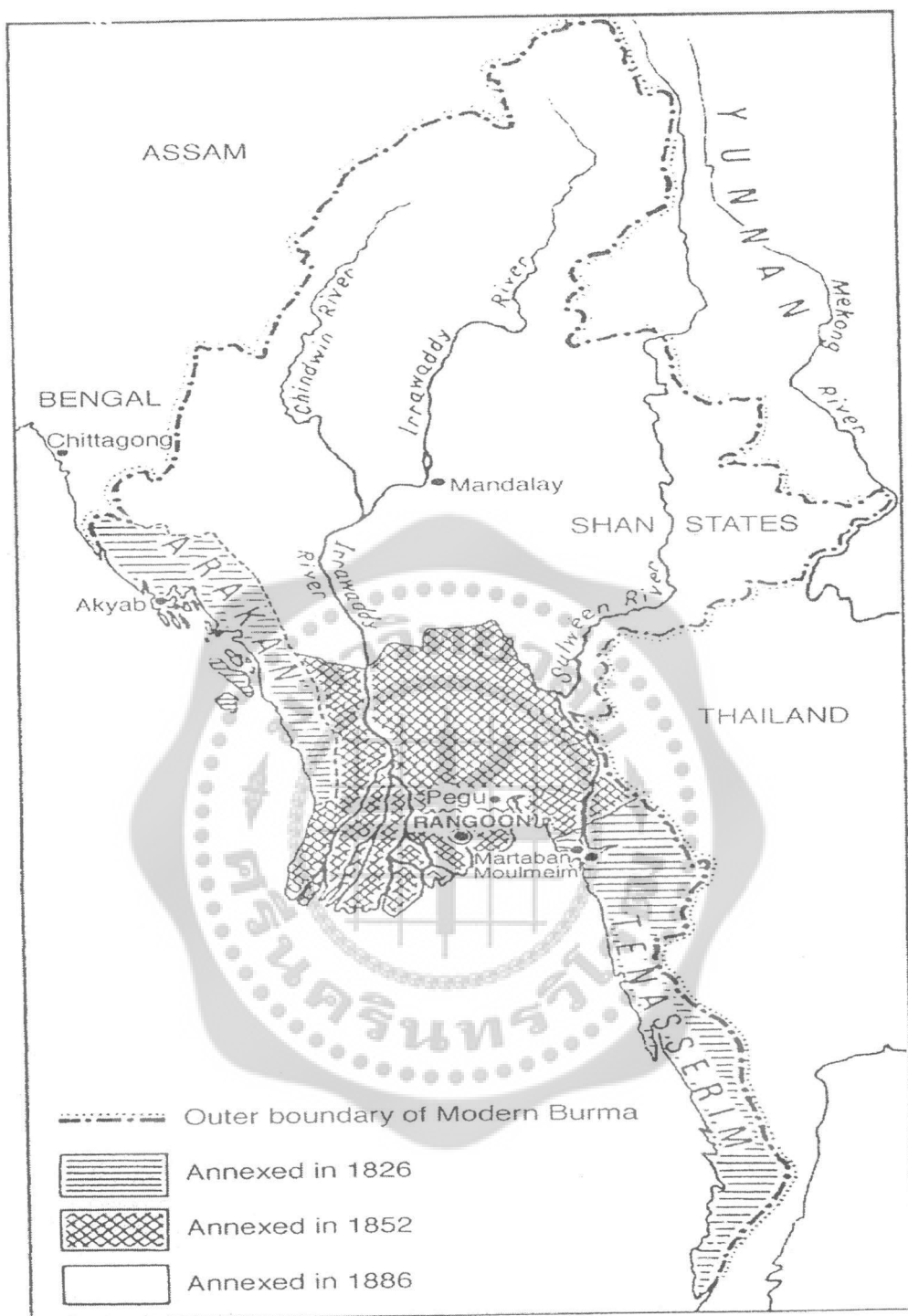
ช่วงแรกภายหลังสงครามระหว่างพม่ากับอังกฤษครั้งที่ 2 รัฐบาลอังกฤษยังไม่ได้เข้ามามีส่วนต่อการจัดการศึกษาในพม่า เนื่องจากในขณะนั้นอังกฤษยังดำเนินการปกครองดินแดนต่าง ๆ ในนามบริษัทอินเดียตะวันออก การจัดการศึกษาของพม่าในช่วงนี้ก็ยังคงอยู่กับพระสงฆ์ในวัด พร้อมกับกลุ่มผู้สอนศาสนาทั้งนิกายคาทอลิกและโปรเตสแตนต์จัดการศึกษาแทรกอยู่ในดินแดนพม่าตอนล่าง

รัฐบาลอังกฤษเข้ามามีบทบาทด้านการศึกษาในพม่าอย่างจริงจังในเวลาต่อมา เนื่องจากค.ศ. 1857 ได้เกิดกบฏซิปอย (The Sepoy Mutiny ,1857 - 1858) ในอินเดีย เมื่ออังกฤษปราบปรามกบฏซิปอยได้สำเร็จ รัฐบาลอังกฤษจึงเข้ามามีบทบาทรับผิดชอบในการปกครองดินแดนต่าง ๆ แทนบริษัทอินเดียตะวันออกในค.ศ.1858¹ รวมทั้งดินแดนพม่าตอนล่าง

อังกฤษทำการเปลี่ยนแปลงการศึกษาของพม่าเป็นแบบสมัยใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตผู้เรียนได้เข้าใจถึงฐานะการเป็นสมาชิกหนึ่งของชุมชน² อันหมายถึงการสร้างพลเมืองไม่ให้ทำการต่อต้านรัฐบาลอังกฤษในพม่า และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวอังกฤษกับชาวพม่า

¹ ดนัย ไชโยธา. (2537). มนุษย์กับอารยธรรมในเอเชียใต้ เล่ม 2. หน้า 376 – 381.

² ธนภาส เดชพาวุฒิกุล. (2550). การศึกษาการพรรณนาเรื่องชาติพันธุ์ในงานประวัติศาสตร์พม่าที่เขียน โดยนักบริหารอาณานิคมชาวอังกฤษ ค.ศ. 1880 -1950. หน้า 112.

ภาพประกอบ 1 แผนที่การยึดครองดินแดนพม่าของอังกฤษ ค.ศ. 1826 ,
ค.ศ.1852 และ ค.ศ. 1886

ที่มา : Shelby , Tucker . (2001). *Burma the Curse of Independence*. p. xvii.

รวมทั้งการทำให้ชาวพื้นเมืองมีชาวอังกฤษเป็นต้นแบบ โดยผ่านกระบวนการศึกษาแบบใหม่ของ อังกฤษ ค.ศ. 1835 ซึ่งผู้ปกครองอาณานิคมได้รับอิทธิพลแนวคิดจากทอมัส เบบิงตัน แมคคอคเลย์ (Thomas Babington Macaulay)¹ นอกจากนี้รัฐบาลอังกฤษยังจัดการศึกษาเพื่อให้ชาวพม่ามีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ* โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อช่วยเหลืองานด้านการปกครองและด้าน เศรษฐกิจของชาวอังกฤษในพม่า

รัฐบาลอังกฤษที่อินเดียจึงเริ่มมีบทบาทต่อการจัดการศึกษาในพม่า โดยรัฐเน้นการสนับสนุน การศึกษาของพม่าในลักษณะการอุดหนุนด้านงบประมาณให้แก่ภาคเอกชนให้เข้ามาทำการเปิด โรงเรียน (ดูรายละเอียดตารางที่ 2 ในบทที่ 1) อังกฤษได้ประชาสัมพันธ์ให้ชาวพม่าเข้ารับ การศึกษาแบบใหม่ แต่ในช่วงแรกอังกฤษไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากชาวพม่าส่วนใหญ่ยังคง นำบุตรหลานไปเรียนหนังสือกับพระสงฆ์ที่วัดเหมือนเดิม วัดจึงยังคงมีบทบาทสำคัญในการจัด การศึกษาของพม่า

ในค.ศ.1866 เซอร์ อาเธอร์ แฟร์ (Sir Arthur Phayre)ข้าหลวงใหญ่ประจำพม่าตอนล่างได้ จัดให้มีการจัดการศึกษาแบบใหม่บนพื้นฐานของโรงเรียนวัด² โดยการให้วัดในพม่าตอนล่างอยู่ใน แผนการจัดการศึกษาของรัฐ พร้อมทั้งทำการจัดตั้งกรมการศึกษา (Public Education Department)ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้อำนวยการกรมการศึกษา(Director of Publish Instruction) ขึ้นเป็นองค์กรจัดการด้านการศึกษาของพม่า เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบ และการ ฝึกหัดครู³ เซอร์ อาเธอร์ แฟร์คาดหวังว่าพระสงฆ์จะร่วมมือในการปรับเปลี่ยนหลักสูตรและวิธีการ ให้ทันสมัย และทำการคัดเลือกครูที่เป็นฆราวาสเข้าไปสอนวิชาทางโลกและวิทยาการสมัยใหม่ เช่น วิชาภูมิศาสตร์ และคณิตศาสตร์⁴ ควบคู่ไปกับวิชาทางธรรมของพระสงฆ์ที่จัดสอนให้แก่ลูกศิษย์ โดยรัฐบาลอังกฤษจะช่วยสนับสนุนทางด้านต่าง ๆซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น เรื่องหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน และงบประมาณการสร้างอาคาร⁵

¹ ธนภาษ เดชพาวุฒิกุล. (2550). เล่มเดิม. หน้า 31.

* ผู้มีการศึกษาหรือผู้มีความสามารถในรัชสมัยพระเจ้ามินดงจะถูกนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก เพื่อประกอบอาชีพได้ เช่น กรณีที่พระองค์ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถลาสิกขาเพื่อไปรับ ราชการอยู่ตามเมืองต่าง ๆ โปรดดูในนราธิปประพันธ์พงศ์ , พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2505). พระราชพง ศาวดารพม่า เล่ม ๓. หน้า 158.

² John Sydenham Furnivall. (1948). *Colonial Policy and Practice : A Comparative Study of Burma and Netherlands India*. p. 124.

³ Helen James. (2005). *op. cit* . p.96.

⁴ ตรี จตุรานนท์. (2548). เล่มเดิม. หน้า 32.

⁵ ชวดี ดีคง. (2539). เล่มเดิม. หน้า 51.

อย่างไรก็ตาม แผนการศึกษาแบบใหม่บนพื้นฐานการศึกษาของวัดของเซอร์ อาเธอร์ แพร่ไม่ประสบความสำเร็จ¹ เนื่องจากในพม่าตอนล่างไม่มีองค์กรทางศาสนาที่ทำหน้าที่ควบคุมคณะสงฆ์ ทั้งนี้เพราะอังกฤษได้ยกเลิกการปกครองระบบกษัตริย์พม่า และได้แยกศาสนาออกจากการปกครอง อังกฤษได้ให้อิสระต่อการนับถือศาสนา โดยไม่สนับสนุนศาสนาใดโดยเฉพาะ โดยอังกฤษดำเนินนโยบายด้านศาสนาแบบเป็นกลาง* ซึ่งมีผลกระทบต่อตำแหน่งสังฆราชในดินแดนพม่าตอนล่าง กษัตริย์พม่าเคยเป็นผู้แต่งตั้ง แต่เมื่ออังกฤษเข้ามาปกครองดินแดนพม่าตอนล่าง อังกฤษได้ยกเลิกระบบกษัตริย์ จึงไม่ได้แต่งตั้งสังฆราชในการทำหน้าที่ควบคุมพระสงฆ์ เป็นเหตุให้นิยของพระสงฆ์เสื่อมลง พระสงฆ์เริ่มหันไปเกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเมือง และลดบทบาทในการจัดการด้านการศึกษา นอกจากนี้ยังทำให้วัดไม่ได้รับการอุปถัมภ์เหมือนอย่างในช่วงที่มีกษัตริย์ปกครอง ตลอดจนเรื่องที่พระสงฆ์ไม่ให้ความร่วมมือกับอังกฤษในด้านการศึกษา² แต่จากข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนโรงเรียนวัดที่ร่วมจัดการศึกษาและได้รับงบประมาณจากรัฐบาลอังกฤษพบว่าใน ค.ศ.1891 มีโรงเรียนวัดที่รับรองจากรัฐบาลอังกฤษ 4,324 แห่ง และในช่วงเวลาระหว่างค.ศ. 1913 ถึง ค.ศ. 1918 ยังมีโรงเรียนวัด 2,977 แห่ง³

อังกฤษจึงจำเป็นต้องเริ่มขยายการศึกษาแบบใหม่ทั้งในส่วนภาครัฐบาลและภาคเอกชน โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สอนศาสนาที่เข้ามาจัดตั้งโรงเรียนและสถานศึกษาในระดับต่างๆ ทำให้การศึกษาของพม่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากการศึกษาแบบจารีต ซึ่งไม่เคยมีการจัดระดับชั้นเรียนหรือแบ่งโรงเรียนออกเป็นประเภทต่างๆ เป็นการศึกษาแบบสมัยใหม่

แนวคิดด้านการศึกษาแบบสมัยใหม่ของอังกฤษในพม่าดำเนินการโดยผ่านโรงเรียนที่รัฐให้การสนับสนุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีระบบ มีการบรรจุวิชาการสมัยใหม่ต่างๆ ในหลักสูตรที่สอนโดยครูชาวาสซึ่งมีความรู้ มีการแบ่งระดับการสอนเป็นระดับชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา และการศึกษาอุดมศึกษาซึ่งนักเรียนในแต่ละระดับชั้นต้องผ่านการประเมินผลโดยการสอบเพื่อเลื่อนชั้นต่อไป

โรงเรียนแบบสมัยใหม่ของอังกฤษแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆตามภาษาที่ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน ดังนี้

¹E.Michael Mandelson . (1975). *op . cit* . p158 .

* ชวติ ดิคงได้อธิบายถึงสาเหตุของการที่อังกฤษประกาศนโยบายความเป็นกลางด้านศาสนา เนื่องจากในดินแดนอาณานิคมที่อังกฤษปกครองก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะในอินเดีย รัฐบาลอังกฤษให้เงินสนับสนุนทั้งพระราชาฮินดู และสุลต่านอิสลาม ในการสร้างศาสนสถาน แต่การสนับสนุนต่างๆเช่นนี้กลับทำให้ชาวอินเดียทั้งหลายก่อความวุ่นวายให้แก่ผู้ปกครองชาวอังกฤษ ดังนั้นรัฐบาลอังกฤษจึงประกาศห้ามไม่ให้เจ้าหน้าที่อังกฤษเข้าไปแทรกแซงกิจการด้านการศาสนาของชาวพื้นเมือง อ้างอิงจากชวติ ดิคง .(2539). *เล่มเดิม*. หน้า 38 - 39 .

²เทย์เลอร์ โรเบิร์ต เอช. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 157.

³แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

1) โรงเรียนที่สอนวิชาต่างๆด้วยภาษาพื้นเมือง (Vernacular School) เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นคล้ายกับการศึกษาแบบเดิมของวัดในพม่า ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีไว้รองรับชาวพื้นเมืองที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน

2) โรงเรียนที่สอนวิชาต่างๆด้วยภาษาอังกฤษร่วมกับภาษาพื้นเมือง (Anglo-Vernacular School) เป็นโรงเรียนที่มีการสอนภาษาอังกฤษควบคู่ไปกับภาษาพื้นเมือง โดยเป็นโรงเรียนที่มีไว้รองรับชาวพื้นเมืองที่มาจากครอบครัวฐานะดี เช่น ครอบครัวพ่อค้าชาวพื้นเมือง อดีตขุนนางพม่า และเจ้าหน้าที่อังกฤษ ซึ่งมีทั้งชาวพม่าและชาวอังกฤษที่ทำงานในพม่า

3) โรงเรียนที่สอนวิชาต่างๆด้วยภาษาอังกฤษ (English School) เป็นโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาอังกฤษ เป็นโรงเรียนที่มีไว้รองรับพ่อค้า นักปกครอง และคณะนายทหารทั้งชาวยุโรปและชาวอังกฤษที่มาประจำการที่พม่า ซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นพิเศษ รวมไปถึงกลุ่มชาวพื้นเมืองทั่วไปที่ทางครอบครัวสามารถจ่ายค่าเล่าเรียนได้

โรงเรียนประเภทต่างๆเหล่านี้ทั้งโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาพื้นเมือง โรงเรียนที่สอนด้วยภาษาอังกฤษกับภาษาพื้นเมือง และโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาอังกฤษ ยังได้แบ่งออกเป็นระดับชั้นต่างๆได้แก่ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยอังกฤษได้จัดระบบการศึกษาในพม่าเป็นระบบ 4:3:3 ซึ่งแบ่งเป็นชั้นประถมศึกษา (Primary) ใช้เวลาเรียน 4 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น(Middle)ใช้เวลาเรียน 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลายใช้เวลาเรียน 3 ปี¹

โรงเรียนแบบสมัยใหม่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ โรงเรียนที่ทำการสอนด้วยภาษาอังกฤษ ถือว่าเป็นโรงเรียนที่มีมาตรฐานดีกว่าโรงเรียนประเภทอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเป็นโรงเรียนเอกชน และจัดการศึกษาไว้รองรับเฉพาะกลุ่มชาวต่างชาติ เช่น ชาวอังกฤษ ชาวอินเดีย และชาวพม่าที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ที่สามารถจ่ายค่าเล่าเรียนให้กับบุตรหลานของตนได้ โดยโรงเรียนเหล่านี้ไม่มีมาตรการในการคัดเลือนักเรียนที่มีความสามารถ ทำให้ชาวพม่าที่มาจากครอบครัวที่ยากจน ซึ่งถือเป็นกลุ่มชนส่วนใหญ่ของพม่าที่อาจมีความฉลาดและมีความสามารถไม่มีโอกาสรับการศึกษาจากโรงเรียนที่มีมาตรฐานดี² ดังนั้นอังกฤษจึงขาดบุคลากรชาวพม่าที่มีความสามารถในการช่วยเหลืองานปกครองในดินแดนอาณานิคม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อังกฤษ

* ในช่วงต้นที่อังกฤษเข้ามาปกครองพม่า การจัดตั้งการศึกษาแบบใหม่ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนสอนด้วยภาษาพื้นเมือง ซึ่งโรงเรียนประเภทสอนภาษาพื้นเมืองนี้อาจแบ่งสอนเป็นภาษาต่างๆตามแต่ละพื้นที่ ที่มีชาวพม่าหรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆส่วนใหญ่อาศัยอยู่ เช่น กะเหรี่ยง (Karen) มอญ และฉาน(Shan) หรือไทใหญ่ แต่โรงเรียนสอนภาษาพื้นเมืองส่วนใหญ่ในพม่าสอนเป็นภาษาพม่า เพราะโรงเรียนที่ตั้งขึ้นส่วนใหญ่มักตั้งอยู่แถบบริเวณที่มีชาวพม่าอาศัยอยู่

¹ John Sydenham Furnivall. (1948). *op. cit.* . pp. 203 - 204.

² Brown R. Grant. (1926). *BURMA ASI SAWIT 1889-1917.* pp. 94 - 95.

ได้อ้างเรื่องการให้สิทธิปกครองตนเองของชาวพม่าว่ายังได้รับการศึกษาไม่สูง พม่าจึงยังไม่พร้อมที่จะปกครองตนเองในช่วงทศวรรษ 1920¹

โรงเรียนแต่ละประเภทอาจมีการจัดวิชาเรียนแตกต่างกัน แต่อาจสรุปวิชาที่ทำการสอนอย่างกว้างๆ ดังนี้ เช่น วิชาภูมิศาสตร์ (Geography) วิชาสำรวจ (Surveying) วิชาประวัติศาสตร์ (History) วิชากายวิภาค (Anatomy) วิชาเลข (Arithmetice) วิชาเรขาคณิต (Geometry) วิชาดาราศาสตร์ (Astronomy)² และวิชาวิทยาศาสตร์ (Science) วิชาที่ทำการสอนเหล่านี้ อาจจะมีการจัดแบ่งวิชาตามความยืดหยุ่นของแต่ละโรงเรียน เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งมีเพียงโรงเรียนไม่กี่แห่งที่เปิดทำการสอน เป็นต้น ส่วนวิชาที่สอนด้านภาษา ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาพม่าขึ้นอยู่กับโรงเรียนแต่ละประเภทที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

การศึกษาของชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ทั้งในโรงเรียนสอนด้วยภาษาพื้นเมือง โรงเรียนที่สอนด้วยภาษาอังกฤษกับภาษาพื้นเมือง และโรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษจะมีความแตกต่างกันในด้านมาตรฐาน โดยโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาพื้นเมืองกับโรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษ และโรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษกับภาษาพื้นเมืองถูกนำมาเปรียบเทียบกันในโอกาสทางด้านการศึกษา ซึ่งทั้งครูและนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเหล่านี้ จะได้รับการเลื่อนตำแหน่ง หรือการได้ประกอบอาชีพแตกต่างกัน³ กล่าวคือครูและนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษและโรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษกับภาษาพื้นเมือง ครูผู้สอนในโรงเรียนเหล่านี้จะได้รับเงินเดือนและตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดีกว่าถ้าเทียบกับครูในโรงเรียนสอนด้วยภาษาพื้นเมือง ส่วนนักเรียนที่จบในโรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษก็จะหางานได้ง่ายและเป็นงานที่มีรายได้สูงกว่านักเรียนที่จบจากโรงเรียนสอนด้วยภาษาพื้นเมือง⁴ เนื่องจากวิชาที่ทำการสอนทั้งในโรงเรียนสอนด้วยภาษาพื้นเมืองและโรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษมีความแตกต่างกันโดยเฉพาะวิชาอังกฤษ

ความต้องการผู้รู้ภาษาอังกฤษเกิดจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ อันเป็นผลกระทบจากการเปิดคลองสุเอซ (The Suez Canal) ในค.ศ.1869 ทำให้ย่นระยะเวลาในการเดินทางค้าขายระหว่างยุโรปและเอเชีย ทำให้เศรษฐกิจที่อังกฤษมีอิทธิพลในยุคนั้นเกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในพม่าที่เมืองย่างกุ้งซึ่งเป็นเมืองท่าสำคัญของอังกฤษ⁵ ส่งผลให้รัฐบาลอังกฤษต้องการผู้ที่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้⁶ เพื่อรองรับกับความต้องการของงานด้านต่างๆตามบริษัทเอกชนที่เข้ามาขยายกิจการในพม่า นอกจากนี้การที่ชาวอังกฤษปกครองดินแดนพม่ามีส่วนช่วยผลักดันให้

¹ วิไลเสชา ถาวรธนสาร. (2547). ระบบรัฐบาลอยู่ในประเทศพม่า. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์สากล สมัยใหม่*: เอเชีย เล่ม ๒ อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 612.

² Sunait Chutintaranond . (1992). *op. cit.* p.37.

³ Then Lwin. (2000). *Education in Burma (1945-1999)*. (online).

⁴ Ni, Zar. (1995). *op. cit.* p.11.

⁵ หม่องทินอ่อง. (2548). *เล่มเดิม*. หน้า 241.

⁶ John Sydenham Furnivall. (1948). *op. cit.* p125.

การศึกษาแบบสมัยใหม่ของอังกฤษขยายตัวออกไป ทั้งนี้เพราะอังกฤษต้องการให้ชาวพม่ามีความสามารถโดยเฉพาะผู้ที่พูดภาษาอังกฤษได้เข้ามาทำงานในหน้าที่เสมียนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ปกครองระดับล่างที่มีเงินเดือนถูกกว่า ถ้าเทียบกับค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายเป็นเงินเดือนให้กับเจ้าหน้าที่ชาวอังกฤษหรือชาวอินเดีย จากสภาพเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาอย่างรวดเร็วและความต้องการเจ้าหน้าที่ช่วยเหลืองานการปกครองในพม่า ทำให้ชาวพม่าบางกลุ่มที่มีฐานะดีและมีโอกาสจึงนิยมส่งบุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษาแบบสมัยใหม่โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีการสอนด้วยภาษาอังกฤษ เพราะเชื่อว่าโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาอังกฤษจะสร้างโอกาสที่ดีในการได้งานทั้งภาครัฐบาล และเอกชน

ขณะเดียวกันผลจากการเปลี่ยนแปลงในบริเวณพม่าตอนล่างมีส่วนผลักดันให้พระเจ้ามินดงได้ทรงมีนโยบายปรับปรุงดินแดนพม่าตอนบนให้ทันสมัย พระองค์ให้ความสำคัญต่อด้านการศึกษา ดังจะเห็นได้ว่าในค.ศ.1870 ทรงโปรดให้พระโอรสพระธิดาและบุตรหลานขุนนางเรียนภาษาอังกฤษกับดอกเตอร์ จอห์น มาร์ค (Dr. John Marks) ผู้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพระเจ้ามินดงในการสร้างโรงพยาบาลและโรงเรียนในกรุงมัณฑเลย์ นอกจากนี้พระเจ้ามินดงยังได้มีความสนพระทัยในวิทยาการสมัยใหม่ต่างๆ โดยส่งบุตรขุนนางที่มีอายุประมาณ 15 - 17 ปีไปเรียนต่างประเทศ เช่น ในอินเดีย ฝรั่งเศส อังกฤษ และอิตาลี โดยเจ้าชายคะนอง อนุชาของพระเจ้ามินดงเป็นผู้รับผิดชอบ เมื่อนักเรียนเหล่านี้กลับมาจึงได้รับการแต่งตั้งเป็นขุนนางในระดับต่างๆ อย่างไรก็ตามการจัดส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศมีข้อจำกัดเฉพาะในกลุ่มบุตรหลานของกลุ่มคนชั้นสูง อาทิ บุตรขุนนางทั้งหลาย เช่น บุตรเสนาบดีชลประทาน และบุตรขุนนางที่ใกล้ชิดกับพระองค์เท่านั้น¹

การศึกษาของพม่า ค.ศ.1886 – 1948

การเกิดสงครามขึ้นระหว่างพม่ากับอังกฤษทั้งสองครั้งในค.ศ.1826 และค.ศ. 1852 มีผลทำให้อังกฤษยึดครองพม่าตอนล่างทั้งหมด ส่วนดินแดนพม่าตอนบนยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์ อย่างไรก็ตามพม่าได้มีปัญหาคความขัดแย้งกับอังกฤษ จนนำไปสู่สงครามระหว่างพม่ากับอังกฤษครั้งที่ 3 ค.ศ. 1885 ทำให้ดินแดนพม่ากลายเป็นอาณานิคมภายใต้การปกครองของรัฐบาลอังกฤษที่อินเดีย

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพม่ากับอังกฤษเกิดขึ้น เนื่องจากข้อพิพาทในกรณีการค้าไม้ของ บริษัทการค้าบอมเบย์เบอร์มา (Bombay Burma Trading Corporation) ทั้งนี้เพราะพม่ากล่าวว่าบริษัทดังกล่าวจัดทำบัญชีในการประเมินภาษีรายได้ไม่ถูกต้อง บริษัทจึงถูกปรับ 2 เท่า เป็นจำนวนเงิน 73,333 ปอนด์ ประกอบกับในเวลานั้นอังกฤษเกรงว่าฝรั่งเศสจะเข้ามาแทรกแซงอำนาจของอังกฤษในพม่า² ทำให้อังกฤษเร่งรีบประกาศสงครามกับพม่า เหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นในรัชสมัยพระเจ้าธิบอ (Thibaw ค.ศ.1878 -1885) ในค.ศ. 1885 ซึ่งเป็นสงครามครั้งที่ 3 และครั้งสุดท้าย

¹U Thant Myint . (2001). *The Making of Modern BURMA*. p. 114.

²หม่องทินอ่อง. (2548). *เล่มเดิม*. หน้า 262 - 266.

ระหว่างพม่ากับอังกฤษ ผลของสงครามครั้งนี้ทำให้ดินแดนพม่าทั้งตอนบนและตอนล่างถูกอังกฤษผนวกรวมเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย จากนั้นอังกฤษจึงได้นำรูปแบบการจัดการศึกษาแบบใหม่ที่ได้จัดในดินแดนพม่าตอนล่างขยายขึ้นไปยังพม่าตอนบนด้วย

ในช่วงเวลาดังกล่าวนับบทบาทการศึกษาแบบจารีตของวัดในพม่ายังคงมีการดำเนินการอยู่ในเขตชนบท ส่วนโรงเรียนแบบใหม่ของอังกฤษจัดสร้างขึ้นตามเขตเมือง แต่ก็ยังมีข้าหลวงใหญ่ประจำพม่าที่มีแนวคิดการจัดการศึกษาเหมือนกับเซอร์ อาเธอร์ แพร่ ซึ่งต้องการร่วมมือกับพระสงฆ์ด้านการศึกษา เช่น ในสมัยเซอร์ ฮิว บาร์เนส (Sir Hugh Barnes) ที่รัฐบาลอังกฤษยอมรับข้อเสนอที่จะออกกฎบัตรสิทธิต่างๆที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา เพื่อรับรองการแต่งตั้งตำแหน่งสังฆราช ค.ศ.1903 โดยข้อเสนอดังกล่าวนี้อังกฤษมีเงื่อนไขให้พระสงฆ์ยินยอมช่วยเหลืองานด้านการศึกษา ซึ่งถ้าพระสงฆ์ยอมปฏิบัติตามข้อเสนอ อังกฤษสัญญาว่าจะรักษาสหิทธิพิเศษ ที่ทางศาสนาเคยได้รับ เช่น 1) การยกเว้นภาษีรายหัวให้แก่สังฆราช พระสงฆ์ ครูผู้สอนศาสนาและครูในโรงเรียน 2) ยกเว้นภาษีที่ดินให้กับวัด 3) วัดได้รับที่ดินฟรีเพื่อจัดสร้างสถานที่อบรมทางจิตใจทางศาสนา 4) วัดได้รับไม้ฟรีจากโรงงานเพื่อไว้ซ่อมแซมศาสนสถานต่างๆ¹ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอังกฤษให้ความสำคัญต่อวัดและพระสงฆ์ในการดำเนินงานด้านการศึกษาให้กับชาวพม่า

การจัดการศึกษาแบบสมัยใหม่ของอังกฤษในช่วงค.ศ.1886 ยังดำเนินการตามความมุ่งหมายเดิมคือต้องการผลิตบุคลากรให้สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ เพื่อรองรับงานทางด้านการค้าของบริษัทเอกชนหรือรองรับกับตำแหน่งเจ้าหน้าที่ระดับล่างของรัฐในการช่วยเหลืองานผู้ปกครองชาวอังกฤษ อย่างไรก็ตามอังกฤษไม่ได้ตั้งใจที่จะยกระดับการศึกษาของพม่าให้มีมาตรฐาน หรือพัฒนาการศึกษาแบบสมัยใหม่ เพื่อชาวพม่าซึ่งเป็นคนในอาณานิคมให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารปกครองตนเองได้ในอนาคต ทำให้ชาวพม่าไม่มีโอกาสเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูง ดังข้อมูลจากตาราง 1 ดังนี้

¹ ชวดี ดีคง. (2539). เล่มเดิม . หน้า 44.

ตาราง 1 ชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่พลเรือนระดับสูงของพม่าระหว่างค.ศ.1910 – 1948

ค.ศ.	ชาวอังกฤษ	ลูกครึ่งเอเชีย – ยุโรป (Eurasians)	ชาวพม่าและชาว เอเชียคนอื่นๆ	รวมทั้งหมด	สัดส่วนที่เป็นชาว อังกฤษ
1910	120	0	2	122	98.4
1920	154	0	6	160	96.3
1930	124	0	26	150	82.7
1941	81	10	54	145	55.9
1948	0	5	48	53	0

ที่มา: ธนภาษ เดชพาวณิกุล. (2550). การศึกษาการพรรณนาเรื่องชาติพันธุ์ในงานประวัติศาสตร์พม่าที่เขียน โดยนักบริหารอาณานิคมชาวอังกฤษ ค.ศ. 1880-1950. หน้า 177.

จากตาราง 1 วิเคราะห์ได้ว่าอังกฤษไม่ได้ใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชาวพม่าให้มีความสามารถอย่างแท้จริง แต่ได้ใช้การศึกษาเพียงให้มารับใช้หรือช่วยเหลืองานผู้ปกครองชาวอังกฤษเท่านั้น กรณีตัวอย่างในค.ศ. 1910 และ ค.ศ. 1920 ที่มีเจ้าหน้าที่เป็นชาวพม่าและชาวเอเชียคิดเป็นร้อยละ 2.6 และร้อยละ 3.7 ตามลำดับเท่านั้น จะเห็นได้ว่าชาวพม่าไม่มีโอกาสเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงถ้าเทียบกับชาวอังกฤษ แต่ต่อมาในช่วง 1930 ตัวเลขแสดงให้เห็นว่าชาวพม่าและชาวเอเชียมีโอกาสเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น อันเนื่องจากการจำนวนปัญญาชนชาวพม่าเพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลต่อการเกิดแนวคิดชาตินิยมในพม่า ทำให้เกิดการเรียกร้องเพื่อให้ชาวพม่ามีส่วนร่วมในการปกครองดินแดนพม่าร่วมกับชาวอังกฤษ

นอกจากนี้การศึกษาในพม่าที่มีการเปลี่ยนแปลงตามแบบอังกฤษได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในวัดของพระสงฆ์หลายประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง เนื่องจากชาวพม่าบางส่วนต้องการให้บุตรหลานของตนเองมีความมั่นคงในฐานะความเป็นอยู่ และอาชีพการงานที่มีรายได้สูงถึงประมาณ 150 รูปี – 200 รูปี¹ ซึ่งถือเป็นรายได้ที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับค่าครองชีพของพม่าในยุคนั้น² ดังนั้นชาวพม่าเหล่านี้จึงนิยมนำบุตรหลานไปโรงเรียนแบบใหม่ของอังกฤษ การศึกษาที่ทำให้รู้หนังสืออย่างการศึกษาแบบจารีตของพม่าจึงไม่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคที่อังกฤษปกครองพม่า³ ขณะเดียวกันการบวชเรียนของเด็กกลายเป็นเพียงงานสังคม เพราะเด็กต้องไปเรียนหนังสือตามโรงเรียนแบบ

¹โรเบิร์ต เอช . เทย์เลอร์. (2550). เล่มเดิม. หน้า 156.

²หม่องทिनอ่อง. (2548). เล่มเดิม. หน้า 191.

³Ni, Zar. (1995). op. cit. p. 12.

สมัยใหม่ เด็กจะมาบวชเณรได้ก็ต่อเมื่อช่วงปิดภาคเรียน¹ การศึกษาแบบสมัยใหม่ได้สร้างความห่างเหินระหว่างชาวพม่ากับวัด ตลอดจนมีผลต่อการบวชเป็นพระสงฆ์ในสังคมพม่าลดน้อยลงด้วย²

ประการที่สอง จำนวนโรงเรียนวัดที่ทำการสอนลดน้อยลงโดยเปรียบเทียบจาก ค.ศ.1891-1892 ที่มีโรงเรียนวัดที่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลอังกฤษจำนวน 4,324 แห่ง และมีโรงเรียนแบบใหม่เพียง 890 ในระหว่างค.ศ. 1913 -1918 จำนวนโรงเรียนวัดลดลงเหลือ 2,977 แห่ง แต่มีโรงเรียนแบบใหม่เพิ่มขึ้นเป็น 4,650 แห่ง³ จนกระทั่งถึงค.ศ. 1938 โรงเรียนวัดยิ่งลดลงเหลือ 976 แห่งและมีโรงเรียนแบบใหม่เพิ่มเป็น 5,255 แห่ง⁴ ถึงแม้ว่าโรงเรียนวัดจะลดจำนวนลงไป แต่โรงเรียนแบบใหม่ได้เพิ่มจำนวนขึ้นมา ทำให้จำนวนนักเรียนทั้งหมดในค.ศ.1900 จนถึง ค.ศ.1940 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 307,000 คน เป็น 827,000 คน ประกอบกับการศึกษาของอังกฤษเปิดโอกาสให้กับผู้หญิงได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับผู้ชาย ทำให้ชาวพม่าที่มีบุตรหลานเป็นผู้หญิง จึงได้นำบุตรหลานของตนเองเข้าโรงเรียนแบบใหม่ของอังกฤษด้วย ดังตัวเลขจำนวนเด็กผู้หญิงที่เข้าโรงเรียนมีเพิ่มขึ้นจาก 36,000 คน เป็น 200,000 คน⁵

ข้อสังเกตจากการศึกษาแบบสมัยใหม่ของอังกฤษในช่วงแรกอาจดูเหมือนว่าการที่อังกฤษเข้ามาเปลี่ยนแปลงการศึกษาของพม่า มาจากแนวความคิด “ภาระของคนผิวขาว” (White Man's Burden) อังกฤษจึงพัฒนาชาวพม่าที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษให้มีความเจริญก้าวหน้า อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ถึงการจัดแบ่งประเภทโรงเรียน และวิชาความรู้ต่าง ๆ นั้นจะเห็นได้ว่าภาระของคนผิวขาวมีส่วนเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับการที่อังกฤษใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างประโยชน์จากชาวพม่าและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพม่า เช่น เน้นการเรียนภาษาอังกฤษ แต่ในส่วนการศึกษาวិทยาการแขนงอื่น ๆ ที่สำคัญที่เป็นประโยชน์กับชาวพื้นเมือง เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ อังกฤษกลับไม่ให้ความสำคัญ จึงไม่บรรจุวิชาวิทยาศาสตร์ไว้ในหลักสูตรการศึกษา ดังคำกล่าวของอุจ่อมิน (U Kyaw Min) ผู้เป็นเจ้าหน้าที่พลเรือนอินเดียชาวพม่า (India Civil Service ,ICS) กล่าวถึงการขาดหายไปของวิชาวิทยาศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนแบบสมัยใหม่ในพม่า⁶ เช่น ในค.ศ.1937 มีโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาพื้นเมืองกับภาษาอังกฤษในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพียง 10 แห่งที่มีการสอนวิชาเคมี และฟิสิกส์ และมีโรงเรียนผู้หญิงเพียงแห่งเดียวที่มีสอนวิชาพฤกษศาสตร์และสัตววิทยา สำหรับโรงเรียนสอนด้วยภาษาพื้นเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีเพียง 11 แห่งที่มีการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป⁷

¹หม่องทินอ่อง. (2548). *เล่มเดิม*. หน้า 274.

²ซุติ ดิคง. (2539). *เล่มเดิม*. หน้า 53.

³โรเบิร์ต เอช . เทย์เลอร์. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 157.

⁴E.Michael Mandelson . (1975). *op. cit.* p. 158.

⁵John Sydenham Furnivall. (1948). *op. cit.* p. 203.

⁶Ni, Zar. (1995). *op. cit.* p.12.

⁷John Sydenham Furnivall. (1948). *op. cit.* p. 205.

ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าอังกฤษไม่ต้องการพัฒนาชาวพื้นเมืองในดินแดนอาณานิคม แต่ใช้เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อทำการปกครองดินแดนอาณานิคมได้สะดวกขึ้น

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาแบบสมัยใหม่ของอังกฤษ มีส่วนสำคัญที่ทำให้ชาวพม่าที่ได้รับการศึกษาแบบสมัยใหม่ทราบถึงสถานการณ์ภายนอกประเทศต่างๆ เช่น ญี่ปุ่นชนะในสงครามกับรัสเซียเมื่อค.ศ.1905 หรือการเกิดลัทธิชาตินิยมในดินแดนที่เป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก เช่น อังกฤษ ฮอลันดา ฝรั่งเศสและสเปนที่ทำการต่อต้านและเรียกร้องเอกราชจากประเทศมหาอำนาจ ประกอบกับวิธีการสอนที่ให้นักเรียนฝึกการคิด วิเคราะห์ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการศึกษาแบบสมัยใหม่¹ ทำให้ชาวพม่าที่ได้รับการศึกษาแบบสมัยใหม่เหล่านี้เกิดแนวคิดชาตินิยม ในช่วงแรกนักชาตินิยมชาวพม่า เช่น อุ เม อุง (U May Oung) นักกฎหมายร่วมกับ อุคิน (U Kin) อุบาเพ (U Ba Pe) และเซอร์ หม่อง จี (Sir Maung Gyi) ได้มีจัดตั้งองค์กรที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อต่อต้านอังกฤษ เช่น ยูวพุทธสมาคม ซึ่งเน้นประเด็นในเรื่องวัฒนธรรมและศาสนา มากกว่าประเด็นทางการเมือง

ในค.ศ.1906 กลุ่มปัญญาชนชาวพม่าที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตกได้จัดตั้งยูวพุทธสมาคม (Young Men's Buddhist Association, Y.M.B.A) มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนพุทธศาสนาขึ้นทั่วประเทศ โดยของบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลอังกฤษ เพื่อนำมาช่วยในเรื่องค่าใช้จ่ายร้อยละ 50 และอีกร้อยละ 50 ยูวพุทธสมาคมเป็นฝ่ายหางบประมาณจากเงินบริจาคสาธารณะต่างๆ รัฐบาลอังกฤษจำต้องให้เงินช่วยเหลือโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาเหล่านี้โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะอังกฤษได้จัดงบประมาณสนับสนุนโรงเรียนคริสต์ศาสนา โรงเรียนของยูวพุทธสมาคมใช้หลักสูตรเดียวกับโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนสอนศาสนา ซึ่งทำให้โรงเรียนสามารถนำพระธรรมจากพระไตรปิฎก² มาสอนให้แก่นักเรียนได้

ต่อมาในค.ศ.1920 ได้เกิดเหตุการณ์อันเนื่องมาจากความไม่พอใจของนักศึกษาในเรื่องรายชื่อสมาคมมหาวิทยาลัย ซึ่งสมาชิกสภาที่ได้รับเสนอชื่อแต่งตั้งจากรัฐบาลทั้งหมดเป็นชาวอังกฤษ โดยไม่มีชาวพม่าผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว³ นอกจากนี้การที่อังกฤษได้ทำการเพิ่มมาตรฐานในการสอบไล่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ทำให้ชาวพม่าเห็นว่าข้อกำหนดต่างๆ เหล่านี้เป็นกีดกันชาวพม่า เพราะมีผลต่อการจำกัดจำนวนชาวพม่าที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ซึ่งอังกฤษจะได้ใช้เป็นข้ออ้างที่จำกัดสิทธิปกครองตนเองของพม่าต่อไป⁴ นักศึกษาชาวพม่าได้ทำการประท้วงอังกฤษ จนกระทั่งมีการนัดหยุดเรียนและขยายการหยุดเรียนไปยังโรงเรียนต่างๆ ในระหว่างการประท้วงได้มีการจัดตั้งสภาการศึกษาของชาติ และได้จัดตั้ง

¹ Helen, James. (2005). *op. cit.* p. 93.

² หม่องทินอ่อง. (2548). *เล่มเดิม*. หน้า 284.

³ *แหล่งเดิม*. หน้า 287 – 288.

⁴ วิไลเลขา ถาวรธนสาร. (2547). อุชิตอไลน์. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม ๒ อักษร C – D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. หน้า 258.

โรงเรียนที่เรียกว่าโรงเรียนแห่งชาติ(National School) * เมื่อ ค.ศ. 1921 ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นโรงเรียนในเครือยุวพุทธสมาคม ให้มาอยู่ภายใต้การบริหารงานของสภาการศึกษาของชาติ¹ โรงเรียนแห่งชาติเป็นโรงเรียนที่จัดดำเนินงานอิสระจากรัฐบาลอังกฤษ แต่ในเวลาต่อมาโรงเรียนแห่งชาติได้ประสบปัญหาด้านต่างๆตั้งแต่การขาดแคลนบุคลากร สถานที่และงบประมาณ จนทำให้ประชาชนเสื่อมความนิยมและนำบุตรหลานกลับเข้าไปโรงเรียนของรัฐและเอกชนเหมือนเดิม²

ในช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง อังกฤษพยายามขยายการศึกษาเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 2³ ดังนี้

ตาราง 2 จำนวนโรงเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง

ประเภทโรงเรียน	จำนวน	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา		ค่าเฉลี่ยร้อยละ
			ตอนต้น	ตอนปลาย	
โรงเรียนสอนภาษาพื้นเมือง	6,552	5,438	863	251	96
โรงเรียนสอนภาษาอังกฤษ (รวมกับ)	215	7	106	102	3
โรงเรียนสอนภาษาอังกฤษกับภาษาพื้นเมือง					
โรงเรียนของรัฐ	87	42	7	38	1
รวม	6,854	5,487	976	391	100

ที่มา: ดัดแปลงข้อมูลจาก Then Lwin. (2000). *Education in Burma (1945-1999)*. (online).

* อู่อองซานเคยได้รับการศึกษาจากโรงเรียนแห่งชาติ ที่เมืองเยนังยอง (Yenangyaung)
¹ หม่องทินอ่อง. (2548). เล่มเดิม . หน้า 284.
² วิไลเลขา ถาวรธนาสาร. (2547). อูซิดออนไลน์. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม ๒ อักษร C – D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 258 - 259.
³ Then Lwin. (2000). *op . cit .* (online).

จำนวนโรงเรียนทั้งหมดในยุคนี้แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนเอกชนที่เข้ามาจัดการศึกษาในพม่า ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนด้วยภาษาพื้นเมืองถึง 6,552 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 96 สำหรับโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาอังกฤษกับโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาอังกฤษกับภาษาพื้นเมืองรวมกันมี 215 แห่ง หรือมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 3 ส่วนที่เหลือเป็นโรงเรียนรัฐบาลที่ไม่ได้จำแนกว่าเป็นโรงเรียนประเภทใด จำนวนโรงเรียนมีเพียง 87 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 1 เท่านั้น เนื่องจากรัฐบาลอังกฤษมีนโยบายเป็นกลางด้านศาสนา ซึ่งรัฐไม่เข้าไปแทรกแซงศาสนาและปล่อยให้ทุกศาสนาสามารถเผยแผ่ศาสนาของตนได้อย่างเสรี โดยจะเห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ที่เปิดดำเนินการในพม่านั้นเป็นโรงเรียนที่เป็นของนักการศาสนาจัดตั้งขึ้น¹ นอกจากนี้อังกฤษยังมีนโยบายเสรีในการดำเนินการของภาคเอกชนในพม่า ทำให้รัฐไม่จัดตั้งโรงเรียนตามพื้นที่ที่มีโรงเรียนเอกชนดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว เพื่อลดการแข่งขัน และพร้อมสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการมากขึ้น² แต่ทั้งนี้มิใช่แสดงว่ารัฐบาลอังกฤษไม่สนับสนุนทางการศึกษา เพราะรัฐบาลอังกฤษมีส่วนช่วยสนับสนุนในการจัดการศึกษาเอกชน³ โดยจัดงบประมาณไว้สนับสนุนโรงเรียนเอกชนให้เข้ามาเปิดโรงเรียน รวมทั้งให้งบประมาณในการพัฒนาการศึกษาในด้านต่างๆ เช่น แบบเรียน อุปกรณ์การศึกษา และเงินอุดหนุนเพื่อให้โรงเรียนจ้างครูชำนาญในการสอน⁴

อย่างไรก็ตามโรงเรียนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในยุคนี้ไม่สามารถขยายการศึกษาให้กับชาวพม่าได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากโรงเรียนที่ตั้งขึ้นส่วนใหญ่อยู่ตามเขตเมืองเท่านั้น เช่น เมืองย่างกุ้ง ตะนาวศรี และ มัณฑะเลย์ เป็นต้น ดังนั้นผู้คนในเขตเมืองมีโอกาสดำเนินการศึกษามากกว่าคนที่อยู่ในชนบท⁵ อีกทั้งโรงเรียนแบบใหม่ส่วนใหญ่เป็นของเอกชนที่มีการเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษา ซึ่งชาวพม่าไม่สามารถเสียค่าเล่าเรียนได้ เพราะชาวพม่าส่วนใหญ่มีฐานะยากจน พวกเขาจึงนำบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาพื้นเมืองและในวัดดังเดิม

การศึกษาของพม่าในยุคอาณานิคมอังกฤษได้ดำเนินงานด้านการศึกษาต่อไป จนกระทั่งในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพาในค.ศ.1941 กองทัพญี่ปุ่นนำโดยพันเอกเคอิจิ สุกุจิ (Keiji Suzuki) ซึ่งได้ร่วมมือกับกลุ่มผู้นำชาตินิยมพม่าที่เรียกว่า วีรบุรุษ 30 คน (Thirty Heroes)⁶ เช่น อูอองซาน อูนู และอูเนวิน ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1941 กองทัพญี่ปุ่นเคลื่อนกำลังผ่านประเทศไทย มุ่งหน้าไปยังเกาะสอง (Victoria Point) จังหวัดระนอง เพื่อตรงไปเมืองย่างกุ้ง กองทัพญี่ปุ่นสามารถขับไล่

¹ John Sydenham , Furnivall. (1948). *op. cit.* p. 124.

² ชวดี ดีคง. (2539). *เล่มเดิม*. หน้า 53 - 54.

³ F.S.V. Donnison , (1970). *Burma*. p. 206.

⁴ นราธิปประพันธ์พงศ์ , พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2505). *พระราชพงศาวดารพม่า เล่ม ๕*.

หน้า 259 - 260 .

⁵ John Sydenham , Furnivall. (1948). *op. cit.* p.205.

⁶ ญาณิ มาลัยเจริญ. (2540). *บทบาทและความคิดทางการเมืองของอูอองซานกับขบวนการ*

เรียกร้องเอกราชของพม่า ค.ศ.1935-1947. หน้า 71.

อังกฤษออกไปจากพม่าได้สำเร็จใน ค.ศ. 1942 เมื่อกองทัพญี่ปุ่นยึดพม่า กองทัพญี่ปุ่นได้จัดตั้งรัฐบาลพม่าที่มีดร.บามอ(Dr. Bamaw) เป็นนายกรัฐมนตรี ส่วนอุอองซานเป็นรัฐมนตรีกลาโหม แต่อำนาจการสั่งการทั้งหมดอยู่ในการควบคุมของกองทัพญี่ปุ่น

การศึกษาในยุคที่ญี่ปุ่นเข้าปกครองเป็นยุคที่ได้รับผลกระทบมาก เนื่องจากดินแดนพม่าได้รับความเสียหายจากสงครามทั้งจากกองทัพญี่ปุ่นและกองทัพพันธมิตร¹ ทำให้การศึกษาของพม่าไม่ได้พัฒนาและขยายการศึกษาเพิ่มขึ้น² ถึงแม้ว่าพม่าอยู่ในภาวะสงคราม แต่ญี่ปุ่นได้ให้การศึกษาของพม่าดำเนินการเรียนการสอนต่อไป โดยดูจากการจัดสรรงบประมาณของพม่าในยุคญี่ปุ่นปกครองภายใต้การปกครองญี่ปุ่น ที่ได้จัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาเป็นจำนวน 9,649,906 รูปี ซึ่งแบ่งกับงบประมาณสาธารณสุข (โปรดดูการใช้งบประมาณของพม่าในยุคญี่ปุ่นปกครองในภาคผนวก ก) ขณะเดียวกันวัดก็ยังมีส่วนสำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็กชาวพม่าในเขตชนบท

พม่าภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นเป็นยุคหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของพม่าโดยมีการรวมโรงเรียนสามประเภท คือทั้งโรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษ โรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษกับภาษาพื้นเมือง และโรงเรียนสอนด้วยภาษาพื้นเมืองรวมเป็นแบบเดียวกันโดยจัดตั้งเป็นโรงเรียนที่ทำการสอนด้วยภาษาพม่า เนื่องจากในยุคญี่ปุ่นปกครองพม่า ญี่ปุ่นให้กลุ่มผู้นำชาตินิยมพม่ามีส่วนร่วมในการปกครอง ทำให้ความเป็นชาตินิยมพม่าผลักดันในด้านการจัดการศึกษา ขณะเดียวกันในช่วงสงครามที่เกิดขึ้นในพม่าตั้งแต่ค.ศ. 1942 เจ้าหน้าที่บริหารและบุคลากรฝ่ายอังกฤษที่ถูกขับไล่ออกจากพม่าได้ลี้ภัยเข้าไปในอินเดียที่เมืองซิมลา (Simla)* ภาษาอังกฤษได้มีการวางแผนในการฟื้นฟูด้านการศึกษาพม่า³ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการกล่าวอ้างของอังกฤษในการเข้ามาปกครองพม่าอีกครั้งหนึ่ง เพื่อรักษาผลประโยชน์ทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจในพม่า ตลอดจนเพื่อลดกระแสการเรียกร้องของกลุ่มชาตินิยมพม่าในการเตรียมความพร้อมให้กับชาวพม่าในการปกครองตนเองต่อไป โดยขอให้สงครามยุติแล้วกลับเข้าไปพม่า

ใน ค.ศ.1946 เมื่ออังกฤษกลับเข้ามาปกครองพม่า อังกฤษมีความต้องการที่จะพัฒนาชาวพม่าและเตรียมความพร้อมให้กับชาวพม่าในการปกครองตนเอง ตลอดจนอังกฤษต้องการฟื้นฟูสภาพด้านต่างๆในพม่า ที่เกิดความเสียหายในช่วงสงคราม โดยเฉพาะด้านการศึกษาซึ่งอังกฤษได้จัดตั้งกรมการศึกษาขึ้นใหม่ที่รับงบประมาณจากกองทัพอังกฤษ อังกฤษได้กำหนดโครงการด้านการศึกษาเพื่อฟื้นฟูโรงเรียนที่เสียหายจากในช่วงสงครามให้กับคืนสภาพปกติ ทำให้โรงเรียนชั้น

¹Ni, Zar. (1995). *op. cit.* p.18.

²F.S.V. Donnison . (1970). *op. cit.* p. 206.

* เมืองซิมลาถือเป็นเมืองที่เจ้าหน้าที่อังกฤษใช้เป็นที่พักอาศัยของข้าหลวงใหญ่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โปรดดูใน ดนัย ไชยโยธา. (2537). *เล่มเดิม*. หน้า 371.

³Then Lwin. (2000). *op. cit.* (online).

ประถมศึกษา 2,060 แห่ง และ ชั้นมัธยมศึกษา 42 แห่งเปิดทำการเรียนการสอนได้ตามปกติ ภายหลังสิ้นสุดสงคราม

ในค.ศ.1947 อังกฤษได้ตั้งคณะกรรมการการศึกษา(The Educational Reconstruction Committee) โดยมีเซอร์ ทุน ออง จ่อ (Sir Htoon Aung Gyaw) เป็นประธาน คณะกรรมการชุดนี้ต้องการให้โรงเรียนทั้งหมดอยู่ในการควบคุมของรัฐ โดยรัฐบาลอังกฤษจำเป็นต้องมีหน้าที่รับผิดชอบทำการพัฒนาการศึกษาในพม่า แต่ถ้าหากมีโรงเรียนเอกชนต้องการดำเนินกิจการอีกครั้ง รัฐบาลอังกฤษก็ยังคงอนุญาต แต่รัฐจะไม่เข้าไปจัดสรรงบประมาณอุดหนุนแก่โรงเรียนเอกชนเหมือนดังแต่ก่อนเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา

รัฐบาลอังกฤษยังได้กำหนดโรงเรียนทั้งสามประเภท ทั้งโรงเรียนสอนด้วยภาษาพื้นเมือง โรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษ และ โรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษกับภาษาพื้นเมือง เข้าเป็นโรงเรียนแบบเดียวกัน¹ โดยโรงเรียนจะมีการสอนทั้งภาษาพม่าและภาษาอังกฤษ อีกทั้งรัฐบาลอังกฤษยังอนุญาตให้ศาสนาต่างๆ เช่น พุทธศาสนา และคริสต์ศาสนาเป็นวิชาบังคับ กำหนดให้มีการสอนทุกๆโรงเรียนเช่นเดียวกับวิชาทางโลก² ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการปฏิรูปการศึกษาที่กล่าวมานี้เป็นเพราะรัฐบาลอังกฤษต้องการเอาใจชาวพม่า และต้องการลดกระแสชาตินิยมพม่าที่กีดกันอังกฤษอยู่ในขณะนั้น

คณะกรรมการการศึกษานอกจากนี้ยังได้กำหนดระบบการศึกษาขึ้นใหม่เป็น 5 : 4 : 3 ซึ่งประกอบด้วย ชั้นประถมศึกษาที่มีการเรียนเป็นเวลา 5 ปีที่เริ่มจากระดับชั้นปีที่(เกรด) 1 ถึง 5 สำหรับนักเรียนอายุ 5 – 9 ปี มัธยมศึกษาตอนต้นเรียน 4 ปี เริ่มจากระดับชั้นปีที่ 6 ถึง 9 สำหรับนักเรียนอายุ 10 -12 ปี และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเรียน 3 ปี เริ่มจากระดับชั้นปีที่ 10 ถึง 12 สำหรับนักเรียนอายุ 13 - 15ปี นักเรียนในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นจะได้รับการศึกษาโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ส่วนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับการศึกษาขั้นสูงนักเรียนต้องเสียค่าบำรุงการศึกษา³

อย่างก็ตามการกำหนดการปฏิรูปการศึกษาในพม่าของคณะกรรมการการศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนงานที่กำหนดไว้ได้ เนื่องจากภายหลังพม่าได้รับเอกราช รัฐบาลอนุได้ดำเนินงานตามคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งซึ่งจัดตั้งขึ้นในค.ศ.1946 ที่เรียกว่าคณะกรรมการนโยบายการศึกษา(Educational Policy Enquiry Committee)* ทำหน้าที่ดำเนินการศึกษาของพม่าในยุคที่พม่าได้รับเอกราช

¹Then Lwin. (2000). *op. cit.* (online).

²*Ibid.* (online).

³*Ibid.* (online).

* คณะกรรมการนโยบายการศึกษานี้ไม่ระบุว่าบุคคลใดเป็นสมาชิก หรือว่ามีความสัมพันธ์อย่างไรกับคณะกรรมการการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคณะกรรมการการศึกษานั้นอาจจะเป็นองค์กรที่อังกฤษจัดตั้งขึ้นมา แต่ทางด้านคณะกรรมการนโยบายการศึกษาอาจเป็นของกลุ่มนักชาตินิยมพม่า

สภาพการศึกษาของพม่าก่อนยุครัฐบาลนายพลเนวิน คือ การศึกษาแบบจารีตของพม่าที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง แต่ภายหลังจากที่พม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ จึงได้มีการปรับปรุงการศึกษาให้เป็นแบบสมัยใหม่ของอังกฤษ เป็นเหตุให้การศึกษาของพม่าซึ่งได้รับอิทธิพลทางศาสนาลดลง และรัฐบาลอังกฤษเข้ามามีอำนาจในการจัดการศึกษาขึ้นแทน ทำให้การศึกษาของพม่าภายหลังได้รับเอกราชมีการดำเนินรูปแบบการจัดการศึกษาแบบอังกฤษ จนกระทั่งปัจจุบัน

การศึกษาพม่ายุครัฐบาลอูนุ ค.ศ.1948-1962

พม่าได้รับเอกราชค.ศ.1948 ในช่วงแรกการปกครองของรัฐบาลอูนุต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาความแตกแยกทางอุดมการณ์ของนักการเมืองในพรรคเสรีชนต่อต้านฟาสซิสต์ จึงเป็นเหตุให้เกิดแบ่งออกเป็นกลุ่มคอมมิวนิสต์ชวและคอมมิวนิสต์ชวแดงที่ทำการต่อต้านรัฐบาลพม่า ตลอดจนถึงปัญหาการต่อต้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น กลุ่มกะเหรี่ยง และมอญเพื่อขอปกครองตนเอง โดยมีกลุ่มกะเหรี่ยงทำสงครามกับรัฐบาลพม่าตั้งแต่พม่าได้รับเอกราชจากปัญหาเหล่านี้ทำให้รัฐบาลอูนุไม่สามารถบริหารปกครองประเทศได้เต็มที่

อย่างไรก็ตามในด้านการศึกษาของรัฐบาลอูนุมีนโยบายและดำเนินการศึกษาตามแบบอังกฤษ และจัดการศึกษาตามที่ได้กำหนดไว้ของคณะกรรมการนโยบายการศึกษา ในช่วงค.ศ.1950 รัฐบาลอูนุได้เริ่มวางแผนการศึกษาใหม่ โดยใช้ระบบการศึกษาเป็นระบบ 5 : 3 : 3 กล่าวคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 5 - 9 ปี ใช้เวลาเรียน 5 ปี ตั้งแต่ชั้นอนุบาล1ปีจนถึงชั้นปีที่(เกรด) 4 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุระหว่างตั้งแต่10 - 12 ปี ใช้เวลาเรียน 3 ปี ตั้งแต่ชั้นปีที่(เกรด) 5 จนถึงชั้นปีที่(เกรด) 7 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุระหว่างตั้งแต่ 13 - 15 ปี ใช้เวลา 3 ปี ตั้งแต่ชั้นปีที่(เกรด) 8 จนถึงชั้นปีที่(เกรด)10 นักเรียนพม่ายุคนี้ต้องใช้เวลาเรียนทั้งหมดเป็นเวลา 11 ปี ก่อนเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยได้ โดยรัฐกำหนดให้ภาคเอกชนเป็นฝ่ายจัดการศึกษาชั้นเตรียมอนุบาล(Nursery School) ขณะเดียวกันในส่วนโรงเรียนชั้นประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา รัฐบาลพม่าจะจัดการด้านการศึกษาควคู่ไปกับภาคเอกชน ซึ่งรัฐยังคงอนุญาตให้ภาคเอกชนสามารถจัดตั้งโรงเรียนเอกชนขึ้นมาได้

รัฐบาลอูนุใช้แนวคิดชาตินิยมเป็นหลักในการกำหนดงานด้านการศึกษา โดยรัฐบาลกำหนดให้ภาษาพม่าเป็นภาษาสำคัญในการเรียนการสอนในโรงเรียนของรัฐ อีกทั้งจัดทำแบบเรียนเป็นภาษาพม่าเพื่อใช้ในโรงเรียนรัฐบาล ส่วนภาษาอังกฤษที่เป็นวิชาที่ได้รับความนิยมในยุคอาณานิคมเป็นเพียงภาษาที่สองที่ใช้สอนในชั้นปีที่(เกรด)5หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียนของรัฐ อย่างไรก็ตามโรงเรียนเอกชนที่เปิดอยู่นั้นมีหลักสูตรการสอนไม่เหมือนกับโรงเรียนของรัฐ เนื่องจากโรงเรียนเอกชนได้กำหนดการสอนวิชาภาษาอังกฤษตั้งแต่เริ่มเรียนในชั้นประถมศึกษา ทำให้มาตรฐานทางการศึกษาของโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชนมีความแตกต่างกัน ส่วนภาษา

(ต่อ)จัดตั้งขึ้นและเมื่อพม่าได้รับเอกราช ค.ศ. 1948 คณะกรรมการกลุ่มนี้ได้เข้าเป็นคณะรัฐบาลพม่าในการบริหารประเทศต่อไป

พื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีใช้ภาษาพม่า รัฐบาลพม่าไม่อนุญาตให้ใช้ทำการสอนในโรงเรียนเหมือนในยุคที่อังกฤษปกครอง*

ด้านวิชาการ รัฐบาลอุยกูร์มีนโยบายการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา แตกต่างไปจากยุคอาณานิคมอังกฤษ อุยกูร์สั่งให้ดำเนินการนำวิชาชีพต่างๆ เข้ามาเสริมในวิชาสามัญตามความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ตลอดจนความเหมาะสมระหว่างเพศชายกับเพศหญิง¹ เช่น วิชาด้านโรงงานใช้สอนสำหรับนักเรียนผู้ชาย และวิชาเคหะศาสตร์(Domestic Science) ใช้สอนสำหรับนักเรียนผู้หญิง เป็นต้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าในยุคที่รัฐบาลอุยกูร์พยายามพัฒนาประชาชนภายในประเทศให้มีความรู้ และทักษะทางด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาประเทศ เนื่องจากในยุคที่เป็นอาณานิคมอังกฤษนั้น วิชาด้านวิชาชีพและด้านวิทยาศาสตร์ยังมีการสอนที่ไม่แพร่หลาย เมื่อพม่าได้รับเอกราชทำให้พม่าขาดแคลนบุคลากรสายวิชาชีพต่างๆ ดังนั้นรัฐบาลอุยกูร์จึงต้องผลิตบุคลากรสายวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่า

ส่วนวิชาศีลธรรมของศาสนาต่างๆ ซึ่งเคยกำหนดให้นำมาสอนควบคู่กับวิชาต่างๆ ในโรงเรียนในช่วงก่อนพม่าได้รับเอกราช ปรากฏว่ารัฐบาลอุยกูร์ไม่ได้นำวิชาศีลธรรมไปสอนรวมกับวิชาอื่นๆ ในโรงเรียน² ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าอุยกูร์ไม่ต้องการให้ศาสนาอื่นมาสอนในโรงเรียนของพม่า อย่างไรก็ตามจากที่อุยกูร์เป็นผู้ที่เคร่งครัดในพุทธศาสนา อุยกูร์จึงทำการฟื้นฟูวัดให้เป็นโรงเรียนควบคู่กับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียน ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงศาสนา(Ministry of Religious Affairs)³ นอกจากนี้รัฐบาลอุยกูร์ได้ใช้แนวคิดสังคมนิยมมากำหนดนโยบายด้านการศึกษาในเรื่องความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษา ซึ่งอยู่ในแผนเศรษฐกิจ 8 ปีในค.ศ. 1952 โดยรัฐบาลอุยกูร์พยายามขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วประเทศ พร้อมทั้งเห็นว่าการศึกษาเป็นสวัสดิการหนึ่งที่รัฐควรจัดให้แก่ประชาชนของประเทศ โดยนักเรียนที่ศึกษาในสังกัดโรงเรียนของรัฐ มีสิทธิ์ในการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

* ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการศึกษาของพม่าที่จัดขึ้น ถึงแม้รัฐบาลพม่าจะไม่ได้พิจารณาให้ภาษาพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอน แต่ก็น่าจะไม่ใช่ขั้วตรงกันนักและสามารถเปิดทำการสอนภาษาพื้นเมืองได้ในพื้นที่ห่างไกลจากจุดศูนย์กลางของรัฐบาล

¹Then Lwin. (2000). *op. cit.* (online).

²*Ibid.* (online).

³Helen James. (2005). *op. cit.* p.100.

ภาพประกอบ 2 อุณฺณ อติตผู้นำพม่า ค.ศ. 1948 -1962

ที่มา: หม่องทินอ่อง. (2548). ประวัติศาสตร์พม่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร. หน้า 312.

การศึกษาในยุคอนุแม้ว่าพยายามขยายการศึกษาให้กับพลเมืองอย่างทั่วถึง แต่รัฐต้องเผชิญปัญหาการต่อต้านของทั้งกลุ่มคอมมิวนิสต์พม่าและกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น กะเหรี่ยง และมอญจนบางครั้งเกิดเป็นสงครามกลางเมือง เป็นเหตุให้กระทบการดำเนินงานด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากจำนวนโรงเรียนชั้นประถมที่ลดลงจากใน ค.ศ.1948 มี 4,328 แห่ง จนถึง ค.ศ. 1949 ลดลงเหลือ 2,186 แห่ง¹ เนื่องจากโรงเรียนในพื้นที่ต่างๆเกิดสงครามกลางเมือง ได้รับความเสียหายหรือถูกทำลาย ประกอบกับนักเรียนต่างหนีภัยสงครามทำให้โรงเรียนหลายแห่งปิดลง เมื่อรัฐบาลพม่าเริ่มควบคุมสถานการณ์ต่างๆได้ การดำเนินตามนโยบายรัฐสวัสดิการ ทำให้ใน ค.ศ. 1952 มีจำนวนโรงเรียนเพิ่มขึ้น เป็น 3,335 แห่ง ในค.ศ.1955 เพิ่มขึ้นเป็น 8,951 แห่ง ใน ค.ศ.1961 มีโรงเรียนเพิ่มขึ้นถึง 11,935 แห่ง² ส่วนจำนวนนักเรียนของโรงเรียนเหล่านี้ก็มีการเพิ่มจำนวนด้วยเช่นเดียวกัน โดยใน ค.ศ.1949 มีนักเรียนทั้งหมด 382,000 คน ใน ค.ศ.1952มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 392,398 คน และใน ค.ศ. 1955 เพิ่มขึ้นเป็น1,096,000 คน³ ถึงแม้ว่าทั้งจำนวนโรงเรียนและนักเรียนเพิ่มขึ้น แต่การศึกษาของพม่าในยุครัฐบาลอนุยังไม่มีการบังคับใช้กฎหมายการศึกษาภาคบังคับ เนื่องจากรัฐบาลอนุได้เกิดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ เช่น ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง การสู้รบกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มอญ และไทใหญ่ จนทำให้รัฐบาลไม่สามารถจัดเตรียมการศึกษาให้แก่ประชาชนได้อย่างเพียงพอ ทั้งการสร้างโรงเรียน ครูที่มีคุณภาพ และงบประมาณด้านการศึกษา

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาในยุครัฐบาลอนุมีการใช้แนวคิดชาตินิยมและสังคมนิยมเข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษาของพม่า ซึ่งทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาที่สำคัญอีกยุคหนึ่งทั้งการกำหนดใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาหลักในกระบวนการเรียนของโรงเรียน รวมไปถึงการกำหนดให้การศึกษาเป็นสวัสดิการหนึ่งที่ให้แก่ประชาชน และการพยายามของรัฐในการขยายการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามการดำเนินการศึกษาในยุครัฐบาลอนุยังให้โรงเรียนเอกชนเปิดทำการสอนได้ ทำให้การศึกษาในโรงเรียนของภาครัฐและเอกชนมีความแตกต่างกัน กล่าวคือโรงเรียนเอกชนให้ความสำคัญต่อการเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่เริ่มต้นเรียนในชั้นปีที่(เกรด)1 หรือชั้นประถมศึกษา ซึ่งในขณะที่โรงเรียนของรัฐจัดสอนภาษาอังกฤษในชั้นปีที่ 5 อีกทั้งการศึกษาของพม่าไม่มีการผลิตคนที่มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างจริงจังเพื่อพัฒนาประเทศ จึงสะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาของพม่าในยุคอนุยังคงรูปแบบการจัดการศึกษาเหมือนในยุคอาณานิคมของอังกฤษ นอกจากนี้การที่รัฐบาลพม่าของอนุต้องเผชิญปัญหาสงครามกลางเมืองกับทั้งกลุ่มคอมมิวนิสต์พม่า และกองกำลังของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆทำให้รัฐบาลพม่าของอนุไม่สามารถขยายการศึกษาให้กับประชาชนได้อย่างเพียงพอตามที่สภาพัฒนาโดยนายพลเนวินได้กล่าวอ้างว่าการศึกษาของชาวพม่ายังขาดความเสมอภาค ตลอดจนปัญหาด้านศาสนาและด้านการเมืองที่อนุ

¹F.S.V , Donnison . (1970). *op. cit.* p. 206.

²*Ibid* . *loc. cit.*

³*Ibid* . *loc. cit.*

ประกาศให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และการที่อุทิศให้สัญญาในการปกครองตนเองแก่ชาวมอญและชาวอะรากัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้พม่าขาดความมั่นคงและเอกภาพ ทำให้นายพลเนวินเข้ามายึดอำนาจการปกครองของรัฐบาลอุนู และเริ่มทำการเปลี่ยนแปลงงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการศึกษาให้เป็นตามแนวทางสังคมนิยมแบบพม่า

สรุป

การศึกษาของพม่า ตั้งแต่ยุคจารีตภายใต้การปกครองของกษัตริย์ มีศูนย์กลางอยู่ที่วัด ชาวพม่านิยมนำบุตรหลานมาเรียนกับพระสงฆ์ ซึ่งพระสงฆ์ได้ทำการสอนการอ่าน การเขียน การคำนวณ และหลักธรรมต่าง ๆ ต่อมาเมื่ออังกฤษได้ปกครองดินแดนพม่าตอนล่างเมื่อค.ศ. 1852 จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในดินแดนที่อังกฤษปกครองให้เป็นแบบสมัยใหม่ โดยมีบาทหลวงในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์ที่เดินทางเข้ามาตั้งโรงเรียนสอนคริสต์ศาสนาและสอนวิทยาการสมัยใหม่ให้กับชาวพม่า เมื่ออังกฤษปกครองพม่าได้ทั้งหมดในค.ศ. 1886 จึงได้นำการศึกษาแบบสมัยใหม่มาดำเนินการในพม่าตอนล่างขยายขึ้นไปยังพม่าตอนบน

ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ชาวพม่าที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่ของอังกฤษ ได้จัดตั้งองค์กรขึ้นมาต่อต้านอังกฤษ ซึ่งมีผลต่อการศึกษาในยุคนั้น เช่น การจัดตั้งโรงเรียนของยุวพุทธสมาคมที่มีจุดมุ่งหมายให้มีการสอนพุทธศาสนาควบคู่กับวิชาการต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน และโรงเรียนแห่งชาติ ที่มีจุดมุ่งหมายหนึ่งในการต่อต้านในด้านการจัดการศึกษาของรัฐบาลอังกฤษ ซึ่งมีการดำเนินการศึกษาควบคู่กับการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงแม้ว่าการศึกษาของพม่าส่วนใหญ่ได้รับความเสียหายจากภัยสงคราม ในช่วงที่ญี่ปุ่นปกครองพม่า แต่การศึกษาในพม่ายังคงมีการดำเนินต่อไป ภายหลังสงครามในค.ศ. 1945 อังกฤษได้กลับมาปกครองพม่า งานสำคัญของรัฐบาลอังกฤษประการหนึ่ง คือ การฟื้นฟูการศึกษาและพัฒนางานด้านต่าง ๆ ในพม่า เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของชาวพม่าในการปกครองตนเอง แต่กลุ่มชาตินิยมพม่าทำการต่อต้านอังกฤษอย่างรุนแรง จนกระทั่งอังกฤษต้องยอมมอบเอกราชคืนให้กับพม่าในค.ศ. 1948

เมื่อพม่าได้รับเอกราช รัฐบาลอุนูได้จัดการศึกษาของพม่าใหม่ โดยเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเป็น 5 : 3 : 3 กำหนดให้ภาษาพม่าเป็นภาษาสำคัญที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยลดความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษให้มีการเริ่มสอนตั้งแต่ชั้นปีที่(เกรด)5หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวมไปถึงรัฐบาลอุนูดำเนินนโยบายรัฐสวัสดิการในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และพยายามขยายการศึกษาให้มีจำนวนโรงเรียนเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการศึกษาของพม่าในยุครัฐบาลอุนูยังดำเนินรูปแบบการจัดการศึกษาเหมือนกับยุคที่อังกฤษปกครองที่ให้โรงเรียนเอกชนมีส่วนในการจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนเอกชนเหล่านี้ให้ความสำคัญในเรื่องการสอนภาษาอังกฤษ ทำให้ภาษาอังกฤษยังมีบทบาทต่อการศึกษาของพม่า ประกอบกับรัฐไม่ให้ความสำคัญกับวิชาที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เช่น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่าง

จริงจัง อีกทั้งปัญหาด้านการเมือง เช่น การต่อต้านรัฐบาลของกลุ่มคอมมิวนิสต์ และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตลอดจนการที่อนุประกาศให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และการที่อนุสัญญาให้กลุ่มอะรากันและมอญปกครองตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความแตกแยกทางสังคมภายในพม่า จนเป็นเหตุผลักดันให้สภาพัฒน์ที่นำโดยนายพลเนวินทำการยึดอำนาจรัฐบาลอนุ แล้วเปลี่ยนแปลงการปกครองและด้านต่างๆที่รวมถึงการศึกษาตามแนวคิดสังคมนิยมแบบพม่า

บทที่ 2

แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อนโยบายการศึกษา

ยุครัฐบาลนายพลเนวิน

สถานการณ์ของพม่าภายหลังได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อค.ศ.1948 รัฐบาลอู๋ได้เผชิญกับปัญหาหลายด้าน กล่าวคือในด้านการเมือง ได้เกิดความขัดแย้งทางแนวคิดระหว่างกลุ่มนักการเมือง จนเกิดการแบ่งแยกเป็นกลุ่มต่างๆ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มกองกำลัง เพื่อทำการต่อสู้กับรัฐบาลพม่า เช่น กลุ่มคอมมิวนิสต์ธงขาวที่นำโดยถันทุน(Than Tun) และกลุ่มคอมมิวนิสต์ธงแดงนำโดยโซ(Soe) หรือการแย่งอำนาจระหว่างกลุ่มนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลในค.ศ. 1958 ตลอดจนปัญหาด้านเอกภาพภายในประเทศซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมของพม่าที่แตกแยกระหว่างรัฐบาลพม่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อันเนื่องมาจากการเรียกร้องขอปกครองตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น กะเหรี่ยง มอญ และไทใหญ่ ทำให้รัฐบาลพม่าในช่วงแรกไม่สามารถควบคุมพื้นที่ในภาคต่างๆ นอกจากบริเวณกรุงย่างกุ้งและบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น

ด้านเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าพม่าภายหลังได้รับเอกราชมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่เศรษฐกิจรัฐบาลพม่ากลับใช้ระบอบสังคมนิยม ทั้งนี้เพื่อต้องการขจัดและขบไล่สิทธิพลชาวต่างประเทศให้ออกไปจากระบบเศรษฐกิจในพม่า¹ ตลอดจนการนำธุรกิจต่างๆกลับมาเป็นของชาวพม่าซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดชาตินิยมของผู้นำพม่าที่ใช้เป็นนโยบายบริหารประเทศในช่วงเวลานั้น เช่น การโอนที่ดิน การโอนกิจการอุตสาหกรรม และการขนส่งให้เป็นของรัฐ เป็นต้น อย่างไรก็ตามรัฐบาลอู๋ได้ดำเนินมาตรการโอนกิจการดังกล่าวให้เป็นของรัฐโดยให้เป็นไปอย่างช้าๆ ทั้งนี้เพราะรัฐบาลอู๋ยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศ และยังคงขอความช่วยเหลือจากนานาชาติไม่ว่าจะเป็นในด้านเงินช่วยเหลือในโครงการความร่วมมือ เงินกู้ยืมเพื่อนำมาลงทุนหรือคณะที่ปรึกษาชาวต่างประเทศ² ชาวต่างประเทศจึงคงยังมีอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจในพม่าอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในค.ศ. 1960 เมื่ออู๋ได้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งภายหลังจากการยกเลิกรัฐบาลรักษาการณ์ของนายพลเนวินแล้ว และได้จัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่

¹ ทรายแก้ว ชูทรัพย์. (2533, พฤษภาคม - สิงหาคม). เศรษฐกิจแบบสังคมนิยมพม่า. เอเชียปริทัศน์. 11(2). หน้า 52.

² พันธุ์สุรีย์ ลดาวัลย์, ม.ล. (2542). การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองของพม่า. หน้า 22.

* ม.ล.พันธุ์สุรีย์ ลดาวัลย์ได้กล่าวถึงจำนวนชาวต่างประเทศที่เข้ามาทำงานในพม่า ในช่วงเดือนกันยายน ค.ศ. 1957 มีจำนวนผู้เชี่ยวชาญต่างชาติ 395 คน ในจำนวนดังกล่าวเป็นชาวต่างชาติที่รัฐบาลพม่าเป็นผู้ว่าจ้าง 116 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่รัฐบาลต่างประเทศส่งมา 90 คน และชาวต่างชาติที่ทำงานในบริษัทต่างชาติ 82 คน เจ้าหน้าที่องค์การสหประชาชาติ 66 คน และผู้ที่ทำงานในมูลนิธิต่างๆ 41คน โปรดดูในพันธุ์สุรีย์ ลดาวัลย์, ม.ล. (2542). เล่มเดิม. หน้า 22.

โดยพรรคสันนิบาตเสรีชนต่อต้านฟาสซิสต์ที่มีอนุเป็นหัวหน้าได้รับเสียงข้างมาก แต่รัฐบาลอนุก็ยังไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ต่างๆให้ดีขึ้น อีกทั้งเกือบจะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มอญ อะรากันและไทใหญ่แบ่งแยกเพื่อปกครองตนเองได้สำเร็จ รวมไปถึงการที่รัฐบาลอนุได้ประกาศให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาความไม่พอใจของกลุ่มที่นับถือศาสนาอื่นๆในพม่า เช่น คริสต์ศาสนา ศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นเหตุให้รัฐบาลพม่าขาดความเป็นเอกภาพและความมั่นคงเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มทหารที่จัดตั้งเป็นสภาปฏิวัติโดยนายพลเนวินทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลอนุเมื่อวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1962

แนวคิดของรัฐบาลนายพลเนวิน

เมื่อสภาปฏิวัติของนายพลเนวินยึดอำนาจได้สำเร็จ จึงได้ประกาศนโยบายต่างๆทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสะท้อนแนวคิดของสภาปฏิวัติ ได้แก่วิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม(The Burmese Way to Socialism)ในวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 1962 และรัฐธรรมนูญแห่งพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า(The Constitution of The Burmese Socialist Programme Party)เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ในปีเดียวกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการปกครองพม่า โดยเอกสารดังกล่าวได้อ้างสาเหตุการปฏิวัติ อันเนื่องมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นในยุครัฐบาลอนุ ประกอบกับประสบการณ์ของนายพลเนวินจากการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ ทำให้เกิดแนวคิดต่างๆ ดังนี้ คือ

แนวคิดด้านการเมือง

แนวคิดทางการเมือง หมายถึง ความคิดที่เป็นแนวทางปฏิบัติทางการเมืองที่เกี่ยวกับการดำเนินการปกครองประเทศให้เป็นไปตามหลักการที่รัฐได้กำหนดไว้ พม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวินได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม ที่เป็นการรวมศูนย์กลางอำนาจทั้งหมดเข้ามาอยู่ที่รัฐบาล โดยรัฐบาลพม่าใช้กรอบแนวคิดทั้งชาตินิยมและสังคมนิยมเป็นหลักในการดำเนินนโยบายปกครองประเทศ ทั้งนี้หลักการดังกล่าวทั้งชาตินิยมและสังคมนิยมได้ปรากฏขึ้นในยุคพม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษ ที่เกิดจากความไม่พอใจของชาวพม่าต่อการปกครองและการดำเนินการด้านเศรษฐกิจของอังกฤษ จนเป็นเหตุให้ชาวพม่าทำการต่อต้านและเรียกร้องเอกราช ด้วยเหตุนี้จากการที่ชาวพม่าไม่พอใจชาวอังกฤษดังกล่าวทำให้ผู้นำพม่าแสวงหาหลักการปกครองใหม่ที่ต่างไปจากที่อังกฤษได้นำมาใช้ในพม่า ซึ่งก็คือสังคมนิยม ที่เป็นแนวคิดตรงข้ามกับประชาธิปไตยและทุนนิยม

การที่พม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวินเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยมนี้ได้รับอิทธิพลจากทั้งรัสเซียและจีน ซึ่งมีการผสมผสานความคิดสังคมนิยมโดยรัฐบาลนายพลเนวินมิได้ดำเนินรอยตามสังคมนิยมสำนักใดสำนักหนึ่ง แต่เป็นการประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับสภาพของพม่า กล่าวคือ พม่าได้รับแรงจูงใจจากรัสเซียที่เป็นแบบอย่างประเทศที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว เนื่องจากภายหลังการปฏิวัติรัสเซีย ค.ศ. 1917 แล้วรัสเซียซึ่งได้ปกครองตามแนวทางสังคมนิยม ได้มีการ

พัฒนาประเทศจนกลายเป็นประเทศมหาอำนาจโดยมีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังจะเห็นได้จากการส่งดาวเทียมสปุตนิก(Sputnik) และมนุษย์อวกาศได้เป็นชาติแรกตลอดจนการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จึงเป็นการสร้างแรงจูงใจที่ทำให้ผู้นำพม่าถือนำเป็นแบบอย่าง¹ สำหรับอิทธิพลที่พม่าได้รับจากจีน คือการประยุกต์แนวคิดสังคมนิยมให้เหมาะสมกับสภาพดั้งเดิมของประเทศ เช่นเดียวกับเหมา เจ๋อตง(Mao Zedong)อดีตผู้นำจีนที่ประยุกต์แนวคิดสังคมนิยมโดยให้ความสำคัญกับกลุ่มชาวนามากกว่ากลุ่มผู้ใช้แรงงานในการปฏิวัติ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุให้รัฐบาลนายพลเนวินจัดการปรับปรุงแนวคิดสังคมนิยมให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมและหลักการดั้งเดิมของพม่า² หรือที่เรียกว่าสังคมนิยมแบบพม่า

สังคมนิยมแบบพม่าจึงมีความแตกต่างๆกับแนวคิดหลักของสังคมนิยมหลายประการ คือ ประการที่หนึ่งในด้านมวลชน รัฐบาลพม่าให้ความสำคัญกับกลุ่มชาวไร่ชาวนา ซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ นอกเหนือจากกลุ่มผู้ใช้แรงงาน³ ที่มีการจัดตั้งสภาชาวไร่ชาวนา และสภาผู้ใช้แรงงาน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างสภาทั้งสองกับรัฐบาลพม่า และพัฒนาบุคลากรทั้งสองสภาให้ดียิ่งขึ้น⁴ หรือจะเห็นได้ชัดจากสัญลักษณ์บนธงชาติพม่าที่มีรูปรวงข้าวและฟันเฟือง ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของชาวไร่ชาวนาและผู้ใช้แรงงานที่เป็นชนชั้นรากหญ้าของสังคมพม่า⁵ ประการที่สองในด้านศาสนา รัฐบาลพม่ายังคงให้สิทธิเสรีภาพกับประชาชนในการนับถือศาสนาได้ต่อไป⁶ ทั้งที่แนวคิดสังคมนิยมต้องการล้มล้างความเชื่อทางศาสนา

ภายหลังจากที่นายพลเนวินได้ครอบครองอำนาจการปกครองทั้งหมด และเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม รัฐบาลได้ประกาศแนวคิดและแนวทางการบริหารประเทศ เพื่อนำไปสู่ความเป็นสังคมนิยมไว้ในเอกสารวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม และรัฐธรรมนูญแห่งพรรคโครงสร้างสังคมนิยม ที่ได้จัดตั้งพรรคโครงการสังคมนิยม เพื่อเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนแนวคิดสังคมนิยมให้เกิดขึ้นในสังคมพม่าอย่างเป็นรูปธรรม

การนำพม่าไปสู่แนวทางสังคมนิยมที่รัฐบาลนายพลเนวินได้ตั้งเป้าหมายไว้ ประกอบกับความไม่ไว้วางใจและไม่พอใจต่ออิทธิพลของชาวต่างชาติในพม่า ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงจำเป็นต้องขจัดอิทธิพลของต่างชาติให้หมดไปจากพม่า โดยเริ่มตั้งแต่การโอนธุรกิจต่างๆ เช่น โรงงานเคมีภัณฑ์ บริษัทน้ำมัน ธนาคาร โรงเรียน ที่ดิน อีกทั้งทำการยกเลิกองค์การการศึกษาของต่างชาติที่เข้ามาจัดดำเนินการในพม่า ขณะเดียวกันรัฐบาลนายพลเนวินได้ดำเนินนโยบายการต่างประเทศแบบเป็นกลาง ที่มีลักษณะปิดประเทศ คือรัฐบาลพม่าไม่ดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศใดประเทศหนึ่งเป็น

¹ พันธุ์สุรีย์ ลดาวัลย์, ม.ล. (2542). เล่มเดิม. หน้า 20.

² จูติวุฒิ ถืทอง. (2548). การเมืองอัตลักษณ์แห่งสหภาพพม่า กรณีชนชาติไทใหญ่. หน้า 57.

³ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2536). พม่าฝ่าเมือง. หน้า 50.

⁴ นรนิติ เศรษฐบุตร. (2528). ทหารกับสังคมนิยมในพม่า. หน้า 31.

⁵ วิรัช นิยมธรรม. (2551). คิดแบบพม่าว่าด้วยชาติและวีรบุรุษในตำราเรียน. หน้า 116.

⁶ ชัยโชค จุลศิริวงศ์. (2516, ตุลาคม). สังคมนิยมตามแบบพม่า. วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 29 – 41.

พิเศษ หรือแม้แต่จะขอรับความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ที่มีพันธะสัญญา ตลอดจนการจำกัดนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าพม่า¹ ซึ่งเป็นการป้องกันการถูกแทรกแซงจากภายนอกประเทศ อย่างไรก็ตามพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวินยังมีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศที่มีการปกครองระบอบสังคมนิยม เช่น จีน รัสเซีย และยุโรปตะวันออกบางประเทศเท่านั้น²

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของพม่าดังกล่าว จึงเป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลนายพลเนวินในการวางรากฐานอำนาจในรูปแบบการปกครองในระบอบสังคมนิยม คำถามคือทำอย่างไรจึงจะทำการอบรมและปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนยอมรับและสนับสนุนการดำเนินการของรัฐ รัฐบาลพม่าเห็นว่าการศึกษเป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งที่จะช่วยให้รัฐบาลพม่าขัดเกล่าและเผยแพร่อุดมการณ์ของรัฐให้กับประชาชนได้ทั่วประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอุดมการณ์รัฐของแอนโทนีโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) ซึ่งมีส่วนประกอบอยู่ 2 ส่วน ส่วนแรก คือ สังคมทางการเมือง (Political Society) อันได้แก่รัฐที่เป็นตัวแทนของการใช้อำนาจบังคับ เช่น กองทัพ ตำรวจ รวมถึงกฎหมาย ส่วนที่สอง คือสังคมพลเรือน (Civil Society) เป็นตัวแทนของความเห็นชอบร่วมกันหรือประชาคม กรัมสกีเห็นว่าอำนาจทางการเมืองที่พึงพาอำนาจการบังคับแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถก่อให้เกิดอำนาจที่สมบูรณ์ได้³ รัฐบาลพม่าจึงให้ความสำคัญต่อการศึกษา เพื่อให้เป็นตัวแทนของรัฐในการสั่งสอน อบรมอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐ คือสังคมนิยมสู่ประชาชน เพราะสถาบันการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นระบบ วิธีคิด โลกทัศน์ ความเชื่อ และค่านิยมที่มีต่อเยาวชนและนักเรียนที่ซึ่งจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า โดยรัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดว่า จะสอนวิชาอะไร จะให้มีความรู้เรื่องอะไรหรือไม่ให้รู้เรื่องอะไร และ ตัดสินใจว่านักเรียนจะได้รับการถ่ายทอดอุปนิสัยใจคอเช่นใดดังที่รัฐต้องการ⁴ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปกครองของรัฐ และการขจัดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชน ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนด้วย อุดมการณ์รัฐจึงเป็นสิ่งที่พลเมืองของประเทศต้องยึดถือและยอมรับอุดมการณ์ของรัฐดังกล่าว โดยรัฐจะต้องมีหน้าที่จูงใจประชาชนให้สนับสนุนแนวความคิดและอุดมการณ์ตามที่รัฐพึงประสงค์ ทำให้ประชาชนของประเทศยอมรับและสนับสนุนแนวคิดของรัฐ เพื่อสร้างความมั่นคงและความเป็นเอกภาพภายในประเทศ

¹ อัจฉรา เลาสุขไพศาล. (2541). การปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของพม่าในช่วงปี ค.ศ. 1988 - 1999. หน้า 35.

² Ni, Zar. (1995). *The Nationalization of Education in Burma : A Radical Response to the Capitalist Development?*. p. 23.

³ พิพัฒน์ พสุธารชาติ. (2545). รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักรและเสรีภาพ. หน้า 236.

⁴ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 235.

การนำทฤษฎีนี้มาอธิบายในกรณีพม่า อาจกล่าวได้ว่าในช่วงที่นายพลเนวินทำการรัฐประหารในค.ศ. 1962 นายพลเนวินได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมของพม่าให้เป็นระบอบสังคมนิยม โดยรัฐบาลใช้อำนาจเข้าทำการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่การปราบปรามกลุ่มต่อต้านทั้งชาวพม่าและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆด้วยวิธีการรุนแรง การออกกฎหมายบังคับให้มีการโอนกิจการธุรกิจเอกชนมาเป็นของรัฐ นอกจากนี้ยังทำการควบคุมการศึกษาของพม่าไว้ทั้งหมด เพื่อต้องการให้การศึกษาคำสอนที่ปลูกฝังอุดมการณ์รัฐให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันแก่นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา

เมื่อรัฐบาลนายพลเนวินเข้ามามีอำนาจปกครอง รัฐบาลพม่าไม่เพียงแต่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจให้เป็นไปตามระบอบสังคมนิยมเท่านั้น แต่ยังต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและพฤติกรรมของชาวพม่าใหม่¹ เนื่องจากรัฐบาลนายพลเนวินเห็นว่าการศึกษาของพม่าในยุคที่ผ่านมาทั้งในยุคอาณานิคมอังกฤษ และยุครัฐบาลอนุญัน การศึกษาพม่าถูกรอบงำด้วยแนวคิดแบบสังคมศักดินาและความคิดแบบจักรวรรดินิยม² ดังนั้นเพื่อขจัดแนวคิดเหล่านี้ให้หมดไปจากพลเมืองชาวพม่า รัฐบาลพม่าจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงการศึกษาและทำการควบคุมการศึกษาไว้ทั้งหมด โดยทำการกำหนดแนวคิดหรืออุดมการณ์ตามแนวทางที่รัฐกำหนดไว้ โดยอุดมการณ์ที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาในยุคนายพลเนวิน คือชาตินิยม และสังคมนิยม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

อุดมการณ์ชาตินิยม

ลัทธิชาตินิยม (Nationalism) เป็นแนวคิดที่รับมาจากชาติตะวันตก^{*} ซึ่งเป็นการสร้างรัฐประชาชาติสมัยใหม่ (Modern Nation State) ที่กำหนดเขตแดนชัดเจน โดยพลเมืองของรัฐนั้นต้องอยู่ในภายใต้การปกครองและใช้กฎหมายเดียวกัน ถึงแม้จะมีวัฒนธรรมร่วมหรือต่างกันก็ตาม ผลจากการเกิดรัฐประชาชาติสมัยใหม่ ได้นำไปสู่การเกิดประเทศต่างๆ เช่น พม่า ลาว กัมพูชาและไทย ซึ่งต่อมาทำให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มคนที่อยู่อีกเขตแดนกลายเป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งทั้งๆที่ในอดีตเคยรวมอยู่ในการปกครอง เพราะเป็นเชื้อชาติ และวัฒนธรรมเดียวกัน^{**}

¹ Ni, Zar. (1995). *op. cit.* p. 20.

² โรเบิร์ต เอช ,เทย์เลอร์. (2550). *รัฐในพม่า*. แปลโดย พรรณงาม เกษธรรมสาร, สดใส ชันติ วรพงศ์ และ ศศิธร รัชนี้ ณ อยุธยา. หน้า 417.

^{*} ชาตินิยมก่อตัวเป็นอุดมการณ์ขึ้นในยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และแพร่กระจายไปทั่วโลกในคริสต์ศตวรรษ ที่ 20 อ้างอิงจาก สมเกียรติ วันทะนะ. (2544). *อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย*. หน้า 70.

^{**} ผู้วิจัยยกตัวอย่าง เช่น สมัยอังกฤษทำสงครามชนะพม่าครั้งที่ 2 ซึ่งนำไปสู่การแบ่งแยกพม่าเป็น 2 ส่วน คือพม่าตอนบน (Upper Burma) ที่อยู่ในการปกครองของกษัตริย์พม่าโดยมีเมืองหลวงที่เมืองมัณฑะเลย์ และพม่าตอนล่าง (Lower Burma) ที่เป็นดินแดนในการปกครองของอังกฤษที่มีร่างกุ้งเป็นเมืองหลวง

แนวคิดชาตินิยมสามารถแบ่งออกได้หลายประเภท* แต่ลักษณะชาตินิยมส่วนใหญ่ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีลักษณะชาตินิยมแบบต่อต้านการล่าอาณานิคม (Anticolonial Nationalism) ที่เกิดจากความไม่พอใจต่อการปกครองและทำการต่อต้านการปกครองอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจ เช่น สเปน อังกฤษ ฮอลันดา และฝรั่งเศส ทำให้เกิดสำนึกความเป็นชาติของคนพื้นเมือง และทำการปลดแอกชาติ (national liberation) ของตนให้พ้นจากอำนาจปกครองจากเจ้าอาณานิคม¹ พม่าเป็นดินแดนหนึ่งที่ถูกลัทธิจักรวรรดินิยมคุกคาม** เนื่องจากอังกฤษได้เข้ามายึดครองพม่าหลังจากการทำสงครามกับพม่าถึง 3 ครั้ง จนกระทั่งสงครามครั้งที่ 3 (The Third Anglo – Burmese war ,1885) อังกฤษจึงสามารถรวมดินแดนพม่าทั้งหมดเข้าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย ค.ศ. 1886

แนวคิดชาตินิยมพม่า เกิดขึ้นในยุคที่พม่าตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ทั้งนี้เกิดจากปัจจัยหลายประการ อาทิ เช่น การที่อังกฤษผนวกดินแดนพม่ารวมเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย ชาวพม่าเห็นว่างอังกฤษดูถูกศักดิ์ศรีชาวพม่า ทั้งนี้เพราะพม่าเป็นชาติเอกราชมาโดยตลอด อีกทั้งยังมีชาวอินเดียซึ่งได้สิทธิจากอังกฤษเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำงานในพม่า โดยมีอาชีพเป็นทั้งทหาร พนักงาน กรรมกร พ่อค้า และคนปล่อยเงินกู้ ชาวอินเดียเหล่านี้ได้แย่งงานชาวพื้นเมือง และได้เข้าไปควบคุมเศรษฐกิจของพม่า ทำให้ชาวพม่าไม่พอใจ นอกจากนี้อังกฤษยังกีดกันชาวพม่าไม่ให้ฝึกฝนประสบการณ์ในการบริหารการปกครอง เพื่อฝึกฝนให้ชาวพม่ารู้วิธีปกครองตนเอง เป็นเหตุให้อังกฤษอ้างได้ว่าชาวพม่ายังไม่มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอในการปกครองตนเอง เหตุการณ์เหล่านี้เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดชาตินิยมภายในพม่า ขณะเดียวกันเนื่องมาจากการที่ชาวพม่าได้รับการศึกษาแบบใหม่และได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสารมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุและภาพยนตร์ โดยนำเสนอเนื้อหาที่มีส่วนลดทอนความสูงส่งของชาวอังกฤษ ทำให้ชาวพม่าพบว่าชาวอังกฤษไม่ได้มีแต่เพียงเจ้านายและผู้ปกครองที่เป็นคนชั้นสูงที่อยู่ในพม่าเท่านั้น แต่ยังมีชาวอังกฤษและคนผิวขาวที่เป็นคนไร้การศึกษาไร้จริยธรรม เช่น คนขี้เมา อาชญากร กรรมกร และตัวตลก ส่วนผู้หญิงชาวอังกฤษหรือชาวตะวันตกแต่งกายไม่มิดชิด อีกทั้งยังมีการคบชู้

* แอนดรูว์ เฮย์วูด (Andrew Heywood) แบ่งลัทธิชาตินิยมออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) ชาตินิยมแนวเสรี (liberal nationalism) 2) ชาตินิยมแนวนอนุรักษ (conservative nationalism) 3) ชาตินิยมขยายอำนาจ (expansionist nationalism) 4) ชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม(anticolonial nationalism) อ้างอิงจากสมเกียรติ วันทะนะ. (2544). เล่มเดิม. หน้า 88.

¹สมเกียรติ วันทะนะ. (2544). เล่มเดิม. หน้า 92.

** จักรวรรดินิยมของอังกฤษนี้ถือเป็นชาตินิยมแบบขยายอำนาจที่เน้นการใช้กำลังทหาร (militaristic) และเน้นการขยายดินแดนไปครอบคลุมดินแดนอื่นๆ กล่าวคือ ประเทศมหาอำนาจยุโรปในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีลักษณะแข่งขันกันล่าอาณานิคมเพื่อแสดงให้เห็นถึงเกียรติภูมิและความยิ่งใหญ่ของชาติ

ผู้ชาย และมีผู้หญิงชาวตะวันตกที่เป็นโสเภณี¹ ประกอบกับเหตุการณ์สงครามระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซีย ค.ศ.1905 ซึ่งญี่ปุ่นเป็นฝ่ายรบชนะ ทำให้ชาวพม่าได้รับรู้ถึงโอกาสที่ชาวเอเชียสามารถชนะชาติตะวันตกได้ ตลอดจนได้รับรู้ถึงการเคลื่อนไหว เพื่อเรียกร้องเอกราชของนักชาตินิยมในประเทศต่างๆ อีกทั้งชาวอังกฤษที่ชาวพม่าเห็นว่ามีพลังสูงส่งนั้น มิใช่เป็นสิ่งที่จะต้องไม่ได้อีกต่อไป²

เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่ทำให้ชาวพม่าได้สร้างสำนึกร่วมกัน และจัดตั้งกลุ่มชาตินิยมพม่า เพื่อทำการต่อต้านและเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ กลุ่มชาตินิยมพม่ามีวิวัฒนาการจากชาตินิยมที่เน้นด้านวัฒนธรรมไปสู่ชาตินิยมทางการเมืองในการเรียกร้องเอกราช โดยเริ่มต้นขึ้นใน ค.ศ. 1906 กล่าวคือ อุ เม อุง (U May Oung) นักกฎหมายร่วมกับ อุคิน (U Kin) อุบาเพ่ (U Ba Pe) และเซอร์ หม่อง จี (Sir Maung Gyi) ได้จัดตั้งสมาคมกึ่งการเมืองขึ้น คือ ยูวพุทธสมาคม (Young Men Buddhist Association , Y.M.B.A)³ ซึ่งเป็นองค์กรที่เน้นเฉพาะด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีผลงานที่สำคัญคือ ค.ศ. 1918 ยูวพุทธสมาคมทำการต่อต้านชาวอังกฤษที่สวมรองเท้าเข้าวัด ถึงแม้ว่าการต่อต้านการสวมรองเท้าเข้าวัดของยูวพุทธสมาคมจะประสบความสำเร็จ แต่ก็ยังไม่ได้ขยายไปเป็นการดำเนินงานทางการเมือง ดังนั้นเพื่อทำการเรียกร้องเอกราช ในค.ศ.1920 กลุ่มปัญญาชนชาวพม่าได้มีการจัดตั้งสภาร่วมของสมาคมชาวพม่า (General Council of Burmese Association,G.C.B.A.)ที่มีการดำเนินงานทางการเมืองชัดเจนขึ้น ขณะเดียวกันในค.ศ.1930 - 1932 ได้เกิดเหตุการณ์การต่อต้านที่เป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นทำให้เกิดขบวนการชาตินิยมพม่าอย่างมาก คือ กบฏซายาซาน (Saya San Rebellion, 1930 - 1932) โดยมีสาเหตุจากอังกฤษเปลี่ยนแปลงการเก็บภาษีใหม่ที่ต้องจ่ายเป็นเงินตรา และเรื่องเกี่ยวกับการใช้ไม้ของชาวพม่า⁴ ซึ่งผลสุดท้ายจบลงด้วยการที่อังกฤษปราบปรามพวกกบฏอย่างรุนแรง

การจัดตั้งสมาคมต่อต้านอังกฤษในพม่า และเหตุการณ์กบฏซายาซาน จึงเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้เกิดการก่อตั้งสมาคมเราชาวพม่า (We Burmans Association) ใน ค.ศ. 1933 ซึ่งเป็นสมาคมที่ผลิตนักชาตินิยมสำคัญของพม่า เช่น อูอองซานและอูนู ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939 – 1945) ในค.ศ. 1942 ญี่ปุ่นปกครองพม่า เนื่องจากอูอองซานได้รวบรวมสมาชิก 29 คน ร่วมมือกับกองทัพญี่ปุ่น เพื่อขับไล่อังกฤษให้ออกไปจากพม่า แต่ญี่ปุ่นไม่ยอมให้อเอกราชที่แท้จริงกับชาวพม่า อูอองซานและนักชาตินิยมของพม่าจึงหันกลับไปร่วมมือกับอังกฤษอีกครั้ง และจัดตั้งองค์กรสันนิบาตเสรีชนต่อต้านฟาสซิสต์(Anti-Fascist People's Freedom League ,AFPFL) เพื่อทำการต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม ค.ศ. 1945 อังกฤษได้กลับเข้ามาปกครองพม่าอีกครั้ง

¹ ธนาฯ เดชพาวุฒิกุล. (2550). การศึกษาการพรรณนาเรื่องชาติพันธุ์ในงานประวัติศาสตร์พม่าที่เขียนโดยนักบริหารอาณานิคมชาวอังกฤษ ค.ศ. 1880 -1950. หน้า 176.

² แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

³ ญาณี มัลลย์เจริญ. (2540). บทบาทและความคิดทางการเมืองของอูอองซานกับขบวนการเรียกร้องเอกราชของพม่า ค.ศ.1935-1947. หน้า 30.

⁴ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2544). พม่า ประวัติศาสตร์และการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 4 . หน้า 65.

โดยอังกฤษได้อ้างถึงการปกครองในพม่าครั้งนี้ว่าจะเข้ามาฟื้นฟูดินแดนพม่าภายหลังสงคราม และทำการฝึกชาวพม่าปกครองตนเอง แต่นักชาตินิยมพม่าไม่ยอมและต่อต้านอังกฤษอย่างรุนแรง จนกระทั่งอังกฤษไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ จึงจำเป็นต้องมอบเอกราชให้กับพม่าเมื่อ ค.ศ.1948

นายพลเนวินเป็นผู้เคยมีประสบการณ์ในเรื่องชาตินิยมของพม่าในช่วงเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ ผู้วิจัยเห็นว่าประสบการณ์นี้ คืออุดมการณ์ชาตินิยมมีอิทธิพลสำคัญต่อการกำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ และการสร้างรัฐพม่าใหม่ เช่น การกำหนดให้ใช้ภาษาพม่าสอนในโรงเรียน แนวคิดชาตินิยมจึงเป็นหนึ่งในนโยบายการบริหารปกครองประเทศของนายพลเนวิน ดังจะเห็นได้จากการโอนธุรกิจทั้งหมดมาเป็นของรัฐบาล เพื่อให้ธุรกิจทุกอย่างกลับมาเป็นของชาวพม่า ตลอดจนนโยบายด้านการศึกษาของพม่า อย่างไรก็ตามเพื่อให้นโยบายดำเนินไปสู่การปฏิบัติ รัฐบาลนายพลเนวิน ได้ดำเนินการปิดประเทศ พร้อมทั้งทำการยกเลิกองค์กร หรือสมาคมที่เข้ามาทำกิจการการศึกษาให้กับชาวพม่า รวมไปถึงโรงเรียนเอกชนทั้งของผู้สอนศาสนา ชาวดะวันตกและของชาวจีนไม่ให้เข้ามาจัดการศึกษาในพม่าได้อีกต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลนายพลเนวินไม่ต้องการให้ชาวต่างชาติเข้าแทรกแซงการดำเนินการต่าง ๆ ภายในประเทศ ตลอดจนไม่ไว้วางใจการดำเนินงานขององค์กรและโรงเรียนเหล่านี้ในการถ่ายทอดแนวคิดประชาธิปไตยและทุนนิยม ซึ่งขัดกับระบอบสังคมนิยมในพม่า

แนวคิดชาตินิยมจึงถูกรัฐบาลพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวินนำมาเป็นอุดมการณ์หนึ่งของรัฐโดยเผยแพร่ไปสู่ประชาชนผ่านแบบเรียนที่ทำการศึกษาอยู่ในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อสร้างภาพให้คนในประเทศมองสังคมภายในพม่าในแง่ดี และมองโลกภายนอกในแง่ร้าย¹ รัฐบาลพม่ากำหนดให้เนื้อหาสาระในแบบเรียนโดยให้ความสำคัญต่อความรู้เรื่องของพม่าในอดีตและภัยคุกคามจากภายนอก เช่น อังกฤษเป็นตัวแทนของลัทธิล่าอาณานิคม และญี่ปุ่นเป็นตัวแทนของระบอบเผด็จการ เพื่อตอกย้ำถึงภัยคุกคามจากภายนอกและกระตุ้นความรักชาติให้เกิดขึ้นภายในประเทศ โดยรัฐต้องการให้ประชาชนในพม่ามีความเชื่อมั่นและยอมรับรัฐบาลพม่าในปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็สร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อสังคมของโลกภายนอก

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เรื่องของภาษาเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้รัฐบาลพม่ายุคนายพลเนวินต้องทำการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากตั้งแต่การจัดการศึกษาของพม่าในยุคอาณานิคมของอังกฤษ มีชาวพมานิยมเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อสามารถหางานทำที่มั่นคงและรายได้สูง จนทำให้ภาษาพม่าลดความสำคัญลง ถึงแม้พม่าในยุครัฐบาลอนุญพยายามทำการฟื้นฟูภาษาพม่าให้กลับมามีบทบาทเพื่อใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนของรัฐ และลดความสำคัญของภาษาอังกฤษโดยกำหนดให้โรงเรียนของรัฐเริ่มทำการสอนในชั้นปีที่(เกรด)5หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แต่เนื่องจากในยุครัฐบาลอนุญที่ยังคงอนุญาตให้โรงเรียนเอกชนเปิดดำเนินการในพม่าต่อไปได้ ทำให้โรงเรียนเอกชนเหล่านี้มีการกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษได้ตั้งแต่เริ่มเรียนชั้นประถมศึกษา ดังนั้นงานวิชาการระหว่างโรงเรียนของภาครัฐและเอกชนจึงมีความแตกต่างกัน รัฐบาลอนุญไม่สามารถ

¹วิรัช นิยมธรรม. (2551). เล่มเดิม. หน้า 31.

แก้ปัญหาเหล่านี้ได้ ทำให้วิชาภาษาอังกฤษจึงยังคงเป็นวิชาที่ได้รับความนิยมเรียนในโรงเรียนของพม่าต่อไป ด้วยเหตุนี้รัฐบาลนายพลเนวินจึงนำอุดมการณ์ชาตินิยมเข้ามาจัดดำเนินการศึกษาของพม่าโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ คือการสร้างความเป็นพม่าและสร้างจิตสำนึกความเป็นพม่าโดยผ่านทางภาษาพม่า* รัฐบาลพม่ากำหนดให้ใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาหลักที่ใช้ทำการสอนในโรงเรียน พร้อมทั้งลดความสำคัญของภาษาอังกฤษโดยให้โรงเรียนเริ่มสอนได้ในชั้นปีที่ 5 หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตลอดจนยกเลิกการใช้ภาษาพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆในโรงเรียนของพม่า

อุดมการณ์สังคมนิยม**

เมื่อก้าวถึงแนวคิดสังคมนิยมในกรณีประเทศพม่า คำว่าสังคมนิยมไม่ใช่เป็นแนวคิดใหม่ที่เพิ่งเริ่มใช้ในพม่ายุคนายพลเนวินค.ศ.1962 แต่ย้อนไปถึงยุคที่พม่าอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษช่วงทศวรรษที่1930 กลุ่มนักชาตินิยมก็คือกลุ่มปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตกได้นำแนวคิดสังคมนิยมเข้ามาเผยแพร่ในพม่า ผ่านแนวคิดทางงานเขียนต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากทาง

* สมเกียรติ วันทะนะได้อธิบายไว้ว่าภาษาเป็นเครื่องมือจำเป็นสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้แก่รัฐสมัยใหม่ สำหรับนักชาตินิยม ภาษา คือ ความเป็นธรรมชาติ (naturalness) และความเก่าแก่ (antiquity) ชาตินิยมภาษาของตนเองจึงสามารถวาดอ้างได้ว่าเป็นชาติที่มีอารยธรรมและเห็นถึงความยิ่งใหญ่ อ้างอิงจาก สมเกียรติ วันทะนะ. (2544). เล่มเดิม . หน้า 76 -77 .

** คำว่าสังคมนิยม(socialism) ปรากฏครั้งแรกในวารสารภาษาฝรั่งเศสชื่อ Le Globe ใน ค.ศ. 1832 โดยสังคมนิยมมีรากศัพท์จากภาษาละติน “sociare” ที่แปลว่า “ รวม ” (combine) หรือ “ร่วมกัน” (share) ซึ่งในเวลาต่อมาได้พัฒนาเป็นสังคมนิยมที่มีความหมายว่าการร่วมกันทำกิจกรรมของมนุษย์ สังคมนิยมถูกเข้ามาประยุกต์เข้ากับระบบการเมืองโดยเน้นเกี่ยวกับการปฏิวัติทางการเมือง (political revolution) และการปฏิวัติทางสังคม (social revolution) เพื่อมุ่งสู่สังคมนที่มีความเท่าเทียมทางชนชั้น

นักคิดคนสำคัญของแนวคิดสังคมนิยม คือเฮเกิล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel) และ คาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) ที่มุ่งโต้แย้งต่อแนวคิดเสรีนิยม ซึ่งเห็นว่ารัฐพยายามลดทอนความคิดและเพิ่มศักยภาพการทำงานของมนุษย์โดยวางกรอบกฎหมายพื้นฐานและตีความบริบทในสังคมมนุษย์ภายใต้การแข่งขันอย่างเสรีว่าเป็นแนวทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่ความแตกต่างในสังคมและความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งมองว่าชาติพันธุ์ที่แข็งแกร่งกว่าจะแผ่ขยายเข้าครอบงำเหนือชาติพันธุ์ที่อ่อนแอกว่า ดังนั้นการแข่งขันที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมจะทำให้ชนชั้นแรงงานและชนชั้นล่างพ่ายแพ้ต่อชนชั้นนำ และเมื่อชนชั้นนำประสบความสำเร็จก็จะออกกฎหมายเพื่อควบคุมและจำกัดสิทธิของชนชั้นแรงงาน มาร์กซเสนอแนวคิดที่ว่าโครงสร้างของมนุษย์มีสองส่วน คือโครงสร้างส่วนบนที่ประกอบไปด้วย กฎหมาย ระบบสังคม ระบบการเมือง ระบบภูมิปัญญาและความคิด และโครงสร้างพื้นฐานที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ของการผลิต มาร์กซเห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างส่วนบนด้วยวิธีการต่อสู้ทางชนชั้น โดยมีชนชั้นกรรมาชีพเป็นหลักในการปฏิวัติสังคม โปรดดูในสมเกียรติ วันทะนะ. (2544). เล่มเดิม . หน้า 47 - 48 .

อังกฤษและอินเดีย^{*1} อย่างไรก็ตามกลุ่มที่รับแนวคิดสังคมนิยมในพม่าช่วงแรกมีจำนวนจำกัด เฉพาะกลุ่มปัญญาชน เท่านั้น

ในช่วงทศวรรษที่1930 พม่าได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ทำให้ภาครัฐและบริษัทของภาคเอกชนในพม่าต้องลดค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงาน ขณะเดียวกัน จำนวนบัณฑิตที่จบเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ตำแหน่งงานที่รองรับไม่เพียงพอกับจำนวนบัณฑิต ยังมีผลทำให้ปัญญาชนทั้งหลายเกิดความไม่พอใจและเรียกร้องให้รัฐบาลรับผิดชอบและนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมือง ปัญญาชนหนุ่มสาวเหล่านี้เริ่มสนใจแนวคิดมาร์กซิสต์และสังคมนิยมมากขึ้น ทั้งนี้เพราะแนวคิดมาร์กซิสต์ เป็นแนวคิดที่ต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและทุนนิยม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอังกฤษ

กลุ่มปัญญาชนในมหาวิทยาลัยเริ่มสร้างองค์กรและจัดตั้งสมาคมเพื่อเคลื่อนไหวต่อต้านและเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ กล่าวคือ ในวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ.1933 ได้มีการก่อตั้งสมาคมเราชาวพม่า² สมาคมเราชาวพม่าเป็นสมาคมหนึ่งในอีกหลายสมาคมทางการเมืองที่รับแนวคิดสังคมนิยมที่แพร่หลายอย่างกว้างขวางในช่วงเวลานั้น ทั้งนี้เพราะหนังสือที่เกี่ยวกับแนวคิดสังคมนิยมทั้งหลายส่วนใหญ่เขียนโดยผู้นำของสมาคมเราชาวพม่าผ่านร้านหนังสือชื่อนาคานิ (Nagani หรือ นาคแดง) เช่น เรื่องสังคมนิยม(Socialism) ของโซ และหนังสือโลกทุนนิยม (The Capitalist World) ของบะเฮง (Ba Hein) ตลอดจนการมีโอกาสได้เรียนรู้หนังสือแนวคิดสังคมนิยมจากประเทศต่างๆ เช่น เยอรมัน และญี่ปุ่น³ หนังสือเหล่านี้ส่วนใหญ่กล่าวโจมตีจักรวรรดินิยมและทุนนิยม อย่างไรก็ตามสภาพการณ์ในช่วงนั้นกลุ่มปัญญาชนหนุ่มสาวทั้งหลายก็ยังตระหนักถึงคุณค่าดั้งเดิมของวัฒนธรรมประเพณีพม่าและเป้าหมายที่สำคัญของพม่าที่หมายถึงเอกราชของพม่า ทำให้อุดมการณ์ของกลุ่มปัญญาชนจึงเป็นในลักษณะการผสมผสานของแนวคิดชาตินิยม สังคมนิยม และ

* แนวความคิดสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ได้แพร่หลายในอินเดียก่อนพม่า จะเห็นได้จากใน ค.ศ.1920 การก่อตั้ง การร่วมกลุ่มสหภาพการค้าของอินเดีย (All – India Trade Union Congress) และในค.ศ.1924 ได้ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ของอินเดียขึ้น โดยมีนักการเมืองสำคัญของอินเดียที่เชื่อในแนวคิดมาร์กซิสต์ อาทิ เช่น ชัยประกาศ นารายัน (Jayaprakash Narayan) เอ็ม. อา . มาสนี (M.R. Masani) อัสก เมตดา (Asoka Metha) และ ยาวาหาราล เนห์รู (Jawaharlal Nehru) อ้างอิงจาก วิทยา สุจริตธนาภิรักษ์. (2517). สังคมนิยมในพม่า แนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม. ใน นาวาว่าด้วยลัทธิสังคมนิยม. หน้า 382.

¹ วัลเลซา ถาวรธนสาร. (2539). พรรคคอมมิวนิสต์พม่า. ในสารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม ๑ อักษร A – B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 549.

² โรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์, (2550). เล่มเดิม. หน้า 281.

³ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ; ฉลาดชาย รมิตานนท์; และ วิระดา สมสวัสดิ์, บรรณาธิการ. (2526). พม่า อดีตและปัจจุบัน. หน้า 185.

พุทธศาสนาโดยมีพื้นฐานรวมอยู่ในการต่อต้านอังกฤษและแนวคิดทุนนิยมที่ชาวพม่าเห็นว่าเป็นการขูดรีดกดขี่ชาวพม่า¹

การที่กลุ่มชาตินิยมต่างนิยมแนวคิดมาร์กซิสต์จึงมีผลทำให้สมาคมเราชาวพม่าหลายคนหันไปร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์อินเดีย นาน ทู ดัส คุปตะผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์อินเดียได้มายังร่างกุ้ง เพื่อช่วยพม่าจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์พม่า จนกระทั่งในค.ศ. 1939 ได้จัดตั้งพรรคธงแดงหรือพรรคคอมมิวนิสต์พม่า (Communist Party of Burma)ได้สำเร็จ² โดยมีอูอองซานเป็นเลขาธิการพรรค โสเป็นผู้นำมวลชน แต่ต่อมาไม่นานอูอองซานมีความคิดที่ต้องการรับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นเพื่อทำการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ ทำให้เกิดความขัดแย้งกับแนวทางคอมมิวนิสต์สากลของโซเวียตที่ต้องการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ ทำให้อูอองซานกับโสขัดแย้งกัน อูอองซานจึงถูกขับออกจากพรรคคอมมิวนิสต์³

อย่างไรก็ตามการดำเนินของกลุ่มสังคมนิยมและกลุ่มคอมมิวนิสต์ได้หยุดการเคลื่อนไหวไปช่วงหนึ่ง เนื่องจากในค.ศ. 1941 ได้เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา กองทัพญี่ปุ่นได้ทำการยึดดินแดนต่างๆในเอเชีย ซึ่งรวมไปถึงการขับไล่อังกฤษออกจากดินแดนพม่า ค.ศ.1942 ต่อมาไม่นานในค.ศ.1944 กองทัพญี่ปุ่นเริ่มเป็นฝ่ายเสียเปรียบ และมีท่าทีว่าจะแพ้สงครามให้กับกองทัพฝ่ายพันธมิตร จุดพลิกผันทางสงครามนี้ ทำให้ผู้นำพม่ากลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มผู้นำทหารที่มีอูอองซาน เนวิน กลุ่มพรรคปฏิวัติพม่า(Burma Revolutionary Party) กลุ่มสังคมนิยมที่มีจ๊อแยง (Kyaw Nyein) บาส่วย (Ba Swe) เมียะ(Myaw) ชิต (Chit) และกลุ่มคอมมิวนิสต์พม่า (Burma Communist Party) ที่มีถันทุนและปะเฮงเข้าร่วมประชุมโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อทำการจัดตั้งสันนิบาตเสรีชนต่อต้านฟาสซิสต์ โดยมีอูอองซานเป็นหัวหน้าและถันทุนเป็นเลขาธิการ เพื่อนำองค์กรสันนิบาตเสรีชนต่อต้านฟาสซิสต์ ร่วมมือกับกองทัพพันธมิตรขับไล่กองทัพญี่ปุ่น จนนำไปถึงการนำเอกราชมาสู่พม่า⁴

ผู้นำสำคัญของพม่าในเวลานั้นทั้งอูอองซาน อูนู และนายพลเนวินที่เคยเป็นผู้นำชาตินิยมร่วมสมัยที่ต่อต้านจักรวรรดินิยมมีโอกาสได้ศึกษาแนวคิดสังคมนิยม ถึงแม้ว่าในยุคอูอองซานผู้นำคนสำคัญของพม่าก่อนได้รับเอกราชถูกลอบสังหาร ทำให้ไม่เห็นการใช้แนวคิดสังคมนิยมมาปรับใช้กับการบริหารประเทศ แต่จากการวิเคราะห์คำกล่าวของอูอองซานในยุคพม่าเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ แสดงให้เห็นว่าอูอองซานมีแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดประชาธิปไตยกับสังคมนิยม โดยอูอองซานต้องการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ประชาชนมีสิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนเข้าบริหารประเทศ ตลอดจนการแข่งขันของพรรคการเมืองต่างๆอย่างเสรี ส่วนด้าน

¹ชาญวิทย์ เกษตรศิริ; ฉลาดชาย รมิตานนท์; และ วีระดา สมสวัสดิ์, บรรณาธิการ. (2526). เล่มเดิม. หน้า 185.

²ญาณี มัลลย์เจริญ. (2540). เล่มเดิม. หน้า 43.

³ชาญวิทย์ เกษตรศิริ; ฉลาดชาย รมิตานนท์; และ วีระดา สมสวัสดิ์, บรรณาธิการ. (2526). เล่มเดิม. หน้า 187.

⁴ญาณี มัลลย์เจริญ. (2540). เล่มเดิม. หน้า 50.

เศรษฐกิจของชนชั้นสนับสนุนให้มีการโอนอุตสาหกรรมและกิจการที่สำคัญทั้งหมดมาเป็นของรัฐ เพราะชนชั้นมีความเชื่อว่ารัฐสามารถทำให้ชาวพม่ามีมาตรฐานการดำเนินชีวิตที่สูงขึ้นได้¹

เมื่อพม่าได้รับเอกราชค.ศ. 1948 รัฐบาลอู๋ได้นำแนวคิดสังคมนิยมเข้ามาปรับใช้ในการบริหารประเทศ ถึงแม้ว่าในส่วนด้านการเมืองของพม่าในขณะนั้นเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาที่ได้รับรูปแบบจากอังกฤษ² แต่ในด้านเศรษฐกิจ อู๋มีการดำเนินตามหลักแนวคิดสังคมนิยม เนื่องจากผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่อยู่ในมือชาวต่างชาติ เช่น ชาวอังกฤษ ชาวอินเดีย และชาวจีน ดังนั้นใน ค.ศ. 1948 รัฐบาลอู๋จึงประกาศโอนบริษัทเอกชนมาเป็นของรัฐ โดยมุ่งดำเนินการต่อกิจการอุตสาหกรรม การขนส่ง เช่น บริษัทอิรวดีฟลอตทิลลา (Irrawaddy Flotilla Company)^{3*} และการประกาศโอนที่ดินมาเป็นของรัฐ (Land Nationalization Act)^{**} เพื่อนำไปจัดสรรให้ชาวนาครอบครองประมาณ 20 เอเคอร์หรือประมาณ 8 ไร่⁴ นอกจากนั้นรัฐบาลอู๋ยังมีการวางแผนบริหารประเทศในทางรัฐสวัสดิการ (Welfare State) หรือ ปิดอธา (Pyidawtha) โดยโครงการนี้ รัฐจัดสวัสดิการให้แก่ชาวพม่าทั้งการศึกษา และการสาธารณสุขให้ชาวพม่ามีมาตรฐานการดำเนินชีวิตที่สูงขึ้น^{***} อย่างไรก็ตามการบริหารประเทศในยุครัฐบาลอู๋ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะการดำเนินการด้านเศรษฐกิจไม่เหมาะสมกับสภาพของพม่า กล่าวคือรัฐบาลอู๋ได้ให้ความสำคัญกับด้านอุตสาหกรรมมากกว่าด้านเกษตรกรรม ซึ่งเป็นผลผลิตที่ส่งออกสำคัญของ

¹ ญาณี มัลลย์เจริญ. (2540). เล่มเดิม. หน้า 89 – 90.

² Ni, Zar. (1995). *op. cit.* p.17.

³ นรนิติ เศรษฐบุตร . (2528). เล่มเดิม. หน้า 15.

* ม.ล.พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ได้อธิบายในส่วนกิจการที่เกี่ยวกับพลังงาน เช่น น้ำมัน นั้นรัฐบาลพม่าบังคับให้เป็นการลงทุนร่วม ซึ่งรัฐบาลพม่าขอแบ่งผลกำไรไปถึง 1 ใน 3 อย่างไรก็ตาม การโอนกิจการให้เป็นของรัฐต่างๆ ดำเนินไปอย่างช้าๆ เพราะรัฐบาลพม่ายังต้องมีการพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศ จึงจำเป็นที่รัฐบาลพม่าต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและนิ่มนวลที่สุด อ้างอิงจากพันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, ม.ล. (2542). เล่มเดิม. หน้า 20.

** วิทยา สุจริตธรรักษ์ได้อธิบายการโอนที่ดินมาเป็นของรัฐนั้นเป็นแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดสังคมนิยม กับแนวคิดทางพุทธศาสนา โดยอู๋ให้เหตุผล ซึ่งอ้างอิงจากความพระสูตร หรือ สุตตตันตปิฎก ที่ระบุว่า แต่ก่อนนั้นที่ดินมิใช่เป็นของผู้ใด การคืนที่ดินของรัฐเท่ากับกลับไปสู่สภาพเดิม อ้างอิงจาก วิทยา สุจริตธรรักษ์. (2517). สังคมนิยมในพม่า แนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม. ใน *นาวาว่าด้วยลัทธิสังคมนิยม*. หน้า 382.

⁴ พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, ม.ล. (2542). เล่มเดิม. หน้า 20.

*** อย่างไรก็ตามอู๋เห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่ได้จัดทำนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากนักวิชาการที่เข้ามาวางแผนส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติไม่เข้าใจสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของพม่า ซึ่งมองข้ามการพัฒนาด้านเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพหลักของชาวพม่า ประกอบกับขณะนั้นสภาพการเงินของพม่าไม่คล่องตัว เนื่องจากนักลงทุนต่างชาติไม่กล้าเข้ามาลงทุนในพม่า ดังนั้นวันที่ 8 กรกฎาคม ค.ศ. 1955 รัฐบาลอู๋จึงประกาศเปลี่ยนนโยบายด้านเศรษฐกิจให้เน้นส่งเสริมภาคเอกชนและสร้างแรงจูงใจให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในพม่า เช่น ให้ชาวต่างชาตินำเงินออกนอกประเทศพม่าได้

ประเทศ ทั้งนี้อาจเป็นได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลพม่าให้ผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศมาช่วยวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจต่างๆ ทำให้ไม่ทราบถึงสภาพความเป็นจริงของประเทศ ประกอบกับพม่าในยุครัฐบาลอู๋ได้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับกลุ่มนักการเมือง และการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จนเป็นสาเหตุให้นายพลเนวินทำการยึดอำนาจรัฐบาลอู๋

การนำอุดมการณ์สังคมนิยมมาใช้ในการดำเนินงานต่างๆ ในยุครัฐบาลนายพลเนวินนี้เห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อสภาพวิถีชีวิตของนายพลเนวินได้เปลี่ยนแปลงการปกครองของพม่าเป็นระบอบสังคมนิยม ภายหลังจากการยึดอำนาจสภาพิวัตินาโดยนายพลเนวินได้ออกเอกสารสองฉบับที่มีชื่อว่าวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมเมื่อ ค.ศ. 1962 ที่อธิบายถึงแนวทางการเปลี่ยนแปลงของพม่าในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมให้เป็นไปตามระบอบสังคมนิยม และในค.ศ. 1963 สภาพิวัตินาได้ออกเอกสารที่มีชื่อว่าระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (The System of Correlation of Man and His Environment) ที่อธิบายถึงความเป็นสังคมนิยมแบบพม่า ซึ่งได้มีการผสมผสานแนวคิดดั้งเดิมของพม่าเข้ากับแนวคิดตะวันตกกล่าวคือรัฐบาลพม่าในยุคนายพลเนวินยังคงให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาแก่ประชาชนอยู่ต่อไป ซึ่งมีความแตกต่างๆ กับรัฐบาลสมัยปฏิวัติโซเวียต ค.ศ. 1917 นำโดย วลาดีมีร์ เลนิน (Vladimir Lenin) ที่ได้มีนโยบายต่อต้านและลดบทบาทของคริสต์ศาสนานิกายออร์ทอดอกซ์ (Orthodox) ไม่ให้ประชาชนนับถืออีกต่อไป โดยสภาพิวัตินาได้จัดตั้งพรรคโครงการสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงแนวคิดสังคมนิยมอย่างเป็นรูปธรรม¹

การเปลี่ยนแปลงในยุครัฐบาลนายพลเนวินนี้ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของพม่า ตั้งแต่การโอนกิจการของโรงเรียนเอกชนเป็นของรัฐ พร้อมทั้งเตรียมทำการขยายการศึกษาให้ทั่วประเทศ เพื่อสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาให้แก่ประชาชน นอกจากนี้แนวคิดสังคมนิยมเป็นอุดมการณ์สำคัญของรัฐ^{2**} ซึ่งรัฐบาลจำเป็นต้องมีการเผยแพร่อุดมการณ์นั้นไปสู่ประชาชน รัฐบาลได้กำหนดให้อุดมการณ์สังคมนิยมเข้าไปอยู่ในแบบเรียนที่ใช้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่ไปกับแนวคิดชาตินิยมตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษา โดยมีเนื้อหาสาระต่อต้านทุนนิยม โดยเฉพาะในยุคพม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษว่าเป็นเศรษฐกิจที่อังกฤษสร้างขึ้นนั้นเพื่อครอบงำผลประโยชน์จากดินแดนพม่า อีกทั้งเอาเปรียบและกดขี่ชนพื้นเมือง เนื่องจากการที่อังกฤษได้นำชาวอินเดียและชาวจีนเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากคนพื้นเมือง ทำให้คนพื้นเมืองไม่มี

¹ ฐิตวุฒิ ถิธอง. (2548). เล่มเดิม. หน้า 57 – 58.

² วิรัช นิยมธรรม. (2551). เล่มเดิม. หน้า 33.

^{**} ผู้วิจัยได้นำข้อมูลของวิรัช นิยมธรรมในเรื่องคิดแบบพม่าว่าด้วยชาติและวีรบุรุษในตำราเรียน ซึ่งเป็นการอธิบายถึงแบบเรียนในยุคภายหลังรัฐบาลนายพลเนวิน โดยวิรัช นิยมธรรมได้อธิบายว่าแบบเรียนพม่าส่วนใหญ่ยังคงใช้เนื้อหาแบบเรียนในยุคสังคมนิยมของนายพลเนวิน ถึงแม้ว่ารัฐบาลในยุคภายหลังนายพลเนวินไม่ได้ใช้ระบอบสังคมนิยมปกครองประเทศ แต่รัฐบาลพม่ายังนำแนวคิดสังคมนิยมมาสอนในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าแบบเรียนในยุครัฐบาลนายพลเนวินอาจนำแนวคิดสังคมนิยมมาใช้ในการศึกษาทุกระดับ โปรดดูจาก วิรัช นิยมธรรม. (2551). เล่มเดิม. หน้า 34 - 35.

ที่ดินทำกินและทำให้กลายเป็นคนรับจ้างทำนาและกรรมกรระดับล่าง¹ นอกจากนี้เนื้อหาสาระในหนังสือการอ่านภาษาพม่ายังมีการสอนให้ชาวพม่าเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มชาวนาและกรรมกรซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นรากฐาน และสัญลักษณ์ของระบอบสังคมนิยมจากเนื้อหาสาระของธงชาติพม่าที่มีรูปรวงข้าวและฟันเฟือง² ตลอดจนแบบเรียนประวัติศาสตร์โลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเมืองในโลกสังคมนิยมและความเป็นมาของประเทศ ที่มีความสัมพันธ์กับพม่า โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง อันได้แก่ จีน อินเดีย และประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้³

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารัฐบาลพม่าในยุคนายพลเนวินใช้แนวคิดทั้งแนวคิดชาตินิยม และสังคมนิยมเข้ามามีส่วนต่อการจัดการศึกษาของพม่า เพื่อสร้างให้ประชาชนในประเทศยอมรับและจงรักภักดีต่อรัฐ ตลอดจนเพื่อสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นในพม่า อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่านายพลเนวินพยายามสร้างความเป็นเอกภาพและความมั่นคงของพม่า โดยผ่านการดำเนินการศึกษา แต่เมื่อดูจากงบประมาณที่รัฐบาลพม่าใช้จ่าย พบว่างบประมาณที่รัฐบาลพม่าในยุคนายพลเนวินใช้จ่ายด้านการทหารมากกว่าด้านการศึกษา (โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 4) สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินนโยบายในการสร้างความมั่นคงและเอกภาพภายในประเทศของรัฐบาลพม่ายุคนายพลเนวินที่ให้ความสำคัญทางด้านการทหารมากกว่าการศึกษา

แนวคิดด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจเป็นปัจจัยชี้วัดที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ สภาพภูมิชีวิตของนายพลเนวินได้นำปัญหาเศรษฐกิจมาเป็นข้ออ้างประการหนึ่งในการทำรัฐประหาร ค.ศ.1962 และต้องการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยได้ทำการต่อต้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งเห็นว่าพ่อค้า นักลงทุนเห็นแก่ประโยชน์ของตนเอง ทำการทุจริต และไม่ได้สร้างความยุติธรรมให้กับสังคม ด้วยเหตุนี้รัฐบาลนายพลเนวินจึงต้องทำการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของพม่าให้เป็นระบบสังคมนิยม⁴ ซึ่งเป็นการรวมศูนย์ทางเศรษฐกิจให้กลับมาสู่รัฐบาล โดยทำการโอนกิจการทางเกษตร อุตสาหกรรม การขนส่ง การสื่อสาร และการค้าขายต่างประเทศให้กับรัฐ สหกรณ์หรือสหภาพเป็นเจ้าของในการจัดดำเนินการ⁵ เพื่อทำการควบคุมให้มีการขยายการผลิตและแก้ปัญหาการว่างงาน ที่มีส่วนทำให้ปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในพม่าให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังต้องการลดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยให้เกิดความยุติธรรมยิ่งขึ้น⁶ ตลอดจนการที่รัฐให้ความสำคัญกับเกษตรกรรมที่ต้องพัฒนาให้ทันสมัยเช่นเดียวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมให้สอดคล้องทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของประเทศ เพื่อสนับสนุนในการพัฒนาประเทศต่อไป

¹ วัชร นิยมธรรม. (2551). เล่มเดิม. หน้า 41 - 42.

² แหล่งเดิม. หน้า 115 - 116.

³ แหล่งเดิม. หน้า 36.

⁴ เกียรติชัย พงษ์พานิชย์. (2536). เล่มเดิม. หน้า 46.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 49.

⁶ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

การดำเนินแนวคิดเศรษฐกิจดังกล่าวจากที่มีการโอนกิจการทั้งหมดเป็นของรัฐ ซึ่งเป็นการ ขจัดนายทุนภาคเอกชนและชาวต่างประเทศ เช่น ชาวอังกฤษ อินเดีย และจีน ให้ออกไปจากพม่า ประกอบกับการดำเนินนโยบายทางการเมืองที่ให้ความสำคัญกับนโยบายเป็นกลาง ที่ป้องกันการถูก แทรกแซงจากภายนอกประเทศ ทำให้ไม่มีชาวต่างประเทศหรือนายทุนเอกชนเข้ามาลงทุนในพม่า เป็นเหตุให้เศรษฐกิจของพม่ามีการดำเนินในลักษณะพึ่งพิงเศรษฐกิจภายในประเทศของตนเอง แต่ รัฐบาลพม่ายังคงมีความต้องการสร้างความทันสมัยในการขยายการผลิตและยกระดับความเป็นอยู่ ให้แก่ประชาชนได้ดีขึ้น ดังนั้นจึงต้องให้การศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยถ่ายทอดและพัฒนา ประชาชนของพม่าให้มีความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนาประเทศให้สำเร็จตามเป้าหมายที่รัฐ ได้วางไว้ ถึงแม้ว่ารัฐไม่ได้ประกาศอย่างชัดเจนในเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อทำการพัฒนา เศรษฐกิจของพม่า แต่ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่ารัฐบาลพม่านำการศึกษามาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการ พัฒนาเศรษฐกิจของพม่า ดังจะเห็นได้จากการผลักดันนโยบายด้านการศึกษายุครัฐบาลนายพล เนวินที่เตรียมทำการขยายโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วประเทศนั้น ทั้งนี้เพื่อให้ พลเมืองของประเทศมีความรู้และพัฒนาทักษะที่ตนเองสนใจหรือถนัดต่อไป¹ ตลอดจนการศึกษา นอกกระบบ เช่น กรณีโครงการณรงค์การรู้หนังสือที่รัฐจัดขึ้นเมื่อค.ศ.1964² รัฐมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่ยังไม่รู้หนังสือให้เข้าเรียนกับครูอาสาสมัครในโครงการ เพื่อให้ คนกลุ่มเหล่านี้อ่านเขียนหนังสือได้ และกระตุ้นให้เกิดความสนใจต่อการพัฒนาอาชีพของตนเอง ต่อไป ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้สามารถรู้จักวิธีการใช้เทคโนโลยีทันสมัยในการเพิ่มผลผลิตของตนเอง ซึ่งส่งผลไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของพม่าให้ดีขึ้น

นอกจากนี้จากการประกาศในวิถิทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมที่เกี่ยวข้องกับงานด้าน การศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นการวางรากฐานต่อการพัฒนาเทคโนโลยี ของพม่าให้ก้าวหน้า เนื่องจากในยุครัฐบาลอู๋ได้ยอมรับถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศว่า ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ อีกทั้งไม่มีประสิทธิภาพ จนเป็นสาเหตุทำให้ด้านอุตสาหกรรมที่รัฐพยายาม พัฒนาให้ผลผลิตต่ำ เพราะส่วนหนึ่งมาจากการขาดแรงงานที่มีทักษะและเทคโนโลยีที่ทันสมัย³ ด้วย เหตุนี้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และพัฒนาเศรษฐกิจของพม่าให้ดีขึ้น ดังนั้นการพัฒนา เศรษฐกิจจึงมีส่วนสำคัญต่อการจัดทำนโยบายการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวิน

¹U Thaung Tut. (1981). *The national literacy campaign of BURMA : a case study.* p. 2.

²*Ibid.* pp. 5 - 6.

³Myat Thein. (2004). *Economic Development of Myanmar.* pp. 20 - 21.

แนวคิดด้านสังคม

ช่วงเหตุการณ์ก่อนการปฏิวัติของนายพลเนวิน สังคมพม่าได้เกิดมีปัญหาคความแตกแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่อยู่ในพม่า เช่น กะเหรี่ยง มอญ หรือไทใหญ่ กับรัฐบาลพม่า โดยกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ต้องการขอแบ่งแยกการปกครองออกจากส่วนกลางของรัฐบาลพม่า ทำให้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้น จนเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ อีกทั้งทำให้ประชาชนไม่ได้รับการบริการต่างๆอย่างยุติธรรมและเสมอภาค ดังนั้นเมื่อสภาพปฏิวัติของนายพลเนวินได้เข้ามามีอำนาจในการปกครอง จึงได้ประกาศไว้ในวิถิต่างของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม เป็นแนวคิดที่เกิดจากปัญหา ดังนี้

ความแตกแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า

การที่พม่ามีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์* ซึ่งอาศัยอยู่ดินแดนพม่าถึงประมาณ 135 ชาติพันธุ์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้ดังนี้ คือ ชาวพม่า (Burman) ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ของพม่า นอกจากนี้ยังมี ฉานหรือไทใหญ่ (Shan) มอญ (Mon) กะเหรี่ยง (Karen) คะยาห์ (Kayah) คะฉิ่น (Kachin) ฉิ่น (Chin) อะรากัน (Arakanese) จีน (Chinese) และ อินเดีย (Indian) เป็นต้น ดังข้อมูลจากตาราง 3 ดังนี้

* กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน โดยกระบวนการแบ่งแยกกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็นกลุ่มต่างๆนั้นเป็นผลจากการเกิดแนวคิดชาตินิยมขึ้นทั้งกลุ่มชาวพม่าและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อ้างอิงจาก วันดี สันติวุฒิมะธี. (2545). กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ ชายแดนไทย - พม่า กรณีศึกษา : หมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแห่ จังหวัดเชียงใหม่. หน้า 10.

ตาราง 3 จำนวนประชากรโดยแยกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญในประเทศพม่า

กลุ่มชาติพันธุ์	จำนวนคน (คน)
พม่า	29,000,000
ไทใหญ่	2,220,000 – 4,000,000
มอญ	1,100,000 – 4,000,000
กะเหรี่ยง	2,650,000 – 7,000,000
คะยาห์	100,000 – 200,000
คะฉิ่น	500,000 – 1,500,000
ฉิ่น	750,000 – 1,500,000
อะรากัน	1,750,000 – 2,500,000
จีน	400,000
อินเดีย	800,000

ที่มา: จัดแปลงข้อมูลจากพรพิมล ตรีโชติ. (2541). *ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า*. หน้า 7.

กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้โดยไม่มีจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์(Ethnicity)ชาติเดียวกับชาวพม่าตามแบบรัฐชาติสมัยใหม่ เนื่องด้วยสภาพภูมิประเทศที่มีแม่น้ำ ภูเขา และป่าไม้กั้นขวางไว้ ความขัดแย้งทางด้านประวัติศาสตร์ รวมไปถึงในช่วงเวลาที่อังกฤษปกครองพม่า อังกฤษได้ใช้ประโยชน์จากความแตกต่างและความไม่มีจิตสำนึกร่วมกันระหว่างกลุ่มพม่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยอังกฤษทำการปกครองชาวพม่าทางตรง (Direct Rule) แต่ในส่วนเขตชายแดน(Frontier Areas)ซึ่งเป็นพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลาย อังกฤษได้ปกครองทางอ้อม(Indirect Rule)¹ อังกฤษให้อิสระปล่อยให้ผู้ปกครองเดิมปกครองต่อไป อีกทั้งอังกฤษส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ชาวกะเหรี่ยง ชาวกะฉิ่น และชาวไทใหญ่ให้มีโอกาสเข้ารับราชการช่วยเหลืออังกฤษในการบริหารและปกครองดินแดนพม่า โดยดูจากจำนวนทหารในกองทัพพม่าของอังกฤษ (British Burma Army) ที่มีชาวกะเหรี่ยงถึง 1,448 คน คะฉิ่น 881 คน แต่ชาวพม่ากลับมีจำนวนเพียง 472 คน² จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้ชาวพม่าคิดว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆอยู่ฝ่ายเดียวกับอังกฤษ และเป็นศัตรูกับฝ่ายตนเอง(พม่า)^{*}

¹พรพิมล ตรีโชติ. (2542). *ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า*. หน้า 14.

²แหล่งเดิม. หน้า 20.

^{*}ในกรณีเหตุการณ์กบฏซายาซาน (Saya San) ที่ทำการต่อต้านอังกฤษ โดยอังกฤษได้อำศัยทหารของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ชาวกะเหรี่ยง ที่เป็นทหาร ทำการปราบปรามกลุ่มกบฏซายาซาน

อย่างไรก็ตามอู๋องซาน ซึ่งเป็นผู้นำมาในการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษได้มีการจัดประชุมปางโหลง (Panglong Conference) ในรัฐฉาน เพื่อขอความร่วมมือและเชิญชวนผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆให้ร่วมกับชาวพม่าในการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ โดยมีเจ้าฟ้ารัฐไทใหญ่เข้าร่วมประชุม 34 คน ผู้แทนจาก คะฉิ่น ฉิ่น และคะยาห์เข้าร่วมประชุม โดยมีผู้แทนจากกลุ่มกะเหรี่ยงและมอญเข้าร่วมประชุมในฐานะสังเกตการณ์

ผู้นำฝ่ายพม่าและผู้นำชาติพันธุ์ต่างๆได้เห็นชอบในลักษณะการปกครองแบบสหภาพ (Union) โดยมีเงื่อนไขให้รัฐไทใหญ่ รัฐคะยาห์มีสิทธิ์แยกปกครองตนเองได้หลังจากรวมอยู่ในสหภาพพม่า 10 ปีไปแล้ว ส่วนชาวกะเหรี่ยงขอเจรจากับอังกฤษโดยตรง แต่อู๋องซานถูกลอบสังหารก่อนพม่าได้รับเอกราช ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การจัดตั้งรูปแบบการปกครองแบบสหภาพระหว่างรัฐบาลพม่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆไม่สำเร็จ จนกระทั่งเมื่อพม่าได้รับเอกราช ค.ศ. 1948 กลุ่มชาวกะเหรี่ยงและกลุ่มชาวมอญได้ตั้งกองกำลังติดอาวุธทำการต่อสู้กับพม่าเพื่อการเรียกร้องการปกครองตนเอง ทำให้รัฐบาลพม่าของอู๋องซานในช่วงแรกที่เข้ามาบริหารประเทศไม่สามารถขยายอำนาจในการปกครองและควบคุมดินแดนอื่นๆได้นอกจากย่างกุ้งและเมืองรอบนอกที่ใกล้เคียงย่างกุ้งเท่านั้น² ถึงแม้รัฐบาลพม่าจะสามารถรักษาสถานการณ์การสู้รบระหว่างพม่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆได้ แต่จากปัญหาความขัดแย้งและการเรียกร้องปกครองตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องและรุนแรง เป็นเหตุที่ทำให้นายพลเนวินทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากอู๋องเมื่อค.ศ. 1962

รัฐบาลพม่าของนายพลเนวินมีแนวคิดและให้ความสำคัญกับปัญหาเอกภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยต้องการให้กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลายในพม่ามีจิตสำนึกร่วมกับรัฐบาลพม่า และให้เกิดความรักชาติโดยปราศจากความคิดที่แตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และภาษา³ ด้วยเหตุนี้สภาพวิถีชีวิตได้ใช้วิธีการทางทหารและการศึกษาในการแก้ไขปัญหาคความแตกแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ กล่าวคือ นายพลเนวินได้ทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1947 ซึ่งถือเป็นการปฏิเสธสิทธิในการแยกปกครองตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆจากสหภาพพม่าค.ศ.1958โดยเด็ดขาด⁴ ใน ค.ศ. 1963 นายพลเนวินได้เรียกประชุมกับผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ ทำการประนีประนอมเพื่อไม่ให้เกิดปัญหารุนแรง อย่างไรก็ตามการประชุมล้มเหลว เนื่องจากไม่มีผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ยอมวางอาวุธและยอมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพม่า ดังนั้นนายพลเนวินจึงเริ่มใช้วิธีการทหารเพื่อแก้ไขปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า

สำหรับด้านการศึกษา ถึงแม้ว่านายพลเนวินจะไม่ได้ประกาศใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้รัฐแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ แต่จากการดำเนินการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินสะท้อนได้ว่ารัฐบาลได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการควบคุมกลืนทางชาติพันธุ์

¹พรพิมล ตริโซติ. (2542). เล่มเดิม . หน้า 28 - 29.

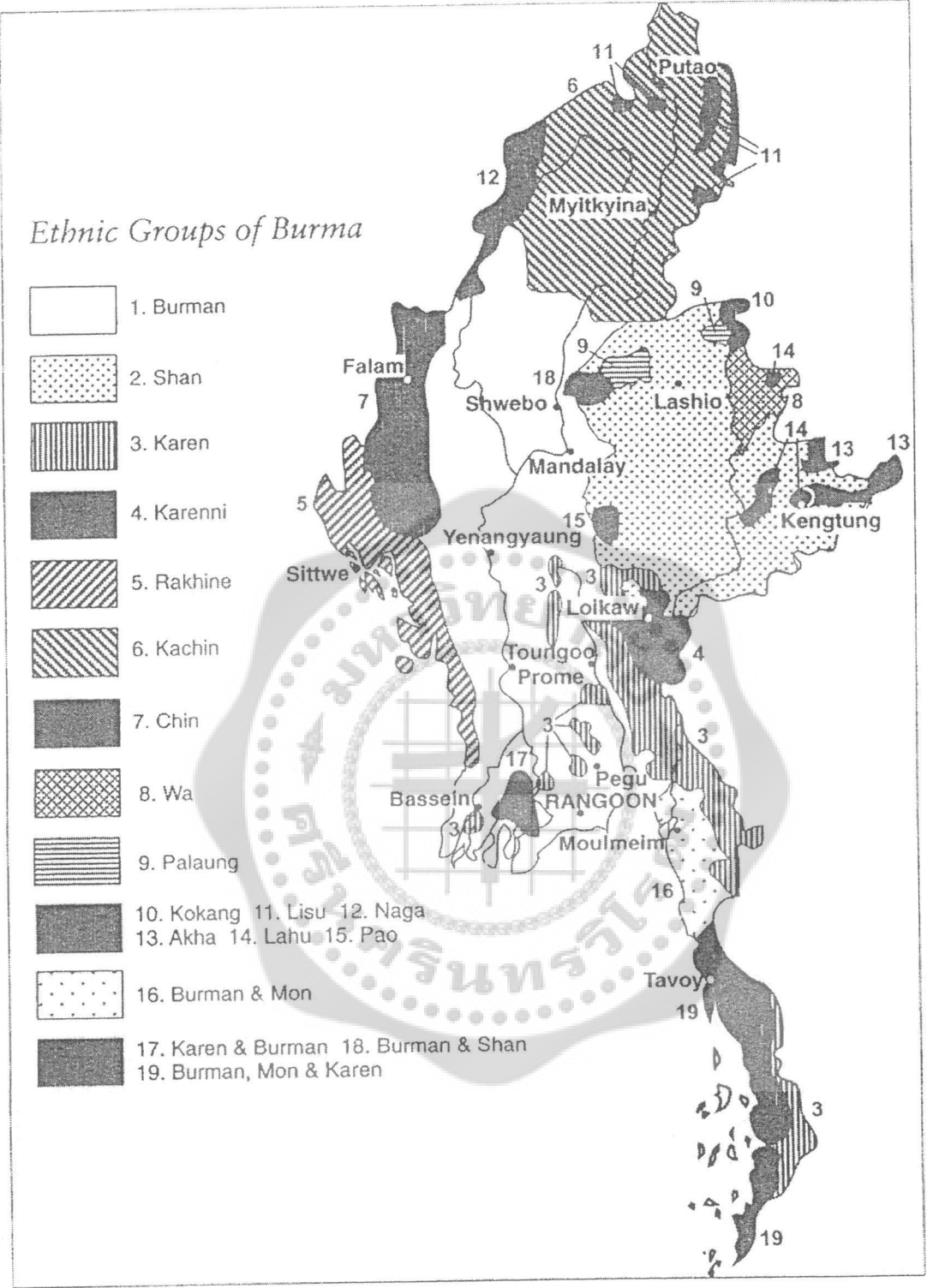
²Then Lwin. (2000). *Education in Burma (1945-1999)*. (online).

³เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2536). เล่มเดิม. หน้า 53.

⁴พรพิมล ตริโซติ. (2542). เล่มเดิม . หน้า 45 – 46.

(Assimilation)ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งนี้จะเห็นได้จากการที่รัฐทำการโอนกิจการของโรงเรียนเอกชนเข้าเป็นของรัฐ แล้วรัฐกำหนดใช้ภาษาพม่า ซึ่งเป็นภาษาเดียวเท่านั้นที่ใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน ขณะเดียวกันรัฐได้ยกเลิกใช้ภาษาพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ตลอดจนพยายามสร้างจิตสำนึกร่วมให้แก่ประชาชนไม่ว่าเป็นชาวพม่าหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นให้ยอมรับและมีความจงรักภักดีกับรัฐ โดยรัฐบาลกำหนดให้เรียนวิชาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชนชาติพม่าเพียงชนชาติเดียว แบบเรียนของการศึกษาจึงมีสาระโน้มเอียงไปทางความเป็นชาติของกลุ่มพม่าเป็นหลัก อาทิ วีรกษัตริย์ โดยแบบเรียนพม้ามักกล่าวถึงพระเจ้าอโนรธา พระเจ้าบุเรงนอง และพระเจ้าอลองพญา ส่วนวีรบุรุษมักกล่าวถึงมหาพันธุละ อูอดตะมะ อูวิสาระ ชายาซาน และอูองซาน ที่ส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า¹ ดังนั้นแบบเรียนที่รัฐบาลให้มีการจัดทำขึ้นจึงมีนัยยะถึงกระบวนการสร้างความเป็นพม่าให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆโดยผ่านทางการศึกษา การที่รัฐได้บังคับให้ใช้แบบเรียนที่มีเนื้อหาสาระของกลุ่มชาวพม่าเป็นหลัก เพื่อรัฐต้องการให้อัตลักษณ์ความเป็นพม่าให้ครอบงำอัตลักษณ์เดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำให้เป็นพม่ายุครัฐบาลนายพลเนวิน ได้แพร่ขยายไปยังโรงเรียนทั่วประเทศ

¹วิรัช นิยมธรรม. (2551). เล่มเดิม. หน้า 61.

ภาพประกอบ 3 อาณาเขตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในพม่า

ที่มา: Shelby , Tucker . (2001). *Burma the Curse of Independence*. p. xvi.

ความไม่เสมอภาคทางสังคมในพม่า

รัฐบาลนายพลเนวินมีความเห็นว่าในยุครัฐบาลอนุสังคมไม่ได้รับความยุติธรรมและความเสมอภาค โดยเฉพาะในด้านการศึกษา เนื่องด้วยการศึกษายุครัฐบาลอนุยังมีทั้งการดำเนินการทั้งของภาครัฐและเอกชน อีกทั้งในสังคมพมามีทั้งคนรวยและคนจน จึงทำให้เกิดความไม่เสมอภาคทางการศึกษาขึ้น กล่าวคือ คนที่มีฐานะดีได้ส่งบุตรหลานของตนไปเรียนโรงเรียนเอกชน ขณะเดียวกันคนจนต้องเรียนโรงเรียนของรัฐ หรือไม่กี่ไม่ได้เข้าเรียนหนังสือ¹ สภาพภูมิจึงต้องทำการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโอกาสทางการศึกษาให้มีความเสมอภาคและยุติธรรม โดยทำการขยายการศึกษาพื้นฐานให้ทั่วประเทศ เพราะการจัดการศึกษาในยุคอาณานิคมส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการของโรงเรียนเอกชน ประกอบกับโรงเรียนเหล่านี้มักจัดตั้งอยู่ในเขตเมือง ทำให้ชาวพื้นเมืองซึ่งส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา และแม้ว่าในยุครัฐบาลอนุได้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษา โดยโอนโรงเรียนเอกชนทั้งหมดให้มาอยู่ในการควบคุมของรัฐในช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่2 แต่เนื่องด้วยรัฐบาลอนุยังจำเป็นต้องพึ่งพิงเศรษฐกิจภาคเอกชน รัฐบาลพม่าจึงยังคงอนุญาตให้เอกชนเข้ามาจัดการศึกษาต่อไป ทำให้การศึกษาพม่าในขณะนั้นขาดความเสมอภาค เนื่องจากโรงเรียนเอกชนจัดทำการสอนวิชาภาษาอังกฤษตั้งแต่เริ่มเรียนในชั้นประถมศึกษา ในขณะที่โรงเรียนของรัฐได้กำหนดจัดการสอนวิชาภาษาอังกฤษในชั้นชั้นปีที่(เกรด) 5 หรือมัธยมศึกษาตอนต้น ตลอดจนรัฐบาลนายพลเนวินเห็นว่าการขยายศึกษาที่รัฐบาลอนุจัดให้ยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

เมื่อรัฐบาลควบคุมการจัดการศึกษาของพม่า ได้ประกาศโอนโรงเรียนทั้งหมดมาเป็นของรัฐ โดยรัฐมีหน้าที่ควบคุมการศึกษาทั้งหมดตั้งแต่การจัดทำนโยบาย จนกระทั่งการดำเนินนโยบายการศึกษา เพื่อขจัดความไม่เสมอภาคทางการศึกษา อีกทั้งเพื่อเป็นการสร้างให้การศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งต่อการสนับสนุนแนวคิดทางการเมืองของรัฐทั้งแนวคิดชาตินิยมและสังคมนิยมให้ไปสู่ประชาชนทั่วประเทศในทิศทางเดียวกัน

แนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ที่สภาพภูมิจึงของนายพลเนวินได้ประกาศไว้ในวิถิทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม จึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการทำให้เป้าหมายของรัฐบาลพม่าที่ได้กำหนดไว้สำเร็จโดยมีเป้าหมายที่นำพามาไปสู่ความเป็นสังคมนิยมต่อไป

¹Ni, Zar. (1995). *op. cit.* pp.17 - 18.

สรุป

การที่พม่าเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสังคมนิยม รัฐบาลพม่าจำเป็นต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการปลูกฝัง ชัดเกลานักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติให้ยอมรับ และสนับสนุนรัฐในการดำเนินงานด้านต่างๆ การศึกษาพม่าในยุคนายพลเนวินจึงต้องอยู่ในกรอบแนวคิดในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านการเมือง สภาพวิถีชีวิตของนายพลเนวินมีแนวคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่เป็นระบอบสังคมนิยม โดยเป็นการรวมศูนย์กลางอำนาจไว้ที่รัฐบาล ซึ่งมีพรรคโครงการสังคมนิยมพม่าดำเนินการบริหารประเทศ ขณะเดียวกันรัฐบาลจำเป็นต้องทำการป้องกันแนวคิดตรงข้ามกับแนวคิดของรัฐบาลพม่า อาทิ เช่น ประชาธิปไตย และทุนนิยมไม่ให้เข้ามายังสังคมในพม่า ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลพม่าเปลี่ยนแปลงการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่า ตั้งแต่การโอนโรงเรียนเอกชนเป็นของรัฐบาล การยกเลิกองค์กรการศึกษาต่างประเทศที่จัดการอยู่ในพม่า เพื่อทำการควบคุมการศึกษาของประเทศให้ดำเนินไปในทิศทางของรัฐบาลที่กำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลพม่าจึงมีความจำเป็นต้องสร้างอำนาจรัฐให้มีความมั่นคง โดยผ่านการศึกษาเพื่อปลูกฝังและชัดเจนประชาชนให้ดำเนินชีวิตตามนโยบายรัฐบาล

รัฐบาลนายพลเนวินนำอุดมการณ์ชาตินิยมและสังคมนิยมมาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการศึกษา ซึ่งเห็นได้จากตำราเรียนในระดับชั้นเรียนขั้นพื้นฐานที่สร้างภาพและถ่ายทอดให้เยาวชนเกิดความรู้สึกรักชาติ มีจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนาประเทศ รวมไปถึงต้องการให้ประชาชนหวาดระแวงต่อโลกภายนอก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปกครองประเทศในการสร้างความมั่นคงของรัฐบาล

ด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลพม่ายุครัฐบาลนายพลเนวินมีแนวคิดให้มีการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจพม่าเป็นแบบสังคมนิยม โดยมีการโอนธุรกิจภาคเอกชนเข้าเป็นของรัฐบาล อีกทั้งการดำเนินนโยบายเป็นกลางอย่างโดดเดี่ยวต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทำให้พม่ายุครัฐบาลนายพลเนวินจำเป็นต้องทำการพึ่งพิงเศรษฐกิจในประเทศของตนเป็นหลัก อีกทั้งความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยวิธีการที่ทันสมัย ตลอดจนต้องการให้ประชาชนมีมาตรฐานชีวิตที่ดีขึ้น รัฐบาลพม่าจึงต้องช่วยพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ ความสามารถ และการพัฒนาทางเทคโนโลยี ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐทำการขยายการศึกษาให้กับประชาชน และให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์ที่จัดการสอนให้แก่แก่นักเรียนตั้งแต่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านสังคม เนื่องจากการที่สภาพสังคมในยุครัฐบาลอูนู เกิดปัญหาหลายด้าน เช่น ความแตกแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในพม่า และปัญหาความไม่เสมอภาคทางสังคม โดยเฉพาะด้านการศึกษา รัฐบาลนายพลเนวินจึงมีแนวคิดที่ต้องการทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เกิดสำนึกร่วมกับรัฐ เพื่อให้เกิดการร่วมมือและสนับสนุนรัฐบาลในการดำเนินการต่างๆ แต่รัฐบาลพม่าได้ดำเนินนโยบายเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์อย่างรุนแรงโดยการใช้กำลังทหารทำการปราบปราม ในขณะเดียวกันก็ได้ดำเนินการศึกษาเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆเป็นพม่า หรือมี

จิตสำนึกร่วมกับชาวพม่า ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินที่เน้น
 อัตลักษณ์ของความเป็นพม่าผ่านแบบเรียนต่างๆ ตลอดจนการกำหนดให้ภาษาพม่าเป็นภาษาหลัก
 เพื่อใช้สอนในโรงเรียนทั่วประเทศ หรือในอีกทางหนึ่ง คือการจัดการศึกษาในลักษณะเป็นแนวทาง
 หนึ่งใน การสร้างความเป็นเอกภาพและความมั่นคงให้กับรัฐบาลพม่าและนายพลเนวิน และ
 สอดคล้องกับความต้องการขยายการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วประเทศ เพื่อสร้าง
 ความเสมอภาคและความยุติธรรมทางการศึกษาให้กับชาวพม่า

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าจากแนวคิดทั้งด้านการเมืองที่ต้องการทำให้รัฐมีความมั่นคง และต้องการ
 ให้ประชาชนร่วมมือและสนับสนุนรัฐบาล ด้านเศรษฐกิจที่รัฐต้องการขยายการผลิตและสร้างความ
 เป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ตลอดจนด้านสังคม ซึ่งรัฐต้องการแก้ไขปัญหาความแตกแยกระหว่าง
 กลุ่มชาติพันธุ์ให้มีจิตสำนึกร่วมกับพม่าในการพัฒนาประเทศ และการสร้างโอกาสและความยุติธรรม
 ทางสังคมให้แก่ประชาชนของพม่าทุกคน จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดทำนโยบายด้านการศึกษาใน
 ยุครัฐบาลนายพลเนวินที่ได้ประกาศไว้ในวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคม(โปรดดูรายละเอียดยในบทที่ 3)
 ซึ่งใช้เป็นนโยบายหลักตลอดช่วงระยะเวลาในการดำเนินการปกครองพม่าของนายพลเนวิน ค.ศ.

1962 - 1988

บทที่ 3

การจัดการศึกษาของพม่ายุครัฐบาลนายพลเนวิน ค.ศ.1962-1988

ในยุครัฐบาลพม่าของนายพลเนวินได้พยายามพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างรัฐและสังคมใหม่ ให้เป็นไปตามแนวทางของนายพลเนวิน* เนื่องจากการศึกษามีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการพัฒนาพม่าให้มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมเพื่อนำไปสู่ความเป็นสังคมนิยมแบบพม่า

รัฐบาลพม่าของนายพลเนวินจึงได้มีการดำเนินการศึกษา เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของพม่าในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จึงเป็นยุคหนึ่งของการศึกษาที่สำคัญของพม่า ที่ยังคงดำเนินรูปแบบการจัดการศึกษามาจนกระทั่งปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องการอธิบายถึงนโยบายด้านการศึกษาที่ได้มีการประกาศไว้ในวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม และการดำเนินการศึกษาขั้นพื้นฐานในยุครัฐบาลนายพลเนวิน ที่ได้มีการจัดการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

นโยบายด้านการศึกษาพม่า

นโยบาย หมายถึง หลักและวิธีปฏิบัติ ใช้เป็นแนวทางดำเนินการ¹ โดยรัฐบาลนายพลเนวินได้กำหนดวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม ซึ่งจัดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านต่างๆ เช่น ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของพม่าให้เปลี่ยนไปตามระบอบสังคมนิยม รวมทั้งการจัดทำรัฐธรรมนูญของพม่า ค.ศ. 1974 ที่รัฐบาลนายพลเนวินใช้ในการปกครองประเทศต่อเนื่องมาจนกระทั่งใน ค.ศ. 1988 วิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมจึงเปรียบได้กับนโยบายหลักในยุครัฐบาลนายพลเนวิน เพื่อนำพม่าสู่แนวทางการปกครองระบอบสังคมนิยม (โปรดดูในวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมภาคภาษาอังกฤษในภาคผนวก ข)

ในด้านการศึกษา วิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม ได้กล่าวถึงการศึกษาของพม่า เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการและเปลี่ยนแปลงการศึกษา ที่กล่าวไว้ ดังนี้

*โรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์ ได้อธิบายว่าเมื่อนายพลเนวินทำการรัฐประหาร ค.ศ. 1962 อำนาจทั้งนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจอตุลาการทั้งหมดตกอยู่ในอำนาจของนายพลเนวิน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายหรือการดำเนินงานในพม่าเรื่องใด นายพลเนวินจึงต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกประการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่านายพลเนวินเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการวางนโยบายด้านการศึกษาของพม่าและในการดำเนินการด้านต่างๆ ตลอดในช่วง ค.ศ.1962 -1988 โปรดดูในโรเบิร์ต เอช,เทย์เลอร์. (2550). รัฐในพม่า. แปลโดย พรพรรณม เจริญธรรมสาร, สดใส ชันดี วรพงศ์ และ ศศิธร รัชนี้ ณ อยุธยา. หน้า 414.

¹พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. หน้า 563.

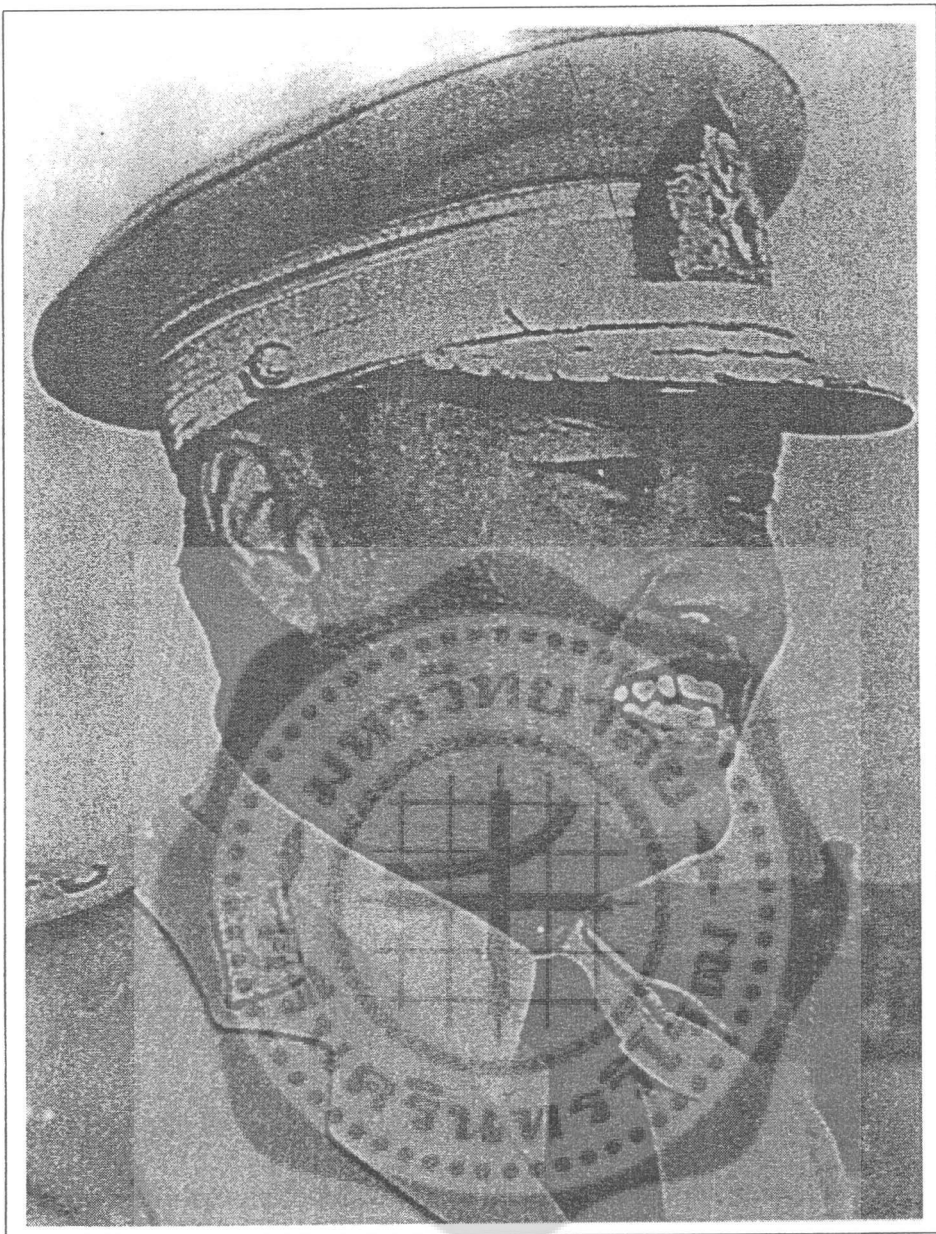
สภาพัฒน์ เชื่อว่าระบบการศึกษาเท่าที่เป็นอยู่นี้ ชาติความเสมอภาคจึงจำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทำให้เกิดความเสมอภาคแก่ชีวิต วิชาวิทยาศาสตร์จะได้รับความสำคัญเป็นลำดับแรกในการจัดการศึกษา เป้าหมายในการศึกษาของพวกเรา คือ การนำการศึกษาพื้นฐานไปให้ทั่วถึงทุกคน สำหรับศึกษาระดับสูงจะพิจารณากับบุคคลที่มีความสามารถและความขยันขันแข็ง ที่มีสิทธิ์อนุญาตให้เรียนต่อได้...

คำประกาศด้านการศึกษาของพม่าที่สภาพัฒน์นำโดยนายพลเนวินได้ประกาศไว้นี้เป็นแนวทางที่ใช้ดำเนินการศึกษาลดในชว่ญครฐบาลพม่าของนายพลเนวิน ค.ศ. 1962 - 1988 ซึ่งนายพลเนวินต้องการให้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการศึกษาของพม่าโดยการจัดการศึกษาระดับพื้นฐานให้ทั่วประเทศโดยมีอุดมการณ์ เพื่อทำให้เกิดความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางการศึกษา รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์ ในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังได้ทำการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาใหม่ ตั้งแต่โครงสร้างการจัดการศึกษา ระบบการศึกษา เนื้อหาแบบเรียน งานวิชาการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดจากการดำเนินงานด้านการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวิน ดังนี้

การดำเนินงานด้านการศึกษาพม่า

การดำเนินการศึกษาของพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวินมีความพยายามขยายการศึกษาพื้นฐานให้ทั่วถึงประชาชนทั่วประเทศ โดยการเพิ่มจำนวนโรงเรียน ตลอดจนการจัดโครงการรณรงค์ให้ประชาชนรู้หนังสือ ซึ่งถือเป็นการศึกษาพื้นฐานอีกรูปแบบหนึ่งของพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวิน ทั้งนี้เพื่อเข้าใจภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าในยุคดังกล่าวได้อย่างครบถ้วน ผู้วิจัยจึงแบ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าในยุคนายพลเนวินเป็น 2 ระบบ คือการศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบ ดังนี้

* ผู้วิจัยได้แปลการประกาศวิถิทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมในด้านการศึกษาโดยเปรียบเทียบกันระหว่างวิถิทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมภาคภาษาอังกฤษ(ภาคผนวกข.)กับภาคภาษาไทยที่เกียรดิชัย พงษ์พานิชย์ได้แปลไว้ในพม่าผ่าเมือง โปรตุตุในเกียรดิชัย พงษ์พานิชย์. (2536). พม่าผ่าเมือง. หน้า 46 - 55 .

ภาพประกอบ 4 นายพลเนวิน อดีตผู้นำพม่า ค.ศ. 1962 - 1988

ที่มา: หม่องทินอ่อง. (2548). *ประวัติศาสตร์พม่า*. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย เพ็ชร สุมิตร. หน้า 314.

การศึกษาในระบบ

ในช่วงแรกภายหลังจากการทำรัฐประหาร ค.ศ. 1962 สภาปฏิวัติของนายพลเนวินได้ประกาศว่า “ ข้าพเจ้าต้องแจ้งให้ท่าน ซึ่งเป็นพลเมืองของสหภาพรัฐากองทัพต่างๆได้ร่วมกันเข้ายึดอำนาจ...ข้าพเจ้าขอร้องให้ท่านจงปฏิบัติหน้าที่ดังเช่นได้กระทำมาแต่เดิม โดยปราศจากความกลัวภัยและความไม่สบายใจ... ”¹ จากคำประกาศนี้ แสดงให้ทราบถึงเจตนาของนายพลเนวินที่ต้องการให้ชาวพม่าดำเนินชีวิตได้ตามปกติต่อไป โรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงยังคงเปิดดำเนินการเรียนการสอนได้ ซึ่งยกเว้นในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากสภาปฏิวัติป้องกันไม่ให้เกิดการต่อต้านของกลุ่มนักศึกษา²

โรงเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งของภาครัฐและเอกชนทำการสอนตามปกติ แต่ในด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียนต่าง ๆ นั้นได้ถูกสภาปฏิวัติสั่งระงับทั้งหมด³ ขณะเดียวกันภายหลังจากที่สภาปฏิวัติได้ประกาศถึงวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม ที่กล่าวถึงทางด้านการศึกษา เพื่อที่จะมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ รัฐจึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนประถมสาธิต (Demonstration Primary School)⁴ เพื่อเป็นโรงเรียนนำร่องที่กำลังจะเกิดขึ้น และเพื่อเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในพม่า

สภาปฏิวัติของนายพลเนวินไม่เชื่อใจต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆขององค์กรต่างประเทศที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับทางด้านการศึกษาในพม่า จึงได้สั่งทำการยกเลิกองค์กรต่างประเทศเหล่านี้ทั้งหมด และบังคับให้เดินทางออกนอกพม่า เช่น มูลนิธิเอเชีย (Asia Foundation) มูลนิธิฟอร์ด (Ford Foundation) โครงการพิพิธภัณฑ์ร็อกกี้เฟลเลอร์ (Rockefeller Museum Project) และสถานกงสุลอเมริกาที่เมืองมัณฑะเลย์ (The American Consulate at Mandalay) นอกจากนี้สภาปฏิวัติของนายพลเนวินได้ทำการป้องกันอิทธิพลต่างชาติซึ่งอาจเข้ามายังพม่าหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น หนังสือ ตำรา นิตยสาร หนังสือพิมพ์ การจัดงานนิทรรศการ และการจัดกิจกรรมของห้องสมุดทางสถานทูตต่างๆ⁵ โดยสภาปฏิวัติจัดตั้งองค์กรขึ้นมาตรวจสอบข้อมูลและการจัดกิจกรรมต่างๆอย่างเข้มงวดก่อนอนุญาตให้เผยแพร่สู่สาธารณะชนได้

กระแสการต่อต้านชาติตะวันตกที่มีการปกครองโดยประชาธิปไตยของสภาปฏิวัตินี้ดังกล่าว จึงมีผลต่อการจัดการศึกษาของพม่าโดยในค.ศ. 1965 โรงเรียนเอกชนถูกโอนกิจการมาเป็นของภาครัฐ ที่ประกอบไปด้วยโรงเรียนเอกชนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 27 แห่ง และโรงเรียนมัธยมศึกษา

¹ นรนิติ เศรษฐบุตร. (2528). ทหารกับสังคมนิยมในพม่า . หน้า 21.

² สัมภาษณ์ อังเคิล อุ นามสมมุติ. (2551, 29 พฤษภาคม) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

³ ดุษฎีมาลา. (2514). ไปพม่าสมัยปฏิวัติ. หน้า 61.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 40.

⁵ Ni, Zar. (1995). *The Nationalization of Education in Burma : A Radical Response to the Capitalist Development?*. p.22 .

ตอนปลาย 102 แห่ง¹ โดยรัฐจะเป็นฝ่ายทำการควบคุมการศึกษาของพม่าทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากการโอนโรงเรียนเอกชนทั้งหมดเป็นของรัฐในพม่านี้ เป็นวิธีการหนึ่งเพื่อขจัดแนวคิดทุนนิยม และจักรวรรดินิยม ซึ่งเป็นแนวคิดตรงกันข้ามกับสังคมนิยมที่รัฐนำมาใช้ทำการปกครอง นอกจากนี้ยังต้องการให้การศึกษาในพม่าทั้งหมดเป็นสถาบันหนึ่งซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐ เพื่อเผยแพร่แนวคิดของรัฐ ตลอดจนทำการปลูกฝังและขัดเกลาประชาชนให้เกิดการยอมรับและจงรักภักดีกับรัฐบาลพม่า

เมื่อมีการโอนกิจการโรงเรียนเอกชนมาเป็นของรัฐในค.ศ.1965 รัฐบาลพม่าได้รวมการศึกษาของพม่าทั้งหมดให้อยู่ภายใต้การบริหารงานของกระทรวงการศึกษา (The Ministry of Education ,MOE) ซึ่งได้มีการจัดโครงสร้างการศึกษาพม่า โดยผ่านหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกัน แบ่งออกเป็น

กรมภาษาพม่าซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการส่งเสริมภาษาพม่าในการศึกษา ทำการรวบรวมและจัดทำพจนานุกรมภาษาพม่า

กรมเทคนิค เกษตรกรรมและอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลการฝึกช่างเทคนิค เกษตรกรรมและงานสายอาชีพของโรงเรียนและสถาบันต่างๆ

กรมอุดมศึกษา รับผิดชอบการดำเนินงานของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่างๆ

กรมการวิจัยการศึกษาของพม่ารับผิดชอบการทำวิจัยทางด้านการศึกษาในทุกๆระดับ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาการศึกษาของพม่าต่อไป

คณะกรรมการจัดสอบของพม่ารับผิดชอบการจัดสอบส่วนกลางในระดับต่างๆ

กรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด อีกทั้งทำการผลิตครูที่สอนอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โปรดดูโครงสร้างการศึกษาในภาคผนวก ค)

กรมการศึกษาขั้นพื้นฐานทำการควบคุมการดำเนินงานต่างๆในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใน ค.ศ. 1966 ได้มีตรากฎหมายการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่า ค.ศ. 1966 (Burma ' s Basic Education Law ,1966) ประกอบกับกฎหมายการศึกษาของสหภาพพม่า ค.ศ. 1973 (Union of Burma Education Law, 1973) กฎหมายดังกล่าวเพื่อเป็นการรองรับการเปลี่ยนแปลงและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่า ทำให้การศึกษาขั้นพื้นฐานในพม่ามีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในโรงเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย² โดยมีรายละเอียด ดังนี้

¹ Ni, Zar. (1995). *op. cit.* p.22 .

² John J , Brandon. (1998). The State ' s Role in Education in Burma An Overview. *Burma Prospects for a Democratic Future.* p. 236.

ตาราง 4 ระบบการศึกษาชั้นพื้นฐานของพม่าในยุคนายพลเนวิน

ระดับ	ชั้น (เกรด)	เกณฑ์อายุ
ประถมศึกษา	อนุบาล - ชั้นปีที่ 4	5 – 9 ปี
มัธยมศึกษาตอนต้น	ชั้นปีที่ 5 – 8	10 – 13 ปี
มัธยมศึกษาตอนปลาย	ชั้นปีที่ 9 - 10	14 – 15 ปี

ที่มา: ดัดแปลงจาก Then Lwin. (2000). *Education in Burma (1945-1999)*. (online). และเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). *สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า*. หน้า 19.

ระบบการศึกษาชั้นพื้นฐานได้แสดงให้เห็นว่า การศึกษาชั้นพื้นฐานของพม่าในยุคนายพลเนวินได้เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาจากระบบการศึกษาในยุครัฐบาลอู๋ คือ 5 : 3 : 3 เป็น 5 : 4 : 2 โดยนักเรียนใช้เวลาเรียนทั้งหมดเหมือนกันเป็นเวลา 11 ปี ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นวาระบบการศึกษาในยุคนายพลเนวินมีการเปลี่ยนแปลงแค่ตัวเลข ทั้งนี้อาจเพื่อทำให้เป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งสร้างความชอบธรรมต่อการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาในพม่า กล่าวคือในชั้นประถมศึกษาใช้เวลาเรียนทั้งหมด 5 ปี ที่รวมชั้นอนุบาล 1ปี จนถึงชั้นปีที่(เกรด)4 ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลาเรียนทั้งหมด 4 ปี ตั้งแต่ชั้นปีที่ (เกรด)5 จนถึงชั้นปีที่(เกรด)8 และการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 2 ปี ตั้งแต่ชั้นปีที่(เกรด)9 จนถึงชั้นปีที่(เกรด)10 การศึกษาที่กล่าวมานี้ทั้งหมดเป็นการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งมีการบังคับใช้ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญพม่า ค.ศ. 1974

การดำเนินนโยบายด้านการศึกษาของพม่าเกี่ยวกับการกำหนดรายวิชาในระดับการศึกษาชั้นพื้นฐานของพม่าที่เป็นประเด็นสำคัญในยุคนายพลเนวิน คือ การให้ความสำคัญต่อภาษาพม่า ภาษาพื้นเมือง ตลอดจนการให้ความสำคัญต่อวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ภาษาพม่า

การที่นายพลเนวินกับคณะนายทหารของสภาปฏิวัติที่เป็นบุคคลร่วมสมัยตั้งแต่ยุคพม่าอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ซึ่งกำลังเกิดกระแสชาตินิยม ที่นำเอาภาษาพม่ามาเป็นสัญลักษณ์ในการรณรงค์ต่อต้านผู้ปกครองชาวอังกฤษ โดยในช่วงทศวรรษที่1930 สมาคมชาวเราพม่าของกลุ่มปัญญาชนพม่า ทำการรณรงค์ในเรื่องภาษาพม่า ดังนี้ “ แผ่นดินพม่า แผ่นดินของเราอักษรพม่า อักษรของเรา ภาษาพม่า ภาษาของเรา จงรักแผ่นดินพม่า จงเชิดชู อักษรพม่า จงเทิดทูนภาษาพม่า...”¹

¹วิรัช นิยมธรรม. (2551). *คิดแบบพม่าว่าด้วยชาติและวีรบุรุษในตำราเรียน*. หน้า 124.

การรณรงค์ในเรื่องเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมของพม่าในยุคเป็นอาณานิคมของอังกฤษนี้ถือเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายด้านต่างๆของผู้นำพม่าที่ต้องการฟื้นฟูให้กลับมามีชีวิตในยุครัฐบาลอนุได้้นำแนวคิดชาตินิยมเข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษา อย่างเช่นในกรณีที่รัฐบาลพม่ากำหนดให้ภาษาพม่าเป็นภาษาที่ใช้ทำการสอนในโรงเรียน อย่างไรก็ตามรัฐบาลอนุมีความจำเป็นที่ต้องประนีประนอมกับชาวต่างชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศด้านต่างๆและการส่งเสริมเศรษฐกิจพม่าให้ดีขึ้น¹ ดังนั้นรัฐบาลอนุจึงยังคงต้องอนุญาตให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินกิจการต่างๆได้ ทำให้โรงเรียนเอกชนต่างๆที่ให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษสามารถจัดการศึกษาในพม่าต่อไป

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ารัฐบาลนายพลเนวินอาจยังเห็นว่าการดำเนินงานของรัฐบาลอนุที่ผ่านมา โดยเฉพาะการกำหนดภาษาพม่าเพื่อใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้นยังไม่มีความชัดเจน เนื่องจากในยุครัฐบาลอนุให้ความสำคัญระหว่างภาษาพม่ากับภาษาอังกฤษเท่าๆกัน แต่ในขณะเดียวกันชาวพม่าส่วนใหญ่ยังคงนิยมส่งบุตรหลานไปยังโรงเรียนเอกชน โดยชาวพม่าเหล่านี้ต้องการส่งบุตรหลานเข้าไปยังโรงเรียนเอกชนซึ่งมีการเน้นการเรียนภาษาอังกฤษมากกว่าโรงเรียนรัฐบาลในขณะนั้น ตลอดจนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของพม่าได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักในการจัดการเรียนการสอน จากที่กล่าวมานี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวพม่าในช่วงเวลานั้นยังคงนิยมให้ความสำคัญกับภาษาและวัฒนธรรมต่างชาติมากกว่าภาษาและวัฒนธรรมของชาวพม่าเอง ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับนายพลเนวินและผู้นำชาตินิยมพม่าในเวลาต่อมาได้

การศึกษาในยุคนายพลเนวินให้ความสำคัญกับภาษาพม่า และกำหนดให้ภาษาพม่านี้เป็นภาษาสำคัญที่ใช้สอนในโรงเรียน โดยดอเกเตอร์ นิ นิ (Dr. Nyi Nyi) ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการศึกษาได้ให้เหตุผลถึงการที่ชาวพม่ามีความสนใจภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศมากกว่าภาษาและวัฒนธรรมของชาติตนเอง ดังคำกล่าวดังต่อไปนี้

เหตุผลสำหรับการใช้ภาษาพม่าในโรงเรียน เป็นตำราเรียนและเป็นภาษาสำหรับการเรียนการสอน คือว่าเป็นสิ่งที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นทางจิตใจด้วยตนเอง(นักเรียน) เพราะว่าพวกเราทุกคนเคยตกเป็นทาส(ภายใต้อังกฤษ)เป็นเวลามากกว่าหนึ่งร้อยปี... พวกเราได้สนใจภาษาต่างชาติ วรรณกรรมต่างชาติ และวัฒนธรรมต่างชาติอย่างสูง ขณะที่พวกเราถูกผลิตผลและวัฒนธรรมของพวกเราเองด้วยปมด้อยนี้เป็นความเสียหายต่อชาติของเรา...²

คำกล่าวของดอเกเตอร์นินี้สะท้อนให้เห็นว่ายุคภายใต้การปกครองของอังกฤษหรือในยุครัฐบาลอนุนั้น ชาวพม่าไม่ได้เห็นคุณค่าและความสำคัญต่อภาษาพม่าน้อยและอาจมีบางคนที่ถูกวัฒนธรรมตนเอง จึงทำให้สถานะของวิชาภาษาพม่าเป็นเพียงวิชาหนึ่ง ซึ่งไม่มีประโยชน์มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับวิชาภาษาอังกฤษ ในยุคที่พม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษ กลุ่มข้าราชการ

¹ Ni, Zar. (1995). *op. cit.* . p.18.

² *Ibid.* p.24 .

พนักงาน พ่อค้า และประชาชนที่มีฐานะดี โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในบริเวณเมืองใหญ่ๆมีความนิยมและต้องการส่งบุตรหลานของตนให้เรียนในโรงเรียนที่เน้นการสอนภาษาอังกฤษมากกว่าโรงเรียนที่เน้นการสอนภาษาพม่า (โปรดดูรายละเอียดในบทที่1) ดังนั้นจากเหตุการณ์ดังกล่าว เมื่อนายพล เนวินปกครองพม่า จึงได้กำหนดให้ภาษาพม่าเป็นภาษาสำคัญที่ใช้สอนในโรงเรียนอย่างเข้มงวด เพราะถ้ามีบุคคลใดไม่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลพม่า แล้วทำการสอนภาษาพื้นเมืองอื่นๆ ก็ถูกไล่ออกจากตำแหน่ง* ขณะเดียวกันวิชาภาษาอังกฤษถูกรัฐบาลพม่าลดความสำคัญลงไป ให้เป็นเพียงภาษาที่สองซึ่งเริ่มใช้สอนในชั้นปีที่(เกรด)5หรือในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**¹

ภาษาพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า

รัฐบาลพม่าของนายพลเนวินต้องการความเป็นเอกภาพภายในประเทศ เนื่องจากพม่ามี ปัญหาความหลากหลายของทางกลุ่มชาติพันธุ์ จนเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพม่า กับกลุ่มกองกำลังของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆซึ่งต้องการเป็นรัฐอิสระปกครองตนเองออกจากศูนย์กลาง อำนาจของรัฐบาลพม่า รัฐบาลพม่าต้องดำเนินการจากหลากหลายวิธี เพื่อสร้างเอกภาพ ภายในประเทศ โดยในด้านหนึ่ง คือด้านใช้กำลังทหาร นายพลเนวินได้ดำเนินนโยบายด้านทหาร กับกลุ่มกองกำลังของชาติพันธุ์ต่างๆอย่างรุนแรง ส่วนด้านหนึ่ง คือ การดำเนินนโยบายด้าน การศึกษา ซึ่งรัฐบาลพม่าต้องการนำอัตลักษณ์ของพม่าให้เข้าไปสู่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆเพื่อผูกพัน ชาติพันธุ์ต่างๆให้เป็นพม่าของรัฐบาล (Burmanization) ในการสร้างจิตสำนึกร่วมระหว่างกลุ่มชาติ พันธุ์ต่างๆกับรัฐบาลพม่า ตั้งแต่การกำหนดให้ภาษาพม่าเป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนใน โรงเรียนทั่วประเทศ

ในยุครัฐบาลนายพลเนวินนี้ ภาษาพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น กะเหรี่ยง มอญ และไทใหญ่ไม่สามารถทำการสอนในโรงเรียนได้อีกต่อไป ในกรณีกลุ่มชาติพันธุ์มอญซึ่งมีภาษา เขียนเป็นของตนเอง รัฐบาลพม่าได้มีคำสั่งยกเลิกการเรียนภาษามอญ และทำการปลดครูออกเป็น จำนวนมาก ซึ่งต่อมาใน ค.ศ. 1965 – 1966 ภาษามอญจึงถูกยกเลิกทำการสอนในโรงเรียน ถึงแม้ว่าชาวมอญยังต้องการรักษาภาษาของตนไว้โดยจ้างครูสอนภาษามอญให้กับลูกหลาน² แต่ก็

*ในช่วงปลายค.ศ.1958 ดอกเตอร์ ลา เมียน (Dr. Hla Myint) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอธิการบดี มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง พยายามปรับมาตรฐานคุณภาพมหาวิทยาลัยให้ดีขึ้น โดยการลดจำนวนนักเรียนและการเพิ่ม มาตรฐานการสอบเข้ามหาวิทยาลัย รวมไปถึงการนำภาษาอังกฤษมาใช้ในการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามในไม่ช้าเมื่อนายพลเนวินได้เข้ามาทำรัฐประหาร ค.ศ. 1962 ดอกเตอร์ ฮา เมียน ได้ถูกกีดกันจนทำ ให้ต้องกลับไปประเทศอังกฤษ อ้างอิงจาก F.S.V. Donnison , (1970). *Burma*. pp. 209 - 210.

** การกำหนดให้ภาษาอังกฤษเริ่มเรียนในชั้นปีที่5 ซึ่งเหมือนกับการจัดการศึกษาในยุครัฐบาลอูนู

¹Then Lwin. (2000). *Education in Burma (1945-1999)*. (online).

²Thein Lwin. (2002). *Issues Surrounding Curriculum Development in the Ethnic Nationality Areas of Burma*. (online).

เป็นการยากที่จะทำการรักษาภาษามอญให้คงอยู่ต่อไปตราบใดที่ทางรัฐบาลพม่าไม่ยอมรับและสนับสนุนให้มีการสอนภาษาพื้นเมืองอย่างจริงจัง โดยนาย ปาน ลา (Nai Pan Hla) นักวิชาการเชื้อสายมอญได้กล่าวถึงภาษามอญว่าในไม่ช้าหรือประมาณ 40 ปี ภาษามอญอาจจะไม่มีปรากฏให้เห็นอีกต่อไป¹ ผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่ไม่ได้กล่าวไว้คงมีปัญหาเรื่องภาษาที่ใช้ในโรงเรียนตลอดจนการร่วมกันอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองเช่นเดียวกันกับกลุ่มชาวมอญ

ดังนั้นการจัดการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินบริเวณที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆที่อาศัยอยู่นั้น กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆคงมีทัศนะไม่ดีต่อพม่าและต่อนโยบายการศึกษาของรัฐบาล จากการที่รัฐกำหนดให้ภาษาพม่าใช้ทำการสอนในโรงเรียนทั่วประเทศ ในขณะที่ไม่อนุญาตให้ภาษาพื้นเมืองต่างๆใช้ทำการสอนได้อีกต่อไป กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆจึงเห็นว่ารัฐบาลพม่ากำลังทำให้ภาษาและวัฒนธรรมต่างๆของตนหายไปและใช้ภาษาและวัฒนธรรมของพม่า ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆต่างทำการปกป้องภาษาของกลุ่มตนเองโดยจ้างให้ครูจัดสอนภาษาพื้นเมืองในช่วงปิดภาคเรียน

วิชาวิทยาศาสตร์

ปัญหาทางการศึกษาของพม่าประการหนึ่ง คือการไม่ให้ความสำคัญต่อเนื้อหาวิชาที่เหมาะสม เพื่อตอบสนองกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ ในยุคอาณานิคมอังกฤษจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์และอำนวยความสะดวกต่อการปกครองพม่า เช่น การให้ความสำคัญต่อวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาชาวพื้นเมืองสามารถติดต่อสื่อสารและช่วยเหลืองานชาวอังกฤษทั้งในส่วนภาครัฐและเอกชน ขณะเดียวกันภาษาพม่าถูกลดความสำคัญ เนื่องจากไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพการเมืองและเศรษฐกิจในขณะนั้น นอกจากนี้อังกฤษไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการผลิตชาวพื้นเมืองให้มีความรู้ และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์² โรงเรียนที่มีการจัดการสอนในวิชาวิทยาศาสตร์มีจำนวนเพียงเล็กน้อย ตลอดจนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ก็ไม่ได้มีการปฏิบัติการทดลอง³ ทำให้ชาวพื้นเมืองมีโอกาสน้อยในการศึกษาในวิชาวิทยาศาสตร์ โดยในค.ศ. 1937 มีจำนวนนักศึกษาชายที่เรียนจบทั้งหมด 108 คน แต่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์เพียง 25 คนเท่านั้น⁴

การจัดการศึกษาดังที่กล่าวมานี้ได้ดำเนินการมาจนถึงยุคที่พม่าได้รับเอกราชในยุครัฐบาลอู๋ ถึงแม้ว่ารัฐบาลอู๋ได้พยายามจัดการศึกษาเพื่อให้มีการเพิ่มจำนวนสายอาชีพและพัฒนาบุคลากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ โดยการนำวิชาสายอาชีพเข้ามาเรียนควบคู่ไปกับสายสามัญ แต่เนื่องจากรัฐบาลอู๋ไม่ได้วางแผนการจัดการศึกษาเพื่อผลิตคนให้มีทักษะทางด้าน

¹Thein Lwin. (2002). *op. cit.* (online).

²John Sydenham Furnivall. (1948). *op. cit.* p. 202.

³*Ibid.* p. 205.

⁴*Ibid.* loc. cit.

เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจน ดังนั้นเมื่อนายพลเนวินได้เข้าควบคุมและจัดดำเนินการศึกษาในพม่า จึงได้ให้ความสำคัญต่อวิชาวิทยาศาสตร์ก่อนอันดับแรกที่ต้องมีการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยกำหนดให้นักเรียนได้เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเทคโนโลยีด้านต่างๆของพม่าต่อไป จากที่กล่าวมานี้ทำให้วิชาวิทยาศาสตร์ถือว่าเป็นวิชาสำคัญวิชาหนึ่งของทุกๆรายวิชาที่ใช้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระทรวงการศึกษาได้กำหนดให้วิชาวิทยาศาสตร์เริ่มมีการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นการวางรากฐานวิทยาศาสตร์ให้แก่นักเรียน ซึ่งพิจารณาจากการกำหนดเวลาเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่กำหนดให้มีการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์รวมชาติ 5 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์ เมื่อเทียบกับประเทศเกาหลีใต้ และไทยที่มีเวลาสอน 4 ชั่วโมงและ 3 ชั่วโมง ตามลำดับ¹ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีอัตราการกำหนดเวลาเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์โดยคิดเป็นร้อยละได้ 39.3 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ และไทย ซึ่งมีอัตราเฉลี่ย 27.5 และ 26.7 ตามลำดับ² แต่ในส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่มีข้อมูลรายงานไว้

นอกจากนี้รัฐบาลนายพลเนวินยังนำวิชาวิทยาศาสตร์มาเป็นตัวกำหนด การจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มสายวิทยาศาสตร์และกลุ่มสายศิลปศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือรัฐบาลพม่าได้มีการจัดสอบจากส่วนกลาง เพื่อทำการคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนสูงในระดับชั้นปีที่ 8 และชั้นปีที่ 10 จัดระดับนักเรียนตามลำดับคะแนน ที่มีสิทธิ์ในการศึกษาตามสาขาวิชาต่างๆในมหาวิทยาลัย โดยในระดับอุดมศึกษาของพม่าที่รัฐเป็นผู้มีอำนาจกำหนดให้นักเรียนเข้าเรียนเองทั้งหมดตามลำดับคะแนนในการสอบจากส่วนกลางในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ถ้านักเรียนที่ทำได้คะแนนสูงก็จะมีโอกาสที่จะเรียนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่รับรองนักเรียนเหล่านี้สามารถหางานที่มั่นคง มีรายได้สูง และมีเกียรติภูมิ เช่น แพทย์ เกษตรกร วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ และอื่นๆ ตรงกันข้ามกับสาขาวิชาด้านศิลปศาสตร์ เช่น สาขาปรัชญา ประวัติศาสตร์ และสังคมวิทยา ซึ่งนักเรียนที่เรียนสาขาเหล่านี้อาจจะหางานได้ยากและมีรายได้น้อยกว่าวุฒิการศึกษา³

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารัฐบาลยุคนายพลเนวินต้องการดำเนินการศึกษาที่สร้างความเสมอภาคและยุติธรรมแก่ประชาชน แต่จากการแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ทั้งสายวิทยาศาสตร์และสายศิลปศาสตร์ตามลำดับคะแนนที่ทำได้นั้น ไม่เห็นว่าเป็นการสร้างเสมอภาคให้กับนักเรียนที่ไม่สามารถเลือกศึกษาในสาขาวิชาที่ตนเองต้องการได้ แต่แนวคิดของนายพลเนวินจากวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมได้เห็นว่าความสามารถและสติปัญญาของมนุษย์มีความไม่เท่าเทียมกัน จึงย่อมต้องมีความแตกต่างกัน⁴ ดังนั้นนักเรียนที่เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่า

¹สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2516). *พัฒนาการศึกษาในเอเชีย*. หน้า 148 – 149.

²แหล่งเดิม. หน้า 150.

³Then Lwin. (2000). *op. cit.* (online).

⁴เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2536). *เล่มเดิม*. หน้า 49 .

โดยเฉพาะในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับดังกล่าวนี้ต้องพยายามตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและสอบให้ได้คะแนนสูง เพื่อให้ได้รับการคัดเลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ตนต้องการเรียนต่อไป

การศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินจะเห็นได้ว่าให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศในเอเชียในช่วงเวลานั้น ประกอบกับการที่รัฐต้องการให้นักเรียนพม่าเห็นความสำคัญของวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งทำการวัดผลความสามารถของนักเรียนจากการสอบจากส่วนกลาง ซึ่งเป็นตัวการที่จัดแบ่งนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษา โดยรัฐทำการคัดเลือกนักเรียนให้ศึกษาต่อในสาขาวิชาที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนในแต่ละคน

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินได้รับอิทธิพลแนวคิดชาตินิยมและสังคมนิยม¹ เมื่อนายพลเนวินทำการปกครองพม่า ได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างโดดเดี่ยว เพื่อป้องกันการถูกแทรกแซงจากต่างประเทศ ด้วยสาเหตุดังกล่าวนี้รัฐบาลพม่าจึงได้ยุติบทบาทการดำเนินงานขององค์กรด้านการศึกษาจากต่างประเทศที่เข้ามาจัดการศึกษาในพม่า หรือองค์กรการศึกษาที่ให้ทุนนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับภาษาพม่าที่ใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนของโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินนี้มีลักษณะความเป็นชาตินิยมสูง ควบคู่ไปกับการจัดการด้านการศึกษาตามสังคมนิยม ซึ่งมีแนวคิดต่อต้านชาตินิยมตะวันตก

อย่างไรก็ตามการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวิน ถึงแม้จะมีแนวคิดที่ต่อต้านตะวันตกอย่างชัดเจน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจัดการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินจะหันกลับไปให้ชาวพม่าเรียนเพียงฝึกให้อ่าน เขียน และคำนวณเหมือนอย่างการศึกษาของวัดในยุคจารีตของพม่า โดยการศึกษาขั้นพื้นฐานยุครัฐบาลนายพลเนวินยังคงยอมรับและให้ความสำคัญต่อวิชาการต่างๆที่เคยดำเนินการสอนมาตั้งแต่ในยุคพม่าอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ประกอบกับการจัดการศึกษาในยุครัฐบาลอนุที่ได้นำกำหนดวิชาที่ใช้สอนต่างๆ ดังนั้นการศึกษาพม่าในยุคนายพลเนวินนี้ ยังคงมีการดำเนินการสอนวิชาการต่างๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งรวมไปถึงวิชาฟิสิกส์ เคมีและชีววิทยา วิชาภูมิศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ วิชาอังกฤษ และพลศึกษา² เพียงแต่นำมาปรับใช้และปรับปรุงเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ ตลอดจนระบอบการปกครองของประเทศต่อไป

การศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าได้กำหนดวิชาที่ใช้สอนในโรงเรียน พบว่าในช่วงแรกของการปกครองยุครัฐบาลนายพลเนวิน กำหนดวิชาสอนในชั้นประถมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็นชั้นอนุบาล

¹Ni, Zar. (1995). *op. cit.* p.23 .

²สัมภาษณ์ นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดยวัณพงค์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

(ไม่มีชั้นปี) โดยมีวิชาที่ใช้สอนประกอบไปด้วยวิชาภาษาพม่า และคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 2 มีวิชาที่ใช้สอนประกอบด้วยวิชาภาษาพม่า คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์ ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นปีที่ 4 มีวิชาที่ใช้สอนประกอบด้วยวิชาภาษาพม่า คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และ ประวัติศาสตร์¹ ซึ่งสังเกตได้ว่าวิชาอังกฤษถูกลดความสำคัญลงไปในค.ศ.1966 โดยรัฐกำหนดให้วิชาภาษาอังกฤษใช้สอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือชั้นปีที่ 5

ใน ปี 1982 วิชาภาษาอังกฤษได้กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลง² โดยรัฐบาลนายพล เนวินให้ความสำคัญต่อภาษาอังกฤษมากขึ้น และกำหนดให้ภาษาอังกฤษทำการสอนในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นอนุบาล³ อีกทั้งในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้กำหนดวิชา ภาษาอังกฤษใช้เป็นภาษาหลักเพื่อใช้ทำการเรียนการสอน ทั้งนี้เนื่องจากนายพลเนวินเริ่มมี นโยบายเปิดประเทศ เพื่อขอความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและติดต่อกับต่างประเทศเพิ่มขึ้น ประกอบกับเหตุผลส่วนตัวของนายพลเนวินเอง เนื่องจาก ซานดา(Sanda)ลูกสาวของนายพลเนวิน ไม่สามารถศึกษาในอังกฤษได้เนื่องจากมีปัญหาด้านภาษาอังกฤษ⁴

ดังนั้นรายวิชาที่ทำการสอนจึงมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้นปีที่(เกรด) 2 มีวิชาที่ใช้สอนประกอบด้วยวิชาภาษา พม่า ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์

ส่วนชั้นปีที่(เกรด) 3 จนถึงชั้นปีที่(เกรด) 4 มีวิชาที่ประกอบด้วยวิชาภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์⁵

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือตั้งแต่ชั้นปีที่(เกรด) 5 จนถึงชั้นปีที่(เกรด) 8 มีวิชาที่ใช้สอน ประกอบด้วยวิชาภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวิชา ภูมิศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตั้งแต่ชั้นปีที่(เกรด) 9 ถึงชั้นปีที่(เกรด) 10 ได้จัดแบ่งนักเรียน ออกเป็นสองสายวิชา โดยสายที่หนึ่ง คือ สายวิทยาศาสตร์ (science route) เป็นสายวิชาที่นักเรียน จะต้องสอบได้คะแนนสูงจากการสอบส่วนกลางในชั้นปีที่8 ซึ่งมีวิชาต่างๆที่ประกอบไปด้วยวิชา ภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีวะวิทยา และในส่วนสายศิลปศาสตร์

¹สัมภาษณ์ มิ นามสมมติ. (2551 , ธันวาคม) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร; และสัมภาษณ์ชู้ นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดยวัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

²Myat Thein . (2004). *Economic Development of Myanmar*. p.117.

³สัมภาษณ์ชู้ นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

⁴John J . Brandon . (1998). *op. cit.* p.238.

⁵สัมภาษณ์ชู้ นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

(art route) เป็นสายที่นักเรียนสอบจากส่วนกลางในชั้นปีที่ 8 ได้คะแนนต่ำลงมา ซึ่งนักเรียนสายศิลปศาสตร์แบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม โดยกลุ่มหนึ่ง ประกอบไปด้วยวิชาภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ส่วนกลุ่มสองประกอบไปด้วยวิชาภาษาพม่า วิชาเลือกภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ วิชาเลือกภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์¹ แต่การจัดแบ่งทั้งสายวิทยาศาสตร์และสายศิลปศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของพม่านี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือใน ค.ศ. 1977 ได้มีการรวมวิชาทั้งสายวิทยาศาสตร์และสายศิลปศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วยรายวิชา ดังนี้ คือ วิชาภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ (ฟิสิก เคมี และชีววิทยา) และวิชาสังคมศึกษา (ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และ เศรษฐศาสตร์)² จนกระทั่งใน ค.ศ. 1985 ซึ่งเป็นช่วงปลายยุคนายพลเนวิน มีการเปลี่ยนแปลงกลับมาจัดแบ่งนักเรียนออกเป็นสองสาย คือทั้งสายวิทยาศาสตร์และสายศิลปศาสตร์เช่นเดิม

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนยุครัฐบาลนายพลเนวินในแต่ละโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียน ที่เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้สึกมีสัมพันธ์อันดีจงรักภักดี ตลอดจนเพื่อให้มีการสนับสนุนรัฐบาลพม่า โดยมี 4 กิจกรรมสำคัญ ดังนี้

1. โครงการนักเรียนดีเด่น (Outstanding Student Scheme) ที่พิจารณาจากเกณฑ์ ด้านวิชาการ ด้านกีฬา และด้านความรู้และสติปัญญา โดยนักเรียนต้องผ่านการคัดเลือกในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับโรงเรียนจนถึงระดับเขตหรือรัฐ

2. กิจกรรมโครงการอาสาสมัคร(Volunteer Scheme) ที่ต้องการให้อาสาสมัครออกไปช่วยงานสังคมต่างๆ เช่น อาสาสมัครในโครงการรณรงค์การรู้หนังสือ

3. สภาโรงเรียน (School Council) โดยการคัดเลือกสมาชิกจากนักเรียนที่เรียนดีหรือผู้มีความสามารถเข้าเป็นสมาชิกของสภาโรงเรียน

4. เยาวชนแลนซิน (Lanzin Youth) ที่เป็นองค์กรหนึ่งของพรรคโครงการสังคมนิยมที่นายพลเนวินจัดตั้งขึ้นมาเพื่อสร้างเยาวชนให้มีความใกล้ชิดกับพรรคและนายพลเนวิน³

กิจกรรมของโรงเรียนในยุคนายพลเนวิน ทั้งโครงการนักเรียนดีเด่น กิจกรรมอาสาสมัคร สภาโรงเรียน และเยาวชนแลนซิน ล้วนเป็นโครงการที่เอื้อประโยชน์ต่อระบอบการปกครองของพม่าในเวลานั้น ทั้งนี้รัฐบาลพม่าต้องการส่งเสริมการเรียนดีและคัดเลือกนักเรียนที่เรียนดีและมีความสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่รัฐบาลจัดขึ้น โดยปลูกฝังให้เกิดความเข้าใจและมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองของประเทศ ดังเช่นโครงการนักเรียนดีเด่น อีกทั้งปลูกฝังให้เยาวชนมีคุณลักษณะและศีลธรรมตามแนวคิดสังคมนิยม อาทิ เช่น กิจกรรมอาสาสมัคร เพื่อเป็นการขัดเกลาให้นักเรียนให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของตนเอง และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ดังเช่น โครงการรณรงค์การรู้หนังสือ อีกทั้งปลูกฝังนักเรียนให้รู้จักเชื่อฟังมากกว่าการ

¹Then Lwin. (2000). *op. cit.* (online).

²Thein Lwin. (2002). *op. cit.* (online).

³Then Lwin. (2000). *op. cit.* (online).

ให้ออกความคิดเห็นเหมือนกับในระบบประชาธิปไตย เช่น โครงการสภาโรงเรียน ตลอดจนสร้างสถาบันที่ขัดเกลาและปลูกฝังนักเรียนให้อยู่ฝ่ายเดียวกับรัฐบาล ดังนั้นกิจกรรมเหล่านี้ในยุครัฐบาลนายพลเนวิน สะท้อนให้เห็นว่ารัฐพยายามปลูกฝังให้นักเรียนมีความผูกพันใกล้ชิดและให้การสนับสนุนรัฐบาลในการสร้างเอกภาพและความมั่นคงให้แก่ประเทศ

วิธีการสอนของครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าเป็นไปในลักษณะการสอนแบบท่องจำ¹ ซึ่งครูที่ทำการสอนอธิบายไปตามเนื้อหาในหนังสือที่ใช้ประกอบการสอน โดยครูจะทำการประเมินนักเรียนว่ามีความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนอยู่ขณะนั้น ด้วยวิธีการถามนักเรียน แล้วให้นักเรียนตอบคำถามตามที่ครูกำหนดให้จากในหนังสือ² ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ในเรื่องวิธีสอน จึงทำให้ไม่มีวิธีการสอนที่หลากหลาย อีกทั้งไม่ได้รับการอบรมเรื่องวิธีการสอนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนรายได้ที่ต่ำ ที่ทำให้ครูไม่อาจสร้างแรงจูงใจในการสอนให้มีประสิทธิภาพ(โปรดดูในเนื้อหาบทที่ 4)

การประเมินผลทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าใช้วิธีการสอบ เพื่อเลื่อนชั้นเรียน โดยใช้ระบบสอบผ่านกับสอบตก นักเรียนต้องสอบให้ผ่านในแต่ละวิชาที่ทำการสอน ซึ่งมีคะแนนไม่ต่ำกว่า 40 คะแนน ถ้านักเรียนสอบได้คะแนนต่ำกว่า 40 คะแนนในวิชาใดวิชาหนึ่งก็ถือว่าสอบตกและไม่สามารถเลื่อนชั้นเรียนขึ้นไปได้* นักเรียนในแต่ละชั้นปีต้องทำการสอบ ตั้งแต่ในชั้นปีที่(เกรด)1 ถึงชั้นปีที่(เกรด) 3 ชั้นปีที่(เกรด)5ถึงชั้นปีที่(เกรด)7 และชั้นปีที่(เกรด)9 เป็นการสอบภายในโดยโรงเรียนเป็นฝ่ายจัดสอบและเป็นผู้ประเมินนักเรียน แต่การสอบโดยเฉพาะในชั้นปีที่(เกรด)4 ชั้นปีที่(เกรด)8 และชั้นปีที่(เกรด) 10 เป็นการจัดสอบจากส่วนกลาง เพื่ออนุมัตินักเรียนให้เลื่อนชั้นต่อไป นอกจากนี้การสอบจากส่วนกลางในชั้นปีที่(เกรด) 8 และชั้นปีที่(เกรด)10 ยังเป็นการทดสอบสำคัญในการกำหนดสาขาวิชาของนักเรียนที่ต้องเรียน ซึ่งจะแบ่งเป็นบัญชี ก. (นักเรียนที่ทำข้อสอบได้คะแนนสูงที่จะมีสิทธิ์ได้เรียนในแผนกวิทยาศาสตร์) และบัญชี ข. (นักเรียนที่ทำข้อสอบได้คะแนนต่ำ รองลงมาจะได้เรียนแผนกสายศิลปศาสตร์) จนกระทั่งในชั้นปีที่10 ซึ่งเป็นชั้นปีสุดท้ายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนต้องทำผลสอบให้ได้คะแนนสูง เพื่อให้สามารถเข้าศึกษาต่อทางด้านสาขาวิทยาศาสตร์หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ทันตแพทย์ เกษตรศาสตร์ และการป่าไม้ในมหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ เนื่องจาก

¹เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). *สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า*. หน้า 19.

²สัมภาษณ์ ชู นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย

วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

* ชูได้อธิบายถึงนักเรียนที่เรียนดี ซึ่งสอบได้คะแนนดีในทุกวิชา ก็จะได้รับรางวัลของโรงเรียนตอนเข้าแถวหน้าเสาธง สำหรับนักเรียนที่สอบได้คะแนนดีมาก แต่อาจมีวิชาใดวิชาหนึ่งสอบได้น้อยกว่า 40 คะแนนก็ต้องเรียนซ้ำชั้น อ้างอิงจากสัมภาษณ์ ชู นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย

วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

³ วิรัช นิยมธรรม. (2542, มกราคม - กุมภาพันธ์). จูเจียน : คนทำสวนที่หากินกับดอกไม้ ภาพหนึ่งของชีวิตครูพม่าในปัจจุบัน. *รู้จักพม่า*. 2(8). หน้า 5.

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาในพม่า รัฐเป็นผู้มีอำนาจในการอนุมัติการเข้าศึกษาต่อของนักเรียนตามผลคะแนนที่สอบและจัดนักเรียนลงตามแต่ละมหาวิทยาลัยหรือสถาบันต่างๆ โดยนักเรียนชาวพม่าไม่สามารถเลือกเข้ามหาวิทยาลัยหรือสถาบันต่างๆ ที่ตนสนใจหรือต้องการเรียนเองได้

การจัดสอบจากส่วนกลางในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่า นอกจากเป็นการทดสอบนักเรียนเพื่อเลื่อนชั้นและวัดความสามารถของนักเรียนในแต่ละระดับเพื่อจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนตามความสามารถทั้งสายวิทยาศาสตร์และสายศิลปศาสตร์ดังกล่าวแล้ว การจัดสอบจากส่วนกลางยังมีความสำคัญในการที่รัฐบาลได้ตรวจสอบมาตรฐานการสอนของแต่ละโรงเรียน และตรวจสอบว่าครูมีการช่วยเหลือให้นักเรียนของตนในการเลื่อนชั้นเรียนหรือไม่¹

ในค.ศ. 1969 รัฐบาลนายพลเนวินได้จัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ขึ้น เพื่อใช้แทนรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่ประกาศใช้มาตั้งแต่ 4 กรกฎาคม 1962 โดยมีนายพลซานยู (San Yu) เป็นประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (State Constitution Drafting Committee)² รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ได้นำหลักการที่สถาปนาไว้แล้วในวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม ค.ศ. 1962 มาใช้เป็นพื้นฐานในการร่างรัฐธรรมนูญพม่า จนกระทั่งรัฐธรรมนูญได้ถูกประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายในค.ศ. 1974

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการระบุถึงการศึกษาของพม่าที่มีอยู่ 2 มาตราที่เกี่ยวข้อง คือ มาตรา 152 และมาตรา 153 ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

มาตรา 152

- ก. ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการศึกษา
- ข. ภาษาพม่าเป็นภาษาที่ใช้ร่วมกัน ภาษาของเผ่าพันธุ์อื่นในชาติอาจนำมาใช้สอนได้
- ค. ประชาชนทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายของรัฐกำหนดบังคับไว้³

ในมาตรา 152 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญค.ศ. 1974 แสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาแบบใหม่ในยุครัฐบาลนายพลเนวินที่เคยระบุไว้ในวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม นำมาใช้เป็นหลักพื้นฐานในการตรากฎหมายบังคับใช้ที่ขยายโอกาสให้กับชาวพม่าในการเข้ารับการศึกษ ซึ่งรัฐบาลพม่าได้จัดสร้างโรงเรียนเพิ่มขึ้นและการออกกฎหมายเป็นการศึกษาภาคบังคับขึ้นเป็นครั้งแรก ดังที่ระบุไว้ในข้อ ก และข้อ ค. ดังเป็นการสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนชาวพม่ามีสิทธิได้รับการศึกษาขั้น

¹ สัมภาษณ์ผู้ สัมภาษณ์. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย
วัฒนพงศ์ วรคุณวิเศษ ที่กรุงเทพมหานคร

² เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2536). เล่มเดิม. หน้า 93.

³ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). เล่มเดิม. หน้า 16.

พื้นฐานทุกคน* โดยตามหลักกฎหมายถือว่าเป็นการสนับสนุนในชาวพม่าได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่ในหลักการปฏิบัติในการใช้การศึกษาภาคบังคับของรัฐบาลนี้ไม่ได้เป็นการใช้บังคับหรือช่วยสนับสนุนชาวพม่าให้เข้าเรียนอย่างจริงจัง ซึ่งจากข้อมูลของเด็กที่มีอายุ 5 ปีที่ถึงเกณฑ์เริ่มเข้าเรียนชั้นอนุบาล ซึ่งอยู่ในชั้นประถมศึกษา พบว่ามีจำนวนเข้าเรียนน้อย เพียงร้อยละ 3.7 เมื่อเทียบกับอายุนักเรียนที่มีอายุ 7 ปี ซึ่งเพิ่งเริ่มเข้าเรียนถึงร้อยละ 29.43 แปลว่านักเรียนจำนวนมากเหล่านี้เข้าเรียนช้ากว่าเกณฑ์เข้าเรียนถึง 2 ปี (โปรดดูตารางอายุของนักเรียนที่เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาของพม่าในภาคผนวก ง) จากตัวเลขอายุดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการออกกฎหมายการศึกษาภาคบังคับของรัฐบาลพม่าไม่ได้ให้การสนับสนุนการศึกษาแก่ชาวพม่าอย่างจริงจัง ทำให้ผู้ปกครองชาวพม่าไม่สนใจต่อการบังคับใช้กฎหมายและนำบุตรหลานของตนเข้าศึกษาในโรงเรียนช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่จากข้อมูลการสัมภาษณ์ชาวพม่า เห็นได้ว่า สาเหตุที่ผู้ปกครองไม่สามารถส่งบุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษได้ตามเกณฑ์นั้น เนื่องมาจากผู้ปกครองเหล่านี้ไม่มีปัจจัยด้านการเงินสนับสนุนในการซื้อตำราเรียน อุปกรณ์การเรียน และเครื่องแบบนักเรียน โดยรัฐบาลพม่าก็ไม่ได้ให้ความช่วยเหลืองบประมาณสนับสนุนต่อสิ่งของเหล่านี้ ตลอดจนรัฐบาลไม่ได้สนใจว่าเด็กที่ยากจนเหล่านี้จะได้รับการศึกษาหรือไม่²

ส่วนข้อ ข. ในมาตราเดียวกันนี้แสดงว่ารัฐบาลพม่าต้องการใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาราชการ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จำเป็นต้องเรียนภาษาพม่า โดยรัฐบาลพม่าได้ใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาหลักในด้านการเรียนการสอนของทั้งระบบโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน ถึงแม้ว่ารัฐบาลพม่าจะอนุญาตให้ภาษาอื่นๆ ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ภาษามอญ กะเหรี่ยง และไทใหญ่ เป็นต้น โดยกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้สามารถสืบทอดภาษาและสอนภาษาของตนได้ แต่อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ชาวกะเหรี่ยงในพม่า พบว่ารัฐบาลพม่าในยุคเนวินมิได้อนุญาตให้มีการสอนภาษาพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในโรงเรียนได้ เพียงแต่ครูที่ทำการสอนอยู่ตามรัฐต่างๆ นั้นอาจใช้เวลาช่วงปิดภาคเรียนสอนภาษาพื้นเมืองดังกล่าวได้เท่านั้น³

* ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเนื่องจากรัฐบาลพม่าต้องการให้โรงเรียนชั้นประถมศึกษาเหล่านี้เป็นฐานเริ่มต้นสำคัญ เพื่อเป็นแหล่งปลูกฝังเยาวชนพม่าให้เข้าใจถึงการปกครองระบอบสังคมนิยมที่รัฐบาลพม่าได้นำมาใช้ในการปกครองประเทศ โดยจัดให้มีการสอนแนวคิดสังคมนิยมไว้ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา อ้างอิงจากชัยโชค จุลศิริวงศ์. (2516, ตุลาคม). สังคมนิยมตามแบบพม่า. วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 35.

² สัมภาษณ์ผู้ นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย

วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

³ สัมภาษณ์ผู้ นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย

วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

มาตราที่ 153

ก. ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะทำการวิจัยในทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างเสรี ทำงานด้วยความคิดสร้างสรรค์และมีความริเริ่มในอันที่จะพัฒนาศิลปะ วรรณกรรม และวัฒนธรรมในสาขาต่างๆ

ข. ประชาชนทุกคนมีสิทธิอย่างเสรีในการเลือกใช้ภาษาและวรรณกรรมของตนเองเลือกปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติของตนเองและเชื่อถือศาสนาตามความชอบของตนเองได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินตามสิทธิดังกล่าวนี้จะต้องไม่เป็นภัยต่อความเป็นเอกภาพของชาติและกฎระเบียบของสังคมแห่งลัทธิสังคมนิยม ซึ่งเป็นสิ่งพึงประสงค์พื้นฐานของสหภาพทั้งหมด ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งในกรณีดังกล่าวซึ่งจะมีผลกระทบในทางเสื่อมเสียต่อผลประโยชน์ของเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่งจะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้มีการปรึกษาหารือและโดยได้รับความยินยอมจากเชื้อชาติที่มีผลกระทบนั้นแล้วเท่านั้น

ค. แม้จะมีสิทธิดังที่กำหนดไว้ในข้อ ก. และข้อ ข. ข้างต้นนั้น การกระทำใดๆซึ่งเป็นการเหยียดหยามต่อเอกภาพและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติและกฎระเบียบของสังคมในลัทธิสังคมนิยมเป็นสิ่งต้องห้าม บุคคลซึ่งละเมิดข้อห้ามนี้จะต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย¹

ส่วนมาตรา 153 ในข้อ ก. แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลนายพลเนวินตระหนักถึงประโยชน์ของวิชาวิทยาศาสตร์ ดังที่เคยประกาศตั้งแต่ ค.ศ. 1962 ที่จะมีการส่งเสริมและให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์มากกว่าวิชาสาขาอื่นๆ เพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีต่อไป ซึ่งมีผลผลักดันให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนเปลี่ยนแปลงไปในยุคนายพลเนวิน ค.ศ. 1962 – 1988 ดังนั้นในมาตรา 153 ข้อ ก. นี้รัฐบาลพม่าได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวพม่าทำการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และสาขาวิชาอื่นๆเพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงชาวพม่าทุกคนต้องดำรงชีวิตอยู่ในพื้นฐานของลัทธิสังคมนิยมตามที่รัฐบาลนายพลเนวินได้กำหนดไว้ เพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ ซึ่งถ้าหากมีบุคคลใดละเมิดก็จะถูกลงโทษตามกฎหมาย

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ารัฐบาลพม่าของนายพลเนวินได้มีจัดดำเนินการทางด้านการศึกษาระบบเองทั้งหมด รวมทั้งเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาหลายด้าน ตั้งแต่โครงสร้างการศึกษา ระบบการศึกษา การกำหนดภาษาพม่าให้กลับมีความสำคัญในการจัดการศึกษาของพม่า การเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระของแบบเรียนให้ตรงกับแนวคิดของรัฐ ซึ่งรัฐต้องการขยายให้ไปสู่ประชาชนทั่วประเทศ ตลอดจนการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อขยายโอกาสและความเสมอภาคในด้านการศึกษาคู่ไปกับการศึกษาในระบบ

¹เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). เล่มเดิม. หน้า 17.

การศึกษาของระบบ

การศึกษาของพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวินในขณะเดียวกัน ได้มีการจัดการศึกษานอกระบบ ซึ่งเป็นการดำเนินในลักษณะการศึกษาผู้ใหญ่ ที่รัฐได้เล็งไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มผู้ใช้แรงงาน จากความต้องการของรัฐที่ต้องการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ การศึกษานอกระบบในงานวิจัยนี้ จึงหมายถึงการจัดการศึกษาที่นอกเหนือจากการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ที่ทำการจัดการศึกษา คือ ส่วนภาครัฐที่จัดตั้งโครงการรณรงค์การรู้หนังสือ และในส่วนของสถาบันพุทธศาสนาที่ได้จัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ขาดโอกาสได้รับการศึกษาในระบบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

โครงการรณรงค์การรู้หนังสือ

การประกาศในวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม เมื่อ ค.ศ. 1962 สภาพวิถีของนายพลเนวินได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีความต้องการให้ชาวพม่าทุกคนได้รับการศึกษา ทั้งนี้การศึกษาขั้นพื้นฐานจากนโยบายการศึกษาไม่ได้หมายถึงการศึกษาในชั้นประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษาในระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังให้ความหมายกับการศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุมไปถึงการศึกษานอกระบบที่ต้องจัดเตรียมให้สำหรับคนกลุ่มหนึ่งที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา รัฐบาลพม่าจึงจัดโครงการรณรงค์การรู้หนังสือเมื่อ ค.ศ. 1964 โดยมีหลายปัจจัยดังนี้

ปัจจัยทางการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการจัดตั้งโครงการรณรงค์การรู้หนังสือ โดยดูจากกลุ่มเป้าหมายของรัฐบาลพม่าที่มุ่งไปยังกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มผู้ใช้แรงงาน เมื่อรัฐบาลพม่าของนายพลเนวินปกครองพม่าต้องการสร้างความสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มผู้ใช้แรงงาน และได้มีการจัดตั้งองค์กรทั้งสองอาชีพขึ้น คือ องค์กรชาวนา (Peasants' Organization) กับองค์กรผู้ใช้แรงงาน (Workers' Organization)¹ ในส่วนการรณรงค์การรู้หนังสือรัฐบาลพม่าได้นำองค์กรทั้งสององค์กรชาวนากับองค์กรผู้ใช้แรงงานเข้ามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการรณรงค์การรู้หนังสือ เพราะรัฐบาลพม่ามีเป้าหมายให้สมาชิกทั้งสององค์กรเหล่านี้ได้พัฒนาความรู้เพิ่มขึ้น อีกทั้งสร้างแนวร่วมเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาล

รัฐบาลพม่าเห็นว่าถ้าสามารถพัฒนากลุ่มเกษตรกรและกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งไม่รู้หนังสือให้กลับมารู้หนังสือ สามารถอ่าน เขียนหนังสือได้ อันจะทำให้เกิดประโยชน์ด้วยกันทั้งต่อภาครัฐและประชาชน กล่าวคือ เมื่อรัฐมีประชาชนในประเทศที่มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของพม่า ตลอดจนเป็นการระดมมวลชนให้สนับสนุนฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้โครงการรณรงค์การรู้หนังสือเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่สำคัญในกระบวนการสร้างความเป็นพม่าให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ผ่านการใช้ภาษาพม่าที่ใช้สอน โดยรัฐ

¹โรเบิร์ต เอช ,เทย์เลอร์. (2550). เล่มเดิม. หน้า 425 - 429.

ต้องการพยายามครอบงำความเป็นพม่าให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิจาวมอญ ไทใหญ่ และกะเหรี่ยงที่เข้าร่วมโครงการได้เรียนรู้ภาษาพม่า

การรณรงค์การรู้หนังสือยังเป็นโครงการเพื่อการปลูกฝังศีลธรรมอันดีของระบอบสังคมนิยม โดยโครงการณรงค์ได้ดำเนินไปในลักษณะอาสาสมัครที่ออกไปทำงานช่วยสังคมในพื้นที่ต่างๆของประเทศ ซึ่งนำมาจากนักเรียนชั้นมัธยม นักศึกษาทั้งในระดับอุดมศึกษา ครู อาจารย์เข้ามาเป็นครูอาสาสมัคร ส่งไปสอนหนังสือยังพื้นที่ต่างๆในช่วงปิดภาคเรียน เพื่อเป็นการปลูกฝังนักเรียนให้เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ต่อตนเอง โดยเป็นกิจกรรมที่ประเทศสังคมนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ครูอาสาสมัครเหล่านี้ดำเนินงานโดยเดินทางไปอาศัยอยู่กับชาวบ้านในชุมชนซึ่งได้ลงพื้นที่อย่างใกล้ชิด คอยช่วยเหลืองานของชาวบ้าน เพื่อสร้างความผูกพันที่ดี ในการอำนวยความสะดวกต่อการจัดสอนหนังสือให้แก่ชาวบ้าน อีกทั้งทำการศึกษาดูงาน จัดทำเป็นข้อมูลส่งไปยังคณะกรรมการกลางของโครงการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านเศรษฐกิจมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการรณรงค์การรู้หนังสือ เนื่องจากภายหลังการทำรัฐประหาร ค.ศ. 1962 รัฐบาลนายพลเนวินได้ดำเนินนโยบายเป็นกลางอย่างโดดเดี่ยว โดยลดการติดต่อและบทบาทความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจจากภายนอกประเทศ ดังจะเห็นได้จากอัตราการค้าระหว่างประเทศของพม่าทั้งการส่งออกและการนำเข้าเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในทศวรรษที่ 1950 มีอัตราร้อยละ 40 กลับลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 26 ในระหว่างทศวรรษที่ 1960 – 1970 และลดลงมาอยู่ที่อัตราร้อยละ 13 ในระหว่าง ค.ศ. 1970 – 1977 ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำสุดของประเทศที่กำลังพัฒนา¹ ดังนั้นรัฐบาลพม่าจึงไม่มีทางเลือกนอกจากการหันกลับไปพึ่งเศรษฐกิจของตนเองภายในประเทศ กล่าวคือ รัฐบาลพม่าต้องพึ่งพาการผลิตเครื่องอุปโภคและบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก แล้วเพิ่มผลผลิตทั้งด้านเกษตรกรรมและด้านอุตสาหกรรม เพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภคภายในประเทศ ถ้าหากชาวพม่าส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือย่อมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศพม่าได้ ดังนั้นรัฐบาลพม่าจึงได้มีการจัดโครงการรณรงค์การรู้หนังสือ เพื่อส่งเสริมให้ชาวพม่ามีความรู้ และกระตุ้นให้เกิดความสนใจในอาชีพของตน แล้วทำให้เกิดความชำนาญในการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยได้ เนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้เป็นปัจจัยในการเพิ่มผลิตผล² ดังนั้นด้านเศรษฐกิจ จึงเป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากพม่าได้มีนโยบายด้านเศรษฐกิจในลักษณะพึ่งพิงการอุปโภค บริโภค จากผลผลิตภายในประเทศมากกว่าการพึ่งพาภายนอกประเทศ ตลอดจนรัฐบาลต้องการลดการนำเข้าสินค้าต่างประเทศ รัฐบาลจึงพยายามให้ชาวพม่ารู้หนังสือเพิ่มขึ้น เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง ในการรู้จักใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งเป็นส่วนทำให้เกิดการเพิ่มผลผลิตและส่งผลไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจของพม่าให้ดีขึ้นต่อไป

ส่วนการพัฒนามนุษย์ โครงการรณรงค์การรู้หนังสือมีวัตถุประสงค์ในลักษณะการเพิ่มขึ้นด้านปริมาณ ซึ่งดูจากจำนวนนักเรียน จำนวนโรงเรียน และจำนวนครูที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม

¹โรเบิร์ต เอช ,เทย์เลอร์. (2550). เล่มเดิม. หน้า 420.

²U Thaung Tut. (1981). *The national literacy campaign of BURMA : a case study.* p. 2.

รัฐบาลนายพลเนวินได้อ้างถึงปัญหาการจัดการศึกษาก่อนยุคคนว่าไม่เพียงพอต่อความต้องการและ เป็นเหตุให้ชาวพม่าไม่รู้หนังสือ รัฐบาลพม่าจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาเพื่อให้ชาวพม่ากลุ่ม ดังกล่าวได้รับโอกาสทางด้านการศึกษา และต้องการให้รู้หนังสือ ดังนั้นรัฐบาลพม่าจึงได้จัดตั้ง โครงการรณรงค์การรู้หนังสือขึ้น ผ่านการดำเนินงานโดยคณะกรรมการกลางโครงการรณรงค์การรู้ หนังสือ

จากปัจจัยทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและการพัฒนามนุษย์ดังกล่าว ทำให้มีการผลักดัน นำไปสู่การจัดตั้งโครงการรณรงค์การรู้หนังสือขึ้น อีกทั้งรัฐบาลนายพลเนวินได้พบปัญหาการไม่รู้ หนังสือของชาวพม่าอยู่ถึงร้อยละ 30 หรือประมาณ 9,000,000 คนจากจำนวนประชากรพม่า ทั้งหมดทั้งในเขตเมืองและชนบท ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุ 15 – 55 ปี และประกอบอาชีพด้าน เกษตรกรรม และผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม¹ โดยการรณรงค์การรู้หนังสือเริ่มต้นขึ้นใน เดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1962 ที่สภาปฏิวัติของนายพลเนวินได้ทำการจัดประชุมเกี่ยวกับการรณรงค์ การรู้หนังสือแห่งชาติ² ซึ่งรัฐสนับสนุนการรณรงค์การรู้หนังสืออย่างเป็นทางการ แต่โครงการ รณรงค์การรู้หนังสือนี้ได้เริ่มดำเนินงานจริงในค.ศ. 1964 ซึ่งเป็นช่วงการทดลองนำร่อง ดำเนินการ ในช่วงเวลาปิดภาคเรียนฤดูร้อน รัฐบาลได้จัดให้ครูอาสาสมัครที่มาจากสถาบันฝึกหัดครูร่างกุ้งได้ เดินทางเข้าไปสังเกตการณ์ในเมืองมิตติลา(Meiktila)เขตภาคกลางของพม่า และดำเนินการศึกษา ต่อเนื่องจนถึงใน ค.ศ.1965 ซึ่งเป็นครูอาสาสมัครที่มาจากสถาบันการศึกษา สถาบันฝึกหัดครู และ วิทยาลัยฝึกหัดครู จำนวน 2,304 คน เข้าไปศึกษาภาคสนามอีกครั้ง การเข้าไปของกลุ่มอาสาสมัคร ใน ค.ศ. 1964 -1965 เพื่อทำการศึกษาสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ความต้องการของชาวชนบท ที่ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการรณรงค์การรู้หนังสือ³ จากแผนดำเนินการดังกล่าวทำให้สะท้อน ให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลพม่า ในการจัดทำโครงการรณรงค์การรู้หนังสือให้เป็นระบบ โดยดู จากการวางแผนงาน การทำการศึกษาดูงานก่อนปฏิบัติงานจริง เพื่อให้การดำเนินการรณรงค์ มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การศึกษาดูงานและการวางแผนงานการดำเนินงานนี้ ทำให้เกิด การจัดโครงสร้างการทำงานของโครงการรณรงค์การรู้หนังสือ รัฐบาลพม่าได้ตั้งคณะกรรมการ กลางการรู้หนังสือ(Central Literacy Committee) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดำเนินการรณรงค์รู้หนังสือ ตามพื้นที่ต่างๆ

คณะกรรมการกลางการรู้หนังสือเป็นศูนย์กลางในการกำหนดนโยบายและแผนงานต่างๆ ผ่านคณะกรรมการ 3 ฝ่าย คือ คณะกรรมการการบริหารองค์กร (Organizing Sub Committee) คณะกรรมการการสร้างลักษณะนิสัยการอ่าน และห้องสมุดเคลื่อนที่ (Reading Habits and Library Movement Sub Committee) และคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรและตำราเรียน (Curriculum

¹U Thaung Tut. (1981). *op. cit.* p. 1.

²โรเบิร์ต เอช ,เทย์เลอร์. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 416.

³U Thaung Tut. (1981). *op. cit.* pp. 5 - 6.

Development and Textbook Sub Committee)¹ โดยคณะกรรมการการบริหารองค์กร และ คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรและตำราเรียนจัดส่งคณะกรรมการย่อยเพื่อไปดำเนินงานตามเขตการปกครองต่างๆ ทั้ง รัฐ / เขตการปกครอง จังหวัด ตำบล และหมู่บ้าน

คณะกรรมการกลางการรู้หนังสือเป็นหน่วยงานที่สร้างนโยบายและกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมการรู้หนังสือ โดยการดำเนินงานในลักษณะการจัดอาสาสมัคร ที่คัดเลือกจากครูและนักเรียนต่างให้มีส่วนร่วมเป็นครูอาสาสมัคร ซึ่งได้จัดส่งไปสอนให้กับชาวชนบทในพื้นที่ต่างๆ ในปี ค.ศ. 1966 – 1968 คณะกรรมการกลางการรู้หนังสือพยายามขยายศูนย์การเรียนรู้ให้ทั่วประเทศ ในช่วงปิดภาคเรียนฤดูร้อน อย่างไรก็ตามก็ได้พบปัญหา เนื่องมาจากการเปิดศูนย์การเรียนรู้มากเกินไปที่คณะกรรมการกลางจะเข้าไปควบคุมหรือดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพได้ ตลอดจนการที่โครงการรณรงค์การรู้หนังสือสามารถจัดได้เพียงในช่วงปิดภาคเรียนของนักเรียนและครูที่เป็นครูอาสาสมัคร ทำให้การเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อกลุ่มที่เพิ่งรู้หนังสือ หรือกำลังจะรู้หนังสือ

ใน ค.ศ. 1969 คณะกรรมการกลางการรู้หนังสือจึงได้มีการแก้ไขการดำเนินงานใหม่จากการที่ต้องขยายให้ทั่วประเทศ ไปเป็นการกำหนดพื้นที่เฉพาะ เพื่อจัดส่งครูอาสาสมัครเข้าไปสอนให้จนกว่าคนที่เข้าร่วมเรียนจะรู้หนังสือทั้งหมด และค่อยทำการขยายโครงการออกไปยังพื้นที่ต่างๆ การพิจารณาถึงการกำหนดพื้นที่ เพื่อดำเนินโครงการรณรงค์นั้นจะต้องเป็นพื้นที่ที่สะดวกในการติดต่อและการเดินทางเข้าไป พื้นที่นั้นต้องมีจำนวนกลุ่มเกษตรกรและผู้ใช้แรงงานที่ไม่รู้หนังสืออยู่เป็นจำนวนมาก ตลอดจนสิ่งที่สำคัญ คือ พื้นที่นั้นต้องมีความปลอดภัย² เนื่องจากในบางพื้นที่ของรัฐยังอยู่ภายใต้การปกครองของกลุ่มกองกำลังชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ทำการต่อต้านรัฐบาลพม่า เช่น กลุ่มกะเหรี่ยง ไทใหญ่ และกลุ่มมอญ เป็นต้น

ก่อนการปฏิบัติการสอนของครูอาสาสมัคร ครูอาสาสมัครเหล่านี้ต้องรับการฝึกอบรมก่อนเป็นเวลา 2 สัปดาห์ จากคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรและตำราเรียน เพื่อได้เรียนรู้ในเรื่องจิตวิทยาต่างๆ ของผู้ใหญ่ที่เป็นผู้เรียน วิธีการสอน การจัดการสอน รวมไปถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของครูอาสาสมัครที่ลงไปทำการสอนยังพื้นที่ต่างๆ³ ครูอาสาสมัครต้องดำเนินการสอนอย่างยืดหยุ่นทั้งในด้านเวลา ที่เป็นช่วงเวลาว่างจากการทำงานของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม และด้านสถานที่ ซึ่งจะไม่ได้กำหนดสถานที่สอนไว้เฉพาะ แต่เป็นการจัดสถานที่สอนตามอัธยาศัย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น ใต้ต้นไม้ใกล้พื้นที่ทำการเกษตร หรือในโรงงานที่ผู้เข้าร่วมทำงานอยู่ การจัดการสอนอาจเป็นการสอนแบบรายบุคคลและแบบกลุ่มขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่างกลุ่มครูอาสาสมัครและกลุ่มผู้เข้าเรียน ขณะเดียวกันครูอาสาสมัครเหล่านี้ต้องอาศัยอยู่กับชาวบ้านอย่าง

¹U Thaug Tut. (1981). *op. cit.* p. 35.

²National Institute of Multimedia Education. (n.d.). *ASIA and the PACIFIC: A Survey of Distance Education 1992.* p. 54.

³*Ibid.* p. 57.

ใกล้ชิด เพื่อคอยช่วยเหลืองานต่างๆ ทั้งงานในบ้าน และงานเก็บเกี่ยวผลผลิตต่างๆ พร้อมไปกับการสอนหนังสือ

การวางแผนและการสอนในโครงการรณรงค์การรู้หนังสือ คณะกรรมการกลางจัดทำแผนการสอนให้ครูอาสาสมัครนำไปใช้สอนให้ผู้เข้าเรียน โดยคณะกรรมการกลางมีจุดประสงค์ให้ผู้เข้าเรียนได้รับความรู้ทั้งภาษาพม่า และความรู้ทางด้านอาชีพต่างๆ ในช่วงแรกครูอาสาสมัครทำการสอนให้ผู้เข้าเรียนรู้หนังสือใช้เวลาประมาณ 100 ชั่วโมง ทั้งโดยสอนการอ่าน (ร้อยละ 48) การเขียน (ร้อยละ 38) และการคิดเลข (ร้อยละ 14) และเมื่อผู้เข้าเรียนเหล่านี้รู้หนังสือ ก็จะได้มีโอกาสในการศึกษาในเรื่องที่ตนเองสนใจ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นเนื้อหา ด้านสังคม ร้อยละ 25 เนื้อหาการผลิตต่างๆ ร้อยละ 20 ด้านสุขภาพ ร้อยละ 16.7 ด้านปฏิบัติธรรม ร้อยละ 16.7 ด้านธรรมชาติศึกษา ร้อยละ 13.3 และด้านศาสนา ร้อยละ 8.3^{1*}

ในค.ศ. 1973 องค์การยูเนสโกมอบรางวัล “มุฮัมหมัด เรซา ปาเลวี” (Mohamed Reza Pahlavi prize) ให้แก่พม่าในเรื่องการดำเนินการรณรงค์การรู้หนังสือ ในการจัดกิจกรรมมวลชนเพื่อการศึกษา จนกระทั่งใน ช่วงค.ศ. 1988 ก่อนการประท้วงครั้งใหญ่ในพม่า การรณรงค์การรู้หนังสือของพม่าได้ขยายไปในระดับจังหวัด (Township) 247 แห่งจากทั้งหมด 318 แห่งทั่วประเทศ โดยใช้ครูอาสาสมัครทำงานประมาณ 880,000 คน จนกระทั่งสามารถทำให้ชาวพม่ารู้หนังสือถึง 2,410,979 คน² ซึ่งถือว่าการดำเนินการรณรงค์สำหรับรัฐบาลพม่าถือว่าประสบความสำเร็จ ที่กระจายการศึกษาให้ชาวพม่าอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตามการรณรงค์การรู้หนังสือของพม่าในยุคนายพลเนวินได้ยุติลงไป เนื่องจากเกิดเหตุการณ์ประท้วงรัฐบาลพม่าครั้งใหญ่ เมื่อค.ศ. 1988

การศึกษาในวัด

วัดเคยเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของพม่า จนกระทั่งเมื่ออังกฤษเข้ามาเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาเป็นแบบสมัยใหม่ ทำให้ความนิยมของชาวพม่าในการส่งบุตรหลานของตนเข้าไปเรียนกับพระสงฆ์ในวัดลดลง อีกทั้งพระสงฆ์ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของพม่าโดยไม่อาจสอนวิชาความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สภาพการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนพระสงฆ์ไม่ยอมให้ความร่วมมือกับอังกฤษด้านการศึกษา การศึกษาในวัดของพม่าจึงค่อยลดจำนวนลง

การลดลงของจำนวนวัดและพระสงฆ์ในเรื่องการจัดการศึกษา ซึ่งมีผลจากการที่อังกฤษเร่งให้มีการจัดตั้งโรงเรียนซึ่งเป็นตัวแทนของการศึกษาแบบใหม่แก่ชาวพม่า ทำให้โรงเรียนมีการเพิ่มจำนวนมาแทนที่การศึกษาของวัด จนกระทั่งวัดไม่ได้เป็นสถานที่จัดการศึกษาอย่างเป็นทางการอีก

¹U Thaung Tut. (1981). *op. cit.* p. 45.

* เนื้อหาต่างๆเหล่านี้ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามจากคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรและตำราเรียน ซึ่งปรับใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาชนบทของพม่า เพื่อกระตุ้นนักเรียนให้มีความสนใจในการเข้าร่วมโครงการรณรงค์การรู้หนังสือ

²เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). *เล่มเดิม*. หน้า 65.

ต่อไปภายหลังจากที่พม่าได้รับเอกราช ในค.ศ. 1962 เมื่อสภาปฏิวัติของนายพลเนวินเข้ามาปกครองพม่าในระบบบงกชนิยม ซึ่งส่วนหนึ่งได้รับแนวคิดของมาร์กซ์ที่มีการต่อต้านและลดบทบาทสถาบันศาสนา แต่ในกรณีเรื่องศาสนาของพม่า สภาปฏิวัติของนายพลเนวินได้มีการดำเนินนโยบายด้านศาสนาเป็นไปอย่างประนีประนอม โดยดูพื้นฐานทางวัฒนธรรมและศาสนาของพม่าเป็นสำคัญ¹ ซึ่งการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมพม่า เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เรียกว่าสังคมนิยมแบบพม่า

สภาปฏิวัติของนายพลเนวินไม่ได้มีนโยบายต่อต้านศาสนาตามแบบสหภาพโซเวียตและสภาปฏิวัติยังรับรองว่าชาวพม่ามีสิทธิในการนับถือศาสนาและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้อย่างไรก็ตามในส่วนงานด้านการศึกษา สภาปฏิวัติไม่ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา ถึงแม้ว่าสภาปฏิวัติมีความตั้งใจที่จะทำการขยายการศึกษาในทั่วถึงประชาชนทั้งประเทศ*

สาเหตุจากการที่สภาปฏิวัติของนายพลเนวินไม่ต้องการให้วัดกลับมาเป็นสถานศึกษาอย่างเป็นทางการนั้นมาจากสาเหตุหลายประการ ประการแรกผู้วิจัยสันนิษฐานว่านายพลเนวินอาจได้รับแนวคิดจากนายพลอองซานที่ไม่เห็นด้วยกับพระสงฆ์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับทางโลก(การเมือง)³ ประการที่สอง เนื่องด้วยจากการประกาศในวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม ค.ศ. 1962 ทำให้เห็นว่าการศึกษที่รัฐกำลังขยายนั้น ได้กำหนดการสอนศีลธรรมโดยผ่านแบบเรียนที่มีการสอนถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนา โดยมีต้องอาศัยพระสงฆ์ให้เข้ามามีส่วนในการศึกษา** และประการที่สาม เป็นความต่อเนื่องจากสาเหตุที่สอง โดยสภาปฏิวัติไม่ต้องการให้วัดกลับมามีส่วนร่วม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน ที่อาจทำให้มีเสถียรภาพมั่นคงจนกระทั่งสามารถท้าทายอำนาจรัฐได้

สาเหตุทั้งสามข้อที่กล่าวมานี้ สภาปฏิวัติของนายพลเนวินตระหนักถึงความมีเสถียรภาพของวัดและพระสงฆ์ ซึ่งถ้าวัดและพระสงฆ์กลับมามีบทบาททางการศึกษาเหมือนยุคจารีต อาจส่งผลกระทบต่ออำนาจการปกครองของสภาปฏิวัติ เนื่องจากวัดและพระสงฆ์ในพม่ามีบทบาทเกี่ยวข้องกับทางด้านการเมืองมาอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 พม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษได้มีพระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดตั้งยุวพุทธสมาคม และทำการต่อต้านรัฐบาล

¹ ปรินิติ เศรษฐบุตร. (2528). เล่มเดิม. หน้า 25.

² แหล่งเดิม. หน้า 26.

* ในสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เริ่มจัดตั้งโรงเรียนให้กับประชาชน วัดจึงมีส่วนร่วมในการให้การศึกษาโดยรัฐจะเป็นฝ่ายให้การสนับสนุน โปรดดู วุฒิชัย มูลศิลป์. (2546). การปฏิรูปการศึกษาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. หน้า 77 - 81.

³ อุณาณี มัลลย์เจริญ. (2540). บทบาทและความคิดทางการเมืองขององซานกับขบวนการเรียกร้องเอกราชของพม่า ค.ศ. 1935-1947. หน้า 66.

** แนวคิดนี้ผู้วิจัยได้รับจากคุณณณภาพ เดชพาวุฒิกุล ระหว่างการสนทนาวิชาการแบบไม่เป็นทางการ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อังกฤษ เช่น การต่อต้านชาวอังกฤษไม่ให้สวมรองเท้าเข้าวัดใน ค.ศ 1918 จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงพลังประชาชนที่อาจต่อต้านรัฐได้ โดยแนวคิดนี้ตรงกับโรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์ ที่ให้ความเห็นว่าสถาบันพุทธศาสนาในพม่าเป็นสถาบันคู่ขนานของรัฐตลอดสมัยก่อนตกเป็นอาณานิคมมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน คือความเชื่อในพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ ซึ่งถ้าเมื่อใดที่รัฐอ่อนแอ สถาบันนี้ก็อยู่ในฐานะที่ท้าทายอำนาจรัฐทันที ทั้งนี้เพราะสถาบันศาสนา หรือวัดนี้มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่ารัฐ¹ เพราะพระสงฆ์อาจชักจูงและเปลี่ยนแปลงทัศนคติชาวพม่าได้ง่ายในการทำท้าทายอำนาจรัฐ ดังนั้นรัฐจะต้องดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อทำการควบคุมสถาบันศาสนาให้ได้

รัฐบาลนายพลเนวินได้ควบคุมพระสงฆ์อย่างเข้มงวด เพื่อให้พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นเพียงเสมือนผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น รัฐได้ออกกฎหมายบังคับให้พระสงฆ์ต้องไปลงทะเบียน รายงานตัวและอยู่ในข้อจำกัดตามที่รัฐกำหนด² อีกทั้งไม่ส่งเสริมการศึกษาในวัดแบบทางการอีกต่อไป อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารัฐบาลไม่ได้มีการสนับสนุนให้วัดกลับมาจัดการศึกษาแบบทางการ แต่รัฐบาลก็ยังอนุญาตให้วัดสามารถจัดการศึกษาอย่างไม่ทางการหรือการศึกษานอกระบบไว้รองรับชาวพม่าจำนวนหนึ่ง จากข้อมูลถึงแม้ในงานวิจัยนี้ไม่สามารถหาข้อมูลจำนวนวัดกับจำนวนนักเรียนที่เรียนในวัดยุคนายพลเนวินได้ ค.ศ. 1962 – 1988 แต่จากตารางข้อมูลนี้น่าจะแสดงให้เห็นว่าวัดยังคงมีบทบาทให้การศึกษากับชาวพม่าอยู่ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 จำนวนวัดที่จัดสอนหนังสือและจำนวนนักเรียนในพม่า

สถานที่	1995 -1996		1997 - 1998	
	โรงเรียน	นักเรียน	โรงเรียน	นักเรียน
วัดที่เป็นโรงเรียน (ประถมศึกษา)	1,507	83,375	1,556	93,001

ที่มา: ดัดแปลงจาก Then Lwin. (2000). *Education in Burma (1945-1999)*. (online).

เด็กที่เข้ารับการศึกษากับพระสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ซึ่งผู้ปกครองไม่สามารถจ่ายค่าเล่าเรียน และจ่ายค่าอุปกรณ์การศึกษาได้ ผู้ปกครองจำเป็นต้องส่งบุตร

¹โรเบิร์ต เอช ,เทย์เลอร์. (2550). เล่มเดิม. หน้า 22.

^{*}ในช่วงเดือนกันยายน ค.ศ. 2007 พระสงฆ์เป็นผู้นำประชาชนทำการประท้วงรัฐบาลพม่า เนื่องจากการประกาศขึ้นราคาน้ำมันเชื้อเพลิง

²เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2536). เล่มเดิม. หน้า 278.

หลานมาให้อาศัยอยู่กับพระสงฆ์¹ พร้อมกับให้พระสงฆ์ทำการสอนหนังสือให้เด็ก ที่เน้นการอ่าน เขียน(ภาษาพม่า) และการคำนวณ²

ดังนั้นการจัดการศึกษานอกระบบในพม่าทั้งโครงการรณรงค์การรู้หนังสือกับการศึกษาในวัด ที่ทำการสอนโดยพระสงฆ์ จึงมีบทบาทสำคัญต่อการให้การศึกษาแก่ประชาชนของประเทศพม่า โดยเฉพาะกับผู้ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือในโรงเรียน

อย่างไรก็ตามการศึกษาในพม่าทั้งในระบบและนอกระบบได้รับผลกระทบจากการชุมนุมประท้วงโดยนักศึกษาอยู่ตลอดเวลาในช่วงยุครัฐบาลนายพลเนวิน ค.ศ. 1962 – 1988 เช่น ในค.ศ. 1962 การจลาจลของนักศึกษาในหอพักมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง และใน ค.ศ.1974 ได้มีกลุ่มผู้ประท้วงของพนักงานโรงกลั่นน้ำมันในเรื่องค่าแรงขั้นต่ำ ตลอดจนการประท้วงระหว่างนักศึกษากับรัฐบาลในการแย่งศพอู้น (U Thant)* ตลอดจน ในค.ศ. 1988 ที่มีการต่อต้านจากชาวพม่า ทั้งกลุ่มพระสงฆ์ นักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไป ทำให้รัฐบาลพม่าต้องสั่งประกาศให้โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยให้หยุดทำการเรียนการสอน เพื่อลดกระแสการต่อต้าน ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ผู้วิจัยไม่แสดงความเห็นเรื่องการเมืองภายในพม่า แต่ให้ข้อเท็จจริงว่าผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมืองภายในพม่าต่อด้านศึกษา คือทำให้การศึกษาในพม่าเกิดความไม่มั่นคง ขาดความต่อเนื่อง และมีการหยุดชะงักในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ทำให้นักเรียนถูกสั่งให้หยุดโดยไม่อาจทราบเวลาเปิดเรียนและทำให้เสียเวลาเรียนในที่สุด

ก่อนการเกิดเหตุการณ์ใน ค.ศ. 1988 ได้มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจเข้ามามีส่วนผลักดัน กล่าวคือใน ค.ศ. 1987 นายพลเนวินได้ทำการยกเลิกธนบัตรใบละ 25 , 35 , 75 จั๊ต โดยไม่ยอมจ่ายค่าชดเชยให้กับประชาชน ซึ่งรัฐได้อ้างเหตุผลว่าเพื่อเป็นการป้องกันและเป็นการตัดกำลังกลุ่มต่อต้านรัฐบาลของกลุ่มกะเหรี่ยงตามชายแดนพม่า – ไทย เนื่องจากกลุ่มต่อต้านนี้ถือเงินประเภทนี้ อยู่เป็นจำนวนมาก จนกระทั่งในค.ศ. 1988 ได้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจตกต่ำและพม่าได้มีสถานะภาพเป็นประเทศพัฒนาต่ำสุด³ นอกจากนี้ยังมีการประท้วงของนักศึกษา ในกรณีตำรวจทำร้ายนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีย่างกุ้งจนเสียชีวิต ซึ่งเป็นแรงกดดันทำให้นายพลเนวินประกาศลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า โดยมีเส่ง ลวิน (Sein Lwin) และดร. หม่องหม่อง(Dr. Maung Maung)ขึ้นมามีอำนาจสูงสุดแทนนายพลเนวินตามลำดับ แต่บุคคลเหล่านี้ก็

¹สัมภาษณ์ ชู นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

²Then Lwin. (2000). *op. cit.* (online).

* อู้นเคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ และเป็นผู้ได้รับการยกย่องชื่นชมทั้งชาวพม่า และชาวต่างประเทศ ตลอดจนเป็นผู้มีความคิดเห็นขัดแย้งกับนายพลเนวิน เมื่ออู้นถึงอสัญกรรมค.ศ. 1975 ศพของอู้นได้นำกลับมายังพม่า แต่รัฐบาลนายพลเนวินไม่ได้ให้การต้อนรับและจัดงานศพให้สมเกียรติ สถานที่จัดงานศพไม่เหมาะสม ทำให้นักศึกษา และพระสงฆ์เข้าไปแย่งศพอู้นออกมาทำพิธีเองที่บริเวณตึกกิจกรรม นักศึกษาในมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ซึ่งเป็นบริเวณที่เคยถูกรัฐบาลพม่าระเบิดไปใน ค.ศ. 1962

³เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2536). *เล่มเดิม*. หน้า 225.

ยังถูกกดดันจากชาวพม่าทั้งกลุ่มนักเรียน นักศึกษา พระสงฆ์ และประชาชน ที่ต้องการทำลายอำนาจทางการเมืองของนายพลเนวิน เนื่องจากกลุ่มประชาชนเหล่านี้เชื่อว่านายพลเนวินยังมีอำนาจเบื้องหลังกลุ่มผู้นำที่แต่งตั้งขึ้นใหม่

ในวันที่ 18 กันยายน ค.ศ. 1988 นายพลชอหม่อง (General Saw Maung) ทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองในนามสภาฟื้นฟูกฎระเบียบแห่งรัฐ(The State Law and Order Restoration Council ; SLORC) ทำการยึดอำนาจ และใช้มาตรการความรุนแรง เพื่อสลายกลุ่มผู้ประท้วง ต่อมาภายหลังจากที่นายพลชอหม่องได้ยึดอำนาจและรักษาความสงบเรียบร้อยได้สำเร็จ จึงได้ออกประกาศในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษา ดังนี้

เนื่องจากช่วงเวลาที่เราได้รับความรับผิดชอบในอำนาจแห่งรัฐนี้เป็นระยะเวลาสั้น เราคงให้ความสนใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขและการศึกษาและเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นกิจกรรมการพัฒนาสังคมได้เฉพาะในวงจำกัดเท่านั้น การปรับปรุงการสาธารณสุขและการศึกษาในระยะยาว รวมทั้งกิจกรรมการพัฒนาสังคมอื่น ๆ นั้นจะดำเนินต่อไปโดยรัฐบาล ที่ขึ้นมามีอำนาจภายหลังจากที่ได้มีการเลือกตั้งทั่วไปในระบอบประชาธิปไตยแบบระบบหลายพรรค...¹

คำประกาศนี้แสดงให้เห็นได้ว่าการพัฒนาด้านการศึกษาของพม่าภายหลังการทำรัฐประหารของนายพลชอหม่องไม่มีการพัฒนาและขยายการศึกษาแต่อย่างใด เนื่องจากการพัฒนาและการดำเนินนโยบายด้านการศึกษา จะรอผู้นำพม่าที่มาจากการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย ซึ่งกำลังจะจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ผู้นำพม่าคนใหม่นี้เข้ามาดำเนินการด้านการศึกษาต่อไป จากประเด็นคำถามการณไม่ได้นับถึงการสั่งหยุดทำการเรียนการสอนในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับสูงในระยะเวลาสั้น แต่ในข้อเท็จจริงภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ประท้วงครั้งใหญ่ในค.ศ.1988 และการทำรัฐประหารของนายพลชอหม่องได้มีการประกาศปิดโรงเรียนและหยุดทำการเรียนการสอนกว่า 1 ปี ซึ่งทำให้นักเรียน นักศึกษาต้องหยุดเรียนและรัฐบาลพม่าอนุญาตให้กลับมาเรียนได้ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1989 โดยนักเรียน นักศึกษาต้องกลับมาเริ่มเรียนในชั้นเดิมใหม่ ซึ่งถือว่าต้องเสียเวลาเรียนไป1ปีเต็ม² นอกจากนี้การทำรัฐประหารของนายพลชอหม่องเมื่อ ค.ศ. 1988 ถือได้ว่าเป็นการยุบเลิกบทบาทการปกครองพม่าโดยนายพลเนวิน

¹เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). เล่มเดิม . หน้า 18.

²เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). เล่มเดิม . หน้า 18. ; และ สัมภาษณ์ชื่อ นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดยวัฒน์พงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

สรุป

การขึ้นมามีอำนาจของนายพลเนวิน ค.ศ. 1962 ทำให้การศึกษาชั้นพื้นฐานของพม่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ เนื่องจากระบบการปกครองในพม่าเปลี่ยนแปลงเป็นระบอบสังคมนิยม จึงทำให้การศึกษาของพม่าเปลี่ยนจากการศึกษาแบบประชาธิปไตยเป็นไปตามแนวทางสังคมนิยม

การประกาศในเรื่องการจัดการศึกษาของพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวิน ในวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมเมื่อวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 1962 ซึ่งเป็นแนวทางต่อการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของพม่าให้ก้าวไปสู่ระบอบสังคมนิยมแบบพม่า วิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมจึงเปรียบได้ว่าเป็นนโยบายหลักในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของนายพลเนวิน

การประกาศที่กล่าวถึงสถานภาพการศึกษาของพม่า ซึ่งสภาพวิถีชีวิตของนายพลเนวินเห็นว่าการศึกษาดำเนินการก่อนหน้านี้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของชาวพม่า ดังนั้นนายพลเนวิน พยายามขยายการศึกษาชั้นพื้นฐานให้เพียงพอทั่วประเทศ และจากการประกาศนี้ได้มีส่วนผลักดันเกิดกฎหมายรัฐธรรมนูญของพม่า ค.ศ. 1974 ที่มีการระบุเกี่ยวกับด้านการศึกษา ในมาตรา 152 และมาตรา 153 ซึ่งให้ประชาชนมีสิทธิเข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐานตามที่กฎหมายได้มีการบังคับไว้ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์ในการทำวิจัย เพื่อการพัฒนาประเทศ

การดำเนินนโยบายการศึกษาชั้นพื้นฐานในยุครัฐบาลนายพลเนวินได้เริ่มทำการเปลี่ยนแปลงการศึกษาใหม่หลายประการ ประการแรกโครงสร้างการบริหารงานด้านการศึกษา รัฐบาลนายพลเนวินได้ให้เป็นหน้าที่ ความรับผิดชอบของกระทรวงการศึกษา โดยมีกรมการศึกษาระดับพื้นฐานมีหน้าที่ดูแลการศึกษาในชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ประการที่สองในส่วนระบบการศึกษาที่ได้เปลี่ยนแปลงจากระบบ 5 : 3 : 3 เป็น 5 : 4 : 2 ประการที่สามการที่พม่าปกครองระบอบสังคมนิยม ดังนั้นรัฐบาลนายพลเนวินจึงได้มีการดำเนินเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ทำให้มีการโอนกิจการโรงเรียนเอกชนเข้ามาเป็นของรัฐ โดยให้รัฐทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานการศึกษาทั้งหมดทั่วประเทศ และไม่อนุญาตให้ภาคเอกชนเข้ามาเปิดกิจการด้านการศึกษาได้อีกต่อไป ประการที่สี่ได้จัดการศึกษาภาคบังคับครั้งแรกภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1974 ให้แก่ชาวพม่าทุกคนให้มีสิทธิได้รับการศึกษาชั้นพื้นฐาน ประการที่ห้าการศึกษาของพม่ายุคนายพลเนวินมีการนำแนวคิดชาตินิยม จึงทำให้การศึกษาชั้นพื้นฐานของพม่ากำหนดให้ใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาหลักที่ใช้เป็นสื่อในการสอนของโรงเรียนทั่วประเทศทั้งในเขตที่มีชาวพม่าส่วนใหญ่อาศัยอยู่ หรือในรัฐที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆอาศัยอยู่ นอกจากนี้นายพลเนวินยังได้ดำเนินการด้านการศึกษานอกกรอบควบคุมคู่ไปกับการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกกรอบของพม่าในงานวิจัยนี้ หมายถึงการจัดการศึกษาที่นอกเหนือไปจากการจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียน ซึ่งในยุครัฐบาลนายพลเนวินสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นของภาครัฐสนับสนุนได้จัดตั้งโครงการรณรงค์การรู้หนังสือ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายในกลุ่มเกษตรกรและผู้ใช้แรงงานที่มีอายุระหว่าง 15 – 55 ปีซึ่งยังอ่านหนังสือไม่ได้ และส่วนที่สองเป็นการ

ดำเนินงานของสถาบันพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นสถานที่จัดการสอนให้แก่เด็กผู้ชายที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาในโรงเรียน

อย่างไรก็ตามการดำเนินการศึกษาของพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวินขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากการที่นักเรียนได้มีการหยุดโรงเรียนบ่อยครั้ง ทำให้ได้รับผลกระทบจากการที่ประชาชนภายในประเทศทำการต่อต้านรัฐบาลพม่า และในค.ศ. 1988 ได้มีการชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่ โดยมีทั้งกลุ่มพระสงฆ์ นักศึกษา และประชาชนทั่วประเทศทำการต่อต้านรัฐบาลพม่า ทำให้นายพลเนวินประกาศลาออกจากตำแหน่ง แต่ว่านายพลเนวินได้แต่งตั้งให้ เสง์ลวิน และดร.หม่องหม่อง ขึ้นมาใช้อำนาจปกครองประเทศ ประชาชนก็ยังคงดำเนินการต่อต้านต่อไป จนกระทั่งผู้นำสองคนนี้ต้องลาออกจากตำแหน่งผู้นำพม่าในเวลาอันสั้น และสถานการณ์มีที่ท่าว่าฝ่ายประชาชนจะเป็นฝ่ายชนะรัฐบาลพม่า แต่พอถึงในวันที่ 18 กันยายน ค.ศ. 1988 นายพลชอหม่องทำการรัฐประหารยึดอำนาจ พร้อมทั้งได้ทำการสลายการชุมนุมประท้วงของประชาชนอย่างรุนแรง ทำให้นายพลชอหม่องควบคุมสถานการณ์ได้ สำหรับในด้านการศึกษารัฐบาลของนายพลชอหม่องไม่ได้ดำเนินการใดๆ เพียงแต่รอให้ผู้นำพม่าคนใหม่ที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาทำการรับผิดชอบด้านการศึกษา ประกอบกับนายพลชอหม่องได้ทำการจัดตั้งสภาฟื้นฟูกฎระเบียบแห่งรัฐขึ้นทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า ดังนั้นการเข้ามามีอำนาจของนายพลชอหม่องจึงเป็นการยุติบทบาทด้านการเมือง ตลอดจนการดำเนินงานด้านต่างๆของนายพลเนวิน

บทที่ 4

วิเคราะห์ผลการดำเนินนโยบายด้านการศึกษา

ยุครัฐบาลนายพลเนวิน ค.ศ.1962 -1988

เมื่อรัฐบาลพม่ายุคนายพลเนวินควบคุมการจัดการศึกษาของประเทศได้ทั้งหมด โดยทำการโอนโรงเรียนเอกชนเข้ามาเป็นของรัฐ ค.ศ. 1965 อีกทั้งรัฐบาลพม่าไม่อนุญาตให้องค์กรทางการศึกษาของต่างประเทศดำเนินกิจกรรมภายในประเทศอีกต่อไป เพื่อป้องกันการแทรกแซงทางแนวความคิดต่างๆ เช่น แนวคิดประชาธิปไตย หรือแนวคิดแบบทุนนิยม เข้ามายังสังคมพม่าซึ่งถือเป็นแนวคิดที่ตรงข้ามกับระบอบทางการเมืองและเศรษฐกิจของรัฐบาลพม่าที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นระบอบสังคมนิยม นอกจากนี้ทางด้านการจัดการศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านตั้งแต่การจัดโครงสร้างการศึกษาที่ได้แบ่งกรมกองต่างๆเพื่อรับผิดชอบและพัฒนาการศึกษาพม่าด้านต่างๆ การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเข้าควบคุมของรัฐในการผลิตตำราเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนในสถานศึกษา ตลอดจนการจัดการศึกษาที่เน้นวิชาการทางสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อผลิตบุคลากรด้านวิชาวิทยาศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ

คำถามก็คือการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลนายพลเนวินเป็นอย่างไร ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลของการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาในช่วงยุคนายพลเนวิน ค.ศ. 1962 - 1988 โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

ผลทางด้านการศึกษา

รัฐบาลนายพลเนวินได้เปลี่ยนแปลงการดำเนินงานต่างๆภายในประเทศทั้งหมดให้เป็นแบบสังคมนิยม โดยทางด้านการศึกษาได้รับผลในการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นเดียวกันให้เป็นไปตามที่รัฐต้องการ เนื่องจากรัฐเห็นว่าการจัดการการศึกษาเท่าที่เป็นอยู่ในขณะนั้นยังไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงในพม่า รัฐบาลจึงเข้าดำเนินงานควบคุมและเปลี่ยนแปลงการศึกษาในตลอดช่วงเวลาถึง 26 ปีตั้งแต่ ค.ศ. 1962 - 1988

สิ่งที่ทำให้การศึกษาของพม่ามีผลงานที่สำเร็จหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญทางการศึกษา อาทิ โรงเรียน นักเรียน และครู ซึ่งถือเป็นตัวชี้วัดผลของการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาในยุคนายพลเนวิน

โรงเรียน

เมื่อรัฐบาลนายพลเนวินเข้ามาควบคุมการดำเนินการด้านการศึกษาของพม่าทั่วประเทศเพื่อที่ทำการขยายและเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของรัฐ โรงเรียนจึงถือว่าเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนให้เห็นผลของการดำเนินนโยบายด้านการศึกษา ซึ่งระบุในวิถีทางของ

พม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมในค.ศ. 1962 ประกอบกับรัฐธรรมนูญพม่า ค.ศ. 1974 ได้มีความพยายามขยายการศึกษาพื้นฐานให้ทั่วถึงแก่ประชาชนทั่วประเทศ อีกทั้งการกำหนดกฎหมายการศึกษาภาคบังคับ สะท้อนให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายของรัฐในการสร้างความยุติธรรมและโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนภายในประเทศอย่างเท่าเทียมกัน รัฐบาลนายพลเนวินได้ดำเนินการขยายจำนวนโรงเรียน ตามข้อมูลจากตาราง 6 นี้

ตาราง 6 จำนวนโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคนายพลเนวิน ค.ศ. 1983 -1988

ปี	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	รวม
ค.ศ. 1983 -1984	25,318	1,482	644	27,448
ค.ศ. 1984 -1985	25,459	1,485	649	27,593
ค.ศ. 1985 -1986	27,178	1,553	672	29,403
ค.ศ. 1986 -1987	31,040	1,696	722	33,458
ค.ศ. 1987 -1988	31,329	1,696	722	33,747

ที่มา: กรมการศึกษาพื้นฐาน กระทรวงการศึกษา รายงานประจำปีตั้งแต่ ค.ศ. 1983 – 1988 อ้างอิงจากเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ (2533). สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า . หน้า 26.

จากตาราง 6 จำนวนโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าการขยายโรงเรียนประถมศึกษาเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 4.6 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีอัตราการขยายจำนวนโรงเรียนเฉลี่ยร้อยละ 3.9 และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีอัตราการขยายจำนวนโรงเรียนเฉลี่ยร้อยละ 2.8¹ ที่สะท้อนให้เห็นถึงคำว่าการศึกษาพื้นฐานที่รัฐต้องการให้ประชาชนทำการศึกษา นั้นจากการประกาศในวิถิต่างของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมนั้นรัฐอาจหมายถึงการศึกษาที่เน้นชั้นประถมศึกษามากกว่าระดับอื่นๆ ที่มีการจัดงบประมาณเฉลี่ย 5 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1983 – 1987 มีถึงร้อยละ36.52² โดยในส่วนการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา จากในตารางนี้เห็นว่าไม่ได้สัดส่วนที่พอเหมาะกับการศึกษาในชั้นประถมศึกษา เช่นใน ปีการศึกษา 1987 – 1988 มีโรงเรียนประถมศึกษาทั้งสิ้น 31,329 แห่ง ขณะเดียวกันโรงเรียนในชั้นมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลาย

¹เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า . หน้า 26.

²แหล่งเดิม . หน้า 39.

มีจำนวนโรงเรียนลดลง คือมีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 1,696 แห่ง และ 722 แห่งตามลำดับ ซึ่งจากการขยายตัวของโรงเรียนชั้นประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษาที่ไม่สมดุลนี้ มีส่วนให้เกิดปัญหา นักเรียนที่สำเร็จในชั้นประถมศึกษาไม่สามารถทำการศึกษาต่อเนื่องในชั้นมัธยมได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวคิดของรัฐที่เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ในเชิงสติปัญญาและความสามารถ ดังนั้นรัฐจึงทำการขยายการศึกษาชั้นประถมศึกษาที่รัฐเห็นว่าเป็นพื้นฐานทางการศึกษาให้แก่ประชาชน แต่ในส่วนการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น รัฐอาจมองว่าเป็นการศึกษาสำหรับคนที่มีความพร้อมทั้งทางด้านสติปัญญาและความขยันขันแข็ง ที่มีศักยภาพที่เรียนต่อเนื่องไปได้ จนนำไปสู่การจัดการศึกษาของรัฐที่ไม่ได้เน้นถึงการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาไว้เพื่อรองรับต่อจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษา นอกจากนี้ถึงแม้ว่าเมื่อดูจำนวนโรงเรียนอาจเห็นได้ว่าการขยายจำนวนโรงเรียนเพิ่มขึ้น แต่จำนวนโรงเรียนเหล่านี้ถ้านำไปเปรียบเทียบกับจำนวนเด็กทั้งหมดที่ถึงเกณฑ์เข้าเรียนก็ยังถือว่าจำนวนโรงเรียนที่ไม่เพียงพอ (ดูในรายละเอียดในด้านนักเรียน)

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการจัดการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินที่เน้นในการขยายการศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา เนื่องมาจากการที่รัฐต้องการสร้างวางพื้นฐานการศึกษาในชั้นประถมศึกษาให้ทั่วถึงประชาชนทั่วประเทศก่อนที่รัฐจะทำการขยายการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาต่อไป หรืออาจเป็นในเรื่องงบประมาณของรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างโรงเรียนตลอดจนการซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาอาจมีต้นทุนที่มีราคาต่ำกว่าการจัดสร้างโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งเห็นได้จากวัสดุก่อสร้างโรงเรียนชั้นประถมศึกษาในพม่าส่วนใหญ่เป็นการสร้างแบบที่ใช้วัสดุท้องถิ่น เช่น หลังคามุงจาก อาคารเรียนสร้างด้วยไม้ รวมไปถึงอุปกรณ์การเรียนที่ยังไม่มีความจำเป็นในการเรียนการสอนมากนัก จากการเดินทางไปพม่าของ สุธีระ ประเสริฐสรรพที่เดินทางไปพม่าเมื่อ วันที่ 17 – 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 ได้อธิบายถึงบรรยากาศของโรงเรียนที่ได้ไปเยือนแถวเมืองหงสาวดี ว่า “ เด็กๆ แต่งตัวกันตามอัธยาศัย ตามมีตามเกิด นั่งเรียนกับพื้น มีโต๊ะเล็กๆ ไว้วางกระดานชนวนเขียนหนังสือ...”¹ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพโรงเรียนในพม่าส่วนหนึ่งที่ยังไม่ได้มีการพัฒนาสร้างโรงเรียนให้เป็นอาคารถาวร โดยโรงเรียนในพม่ายังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ รวมไปถึงการใช้กระดานชนวนแทนการใช้กระดาน เนื่องจากพม่ามีปัญหาขาดแคลนกระดานที่ใช้ภายในประเทศ² ดังนั้นเมื่อรัฐมีการเน้นที่จัดสรรงบประมาณทางด้านโรงเรียนชั้นประถมศึกษา ประกอบกับโรงเรียนประถมศึกษามีค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงเรียนและอุปกรณ์ที่ต่ำกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงทำให้โรงเรียนชั้นประถมศึกษาเพิ่มจำนวนมากกว่าโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษา

¹ สุธีระ ประเสริฐสรรพ . (2550). *สาวา...พม่าร่วมยุคเป็นฉันนี้*. หน้า 99 – 100.

² เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ . (2533?). *เล่มเดิม*. หน้า 62 .

ภาพประกอบ 5 โรงเรียนประถมศึกษาแถวเมืองหงสาวดี

ที่มา: สุธีระ ประเสริฐสรรพ. (2550). *สาวา...พม่ารามัญเป็นฉันนี้*. หน้า 100.

นอกจากนี้โรงเรียนชั้นประถมศึกษาส่วนหนึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดสร้างขึ้นโดยชุมชน การก่อสร้างโรงเรียนของชุมชน เนืองมาจากเป็นประเพณีในการช่วยเหลือสังคมที่มีมาอย่างยาวนานของชาวพม่า ชาวพม่าได้ตระหนักถึงความสำคัญทางการศึกษาดังแต่ยุคจารีต ที่นิยมนำบุตรชายไปเรียนหนังสือกับพระสงฆ์ที่วัด เพื่อให้มีความรู้เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต ถึงแม้ว่าการศึกษาในยุคจารีตไม่ได้นำมาซึ่งการสร้างฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีสบายเหมือนชีวิตสมัยใหม่ในปัจจุบัน จึงสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญทางการศึกษาของชาวพม่า นอกจากนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าชาวพม่าในชนบทเห็นสภาพสังคมยุคนายพลเนวินไม่มีความมั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจ และการเมือง จากเหตุการณ์ที่รัฐบาลนายพลเนวินเป็นผู้กำหนดการโอนกิจการเอกชนเกือบทั้งหมดมาเป็นของรัฐ หรือการยกเลิกค่าเงินบางประเภท เช่น ในค.ศ. 1964 รัฐบาลพม่าได้เรียกธนบัตรใบละ 50 จั๊ตและ 100 จั๊ต คืนจากบุคคลที่ครอบครองธนบัตรไว้ ซึ่งในกรณีการยกเลิกค่าเงินนี้ ทำให้ชาวพม่าเห็นว่าควรนำเงินที่เก็บไว้มาใช้ประโยชน์ทางอื่นดีกว่า เช่น ถวายเพื่อพระพุทธศาสนา หรือการสร้างโรงเรียน เป็นต้น และจากข้อมูลของเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ พบว่าชุมชนในพม่าได้มีส่วนร่วมในการก่อสร้างโรงเรียนหลากหลายแนวทางการช่วยเหลือ ทั้งในการช่วยเหลือด้านการเงิน ด้านที่ดิน และด้านแรงงานในการก่อสร้างโรงเรียนประถมศึกษา อย่างไรก็ตามเมื่อสร้างโรงเรียนเสร็จก็ถูกโอนให้แก่รัฐบาลในการจัดการศึกษา โดยชุมชนไม่สามารถเข้ามาประกอบกิจกรรมสังคมในโรงเรียนได้¹

โรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่ามีปัญหาที่ไม่ได้มาตรฐานทางด้านการศึกษามากมาย โดยส่วนแรกในด้านพื้นที่ของโรงเรียนมีความคับแคบโดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา องค์การยูเนสโก(UNESCO)ได้กำหนดพื้นที่มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษาควรมีพื้นที่ประมาณ 55,664,820 ตารางฟุต แต่โรงเรียนในพม่าส่วนใหญ่มีพื้นที่ประมาณ 46,787,664 ตารางฟุต ที่ถือว่ายังไม่ได้มาตรฐานการจัดสร้างโรงเรียนขององค์การยูเนสโก ทำให้นักเรียนขาดความสะดวกสบายในการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งสภาพแวดล้อมโรงเรียนในพม่าด้านต่างๆก็ยังไม่ได้มาตรฐาน เช่น ภายในตัวอาคารมืดทึบ มีอากาศถ่ายเทน้อย ที่ตั้งอาคารส่วนใหญ่หันผิดทิศ ทำให้ชั้นเรียนได้รับแสงแดดทั้งในช่วงเวลาเช้าและช่วงเวลากลางวัน ชั้นเรียนเปิดโล่งซึ่งไม่ได้แบ่งชั้นเรียนอย่างเป็นสัดส่วนทำให้เกิดมีเสียงดังรบกวนระหว่างเรียน² นอกจากนี้โรงเรียนมีปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและอุปกรณ์ทางการศึกษาต่างๆอย่างเพียงพอ³ ขณะเดียวกันในส่วนโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ไม่ได้กล่าวไว้ในด้านมาตรฐานของโรงเรียน แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนชั้นมัศึกษาก็มีปัญหาเช่นเดียวกันกับโรงเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีการขาดแคลนทั้งในด้าน

¹ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). เล่มเดิม . หน้า 44.

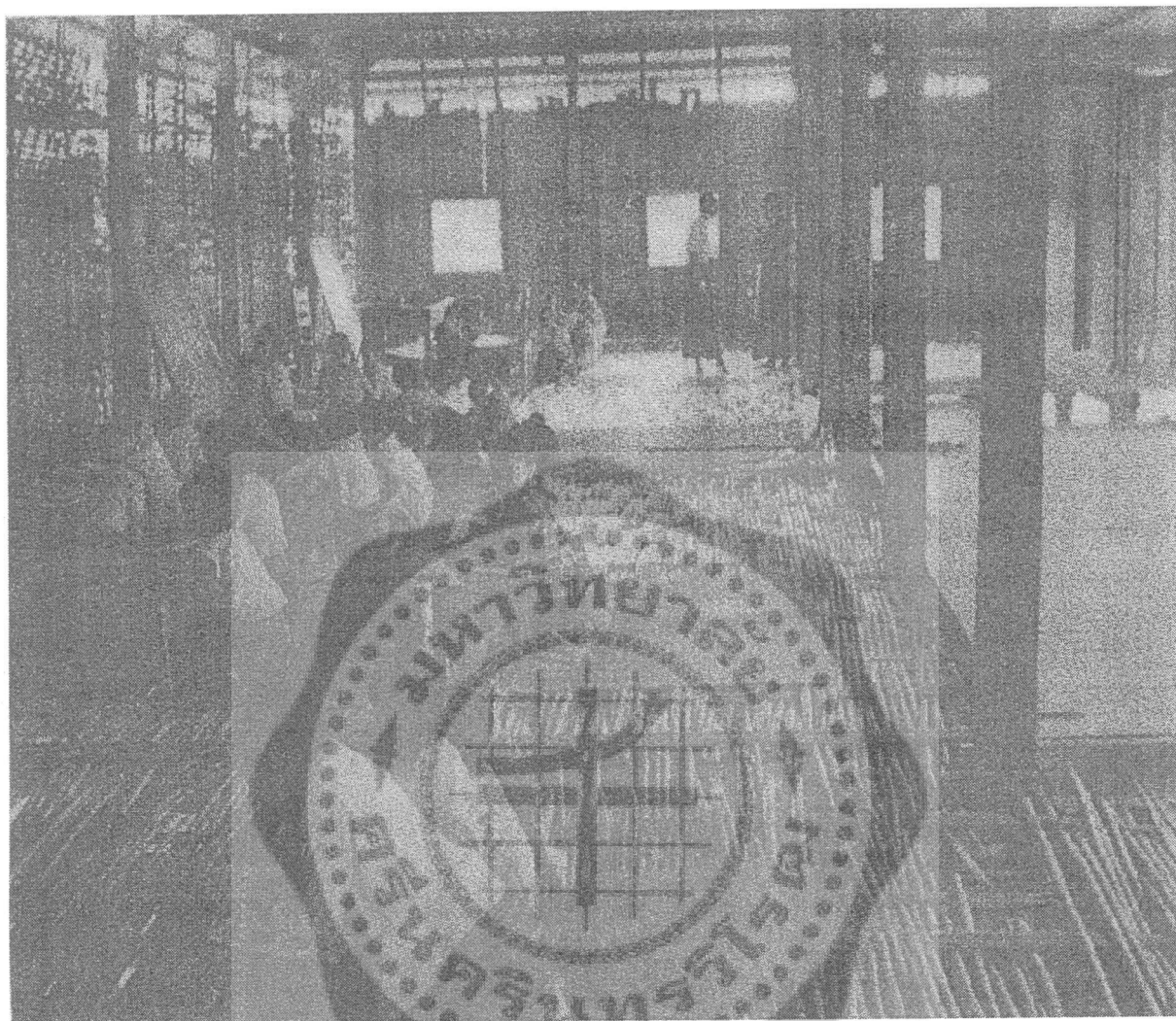
² แหล่งเดิม. หน้า 27 - 28.

³ John J . Brandon . (1998). The State ' s Role in Education in Burma An Overview. *Burma Prospects for a Democratic Future*. p. 238.

งบประมาณและอุปกรณ์ด้านการเรียนการสอน¹ ทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มีการซ่อมแซมอาคารเรียน ซึ่งจากปัญหาต่างๆ เหล่านี้จึงมีผลต่อมาตรฐานการศึกษาของพม่าต่ำลงไป

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในยุครัฐบาลนายพลเนวิน มีการขยายจำนวนโรงเรียนเพิ่มขึ้น แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนทั้งหมด โดยพบว่านักเรียนจำนวนหนึ่งทั้งในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษายังไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียน การดำเนินการขยายโรงเรียนในยุคนายพลเนวินซึ่งเน้นขยายการศึกษาเฉพาะชั้นประถมศึกษา เนื่องด้วยจากแนวคิดของนายพลเนวินที่ให้ไว้ในวิถิต่างของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม ที่เห็นว่าในส่วนการศึกษาในระดับสูง ซึ่งอาจหมายถึงในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย รวมไปถึงระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่จัดให้กับผู้ที่มีสติปัญญา ความสามารถ มากกว่าที่รัฐจะต้องมีความจำเป็นจัดให้กับประชาชนทุกคน โดยศึกษาจากจำนวนโรงเรียนของพม่าที่จัดตั้งขึ้นในชั้นประถมศึกษา กับชั้นมัศึกษามีสัดส่วนการขยายการศึกษาที่ไม่มีความสมดุล ทำให้เกิดปัญหาการเรียนกลางคันในกลุ่มนักเรียนที่สำเร็จในชั้นประถมศึกษา และชั้นมัธยมศึกษา ที่มีโอกาสน้อยต่อการเรียนในระดับสูง นอกจากนี้โรงเรียนทั้งชั้นประถมศึกษาและมัศึกษามีปัญหาทางด้านมาตรฐานในการสร้างโรงเรียน ตลอดจนขาดแคลนงบประมาณและอุปกรณ์การเรียนการสอนพื้นฐาน ซึ่งมีผลกระทบต่อด้านคุณภาพ มาตรฐานทางการศึกษา อีกทั้งส่งผลไปถึงคุณภาพนักเรียนในพม่า

¹ John J . Brandon . (1998). *op. cit* . p. 238.

ภาพประกอบ 6 สภาพห้องเรียนในพม่า

ที่มา : เกียรติชัย พงษ์พานิชย์. (2533?). สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า. หน้า 21

นักเรียน

สำหรับด้านนักเรียนถือเป็นตัวชี้วัดถึงผลการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาของพม่ายุครัฐบาลนายพลเนวิน ซึ่งได้ประกาศในวิถิต่างของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมถึงการขยายการศึกษาพื้นฐานให้แก่ประชาชนทุกคน โดยรัฐได้สร้างโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงมีผลต่อการเพิ่มจำนวนนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ตาราง 7 จำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 1983 -1987

(หน่วย : คน)

ปี	ประถมศึกษา รวมกับ ชั้นอนุบาล	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	รวม
ค.ศ.1983 -1984	4,638,735 (1,605,748)	961,376	251,501	7,457,360
ค.ศ. 1984 -1985	4,651,888 (1,555,184)	953,863	268,325	7,429,260
ค.ศ. 1985 -1986	4,710,616 (1,598,536)	1,018,688	243,498	7,571,338
ค.ศ. 1986 -1987	5,000,985 (1,771,005)	1,102,619	220,949	8,095,558
ค.ศ. 1987 -1988	5,046,471 (1,766,579)	1,094,844	241,355	8,149,249

ที่มา: กรมการศึกษาพื้นฐาน กระทรวงการศึกษา รายงานประจำปีตั้งแต่ ค.ศ. 1983 – 1988 อ้างอิงจากเกียรดิชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). *สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า* . หน้า 20.

จำนวนนักเรียนนี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลในการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาโดยรวมจากจำนวนนักเรียนทั้งในชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น ยกเว้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีจำนวนไม่คงที่ อย่างไรก็ตามเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเด็กในวัยอายุระหว่าง 5 - 15 ปี ซึ่งถือเป็นกลุ่มอายุในวัยเข้าเรียนใน

* ผู้วิจัยได้นำจำนวนนักเรียนในอนุบาลแยกออกจากจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยใส่ในวงเล็บข้างใต้ของจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษา

โรงเรียนที่รัฐได้กำหนดไว้ จากการสำรวจสำมะโนประชากรของพม่า ค.ศ. 1983 ที่มีเด็กอายุ 5 – 15 ปี จำนวน 9,459,790 คน¹ และได้มีการประเมินอัตราการเกิดของพม่าประมาณร้อยละ 2.0² ซึ่งทำให้มีการประเมินจำนวนประชากรในกลุ่มอายุ 5 -15 โดยเฉลี่ยดังนี้

ตาราง 8 การประเมินจำนวนประชากรอายุ 5 – 15 ปี และการเปรียบเทียบจำนวนนักเรียน
ชั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 1983 – 1987 (หน่วย : คน)

ปี	การประเมินของเด็กอายุระหว่าง 5 – 15 ปี	จำนวนนักเรียนทั้งหมด
1983	9,459,790	7,457,360 (78.8)
1984	9,648,986	7,429,260 (76.9)
1985	9,838,182	7,571,338 (76.9)
1986	10,027,378	8,095,558 (80.7)
1987	10,216,574	8,149,249 (79.7)

ที่มา: เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า. หน้า 20.

จากตาราง 8 เมื่อนำจำนวนนักเรียนทั้งหมดมาเทียบกับการประเมินจำนวนเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 15 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1983 – 1987 ในอัตราการเกิดร้อยละ 2.0 ของพม่า เห็นได้ว่ามีจำนวนเด็กที่ไม่ได้เรียนตักค้างอยู่เป็นจำนวนมาก อาทิ เช่นในปีการศึกษา 1987 ประเมินได้ว่ามีเด็กอีกประมาณร้อยละ 20.3 หรืออีกจำนวนประมาณ 2,067,325 คน ไม่ได้เข้ารับการศึกษาศึกษาในโรงเรียนเช่นเดียวกับนักเรียนทั่วไป โดยจำนวนดังกล่าวนี้ยังไม่รวมถึงจำนวนนักเรียนที่เลิกเรียนกลางคันในชั้นประถมศึกษา และชั้นมัธยมศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพทางด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถส่งบุตรหลานของตนไปเรียนได้ รวมไปถึงการขยายการศึกษาโดยการจัดสร้างโรงเรียนของรัฐนั้น ซึ่งจัดได้ไม่ทั่วถึงและเพียงพอต่อจำนวนเด็กที่เข้าเรียนทั่วประเทศ จึงชี้ชัดให้เห็นถึงผลการจัดการศึกษาในยุคนายพลเนวินต่อการขยายการศึกษายังไม่ประสบผลสำเร็จ

ดังนั้นจะเห็นว่าการจัดการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวิน ที่ถึงแม้ว่ารัฐมีความต้องการขยายการศึกษาให้เข้าถึงประชาชนทั่วประเทศ แต่เมื่อดูจากจำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนจึงพบได้ว่าอาจจะยังมีเด็กที่ไม่ได้เข้าเรียนอยู่อีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งสะท้อนถึงสภาพการศึกษา อีกทั้ง

¹ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). เล่มเดิม . หน้า 20.

² Myat Thein . (2004). *Economic Development of Myanmar*. p. 45.

ด้านเศรษฐกิจ และการเมืองของพม่า ที่ทำให้มีนักเรียนจำนวนมากไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาในโรงเรียน จึงมีผลต่อการพัฒนาประชากรและการพัฒนาประเทศพม่า ต่อไป

ครู

ครูเป็นผู้มีความสำคัญต่อการจัดดำเนินงานด้านการศึกษา และถือเป็นตัวชี้วัดต่อความสำเร็จด้านการศึกษาด้วย เนื่องจากเมื่อมีการผลิตครูที่มีคุณภาพและมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ก็ทำให้มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศให้มีความก้าวหน้าได้ โดยในส่วนของจัดการศึกษาพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวินพยายามเร่งทำการผลิตครูเพิ่มขึ้นให้มีจำนวนเพียงพอต่อการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาที่ขยายการศึกษา ซึ่งมีจำนวนครู ดังนี้

ตาราง 9 จำนวนครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 1983 – 1987 (หน่วย : คน)

ปี	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	รวม
ค.ศ.1983 -1984	89,534	22,828	12,414	124,776
ค.ศ. 1984 -1985	87,631	26,659	12,200	126,490
ค.ศ. 1985 -1986	87,482	40,248	14,147	141,877
ค.ศ. 1986 -1987	86,171	47,349	14,708	148,228
ค.ศ. 1987 -1988	97,763	61,090	14,919	173,772

ที่มา: กรมการศึกษาพื้นฐาน กระทรวงการศึกษา รายงานประจำปีตั้งแต่ ค.ศ. 1983 – 1988 อ้างอิงจากเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า . หน้า 30.

การคำนวณค่าเฉลี่ยของครูต่อนักเรียน โดยการนำจำนวนครูทั้งหมดในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนทั้งหมดในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของปีการศึกษา 1987 – 1988 จะเห็นได้ว่าชั้นประถมศึกษามีอัตรา 1 : 51.6 หรือ ครู 1 คน สอนนักเรียนประมาณ 52 คน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีอัตรา 1 : 17.9 หรือ ครู 1 คน สอนนักเรียนประมาณ 18 คน และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีอัตรา 1 : 16.1 หรือ ครู 1 คน สอนนักเรียนประมาณ 16 คน ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานของรัฐบาลพม่ากำหนดไว้ คือ 1 : 40 หรือ ครู 1 คน สอนนักเรียน 40 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอัตราครูที่สอนในชั้นประถมศึกษามีภาระที่ต้องรับผิดชอบต่อการสอนนักเรียนจำนวนมากเกินไป และไม่ได้มาตรฐานตามที่รัฐกำหนดไว้ ทำให้นักเรียนในชั้นเรียนอาจไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่

เท่าที่ควร ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปัญหาคุณภาพการศึกษา รวมไปถึงปัญหาการเลิกเรียนกลางคันที่มีจำนวนมากของนักเรียนชั้นประถมศึกษา แต่ขณะเดียวกันจำนวนครูในชั้นมัธยมศึกษาถือว่าอยู่ตามเกณฑ์ของรัฐที่กำหนดไว้

การที่มีจำนวนครูชั้นประถมศึกษาไม่เพียงพอที่รัฐได้กำหนดไว้ เนื่องมาจากการขยายการศึกษาในชั้นประถมศึกษา มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นกว่าการขยายการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา (โปรดดูรายละเอียดในตาราง 6) การผลิตครู ถึงแม้ว่ารัฐได้กำหนดให้ครูผู้สอนในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ต้องมีคุณสมบัติของการสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ทุกสาขาวิชา โดยพม่าไม่มีการผลิตครูโดยตรง (Pre – service training) อย่างไรก็ตามจากปัญหาด้านรายได้ของครูในพม่าที่มีอัตราเงินเดือนที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต¹ จึงนำไปสู่ปัญหาขาดแคลนครู โดยดูจากอัตราเงินเดือนของครูพม่ามีดังนี้

ตาราง 10 อัตราเงินเดือนของครูในพม่า (หน่วย : จ๊ิต*)

ระดับ	อัตราเงินเดือน ในค.ศ. ๑๙๘๙ – ๑๙๙๒
1	450 – 600
2	625 – 725
3	750 – 850
4	875 – 975
5	1,000 – 1,100
6	1,125 – 1,225
7	1,250 – 1,350
8	1,400 – 1,500
9	1,700
10	1,800
11	1,900
12	2,000

ที่มา: วิรัช นิยมธรรม . (2542 , มกราคม - กุมภาพันธ์). จูเนี่ยน : คนทำสวนที่หากินกับดอกไม้ ภาพหนึ่งของชีวิตครูพม่าในปัจจุบัน. รู้จักพม่า. 2(8) หน้า 7.

¹ John J . Brandon . (1998). *op. cit.* p. 237.

* 1 จ๊ิตมีค่าประมาณ 10 สตางค์ (ค่าแรงขั้นต่ำวันละ 20 จ๊ิต) อ้างอิงจากวิรัช นิยมธรรม. (2542 , มกราคม - กุมภาพันธ์). จูเนี่ยน : คนทำสวนที่หากินกับดอกไม้ ภาพหนึ่งของชีวิตครูพม่าในปัจจุบัน. รู้จักพม่า. 2(8) . หน้า 7.

ถึงแม้ว่าอัตราเงินเดือนดังกล่าว ไม่ได้เป็นอัตราเงินเดือนของครูที่ใช้ในยุคนายพลเนวิน แต่อาจทำให้สะท้อนเห็นถึงสภาพครูในพม่าที่มีอัตราเงินเดือนน้อย ซึ่งไม่พอต่อการดำเนินชีวิตในยุคสมัยใหม่ อีกทั้งไม่ได้สร้างแรงจูงใจให้กับผู้ที่สำเร็จระดับปริญญาให้เข้ามาประกอบอาชีพครู โดยโรงเรียนในเขตเมืองคงไม่มีปัญหาต่อการขาดแคลนครูผู้สอน เพราะครูที่ทำการสอนในโรงเรียนเขตเมืองมีโอกาสนในการสร้างรายได้ให้กับตนเอง โดยเปิดทำการสอนพิเศษที่ชาวพม่าเรียกว่า จูเจียน (Tutor) ให้แก่นักเรียนที่ต้องการสอบประเมินจากส่วนกลางให้ผ่านและสามารถเลื่อนชั้นเรียนได้หรือต้องการทำคะแนนให้สูงเพื่อให้มีโอกาสได้เรียนในสายวิทยาศาสตร์ แต่ขณะเดียวกันในโรงเรียนเขตชนบท อาชีพครูไม่ได้มีรายได้สูงประกอบกับผู้คนที่ย้ายอยู่ในชนบทส่วนใหญ่มีฐานะที่ยากจน ทำให้ครูไม่สามารถหารายได้เสริม จึงไม่มีผู้ที่จบปริญญาต้องการไปสอนในโรงเรียนเขตชนบท¹ ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนครูที่สอนในระดับชั้นประถม โดยในส่วนครูที่สอนในชั้นมัธยมศึกษาไม่ได้ขาดแคลนเหมือนกับครูในชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าโรงเรียนในชั้นมัศึกษามีจำนวนน้อย อีกทั้งโรงเรียนมัธยมส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตเมือง และครูยังสามารถหารายได้เสริมในการเปิดสอนพิเศษ ทำให้ครูในชั้นมัธยมศึกษาไม่มีปัญหาการขาดแคลนครู

เมื่อครูในชั้นประถมศึกษาที่มีจำนวนขาดแคลน รัฐจึงแก้ปัญหาโดยลดคุณสมบัติในการเข้าประกอบอาชีพครูลงไปอีก รัฐได้ให้โอกาสแก่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถทำประกอบอาชีพครูชั้นประถมศึกษาได้ โดยรัฐพยายามส่งเสริมคุณภาพของครูโดยจัดส่งครูประจำการไปฝึกอบรมในหลักสูตรระยะสั้น (In – service training) ให้ไปเรียนเพิ่มเติม ที่เน้นการเรียนในด้านการสอนและการฝึกหัดครู² อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมครูมีปัญหา ทั้งนี้แม้จะเป็นหลักสูตรระยะสั้นแต่ก็ไม่สามารถผลิตครูได้ทันและมีจำนวนเพียงพอกับความต้องการได้ ประกอบกับครูที่รอเข้ารับการอบรมเป็นเวลานาน พบว่ายังมีครูชั้นประถมศึกษา ประมาณ 2 ใน 3 ของจำนวนครูทั้งหมดทั่วประเทศยังไม่ได้มีการเข้าฝึกอบรมหลักสูตรของรัฐ³ ดังนั้นเพื่อทำให้มีการฝึกอบรมครูและทำการผลิตครูให้เพียงพอจึงต้องมีการปรับปรุงเรื่องระยะเวลาในหลักสูตรอบรมให้ลดระยะเวลาจาก 1 ปี เหลือหลักสูตร 3 เดือน ทำให้ประสิทธิภาพในการฝึกอบรมครูจึงมีคุณภาพลดลงไปอีก นอกจากนี้ครูผู้ซึ่งได้เข้ารับการอบรมไปแล้วนั้นทั้งในชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ก็ปรากฏว่ารัฐไม่มีการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถให้เพิ่มสูงขึ้นอีกเลย ซึ่งทำให้สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพทางการศึกษาของพม่าได้⁴

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการผลิตครูเพื่อทำการสอนนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในพม่ายังมีจำนวนไม่เพียงพอ โดยเฉพาะโรงเรียนในเขตชนบทที่ไม่มีผู้สำเร็จปริญญาเข้าไปสอน อันเนื่องมาจากปัจจัยด้านการเงินที่ไม่สามารถดำรงชีพได้ รัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องให้ผู้สำเร็จ

¹เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). *เล่มเดิม* . หน้า 34.

² *แหล่งเดิม* .หน้าเดิม.

³ John J . Brandon . (1998). *op. cit* . p. 237.

⁴ *Ibid* . loc. cit.

การศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้ามาประกอบอาชีพครูชั้นประถมศึกษา ทำให้มาตรฐานของครูมีคุณภาพลดลง เนื่องจากพม่าไม่มีการผลิตครูโดยตรงที่เน้นการสอนให้เกิดความรู้ความสามารถเฉพาะทางในด้านการศึกษา ครูส่วนใหญ่จึงไม่มีประสบการณ์สอน ตลอดจนการส่งเสริมให้ครูมีการอบรมหลักสูตรระยะสั้น ที่ยังไม่สามารถเปิดอบรมให้แก่ครูประจำการได้ทันต่อความต้องการ โดยมีการปรับปรุงเวลาการอบรมหลักสูตรลดลงจาก 1 ปี เป็น 3 เดือน เพื่อเร่งให้ครูได้เข้ารับการอบรมมากกว่าทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษาเพิ่มขึ้น ประกอบกับครูผู้ที่ได้รับการอบรมหลักสูตรแล้วนั้น รัฐก็ไม่ได้ส่งเสริมจัดหลักสูตรอบรมครูขึ้นอีก ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาความรู้และทักษะทางการศึกษาให้ดีขึ้น เป็นเหตุให้ให้มาตรฐานในด้านคุณภาพการผลิตครูในพม่าลดลง อาจเป็นส่วนหนึ่งของการที่ทำให้ครูส่วนใหญ่ทำการสอนแบบการท่องจำ โดยปราศจากการสอนที่มีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย นักเรียนจึงไม่มีแรงจูงใจและส่งเสริมให้เกิดความสนใจต่อการเรียนที่นำไปสู่การเลิกเรียนกลางคัน ตลอดจนส่งผลกระทบไปถึงคุณภาพของนักเรียนในพม่า

จากที่กล่าวมาทั้งด้านนักเรียน โรงเรียน และครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวิน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในยุคดังกล่าวนี้ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ แต่อย่างไรก็ตามจากเป้าหมายของนโยบายการศึกษาในวิถีสองพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม ถือได้ว่าการดำเนินการศึกษาของรัฐบาลนายพลเนวินประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในประเด็นที่รัฐบาลพม่าต้องการสร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันทางการศึกษาให้กับชาวพม่า รัฐบาลพม่าได้โอนโรงเรียนเอกชนเข้าเป็นของรัฐ พร้อมทั้งเข้าทำการควบคุมการศึกษาทั้งหมด เพื่อจัดการศึกษาให้มีความยุติธรรมและมีความเท่าเทียมโดยไม่มีการแบ่งแยกระหว่างคนรวยกับคนจนหรือระหว่างโรงเรียนรัฐกับโรงเรียนเอกชน เป็นต้น รวมไปถึงการที่รัฐบาลพม่าต้องการขยายการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน และสนับสนุนการศึกษาโดยในค.ศ. 1974 ที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งออกกฎหมายการศึกษาภาคบังคับ ทำให้มีจำนวนโรงเรียน นักเรียน และครูมีเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าจำนวนดังกล่าวยังมีจำนวนไม่เพียงพอและทำให้มีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา(โปรดดูในผลด้านการศึกษาของพม่า) แต่ก็ถือได้ว่าเป้าหมายของการขยายการศึกษาประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งอีกเช่นเดียวกัน

ผลทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

การศึกษาของพม่าเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่แนวคิดของรัฐและความมุ่งหมายของรัฐต่อการสร้างความมั่นคงทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของพม่า รัฐบาลพม่าในยุคนายพลเนวินได้ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ชาตินิยมพม่าและอุดมการณ์สังคมนิยม ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของรัฐสอดแทรกเข้าไปยังแบบเรียนต่างๆของการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ เพื่อต้องการให้ประชาชนในประเทศยอมรับและสนับสนุนต่อการปกครองของรัฐบาล

รัฐบาลพม่ายุคนายพลเนวินได้ดำเนินงานด้านการศึกษาควข้องไปกับการดำเนินด้านการทหาร ในการควบคุม และป้องกันการเข้ามาทำลายอำนาจอธิปไตยโดยประชาชนและกลุ่มชาติพันธุ์

ต่าง ๆ เพื่อสร้างเอกภาพและความมั่นคงให้แก่รัฐ ขณะเดียวกันรัฐต้องการให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประชาชนของประเทศให้มีความรู้ โดยเฉพาะในยุคนายพลเนวินนี้ได้ให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์ที่กำหนดให้เริ่มเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การจัดการศึกษาที่มีผลต่อการเมืองพม่า ซึ่งต้องการให้ประชาชนยอมรับและให้การสนับสนุนรัฐบาล และการใช้การศึกษาในกระบวนการหนึ่งของการดุดกิ้นความเป็นชาติและสร้างจิตสำนึกร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในพม่า ตลอดจนด้านเศรษฐกิจที่รัฐต้องการพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป

รัฐบาลพม่ายุคนายพลเนวินพยายามเปลี่ยนแปลงแนวความคิดประชาชนด้วยการปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมและสังคมนิยมที่รัฐเห็นว่ามีความสำคัญต่ออำนาจรัฐในการปกครองประเทศ โดยสอดแทรกในแบบเรียนระดับต่างๆของการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะแบบเรียนวิชาภาษาพม่า ประวัติศาสตร์พม่า และประวัติศาสตร์โลก รัฐบาลพยายามอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ต่างๆ เช่น พระเจ้าจันสิตตาในสมัยราชวงศ์พุกาม ซึ่งชาวพม่าถือเป็นวีรกษัตริย์กอบกู้สถานการณ์ต่างๆในสมัยพุกาม ที่เป็นการสร้างภาพสะท้อนให้เห็นถึงความชอบธรรมของการทำรัฐประหารของนายพลเนวิน ค.ศ. 1962¹ โดยกล่าวโทษรัฐบาลยุคก่อนที่ขาดความเข้มแข็งในการปกครองทำให้เกิดปัญหาการต่อต้านของกลุ่มการเมืองต่างๆ² และสร้างทัศนคติให้กับประชาชนมองต่อสังคมภายในพม่าว่าเป็นสังคมที่ดี และมองสังคมภายนอกในแง่ร้าย ทั้งนี้เพื่อสร้างชาตินิยมให้แก่ทั้งชาวพม่าและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เพื่อความเป็นเอกภาพของประเทศ รวมไปถึงการทำให้ประชาชนสนับสนุนรัฐในการดำเนินนโยบายด้านต่างๆของรัฐบาลต่อไป ในส่วนอุดมการณ์สังคมนิยมรัฐบาลพม่าได้สร้างภาพของอังกฤษให้เป็นตัวแทนจักรวรรดินิยมและทุนนิยมที่เข้ามากอบโกยผลประโยชน์จากดินแดนอาณานิคม ตลอดจนได้ให้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ประเทศต่างๆที่ปกครองในระบอบสังคมนิยมรอบๆพม่า อาทิ เช่น จีน อินเดียและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในด้านการศึกษา รัฐบาลพม่าสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิ โครงการนักเรียนดีเด่น กิจกรรมอาสาสมัคร การตั้งสภาโรงเรียน และกิจกรรมการเข้าร่วมในเยาวชนแลนซิง เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังให้กับนักเรียนให้มีความใกล้ชิดและสนับสนุนรัฐบาล รวมไปถึงการปลูกฝังหน้าที่นิยมในแนวทางสังคมนิยม ในขณะที่เดียวกันรัฐได้ทำการป้องกันอิทธิพลแนวความคิดตะวันตกซึ่งเป็นแนวคิดตรงข้ามกับรัฐ เช่น แนวคิดประชาธิปไตยและแนวคิดทุนนิยมที่ผ่านเข้ามาทางโรงเรียนเอกชน องค์กรทางการศึกษา รวมไปถึงการจัดการศึกษาโดยสถานทูตของประเทศต่างๆที่จัดตั้งในพม่า รัฐบาลพม่าได้ทำการตรวจสอบข้อมูลต่างๆอย่างเข้มงวด และสั่งให้ยกเลิกกิจการโรงเรียนเอกชนพร้อมทั้งโอนมาเป็นของรัฐทั้งหมด

¹วิรัช นิยมธรรม. (2551). เล่มเดิม. หน้า 124.

²แหล่งเดิม. หน้า 167.

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาของรัฐบาลพม่าดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากเวลา 26 ปี ของยุครัฐบาลนายพลเนวิน มีนักเรียน นักศึกษาประท้วงต่อต้านอำนาจรัฐบาลทหารและเรียกร้องการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังเช่น ในค.ศ. 1988 ที่เกิดการประท้วงต่อต้านรัฐบาลนายพลเนวินครั้งใหญ่ทั่วประเทศทั้งในเมืองตองยี มะละแหม่ง พะโค มัณฑเลย์ และร่างกุ้ง¹ ถึงแม้ว่าการประท้วงมาจากสาเหตุความไม่พอใจที่เจ้าหน้าที่รัฐทำร้ายนักศึกษาชื่อ หม่อง โพน มอ ของสถาบันเทคโนโลยีร่างกุ้ง และเรื่องที่รัฐบาลพม่าได้ประกาศยกเลิกธนบัตร 25 , 35 และ 75 จัดในค.ศ. 1987 ซึ่งเป็นธนบัตรที่ชาวพม่าส่วนใหญ่ถือครองอยู่ร้อยละ 80 โดยรัฐไม่ยอมชดเชยค่าเสียหาย ตลอดจนปัญหาเศรษฐกิจจนถึงขั้นที่พม่าได้รับสถานะภาพเป็นประเทศด้อยพัฒนาจากการประกาศของสหประชาชาติ ด้วยสาเหตุดังกล่าวประชาชนซึ่งประกอบไปด้วยนักเรียน นักศึกษา พระสงฆ์ และประชาชนทั่วไป² จึงได้รวมตัวเรียกร้องต่อรัฐบาลพม่าให้ทำการปกครองระบอบประชาธิปไตยกลับมาใช้ปกครองประเทศอีกครั้ง ที่แสดงว่าประชาชนไม่ต้องการรัฐบาลทหารและระบอบการปกครองสังคมนิยม ซึ่งต่อมาได้มีการแสดงออกอย่างชัดเจน โดยผลจากการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990 ที่ประชาชนได้ลงคะแนนเลือกพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย(National League for Democracy , NLD)ที่นำโดยนางอองซานซูจีได้รับชัยชนะการเลือกตั้งถึง 396 ที่นั่งจากที่นั่งทั้งหมด 485 ที่นั่ง ส่วนพรรคเอกภาพแห่งชาติ ที่เป็นพรรคของรัฐบาลทหารได้เพียงแค่ 10 ที่นั่ง เหตุการณ์นี้เป็นตัวอย่างให้เห็นว่าแม้ว่ารัฐบาลพม่ายุคนายพลเนวินจะปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมและสังคมนิยมโดยผ่านการศึกษาไม่ประสบความสำเร็จเพราะประชาชนได้ปฏิเสธอำนาจของรัฐบาลทหารพม่า³ และต้องการให้พม่าปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตย

กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในพม่าก็ได้รับผลของการดำเนินงานด้านการศึกษาที่จัดขึ้นในยุครัฐบาลนายพลเนวินเช่นกัน เนื่องจากรัฐบาลพม่าได้กำหนดให้ภาษาพม่าเป็นภาษาที่ใช้ในโรงเรียนทั้งหมด และได้ลดความสำคัญของภาษาอังกฤษลงไปเป็นเพียงภาษาที่สอง และเริ่มใช้เรียนในชั้นปีที่ 5 หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ขณะเดียวกันรัฐบาลพม่าได้ยกเลิกภาษาพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ให้ใช้สอนในโรงเรียนตั้งแต่ค.ศ. 1965 อีกทั้งรัฐบาลได้กำหนดให้นำประวัติศาสตร์ ตลอดจนวิถีชีวิตแบบพม่าสอดแทรกไว้ในแบบเรียน เพื่อถ่ายทอดแนวคิดแบบพม่าให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลาย โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยรัฐต้องการให้กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้มีจิตสำนึกร่วมกับชาวพม่าและไม่แบ่งแยกดินแดนซึ่งเป็นการสร้างเอกภาพภายในประเทศ

¹ Martin Smith . (1990). *Burma Insurgency and the Politics of Ethnicity*. 2nd ed., p. 3.

² *Ibid* . loc. cit.

³ พรพิมล ตรีโชติ. (2542). เส้นทางสู่ประชาธิปไตยในพม่า : ยังไม่พ้นพหุนาม. ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระบวนการเป็นประชาธิปไตยและการเมืองสมัยใหม่. หน้า 272 – 273.

อย่างไรก็ตามการดำเนินการต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่าของรัฐบาลนายพลเนวินก็ไม่ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน เนื่องจากในยุคนี้ปัญหาการต่อต้านรัฐบาลพม่าโดยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆไม่มีทำที่ยุติลง กลุ่มชาวกะเหรี่ยง มอญ ไทใหญ่ คะฉิ่น และกลุ่มกะยาห์คงยังดำเนินการต่อต้านรัฐบาลพม่าอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลพม่าจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการทางทหารในการปราบปรามกลุ่มกองกำลังต่างๆอย่างรุนแรง ทำให้รัฐบาลพม่าต้องทุ่มงบประมาณด้านการทหาร เพื่อป้องกันและปราบปรามไม่ให้กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้แบ่งแยกดินแดน

ด้านเศรษฐกิจ การจัดการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินไม่ได้ตอบสนองต่อการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากการจัดการศึกษาโดยรัฐบาลมีปัญหาหลายประการ อาทิ การขยายการศึกษาที่ยังไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กที่ถึงเกณฑ์เข้าเรียน ปัญหาการเลิกเรียนกลางคันของนักเรียนทั้งในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นอกจากนี้ผู้ที่มีความสามารถหรือสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษามักออกไปทำงานออกประเทศมากกว่าทำงานในประเทศ เนื่องจากงานภายในพม่ามีรายได้ที่ต่ำจนไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ตลอดจนวิธีการสอนที่ส่วนใหญ่จัดสอนในลักษณะแบบท่องจำ ซึ่งไม่ได้ฝึกให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ และไม่ได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องเน้นการทดลอง¹ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การเรียนวิทยาศาสตร์ในพม่าขาดคุณภาพ จนทำให้พม่าขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถที่เพียงพอต่อการพัฒนาประเทศ ประกอบกับการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจโดยกลุ่มทหารซึ่งมีประสบการณ์และความรู้ด้านเศรษฐกิจไม่เพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆมากมาย เช่น ผลผลิตข้าวซึ่งถือเป็นสินค้าส่งออกสำคัญของพม่า มีผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการในประเทศ เนื่องจากจำนวนประชากรพม่าเพิ่มขึ้น มีการคอร์รัปชันในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐในการกักตุนสินค้า ทำให้ข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นขาดตลาด ประชาชนจำเป็นต้องซื้อของในตลาดมืดที่มีราคาสูงมากกว่าราคาปกติ รวมไปถึงสถานการณ์ทางการเงินภายในประเทศที่ไม่มีเสถียรภาพ ซึ่งรัฐบาลมีการยกเลิกธนบัตรอยู่ตลอดเวลาในยุคนายพลเนวินโดยไม่ยอมชดเชยให้กับประชาชน เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาชนของพม่าส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและนำไปสู่การประท้วงต่อรัฐบาลพม่าครั้งใหญ่ในค.ศ. 1988

สรุปในภาพรวมของการดำเนินนโยบายด้านการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐในการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการยอมรับ สนับสนุนรัฐบาลในการดำเนินงานด้านต่างๆ รวมไปถึงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศในยุคนายพลเนวิน ค.ศ. 1962 – 1988 ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ของยุคนายพลเนวิน ที่สะท้อนให้เห็นถึงผลงานด้านเศรษฐกิจของพม่าที่ถูกจัดให้อยู่ในสถานะภาพด้อยพัฒนา ค.ศ. 1987 ตลอดจนการไม่ยอมรับรัฐบาลทหาร และเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย

¹ สัมภาษณ์มี มิ นามสมมติ. (2551 , 27 ธันวาคม) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย
วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินนโยบายด้านการศึกษา

การดำเนินนโยบายด้านการศึกษาในยุคนายพลเนวินในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงให้เห็นความพยายามของนายพลเนวินในการนำการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยขัดเกล่าประชาชนในประเทศให้เป็นพลเมืองที่ดีตามแบบที่รัฐต้องการ ควบคู่ไปกับการดำเนินมาตรการอื่นๆ เช่นการออกกฎหมาย และการใช้กำลังทหาร เพื่อควบคุมประชาชนไม่ให้ทำการต่อต้านอำนาจรัฐ อย่างไรก็ตามเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับความสำคัญระหว่างการดำเนินงานด้านการศึกษากับด้านการทหาร ทำให้ทราบว่ารัฐบาลนายพลเนวินได้ให้ความสำคัญทางด้านการทหารมากกว่า ทั้งนี้เพราะอำนาจทางทหารสามารถสนับสนุนอำนาจของรัฐบาลได้อย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรมในสร้างอำนาจและเอกภาพให้แก่ประเทศ จึงส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายด้านต่างๆของประเทศ เช่น ในด้านการศึกษาของพม่า โดยผู้วิจัยแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆไว้ดังนี้

ปัญหาด้านงบประมาณ

งบประมาณการใช้จ่ายของประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่บ่งบอกถึงการให้ความสำคัญต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาล ในกรณีพม่ารัฐบาลนายพลเนวินให้ความสำคัญในการดำเนินงานด้านการทหาร เพื่อสร้างความมั่นคงและเอกภาพภายในประเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อการจัดสรรงบประมาณทางด้านสังคม เช่น งบประมาณด้านการศึกษา ดังนี้

ตาราง 11 การใช้จ่ายงบประมาณของรัฐบาลนายพลเนวิน ค.ศ. 1981 – 1986

หน่วย : ดอลลาร์ (ค่าร้อยละ)

ปี	ค่าใช้จ่ายของรัฐ ทั้งหมด	ค่าใช้จ่ยด้านทหาร	ค่าใช้จ่ยด้านการศึกษา
ค.ศ. 1981	752,000,000	157,920,000 (21.0)	112,800,000 (15.0)
ค.ศ. 1982	665,000,000	146,300,000 (22.0)	67,830,000 (10.2)
ค.ศ. 1983	857,800,000	247,904,200 (28.9)	118,376,400 (13.8)
ค.ศ. 1984	862,600,000	186,321,600 (21.6)	116,451,000 (13.5)
ค.ศ. 1985	896,800,000	196,399,200 (21.9)	119,274,400 (13.3)
ค.ศ. 1986	4,800,000,000	1,027,200,000 (21.4)	624,000,000 (13.0)

ที่มา: รวบรวมจาก *Fareastern Economic Review Asia Year book* 1982 , 1983 , 1984 , 1985,1986 , 1987 ,and 1988,

จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่ ค.ศ. 1981 – 1986 รัฐบาลนายพลเนวินได้ให้งบประมาณด้านการทหารเป็นจำนวนมากมาโดยตลอด ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นปัญหาภายในพม่า ที่มีความแตกแยก เช่น ความแตกแยกทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง จนเป็นเหตุให้พรรคคอมมิวนิสต์พม่าต่อต้านรัฐบาลพม่ามาตั้งแต่สมัยพม่าได้รับเอกราช ตลอดจนปัญหาความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพม่า ทำให้เกิดกลุ่มกองกำลังเพื่อเรียกร้องในการปกครองตนเอง เช่น กลุ่มกะเหรี่ยง มอญ และไทใหญ่ นายพลเนวินจึงจำเป็นต้องดำเนินนโยบายด้านการทหารในการสร้างอำนาจและเอกภาพภายในพม่า ในขณะเดียวกันถึงแม้ว่านายพลเนวินพยายามให้การศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมต่อการสร้างชาติในแนวทางสังคมนิยม แต่ก็ยังถือเป็นประเด็นรองซึ่งมีผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายทางด้านการศึกษาและก่อให้เกิดปัญหาการเรียนของนักเรียนและปัญหาต่อผู้ปกครอง

ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา

ในยุครัฐบาลนายพลเนวินไม่ได้จัดสรรงบประมาณทางด้านการศึกษาอย่างเพียงพอ และการที่รัฐดำเนินการควบคุมการจัดการด้านการศึกษาไว้ทั้งหมดโดยไม่อนุญาตให้โรงเรียนเอกชนดำเนินการจัดการศึกษาในพม่า ประกอบกับรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศในลักษณะปิดประเทศ เนื่องจากรัฐบาลพม่าต้องการนำเอาการศึกษาของพม่าที่มีอยู่ในขณะนั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่แนวคิดของรัฐให้เข้าสู่ประชาชน เพื่อให้เกิดการยอมรับและสนับสนุนรัฐบาลในการปกครองประเทศ ขณะเดียวกันรัฐได้ทำการป้องกันไม่ให้แนวคิดที่ตรงข้ามกับการปกครองของรัฐ เช่น ประชาธิปไตย และทุนนิยมสามารถเข้ามาถึงประชาชนภายในประเทศ โดยใช้วิธีการยกเลิกโรงเรียนเอกชนและโอนโรงเรียนเอกชนเข้ามาเป็นของรัฐ ยกเลิกองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของต่างประเทศ ตลอดจนการปิดประเทศไม่ทำการติดต่อกับภายนอก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดผลกระทบและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการศึกษาของพม่าให้มีคุณภาพ

การศึกษาในยุคนายพลเนวินดำเนินนโยบายการศึกษาที่เน้นเชิงปริมาณเกี่ยวกับการขยายจำนวนโรงเรียน เพื่อให้มีโรงเรียนเพียงพอต่อจำนวนเด็กที่ถึงเกณฑ์เข้าเรียน แต่เนื่องจากรัฐบาลพม่าในยุคดังกล่าวนี้ไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณในด้านการศึกษาอย่างพอเพียง อีกทั้งเมื่อพม่าดำเนินนโยบายต่างประเทศในลักษณะค่อนข้างปิดประเทศ จึงทำให้มีข้อจำกัดในด้านงบประมาณที่ช่วยเหลือทางการศึกษา ตลอดจน ค.ศ. 1965 ซึ่งรัฐบาลได้ทำการโอนโรงเรียนเอกชนเข้าเป็นของรัฐ จึงยิ่งทำให้การขยายการศึกษาไปสู่ประชาชนย่อมมีข้อจำกัดมากขึ้น เพราะงบประมาณที่รัฐนำไปดำเนินงานด้านการศึกษา นั้นไม่สามารถทำการขยายการศึกษาให้เป็นไปตามที่รัฐกำหนดไว้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการยุติการดำเนินงานด้านการศึกษาของภาคเอกชนเป็นการทำให้คุณภาพทางการศึกษาของพม่าลดลง สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากการที่รัฐได้ดำเนินงานโดยปราศจากแรงกระตุ้นและการแข่งขันทางด้านการศึกษาระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้น่าจะมีผลกระทบทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพทางการศึกษาของพม่า

ด้านเชิงปริมาณของการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคนายพลเนวิน ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนโรงเรียนเพิ่มขึ้น แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับอัตราการเพิ่มจำนวนประชากรของพม่า ซึ่งอยู่ในอัตราประมาณร้อยละ 2.0 ทำให้เห็นได้ว่าโรงเรียนที่จัดสร้างขึ้นในยุคนี้ยังถือว่าไม่สามารถทำการขยายโรงเรียน เพื่อรองรับกับจำนวนเด็กที่ถึงเกณฑ์ได้อย่างเพียงพอ (โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ ผลด้านการศึกษา) อีกทั้งการศึกษาทั้งในชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในด้านคุณภาพ ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์และทำให้เกิดเป็นปัญหาด้านคุณภาพขึ้น ตั้งแต่วิธีการสอนที่ครูประจำโรงเรียนพม่าไม่มีการศึกษาทางด้านฝึกหัดครูอย่างมีคุณภาพ และทำการสอนแบบท่องจำที่ไม่ได้มีการเน้นพัฒนาความคิดของนักเรียน นอกจากนี้ในเรื่องสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ยังขาดแคลนเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกต่างๆ และอุปกรณ์ทางการศึกษาพื้นฐานที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น โต๊ะ เก้าอี้¹ ตลอดจนสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในบางพื้นที่ที่มีการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ การไม่ดูแลสุขอนามัยขั้นมูลฐาน เช่น ห้องน้ำ สิ่งเหล่านี้อาจทำให้ให้นักเรียนมีสุขภาพอ่อนแอ และเกิดโรคติดต่อได้ง่าย² จึงถือเป็นปัญหาสำคัญทางการศึกษาของพม่า ที่ส่งผลกระทบไปถึงปัญหาการเรียนของนักเรียนพม่าในเวลาต่อมา

ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน

ปัญหาการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งคือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแก่นักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานคือการเลิกเรียนกลางคันของนักเรียนในพม่า การเลิกเรียนกลางคันในงานวิจัยนี้หมายถึงการที่นักเรียนจำนวนหนึ่งไม่ยอมเรียนและหยุดเรียนโดยที่ยังเรียนไม่สำเร็จในระดับชั้นการศึกษาต่างๆ และยังหมายความว่ารวมถึงนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในชั้นประถมศึกษาหรือในชั้นมัธยมศึกษา ที่ไม่ได้เรียนในระดับสูงต่อไปดังข้อมูลในตาราง 12 ทำให้นักเรียนพม่าไม่ได้ศึกษาต่อในระดับการศึกษาสูงเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้พม่าขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการพัฒนาประเทศ จำนวนนักเรียนที่เลิกเรียนกลางคัน มีดังนี้

¹ John J . Brandon . (1998). *op. cit* . p.238.

² เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). *เล่มเดิม* . หน้า 28 - 29.

ตาราง 12 ค่าร้อยละของนักเรียนทั้งหมดชั้นประถมศึกษาที่มีปัญหาเล็กเรียนกลางคัน
ค.ศ. 1968 -1972 และ ค.ศ. 1982 - 1986 (หน่วย : ร้อยละ)

ปี	จำนวนคิดเป็นร้อยละ
ค.ศ. 1968 – 1969	42.7
ค.ศ. 1969 – 1970	23.5
ค.ศ. 1970 – 1971	25.1
ค.ศ. 1971 – 1972	24.4
ค.ศ. 1972 – 1973	22.7
.....	
.....	
ค.ศ. 1982 – 1983	14.6
ค.ศ. 1983 – 1984	13.8
ค.ศ. 1984 – 1985	12.7
ค.ศ. 1985 – 1986	11.9
ค.ศ. 1986 – 1987	15.4

ที่มา: ดัดแปลงจาก U Thaung Tut. (1981). *The national literacy campaign of BURMA : a case study*. p. 12. และ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). *สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า*. หน้า 49.

จากตาราง 12 นี้ ทำให้เห็นถึงจำนวนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาของพม่าที่เล็กเรียนกลางคันเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามถ้าดูจากข้อมูลในตารางอาจไม่เห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญทางการศึกษา แต่เมื่อนำค่าในร้อยละมาคำนวณกับจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีอยู่ เช่น ในปีการศึกษา 1986 – 1987 มีจำนวนนักเรียนชั้นประถมทั้งหมด 5,000,985 คน โดยมีจำนวนนักเรียนที่หยุดเรียนกลางคันคิดเป็นร้อยละ 15.4 หรือประมาณ 770,152 คน เมื่อนักเรียนเหล่านี้ออกมาจากโรงเรียน ก็ไม่สามารถเข้าไปเรียนต่อไปได้อีก เนื่องจากการศึกษาของพม่ายังไม่มีความหลากหลาย และยังไม่มีการจัดการศึกษาอื่นๆไว้รองรับกับปัญหานักเรียนออกกลางคัน ดังนั้นจึงทำให้ให้นักเรียนเหล่านี้กลายเป็นเด็กที่ไม่ได้เรียนหนังสือต่อไป

คำถามต่อไปก็คือมีปัจจัยอะไรที่เป็นสาเหตุให้นักเรียนพม่าเล็กเรียนกลางคัน โดยปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการหยุดเรียนกลางคันในพม่า มาจากหลายปัจจัยด้วยกัน ดังนี้

ตาราง 13 สาเหตุการหยุดเรียนกลางคัน

เหตุผลของการหยุดเรียนกลางคัน	เฉลี่ยร้อยละ
1.เจ็บป่วย	8.2
2. สอบตก	2.8
3.ไม่ชอบโรงเรียน	14.6
4. เหตุผลทางเศรษฐกิจ	42.1
5.ไม่สนใจเรื่องการเรียนรู้	5.1
6. ช่วยงานบ้านและช่วยครอบครัวหาเงิน	19.6
7.เรียนไม่ทันที่ครูสอน	4.2
8. อื่นๆ	3.4

ที่มา: ทบวงการวิจัยทางการศึกษา กระทรวงการศึกษา 2532 อ้างอิงจาก เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า. หน้า 53.

จากตาราง 13 ทำให้เห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดปัญหาการหยุดเรียนกลางคันผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์จนสามารถแบ่งออกเป็นสามปัจจัยหลักที่เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย โดยปัจจัยแรกเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่มีการควบคุมโดยรัฐบาล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคณะนายทหารของสภาปฏิวัติ ที่ไม่มีความรู้ในการจัดการด้านเศรษฐกิจ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ จนกระทั่งใน ค.ศ. 1987 พม่าจึงได้สถานะภาพเป็นประเทศด้อยพัฒนา (The Least Developed Country) จากองค์การสหประชาชาติ ดังนั้นเศรษฐกิจในยุคนายพลเนวินทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ลำบากและยากจนลง ชาวพม่าจึงไม่สามารถนำบุตรหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐได้ ถึงแม้ว่ารัฐบาลพม่าได้จัดการศึกษาให้กับประชาชนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แต่ในความเป็นจริงผู้ปกครองยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในด้านหนังสือ สมุด อุปกรณ์การเรียน รวมไปถึงเงินบริจาคของทางโรงเรียน เพื่อจัดสรรในการดูแลและบำรุงอาคารเรียน ซึ่งเป็นภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง เป็นเหตุให้บุตรหลานต้องออกมาช่วยครอบครัวหาเงิน และไม่ไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนเพื่อลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ดังตัวอย่างในเรื่องของดิน ดิน เอ เด็กที่มีอาชีพขายพวงมาลัยตามท้องถนนในเมืองย่างกุ้งที่ต้องลาออกจากโรงเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อหางานทำ เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวและส่งเสียให้น้องได้เรียนหนังสือแทน¹ รวมไปถึงเรื่องราวของ จ่อ จ่อ

¹เมืะตะตัน คิ่น . (2543). บนถนนสู่มหัศจรรย์ : เรื่องเล่าจากชาวดิน . แปลโดย งามพรรณ เวชชาชีวะ. หน้า 79 – 87.

นักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่ต้องหยุดเรียน เพื่อไปขายบุหรี่ป้ายรถเมล์ ตอนที่แม่ของเขาป่วย¹ จากเรื่องราวดังกล่าวสะท้อนถึงสภาพของนักเรียนชาวพม่าส่วนหนึ่งที่ต้องช่วยเหลือครอบครัวหารายได้จนนำไปสู่ปัญหาการขาดเรียนและเลิกเรียนกลางคัน

ส่วนปัจจัยที่สอง เป็นปัจจัยที่มาจากปัญหาการเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน วิธีการสอน การวัดผลประเมินผล และสภาพโรงเรียน กล่าวคือ ในเรื่องการเตรียมความพร้อมในการเรียนถือเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการเริ่มต้นของนักเรียนในชั้นประถมศึกษา โดยรัฐบาลพม่าได้จัดตั้งศูนย์เด็กเล็กเพียง 552 แห่งเท่านั้น² ซึ่งศูนย์เด็กเล็กดังกล่าวมีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนที่กำลังเข้าเรียน ส่วนวิธีการสอนของครูมีลักษณะการสอนแบบท่องจำตามแบบเรียน ที่ไม่สามารถกระตุ้นความสนใจทางด้านการศึกษาให้แก่นักเรียนได้ อีกทั้งนักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาขาดเรียนบ่อย ทำให้เรียนไม่ทันเพื่อนร่วมชั้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องการสอบเพื่อเลื่อนชั้น เนื่องจากพม่าได้ใช้ระบบการสอบแบบสอบผ่านกับสอบตก ซึ่งถ้านักเรียนคนใดทำคะแนนสอบไม่ถึง 40 คะแนนในแต่ละวิชา³ นักเรียนคนนั้นก็ต้องเรียนซ้ำชั้นอีก 1 ปี โดยดูจากจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่การศึกษา 1986 – 1987 มีนักเรียนต้องเรียนซ้ำชั้นถึงร้อยละ 21.2 ดังนั้นเป็นเหตุให้นักเรียนจึงต้องเลิกเรียนกลางคันไป

สุดท้ายเป็นปัจจัยด้านสาธารณสุข โรงเรียนในพม่าส่วนใหญ่ขาดแคลนยารักษาโรคขั้นพื้นฐานไว้ประจำในโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการขาดแคลนน้ำเพื่อไว้ใช้อุปโภค บริโภค จึงส่งผลไปถึงการใช้น้ำในห้องน้ำ ทำให้มีกลิ่นและสามารถแพร่เชื้อโรคได้ง่าย ตลอดจนการขาดอาหารของนักเรียน⁴ ทำให้เกิดการเจ็บป่วยขึ้นบ่อยครั้ง จนต้องมีการขาดเรียนและเลิกเรียนกลางคัน ซึ่งมีจำนวนเฉลี่ยอยู่เป็นอันดับ 4 (โปรดดูในตาราง 13) ปัจจัยต่างๆดังกล่าว ทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุข นำไปสู่ปัญหาการเลิกเรียนกลางคันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาสำหรับในส่วนนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลาย ถึงแม้ไม่มีข้อมูลของการเลิกเรียนกลางคันของในระดับชั้นนี้ แต่ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคงเกิดปัญหาการเลิกเรียนกลางคันเช่นเดียวกับในชั้นประถมศึกษา เนื่องจากนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษา มีการจัดการเรียนและมีปัญหาด้านเศรษฐกิจเช่นเดียวกันกับชั้นประถมศึกษา แต่อาจมีจำนวนที่น้อยกว่า เพราะนักเรียนในระดับนี้น่าจะมีความพร้อมในการเข้าเรียนมากกว่านักเรียนในชั้นประถมศึกษา

ปัญหาการเลิกเรียนกลางคันยังหมายความว่าไปถึงนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากชั้นประถมศึกษา หรือในชั้นมัธยมศึกษา แต่ไม่ได้ทำการเรียนต่อในระดับสูงต่อไป ซึ่งก็ถือเป็นปัญหาอีกเช่นเดียวกัน โดยจากสถิติจำนวนนักเรียนที่เรียนในชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอน

¹เมียะตัน ตัน . (2543). เล่มเดิม. หน้า 51 – 61.

²เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). เล่มเดิม. หน้า 54.

³สัมภาษณ์คุณชู นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน) ชาวพม่า สัมภาษณ์โดยวัณพงค์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

⁴เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). เล่มเดิม. หน้า 53 - 54.

ปลาย ในปีการศึกษา 1987 – 1988 มีจำนวนนักเรียน ดังนี้ ชั้นประถมศึกษามีนักเรียน 5,046,471 คน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีนักเรียน 1,094,844 คน และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีนักเรียน 241,355 คน จากจำนวนดังกล่าวนี้ ทำให้เห็นได้ว่ามีจำนวนนักเรียนที่ทำการศึกษาต่อในระดับสูงมีจำนวนลดลง จำนวนนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละได้เพียง 4.7 เท่านั้น สาเหตุที่การศึกษาในระดับสูงมีจำนวนนักเรียนน้อยลง เพราะรัฐบาลพม่าไม่ได้มีการมุ่งเน้นที่ทำการขยายการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา โดยดูจากจำนวนโรงเรียนที่สร้างขึ้นระหว่างโรงเรียนประถมศึกษากับโรงเรียนมัศึกษามีสัดส่วนที่ไม่สมดุลย์ ซึ่งในปีการศึกษา 1987 – 1988 โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนถึง 31,329 แห่ง แต่โรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลายมีเพียง 1,696 และ 722 แห่ง ตามลำดับ โรงเรียนมัธยมส่วนใหญ่ได้ตั้งขึ้นในบริเวณเมือง และไม่ได้กระจายไปยังบริเวณชนบท ซึ่งเป็นบริเวณที่ชาวพม่าส่วนใหญ่อาศัยอยู่ ตลอดจนปัญหาด้านเศรษฐกิจ ที่เป็นอุปสรรคต่อนักเรียนที่อยู่ในชนบท และไม่ได้เดินทางเข้ามาเรียนหนังสือในเมือง เพราะการคมนาคมขนส่งของพม่าไม่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการเดินทางของนักเรียน จากปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ ได้นำไปสู่ปัญหาด้านการศึกษา ของการเลิกเรียนกลางคันและไม่ยอมเรียนต่อในการศึกษาชั้นสูงต่อไป

ปัญหาด้านผู้ปกครอง

ผู้ปกครองถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทางการศึกษาของแต่ละประเทศ โดยถ้าผู้ปกครองในประเทศเหล่านั้น มีทัศนคติที่ดีและเห็นความสำคัญของการศึกษา ก็จะทำให้มีการสนับสนุน ส่งเสริมให้บุตรหลานของตนได้รับการศึกษา อีกทั้งเมื่อผู้ปกครองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ก็อาจทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จได้ด้วยดี

ในกรณีพม่า ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ซึ่งถือเป็นตัวชี้วัดผลการศึกษาของนักเรียน ปัญหาการเลิกเรียนกลางคันของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่าส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยด้านผู้ปกครอง ดังจะเห็นได้จากสถิติระหว่างค.ศ. 1972 – 1973 ที่ให้ข้อมูลว่าผู้ปกครองที่ไม่รู้หนังสือมีอัตราต่อการเกิดปัญหาการเลิกเรียนกลางคันของนักเรียนถึงร้อยละ 35.9 ซึ่งในขณะเดียวกันผู้ปกครองที่ได้รับการศึกษามีส่วนต่อปัญหาการเลิกเรียนกลางคันน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 4.4 เท่านั้น¹ ข้อมูลดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงผู้ปกครองที่ได้รับการศึกษา ก็มีทัศนคติที่ดีต่อการส่งเสริมการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนเอง เพื่อพัฒนาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพที่ดีในอนาคต แต่ในอีกด้านหนึ่งในส่วนผู้ปกครองที่ไม่ได้รับการศึกษาและไม่รู้หนังสือ ก็มีทัศนคติที่ตรงกันข้ามได้ โดยผู้ปกครองเหล่านี้ไม่เห็นถึงประโยชน์และให้ความสำคัญกับการศึกษา แต่ทั้งนี้อาจประกอบไปด้วยปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่คิดเป็นร้อยละ 42.1 (โปรดดูในตาราง 13) ที่การส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนได้นั้น ทำให้ต้องมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น โดยส่วนใหญ่ประชาชนในพม่ามีฐานะยากจน ทำให้ไม่สามารถสนับสนุนทางการศึกษาหรือนำบุตรหลาน

¹U Thaung Tut. (1981). *The national literacy campaign of BURMA : a case study.* p. 13.

ของตนเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนได้ เด็กที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็จะมีหน้าที่หารายได้เสริม เพื่อช่วยเหลือครอบครัว หรือต้องมีหน้าที่เลี้ยงน้องในช่วงพ่อแม่ไปทำงานนอกบ้าน คิดเป็นร้อยละ 19.2¹ จึงเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การขาดเรียนจนกระทั่งการเลิกเรียนกลางคันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาของพม่า นอกจากนี้การที่จะทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นในส่วนทางด้านผู้ปกครองก็มีส่วนต่อการพัฒนาการศึกษา กล่าวคือเมื่อผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางการศึกษาร่วมกับทางโรงเรียนก็ทำให้การศึกษามีการพัฒนาได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองในพม่าไม่มีสิทธิ์ดังที่กล่าวมานี้ เนื่องจากผู้ปกครองมีเพียงหน้าที่ช่วยเหลือทางการเงินผ่านทางสมาคมครูและผู้ปกครองในแต่ละโรงเรียนเท่านั้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาในพม่า ผู้ปกครองถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริม สนับสนุนบุตรหลานของตนให้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาและสำเร็จการศึกษาได้ แต่โดยส่วนใหญ่ผู้ปกครองชาวพม่าไม่ได้เป็นผู้มีการศึกษาและเป็นผู้ไม่รู้หนังสือ ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา จึงมีส่วนทำให้เกิดปัญหาการไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน การขาดเรียน และการเลิกเรียนกลางคันของนักเรียนที่มีอัตราสูงในพม่า นอกจากนี้การจัดการศึกษาของพม่าที่ไม่ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมต่อการเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อแนวทางการศึกษา จึงทำให้การศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินมีอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านการศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้²

สรุป

นายพลเนวินดำเนินนโยบายการศึกษาขยายการศึกษาให้กับประชาชนทั่วประเทศ เมื่อมองในภาพรวมก็เห็นได้ว่าผลการดำเนินงานด้านการศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านจำนวนโรงเรียน จำนวนนักเรียน และจำนวนครู อย่างไรก็ตามเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการประเมินจำนวนเด็กที่มีอายุ 5 – 15 ปีทั้งหมดทั่วประเทศ พบว่าจำนวนโรงเรียนที่มีอยู่นั้นไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็กที่เข้าเรียน นอกเหนือจากปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจ ทำให้มีนักเรียนส่วนหนึ่งไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียน ส่วนการผลิตครูก็มีจำนวนไม่เพียงพอเช่นเดียวกันโดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษา เนื่องจากชั้นประถมศึกษามีสัดส่วนต่อนักเรียน 1 : 51.6 หรือ ครู 1 คน สอนนักเรียนประมาณ 52 คน ซึ่งถือว่าครูชั้นประถมต้องมีภาระหน้าที่รับผิดชอบนักเรียนเป็นจำนวนมาก ทำให้ครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนลดลง ที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนอย่างแน่นอน

นอกจากนี้การจัดการศึกษาพม่ายังไม่มีคุณภาพ ตั้งแต่คุณภาพทางด้านโรงเรียนที่ส่วนใหญ่มีพื้นที่คับแคบ อาคารเรียนไม่ได้มีการปรับปรุง และขาดแคลนอุปกรณ์การศึกษา เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ซึ่งเนื่องมาจากการที่รัฐบาลพม่าขาดแคลนงบประมาณในการสนับสนุนการศึกษา ประกอบกับด้านการผลิตครูที่ไม่มีคุณภาพ โดยกำหนดให้ครูในชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา

¹ Ha tin. (2004). *Education in Myanmar*. p. 5.

² John J. Brandon. (1998). *op. cit.* p. 243.

ตอนต้นและตอนปลายต้องสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่เนื่องจากปัญหาที่อาชีพรูมี รายได้ต่ำ ทำให้ผู้ที่มิคุณสมบัติหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถไม่ต้องการทำอาชีพครูโดยเฉพาะครูใน โรงเรียนเขตชนบท รัฐจึงได้ลดคุณสมบัติลงในครูชั้นประถมศึกษา ให้เพียงแค่จบมัธยมศึกษาตอน ปลาย ทำให้ครูที่สอนไม่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการศึกษา รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนการ ฝึกอบรมครูระยะสั้นประมาณ 1 ปี แต่เนื่องจากหลักสูตรอบรมครูระยะสั้นนี้ทำการผลิตครูไม่ทันต่อ ความต้องการของจำนวนครูที่มีอยู่ในขณะนั้น รัฐบาลจึงได้มีการปรับปรุงเวลาของหลักสูตรอบรมให้ เหลือ 3 เดือน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพในการผลิตครูของพม่าที่อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูไม่ อาจพัฒนาวิธีการสอน เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ ครูไม่ได้สอนให้นักเรียนทดลองและปฏิบัติ นอกจากนี้ คุณภาพการสอนของครูมีผลกระทบต่อนักเรียนทำให้นักเรียนไม่สนใจเรื่องเรียน คิดเป็นร้อยละ 5.1 และไม่ชอบโรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 14.6 (โปรดดูในตาราง 13) ทำให้พม่าไม่สามารถพัฒนา เทคโนโลยีต่างๆได้ตามความต้องการ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อทำให้นักเรียนไม่มีแรงจูงใจ และ ส่งเสริมให้เกิดความสนใจต่อการเรียนที่นำไปสู่การเลิกเรียนกลางคันของนักเรียนในพม่า

รัฐบาลนายพลเนวินได้จัดดำเนินนโยบายด้านการศึกษาพม่า เพื่อต้องการใช้เป็นเครื่องมือ หนึ่งในการเผยแผ่อุดมการณ์ของรัฐ ที่รัฐเห็นว่ามีประโยชน์ต่อการปกครอง เช่น อุดมการณ์สังคมนิ ยม และอุดมการณ์ชาตินิยม โดยผ่านแบบเรียนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างการยอมรับและ การสนับสนุนของประชาชนต่อการดำเนินการปกครองของรัฐทั้งในกลุ่มชาวพม่าและกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างๆ อย่างไรก็ตามการประท้วงครั้งใหญ่ใน ค.ศ. 1988 และการที่ประชาชนเลือกตั้งพรรคสันนิบาต แห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยที่นำโดยนางอองซานซูจีชนะการเลือกตั้ง ประกอบกับการทำการต่อต้าน ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆเพื่อปกครองตนเอง จึงสะท้อนให้เห็นถึงแผนทางการศึกษาของรัฐที่ไม่ ประสบความสำเร็จ อีกทั้งการเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองอย่างรุนแรงทำให้มีผลกระทบต่อ การจัดการศึกษาซึ่งขาดความต่อเนื่อง จึงเป็นเหตุให้การศึกษาของพม่าขาดคุณภาพ ส่งผลไปถึง นักเรียนที่ขาดการพัฒนาทางด้านการศึกษาของตนเอง และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ต่อไป

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวิน ค.ศ. 1962 – 1988 เป็นการจัดการศึกษาแบบสมัยใหม่ที่ได้รับรูปแบบการศึกษาต่อเนื่องจากยุคอาณานิคมอังกฤษในค.ศ. 1826 – 1948 และการปรับปรุงการศึกษาของพม่าในยุครัฐบาลอนุเป็นเวลา 14 ปีภายหลังจากการที่พม่าได้รับเอกราช

เมื่อนายพลเนวินยึดอำนาจรัฐบาลอนุได้เมื่อ ค.ศ. 1962 รัฐบาลพม่าได้เปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นไปตามระบอบสังคมนิยม โดยมีการออกเอกสารเพื่ออธิบายถึงแนวทางและรูปแบบสังคมนิยมของพม่า เช่น วิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม ระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการจัดตั้งพรรคโครงการสังคมนิยมแบบพม่า ซึ่งเป็นองค์กรในการขับเคลื่อนแนวคิดสังคมนิยมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในวิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม ที่ได้มีการระบุถึงแนวทางการจัดการศึกษาให้เป็นไปในแนวทางหรือนโยบายหลักของรัฐบาลนายพลเนวิน ดังประกาศของสภาปฏิวัติได้กล่าวถึงการศึกษาของพม่าที่ขาดความเสมอภาคจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาทำให้เกิดความเสมอภาคแก่ชาวพม่า โดยตั้งเป้าหมายที่ทำการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วประเทศ ตลอดจนให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์

การที่รัฐบาลนายพลเนวินได้ประกาศนโยบายการศึกษาดังกล่าว เนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น ความมั่นคงทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ และปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษา กล่าวคือรัฐบาลพม่าของนายพลเนวินต้องการปลูกฝังให้แก่ประชาชนของประเทศ เพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับ สนับสนุน และจงรักภักดีต่อรัฐบาลพม่า นอกจากนี้รัฐบาลยุคนายพลเนวินยังได้นำการศึกษามาใช้เป็นกระบวนการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความแตกแยกทางกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในพม่า ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลพม่ากำหนดให้ภาษาพม่าเป็นภาษาที่ใช้สอนในโรงเรียนทั้งหมด พร้อมทั้งได้ส่งยกเลิกภาษาของชาติพันธุ์ต่างๆไม่ให้ใช้ทำการสอนได้อีกต่อไป รัฐบาลพม่าได้สร้างภาพประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีที่เน้นไปในทางอัตลักษณ์ของพม่าผ่านการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการดึงดูดกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และสร้างจิตสำนึกร่วมกันเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มชาวพม่าในการสร้างเอกภาพภายในประเทศ นอกจากนี้ยังต้องการให้ชาวพม่ามีความรู้ความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งจะส่งผลไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

รัฐบาลนายพลเนวินได้เริ่มทำการเปลี่ยนแปลงการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่า โดยทำการควบคุมการจัดการศึกษาในโรงเรียนทั้งหมดเมื่อค.ศ. 1965 คือทำการโอนโรงเรียนเอกชน ตลอดจนส่งยกเลิกองค์กรทางการศึกษาต่างประเทศไม่ให้จัดการศึกษาในพม่าอีกต่อไป รัฐบาลพม่าจึงได้เป็นผู้จัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของรัฐ ซึ่งเป็นการส่งเสริมและปลูกฝังประชาชนไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้สนับสนุนและจงรักภักดีกับรัฐบาล ดังจะเห็นได้จากแบบเรียนที่

พยายามสร้างภาพให้เข้าใจความชอบธรรมของการทำรัฐประหารของสภาปฏิวัติโดยนายพลเนวิน และการนำแนวคิดชาตินิยมและสังคมนิยมมาบรรจุในเนื้อหาแบบเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆในโรงเรียน เพื่อปลูกฝังแก่เยาวชนในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับรัฐบาลพม่า ดังนั้น การศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาอยู่ภายใต้การควบคุมของกรมการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงการศึกษาพม่า ต่อมาในปี 1966 ได้มีการตรา กฎหมายการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่า ทำให้การศึกษาขั้นพื้นฐานในพม่ามีการเปลี่ยนแปลงจากระบบการศึกษาในยุครัฐบาลอู๋ คือ 5 : 3 : 3 เปลี่ยนเป็น 5 : 4 : 2 ระบบการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวิน แม้ว่ามีระยะเวลาเรียนเท่ากับยุครัฐบาลอู๋ คือนักเรียนต้องเรียนเป็นเวลา 11 ปี แต่ได้เปลี่ยนแปลงเวลาเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ดังนั้นชั้นประถมศึกษาใช้เวลาเรียนทั้งหมดจึงมี 5 ปี ที่เริ่มตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงชั้นปีที่(เกรด) 4 ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลาเรียนทั้งหมด 4 ปี ตั้งแต่ชั้นปีที่(เกรด) 5 ถึงชั้นปีที่(เกรด) 8 และการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ใช้เวลาเรียน 2 ปี ตั้งแต่ชั้นปีที่(เกรด) 9 ถึงชั้นปีที่(เกรด)10

การวัดผลใช้วิธีจัดสอบในระบบสอบผ่านหรือสอบตก ซึ่งถ้านักเรียนที่สอบวิชาใดวิชาหนึ่งไม่ถึง 40 คะแนน นักเรียนคนนั้นต้องเรียนซ้ำชั้นอีก 1 ปี สำหรับการจัดสอบโดยเฉพาะในชั้นปีที่ 4 ชั้นปีที่ 8 และชั้นปีที่10 เป็นการจัดสอบจากส่วนกลาง เพื่อนักเรียนจะได้เลื่อนชั้นเรียนต่อไป นอกจากนี้ในยุครัฐบาลนายพลเนวินยังให้แต่ละโรงเรียนจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียนเหมือนกัน เพื่อให้กิจกรรมเหล่านั้นส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนดีและมีความจงรักภักดี ตลอดจนให้การสนับสนุนรัฐบาลพม่า กิจกรรมของโรงเรียนมี 4 กิจกรรม ดังนี้ 1)กิจกรรมโครงการนักเรียนดีเด่น ที่พิจารณาจากเกณฑ์ ด้านวิชาการ ด้านกีฬา และสติปัญญา โดยนักเรียนต้องผ่านการคัดเลือกในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับโรงเรียนจนถึงระดับเขตหรือรัฐ 2) กิจกรรมโครงการอาสาสมัครที่ต้องการให้อาสาสมัครออกไปช่วยงานต่างๆตามนโยบายของรัฐบาล เช่น อาสาสมัครในโครงการรณรงค์การรู้หนังสือ 3)สภาโรงเรียน โดยทำการคัดเลือกนักเรียนที่เรียนดีและและกีฬาเด่นเป็นสมาชิกของสภาโรงเรียน 4) เยาวชนแลนชิน ที่เป็นสมาชิกของพรรคโครงการสังคมนิยมที่นายพลเนวินจัดตั้งขึ้น เพื่อสร้างเยาวชนให้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพรรครัฐบาล กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวเป็นการส่งเสริมและปลูกฝังให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเยาวชนกับรัฐบาล นอกจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการศึกษาในปี 1965 แล้ว พม่าได้ประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญในปี 1974 ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับครั้งแรกของพม่า รัฐบาลพม่าของนายพลเนวินมีนโยบายที่สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชาชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ด้วยนโยบายนี้จึงมีผลต่อการเพิ่มจำนวนโรงเรียนและเปิดโอกาสนักเรียนให้ได้รับการศึกษามากขึ้น อย่างไรก็ตามนักเรียนที่มีฐานะยากจนก็ยังไม่อาจเข้าเรียนในโรงเรียนได้ ถึงแม้ว่าการศึกษาจัดให้เรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่ผู้ปกครองยังต้องมีภาระค่าใช้จ่ายด้านการเรียนอื่นๆ เช่น อุปกรณ์การเรียน แบบเรียน เครื่องแบบนักเรียน และค่าบำรุงโรงเรียน ทำให้ผู้ปกครองที่มีฐานะยากจนไม่สามารถนำลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนได้

การศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าในขณะเดียวกันยังได้มีการส่งเสริมการศึกษานอกระบบควบคู่ไปกับการศึกษาในระบบ โดยการจัดโครงการรณรงค์การรู้หนังสือให้แก่กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มผู้ใช้แรงงาน เพื่อฝึกฝนให้สามารถอ่านตำราเกี่ยวกับสังคมนิยมและตำราวิชาการต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเอง รวมไปถึงการให้วัดมีหน้าที่ช่วยให้การศึกษารองรับเด็กที่มาจากครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี

อย่างไรก็ตามผลของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวินไม่เป็นไปตามเป้าหมายทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลพม่าไม่เพียงพอ ทำให้การขยายการศึกษาได้ไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็กที่อยู่ในเกณฑ์เข้าเรียน ซึ่งจากการประเมินจำนวนเด็กที่อยู่ในเกณฑ์เข้าเรียน พบว่ามีเด็กที่ยังไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนเป็นจำนวนมาก ส่วนจำนวนครู โดยเฉพาะครูในชั้นประถมศึกษาที่มีอัตราเฉลี่ย 1 คน ต่อนักเรียน 52 คน นับเป็นภาระที่หนักในการดูแลเอาใจใส่นักเรียนให้ทั่วถึงได้ทั้งชั้นเรียน ส่วนด้านคุณภาพ เริ่มตั้งแต่สภาพของโรงเรียนส่วนใหญ่มีพื้นที่แคบเกินไป ภายในตัวอาคารมืดทึบ มีอากาศถ่ายเทน้อย ที่ตั้งอาคารส่วนใหญ่หันผิดทิศ ทำให้ชั้นเรียนได้รับแสงแดดทั้งในช่วงเวลาเช้าและช่วงเวลาบ่าย ทำให้นักเรียนรู้สึกไม่สะดวกสบาย ชั้นเรียนเปิดโล่งต่อๆ กัน ไม่ได้แบ่งชั้นเรียนอย่างเป็นสัดส่วนทำให้เกิดมีเสียงดังรบกวนระหว่างเรียน อีกทั้งขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนต่างๆ เช่น โต๊ะเรียน และเก้าอี้ รวมไปถึงปัญหาด้านคุณภาพของครูในพม่า เนื่องจากการผู้ที่ประกอบอาชีพครู ต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้จบในระดับปริญญา แต่เนื่องจากรายได้ของครูต่ำ ทำให้ผู้ที่จบปริญญาไม่ต้องการประกอบอาชีพครู โดยเฉพาะโรงเรียนในพื้นที่ชนบท รัฐบาลพม่าจำเป็นต้องลดคุณสมบัติของการประกอบอาชีพครู โดยกำหนดรับผู้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูที่สอนจึงไม่มีความรู้และประสบการณ์การสอน อีกทั้งรัฐบาลพม่าเร่งทำการผลิตครูให้ได้ในปริมาณมากกว่าด้านคุณภาพ ซึ่งรัฐบาลพม่าได้ลดระยะเวลาการอบรมครูให้น้อยลงจาก 1 ปี เป็น 3 เดือน ตลอดจนเมื่อครูเหล่านี้เข้ามาประกอบอาชีพครูประจำ รัฐบาลไม่ได้มีการสนับสนุนให้จัดโครงการฝึกฝนอบรมวิธีการสอนเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ หรือความรู้ความสามารถของครูเพื่อทำการสอน จึงเป็นสาเหตุให้ครูในพม่ามีวิธีการสอนที่ไม่หลากหลาย โดยครูส่วนใหญ่มีวิธีการสอนแบบท่องจำ ไม่มีการฝึกคิดวิเคราะห์ ซึ่งทำให้นักเรียนพม่าไม่สนใจและเบื่อการเรียน จนนำไปสู่การขาดเรียน และการเลิกเรียนกลางคัน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวินจนกระทั่งปัจจุบัน

การศึกษาของพม่าที่รัฐบาลได้ดำเนินการจัดขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาล การแก้ไขปัญหาความแตกแยกของกลุ่มชาติพันธุ์ และการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ต่อต้านของประชาชน และกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ต่อต้านรัฐบาลพม่าอย่างต่อเนื่องในยุครัฐบาลนายพลเนวิน ตลอดจนด้านเศรษฐกิจที่เห็นได้ว่าตอนปลายของยุครัฐบาลนายพลเนวิน พม่าอยู่ในสถานะภาพเป็นประเทศยากจนที่สุดประเทศหนึ่ง

การจัดการศึกษาของพม่าในยุครัฐบาลนายพลเนวินยังคงดำเนินต่อมาจนกระทั่งค.ศ. 1988 เนื่องจากเกิดมีเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่ของชาวพม่า ทำให้นายพลเนวินประกาศลาออกจากตำแหน่งผู้นำสูงสุด แต่เหตุการณ์ต่อต้านของประชาชนยังดำเนินการต่อไป นายพลชอหม่องจึง

ทำรัฐประหารยึดอำนาจ และทำการรักษาสถานการณ์บริหารประเทศ ซึ่งการเข้ามามีอำนาจของ นายพลชอหม่องเป็นการยุติบทบาทด้านการเมือง และการดำเนินงานด้านต่างๆของนายพล เนวิน ต่อมาเมื่อรัฐบาลพม่าจัดการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990 พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยของนาง อองซานซูจีได้รับการเลือกตั้ง แต่นายพลชอหม่องไม่ยอมให้พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อ ประชาธิปไตยได้ทำการปกครองประเทศ รัฐบาลทหารพม่าจึงทำการปกครองพม่าต่อไป โดยใน ส่วนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในยุครัฐบาลพม่าใหม่นี้ยังได้นำรูปแบบการศึกษาในยุครัฐบาล นายพลเนวิน เช่น ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ใช้ระบบ 5 : 4 : 2 โครงสร้างการศึกษา ซึ่งมีการ ปรับปรุงและพัฒนาดีขึ้น และการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเนื้อหาใหม่ เช่น วิชาประวัติศาสตร์และ วิชาเศรษฐศาสตร์ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่พม่าเริ่มมีนโยบายสัมพันธ์กับต่างประเทศ ซึ่งได้ เปิดให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนภายในพม่าได้มากยิ่งขึ้น¹ ถึงแม้ว่ารัฐบาลพม่าใหม่ภายหลังยุค นายพลเนวินได้นำรูปแบบการศึกษามาจัดดำเนินการ แต่ก็มีมีการปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มขึ้นในระดับ หนึ่ง เช่น การจัดสรรงบประมาณ การเพิ่มอัตราเงินเดือนครู การจัดหาสื่อการสอนที่ทันสมัย รวมไปถึง ถึงการจัดเพิ่มรายวิชาที่ใช้สอนในการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาให้มีหลากหลาย มากขึ้น²

การวิจัยในสารนิพนธ์นี้เป็นการศึกษาเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับชั้นประถมศึกษา ถึงมัธยมศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินเท่านั้น จึงทำให้ยังมีพื้นที่การวิจัยสำหรับผู้สนใจการจัด การศึกษาในประเทศพม่า ซึ่งมีอีกหลากหลายประเด็นที่น่าสนใจ เช่น การจัดการศึกษาให้ประชาชน โดยพระสงฆ์ การศึกษาในระดับอาชีวศึกษาของพม่า และการศึกษาระดับอุดมศึกษาในพม่า โดย สามารถเลือกศึกษาได้ตามแต่ละช่วงเวลาที่ต้องการวิจัย เช่น ในยุคอังกฤษปกครองพม่า ยุคพม่า ได้รับเอกราช ยุคพม่าเป็นสังคมนิยม และยุคพม่าปัจจุบัน

ปัญหาและอุปสรรคของการทำการวิจัยนี้ เป็นเรื่องการหาข้อมูลในประเทศพม่าซึ่งมีจำนวน จำกัด ทั้งนี้เนื่องจากว่าในยุครัฐบาลเนวิน ค.ศ. 1962 – 1988 เป็นยุคที่พม่าดำเนินนโยบายปิด ประเทศ ประกอบกับงานที่ทำการศึกษาวิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษจะเป็นงานในด้าน การเมือง และเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่ทว่าก็ยังมึนักวิชาการที่เขียนตำราบางเล่มที่ได้มีการกล่าวถึง ข้อมูลด้านการศึกษาของพม่า ซึ่งทำให้มีประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ ประกอบกับผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ชาว พม่าที่มีประสบการณ์ตรง เนื่องจากอยู่ร่วมสมัยกับยุคนายพลเนวิน ทำให้ได้ข้อมูลในด้านการเรียน การสอน และการจัดดำเนินการศึกษาในยุครัฐบาลนายพลเนวินมากพอ จนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไป ได้ด้วยดี

¹ วิรัช นิยมธรรม. (2551). คิดแบบพม่าว่าด้วยชาติและวีรบุรุษในตำราเรียน. หน้า 35.

² Then Lwin. (2000). *Education in Burma (1945-1999)*. (online).

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). *สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศ พรินต์ติ้ง.

----- (2536). *พม่าผ่าเมือง*. กรุงเทพฯ: มติชน.

จีน เมียว ชิด. (2545?). *หลากหลายเรื่องพม่า*. แปลโดย หอม คลายานนท์.

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

จารุวรรณ ไวยเจตน์. (2517). *การศึกษาภาคบังคับของไทย พ.ศ. ๒๕๖๔- ๒๕๗๕*.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2544). *พม่า : ประวัติศาสตร์และการเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ; ฉลาดชาย รมิดานนท์; และวิระดา สมสวัสดิ์. (2526). *พม่า: อดีตและ*

ปัจจุบัน. เชียงใหม่: ศูนย์หนังสือเชียงใหม่.

ชาติณรงค์ นันทวรรณ. (ม.ป.ป). *สหภาพพม่า*. กรุงเทพฯ: อักษรวิทยา.

ดนัย ไชยโยธา. (2537). *มนุษย์กับอารยธรรมในเอเชียใต้ เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เทย์เลอร์, โรเบิร์ต เอช. (2550). *รัฐในพม่า*. แปลโดย พรรณงาม เก้าธรรมสาร, สดใส

ขันติวรพงศ์ ; และ ศศิธร รัชนี้ ณ อยุธยา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2505). *พระราชพงศาวดารพม่า เล่ม ๓*.

พระนคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

----- (2505). *พระราชพงศาวดารพม่า เล่ม ๕*. พระนคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นรนิติ เศรษฐบุตร. (2528). *ทหารกับสังคมนิยมในพม่า*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เบอร์ทรันด์ รัสเซลล์. (2533). *ระเบียบสังคม – ระบบการศึกษา*. แปลโดย สุวรรณ สถาอานันท์.

กรุงเทพฯ: คบไฟ.

บุญเทียม พลายชมภู ; และดนัย ไชยโยธา. (2549). *พม่า : ประวัติศาสตร์อารยธรรม และ*

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

พันธุ์สุริย ลดาวัลย์, ม.ล. (2542). *การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองของพม่า*. กรุงเทพฯ :

คบไฟ,

พิพัฒน์ พสุธารชาติ. (2549). *รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วยอาณาจักร และเสรีภาพ*.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิมพ์สยาม.

- เมื่อยะตัน ดิน .(2543). *บนถนนสู่มณฑลเลย : เรื่องเล่าจากชาวดิน*. แปลโดย งามพรรณ
เวชชาชีวะ. กรุงเทพฯ: ออริคิด.
- รัศมี ไชยคำพันธ์. (2521). *พม่าบนเส้นทางการต่อสู้*. กรุงเทพฯ: สันติธรรม.
- วิทยากร เชียงกุล. (2521). *ปัญหาพื้นฐานของประเทศด้อยพัฒนา*. กรุงเทพฯ:
ดำรงการพิมพ์ .
- วิรัช นิยมธรรม. (2551). *คิดแบบพม่าว่าด้วยชาติและวีรบุรุษในตำราเรียน*. มหาสารคาม:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2546). *การปฏิรูปการศึกษาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
- ส. พลายน้อย. (2544). *เล่าเรื่องพม่ารามัญ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2544). *อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ:
สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2516). *พัฒนาการศึกษาในเอเชีย*. กรุงเทพฯ:
กองแผนงาน สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *ข้อมูลการศึกษาในภูมิภาคเอเชีย-
แปซิฟิก*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานฯ.
- . (2542). *ข้อมูลการศึกษาในภูมิภาคเอเชีย- แปซิฟิก*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สารสนเทศ
ทางการศึกษา สำนักงานฯ.
- สุธีระ ประเสริฐสรรพ . (2550). *สาวา...พม่ารามัญเป็นฉันนี้*. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุนทร ชุตินทรานนท์ ,บรรณาธิการรวบรวม. (2542). *พม่าอ่านไทย : ว่าด้วยประวัติศาสตร์และ
ศิลปะไทยในทศวรรษพม่า*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- หม่องทินอ่อง. (2548). *ประวัติศาสตร์พม่า*. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยานิพนธ์

- ชวดี ดีลง. (2539). *ปฏิภริยาของชาวพุทธต่อการปกครองของอังกฤษในพม่า ค.ศ. 1886 –
1948*. สารนิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- จิตวิภาณี ถือทอง. (2548). *การเมืองอัตลักษณ์แห่งสหภาพพม่า กรณีชนชาติไทใหญ่*.
วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ถ่ายเอกสาร.

- ญาณี กล้วยเจริญ. (2540). บทบาทและความคิดทางการเมืองขององชานกับขบวนการ
เรียกร้องเอกราชของพม่า ค.ศ.1935 -1947. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ตรี จตุรานนท์. (2548). ความเป็นมาของการประกาศให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ
ของพม่าใน ค.ศ.1961. สารนิพนธ์ ศศ.ม.(ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ธนาภา เดชพาวุฒิกุล. (2550). การศึกษาการพรรณนาเรื่องชาติพันธุ์ในงานประวัติศาสตร์
พม่าที่เขียนโดยนักบริหารอาณานิคมชาวอังกฤษ ค.ศ. 1880 -1950. สารนิพนธ์ ศศ.ม.
(ประวัติศาสตร์เอเชีย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาบัวสย ปญญาวชิโร (2540). การศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศพม่า. วิทยานิพนธ์
พ.ม. (พระพุทธศาสนา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- วันดี สันติวุฒิมณี . (2545). กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่
ชายแดนไทย - พม่า กรณีศึกษา : หมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์ สม.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉรา เลาสุโขไพศาล. (2541). การปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของพม่าในช่วงปี ค.ศ.
1988 - 1999. สารนิพนธ์ ร.ม. (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

บทความ

- ชัยโชค จุลศิริวงศ์. (2516, ตุลาคม). สังคมนิยมตามแบบพม่า. วารสารสังคมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . 10 (4) : 29 - 41.
- . (2524 , กรกฎาคม - กันยายน). แนวความคิดสังคมนิยมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ
ของพม่า. เอเชียปริทัศน์. 2(4) หน้า 47 - 63.
- ทรายแก้ว ชูทรัพย์. (2533, พฤษภาคม - สิงหาคม). เศรษฐกิจแบบสังคมนิยมพม่า.
เอเชียปริทัศน์. 11(2). หน้า 51- 68.
- พรพิมล ตรีโชติ . (2542). เส้นทางสู่ประชาธิปไตยในพม่า : ยังไม่พ้นพหุนาม. ในเอเชีย
ตะวันออก เอเชียใต้ กระบวนการเป็นประชาธิปไตยและการเมืองสมัยใหม่. กรุงเทพฯ :
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา สุจริตธนารักษ์. (2517). สังคมนิยมในพม่า แนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม.
ในนาวาว่าด้วยลัทธิสังคมนิยม. หน้า 379 - 431. กรุงเทพฯ: พิมพ์.

- วิรัช นิยมธรรม . (2542 , มกราคม - กุมภาพันธ์). จูเนี่ยน : คนทำสวนที่หาากินกับดอกไม้
ภาพหนึ่งของชีวิตครูพม่าในปัจจุบัน. ในรู้จักพม่า. 2(8) : 4 – 7.
- . (2548, มกราคม - มิถุนายน). ชาตินิยมในแบบเรียนระดับการศึกษาพื้นฐานของ
ประเทศสหภาพพม่า. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. 7(1) : 49 – 68 .
- วิไลเลขา ถาวรธนาสาร. (2539). พรรคคอมมิวนิสต์พม่า. ในสารานุกรมประวัติศาสตร์สากล
สมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม ๑ อักษร A – B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 548 - 556 .
กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- . (2539). วิถีทางแบบพม่าไปสู่สังคมนิยม. ในสารานุกรมประวัติศาสตร์สากล
สมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม ๑ อักษร A – B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 565 - 568 .
กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- . (2547). อุซิดอไลน์. ในสารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม
๒ อักษร C – D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 257 – 262. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- . (2547). สมาคมเราชาวพม่า. ในสารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ :
เอเชีย เล่ม ๒ อักษร C – D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 537 – 544.
กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- . (2547). ระบบรัฐบาลคู่ในประเทศพม่า. ในสารานุกรมประวัติศาสตร์สากล
สมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม ๒ อักษร C – D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 610 – 617.
กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

หนังสือต่างประเทศ

- Andrus , J Russell. (1956?). *Burmese Economic Life*. United States of America :
Stanford University Press.
- Brown, R. Grant. (1926). *Burma As I Saw It 1889-1917 With a Chapter on
Recent Events..* London: Methuen Co.
- Cady , John F. (1958). *A History of Modern Burma*. New York : Cornell University
Press.
- Donnison , F.S.V. (1970). *Burma*. New York: Praeger Publishers.
- Fareastern Economic Review Asia Yearbook 1982* . (1982). Hongkong :
Fareastern Economic Limited.
- Fareastern Economic Review Asia Yearbook 1983* . (1983). Hongkong :
Fareastern Economic Limited.

- Fareastern Economic Review Asia Yearbook 1984* . (1984). Hongkong :
Fareastern Economic Limited.
- Fareastern Economic Review Asia Yearbook 1985* . (1985). Hongkong :
Fareastern Economic Limited.
- Fareastern Economic Review Asia Yearbook 1986* . (1986). Hongkong :
Fareastern Economic Limited.
- Fareastern Economic Review Asia Yearbook 1987* . (1987). Hongkong :
Fareastern Economic Limited.
- Fareastern Economic Review Asia Yearbook 1988* . (1988). Hongkong :
Fareastern Economic Limited.
- Furnivall, John Sydenham. (1948). *Colonial Policy and Practice : A Comparative Study of Burma and Netherlands India*. NewYork: NewYork University Press.
- James Helen. (2005). *Governance and Civil Society in Myanmar Education, health, And environment*. Routledge Curozon : London.
- Mendelson, E Michael. (1975). *Sangha and State in Burma a Study of Monastic Sectarianism and Leadership*. Ithaca,New York: Cornell University Press.
- Myat Thein . (2004). *Economic Development of Myanmar*. Singapore :
Seng Lee Press.
- National Institute of Multimedia Education. (n.d.). *ASIA and the PACIFIC: A Survey of Distance Education 1992*. Japan: n.p.
- Smith , Martin . (1999). *Burma Insurgency and the Politics of Ethnicity*. Bangkok:
White Lotus.
- Tucker , Shelby. (2001). *Burma the Curse of Independence*. London : Pluto Press.
- UNESCO Regional Office for Education in Asia and Oceania. (1978). *Literacy in Asia a continuing Challenge Report of a Regional Experts Meeting*.
Bangkok: n.p.
- UNESCO Asia – Pacific Centre of Education Innovation for Development. (1995).
National profile in technical and vocational education in Asia and the Pacific: Myanmar. Bangkok : UNESCO Principal Regional Office for Asia and the Pacific.
- U Thant Myint . (2001). *The Making of Modern Burma*. United Kingdom:
Cambridge University Press.
- U Thaung Tut. (1981). *The national literacy campaign of Burma : a case study*.
Bangkok: UNESCO Regional Office for Education in Asia and the Pacific.

บทความภาษาต่างประเทศ

- Brandon , John J . (1998). The State ' s Role in Education in Burma An Overview.
Burma Prospects for a Democratic Future. Cambridge Mass : World Peace
 Foundation and Harvard Institute.
- Ha tin. (2004). *Education in Myanmar*. Paper Presented at the Australian National
 University,Canberra on March 31, 2004. Canberra : UNESCO.
- Ni, Zar. (1995). *The Nationalization of Education in Burma : A Radical Response to the
 Capitalist Development?*. Paper Presented at the Annual Meeting of the American
 Educational Research Association on April 18 – 22 . San Francisco : American
 Educational Research Association
- Sunait Chutintaranond. (1992). Higher Education in Burma from the Pre – colonial
 Period to the Present. In *Asian Review*. pp.35 - 42. Bangkok :
 Institute of Asian Studies Chulalongkorn University.

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- Khup Za Go. (2007). *A Brief History of Christianity in Burma (Myanmar)*. Retrieved
 July 21, 2008, From [http://my.opera.com/careysuante/blog/2007/05/07/a-brief-
 history- of-christianity-in-burma-myanmar](http://my.opera.com/careysuante/blog/2007/05/07/a-brief-history-of-christianity-in-burma-myanmar).
- Lwin ,Then. (2000). *Education in Burma (1945-1999)*. 2nd ed .Retrieved November
 15, 2006, From [www.lbiblio.org/ obl/Docc/ Education in Burma \(1945-
 1999\).htm](http://www.lbiblio.org/obl/Docc/Education%20in%20Burma%20(1945-1999).htm)
- Lwin ,Then. (2002). *Issues Surrounding Curriculum Development in the Ethnic Nationality
 Areas of Burma*. In Burma Studies Conference at Gothenburg, Sweden, 21-25
 September 2002. Retrieved July 21, 2008,
 From http://www.irrawaddy.org/article.php?art_id=8094
- The Burmese Way to Socialism*. (2008). Retrieved July 19, 2008, From
[http://www.burmalibrary.org/docs/The Burmese Way to Socialism.htm](http://www.burmalibrary.org/docs/The_Burmese_Way_to_Socialism.htm).

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ อังเคล อู นามสมมติ. (2551, 29 พฤษภาคม). ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย

วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

สัมภาษณ์ ชู นามสมมติ. (2551, 8 มิถุนายน). ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย

วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

สัมภาษณ์ มิ มิ นามสมมติ. (2551, 27 ธันวาคม). ชาวพม่า สัมภาษณ์โดย

วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ที่กรุงเทพมหานคร.

ภาคผนวก ก

ตารางการจัดงบประมาณด้านต่างๆของพม่าในยุคภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น

ตาราง 14 การจัดงบประมาณด้านต่างๆของพม่าในยุคมายใต้การปกครองของญี่ปุ่น
ค.ศ. 1943 - 1944

กระทรวง และหน่วยงาน	จำนวนเงิน (รูปี)
สำนักนายกรัฐมนตรี (Prime Minister 's Department)	5,101,832
กระทรวงการคลัง (Minister of Finance)	2,364,080
กระทรวงมหาดไทย (Minister of Home Affairs)	17,064,971
กระทรวงที่ดินและการเกษตร (Minister of Land and Agricuture)	3,091,354
กระทรวงโยธาธิการ (Minister of Reconstruction and Public Work)	5,254,168
กระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรม (Minister of Commerce and Industry)	665,995
กระทรวงยุติธรรม (Minister of Judicial Affairs)	4,493,925
กระทรวงป่าไม้และแร่ธาตุ (Minister of Forests and Mines)	3,133,868
กระทรวงการค้า แรงงานและอุตสาหกรรม (Minister of Commerce, labour and Industry)	5,810,443
กระทรวงการศึกษา สาธารณสุข และการเทศบาล (Minister of Education , Public Health and Municipal Affairs)	9,649,906
กองทัพพม่า (Burmese Army)	12,087,050
อื่นๆ (etc.)	60,699,548
รวม	129,417,140

ที่มา : จาก J . Russel , Andrus . (1956). *Burmese Economic Life*. p. 326.

ภาคผนวก ข

วิธีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม(ฉบับแปลภาษาอังกฤษ)

วิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม(ฉบับแปลภาษาอังกฤษ)*

THE
BURMESE WAY
TO
SOCIALISM
REVOLUTIONARY COUNCIL
28Th APRIL 1962.

To be treated as Top Secret until officially announced

TOWARDS SOCIALISM IN OUR OWN BURMESE WAY

(Translated from the Burmese)

Our Belief

1. THE REVOLUTIONARY COUNCIL OF THE UNION OF BURMA

does not believe that man will be set free from social evils as long as pernicious economic systems exist in which man exploits man and lives on the fat of such appropriation. The Council believes it to be possible only when exploitation of man by man is brought to an end and a socialist economy based on justice is established; only then can all people, irrespective of race or religion, be emancipated from all social evils and set free from anxieties over food, clothing and shelter, and from inability to resist evil, for an empty stomach is not conducive to wholesome morality, as the Burmese saying goes; only then can an affluent stage of social development be reached and all people be happy and healthy in mind and body.

Thus affirmed in this belief the Revolutionary Council is resolved to march unswervingly and arm-in-arm with the people of the Union of Burma towards the goal of socialism.

* วิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยมนี้เป็นเอกสารที่ได้จัดทำขึ้นโดยสภาปฏิวัติของนายพลเนวิน ซึ่งได้ประกาศเมื่อวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 1962

Fundamentals of our Policy

2. In setting forth their programmes as well as in their execution the Revolutionary Council will study and appraise the concrete realities and also the natural conditions peculiar to Burma objectively. On the basis of the actual findings derived from such study and appraisal it will develop its own ways and means to progress.
3. In its activities the Revolutionary Council will strive for self-improvement by way of self-criticism. Having learnt from contemporary history the evils of deviation towards right or left the Council will with vigilance avoid any such deviation.
4. In whatever situations and difficulties the Revolutionary Council may find itself it will strive for advancement in accordance with the times, conditions, environment and the ever changing circumstances, keeping at heart the basic interests of the nation.
5. The Revolutionary Council will diligently seek all ways and means whereby it can formulate and carry out such programmes as are of real and practical value for the well-being of the nation. In doing so it will critically observe, study and avail itself of the opportunities provided by progressive ideas, theories and experiences at home, or abroad without discrimination between one country of origin and another.

Socialist Economy

6. The fundamental concept of socialist economy is the participation of all for the general well-being in works of common ownership, and planning towards sufficiency and contentment of all, sharing the benefits derived therefrom. Socialist economy aims at the establishment of a new society for all, economically secure and morally better, to live in peace and prosperity.
 7. Socialist economy therefore opposes any pernicious economic system in which man exploits man, and self-interest and self-seeking are the motivating forces.
 8. Socialist economy does not serve the narrow self-interest of a group, an organization, a class, or a party, but plans its economy with the sole aim of giving maximum satisfaction to material, spiritual and cultural needs of the whole nation.
 9. Socialist economy is the planned, proportional development of all the national productive forces.
- "Productive forces" is the collective term for natural resources, raw materials, instruments of production, accumulated capital, peasants, workers, intelligentsia, technicians, know-hows and experiences, skills, etc.

Socialist economy proportionally plans, on the basis of the population and productive forces, for sufficiency and abundance of consumer goods. While improving the standard of living and increasing the purchasing power of the nation it also expands production.

Socialist economy thus solves the problem of unemployment and ensures security of a means of livelihood for every individual.

10. In order to carry out socialist plans such vital means of production as agricultural and industrial production, distribution, transportation, communications, All external trade, etc., will have to be nationalized. All such national means of production will have to be owned by the State or co-operative societies or collective unions. Amongst such ownerships State ownership forms the main basis of socialist economy. State ownership means ownership by the whole nation itself, whereas ownership by co-operatives or collectives means group-ownership by respective concerns. But as all forms of ownership will have to operate within the framework of socialist national planning they are interdependent.

11. In building up an economy according to socialist plans every able individual will have to work according to his ability. The material and cultural values that accrue will be distributed in accordance with the quantity and quality of labour expended by each individual in social production.

12. In socialist society equalitarianism is impossible. Men are not equal physically and intellectually in the respective quantity and quality of service they render to society, and differences are therefore bound to exist. But at the same time social justice demands that the gaps between incomes are reasonable, and correct measures will be taken to narrow these gaps as much as possible.

13. A socialist democratic state will be constituted to build up a successful socialist economy. A socialist democratic state is based on and safeguards its own socialist economy. The vanguard and custodian of a socialist democratic state are primarily peasants and workers, but the middle strata and those who will work with integrity and loyalty for the general weal will also participate.

14. Parliamentary democracy called "The People's Rule" came into existence in history with the British, American and French Revolutions against feudalism. It happens to be the best in comparison with all its preceding systems.

But in some countries the parliament has been so abused as to have become only the means by which the opportunists and propertied people deceive the simple masses.

In the Union of Burma also, parliamentary democracy has been tried and tested in furtherance of the aims of socialist development. But Burma's "parliamentary democracy"

has not only failed to serve our socialist development but also, due to its very inconsistencies, defects, weaknesses and loopholes, its abuses and the absence of a mature public opinion, lost sight of and deviated from the socialist aims, until at last indications of its heading imperceptibly towards just the reverse have become apparent. The nation's socialist aims cannot be achieved with any assurance by means of the form of parliamentary democracy that we have so far experienced. The Revolutionary Council therefore firmly believes that it must develop, in conformity with existing conditions and environment and ever changing circumstances, only such a form of democracy as will promote and safeguard the socialist development. These then are the fundamentals of socialist economy.

PROGRAMME FOR TRANSITION TO SOCIALISM

Reorientation of views

15. In marching towards socialist economy it is imperative that we first reorientate all erroneous views of our people.

Fraudulent practices, profit motive, easy living, parasitism, shirking and selfishness must be eradicated.

16. We must so educate the people that to earn one's living by one's own labour and to see dignity in one's own work comes into vogue. We must educate, lead by example and guide the people away from the base notion that it is beneath one's dignity to work by the sweat of one's brow.

17. Attempts must be made by various correct methods to do away with bogus acts of charity and social work for vainglorious show, bogus piety and hypocritical religiosity, etc., as well as to foster and applaud bona fide belief and practice of personal morals as taught by ethics (sic) and traditions of every religion and culture. We will resort to education, literature, fine arts, theatre and cinema, etc., to bring into vogue the concept that to serve others' interests is to serve one's own.

Administrative machinery

18. In our road to socialism the existing bureaucratic administration is a big stumbling block. To achieve our socialist aims with this effete machinery is impossible. Steps will have to be

taken to remove this bureaucratic machinery and lay firm foundations for a socialist democratic one.

Defence Services

19. The existing Defence Services will also be developed to become national armed forces which will defend our socialist economy.

Economy

20. The Union of Burma is an economically backward agricultural country. The national productive forces need to be continually developed to build up socialist economy. That is why various productions that would be compatible with existing conditions and time will have to be planned and developed. While modernizing the agricultural production which forms the main basis of the national economy such industries as would be commensurate with the natural resources and capabilities of the country will also be developed. In doing so national private enterprises which contribute to national productive forces will be allowed with fair and reasonable restrictions.

21. On the full realization of socialist economy the socialist government, far from neglecting the owners of national private enterprises which have been steadfastly contributing to the general well-being of the people, will even enable them to occupy a worthy place in the new society in the course of further national development.

The question of nationalities

22. As the Union of Burma is a country where many indigenous racial groups reside, it is only when the solidarity of all the indigenous racial groups has been established that socialist economy which can guarantee the welfare of every racial group can be achieved. In striving towards fraternity and unity of all the races of the Union we will be guided by what General Aung San, our national leader, said at the A.F.P.F.L. conference held at the middle terrace of the Shwedagon Pagoda on January 20, 1946:

"A nation is a collective term applied to a people, irrespective of their ethnic origin, living in close contact with one another and having common interests and sharing joys and sorrows together for such historic periods as to have acquired a sense of oneness. Though race, religion and language are important factors it is only their traditional desire and will to live in

unity through weal and woe that binds a people together and makes them a nation and their spirit a patriotism."

We, the peoples of the Union of Burma, shall nurture and hug a new patriotism as inspired by the words of General Aung San.

Social Service

23. Education. -- The Revolutionary Council believes that the existing educational system unequated with livelihood will have to be transformed. An educational system equated with livelihood will be brought about. Science will be given precedence in education.

Our educational target is to bring basic education within the reach of all. As regards higher education only those who have promise and enough potentialities and industriousness to benefit from it will be permitted.

24. Health and Culture. -- Other social services such as Health, Culture, etc., shall flourish in direct proportion to the tides of socialist success like the lotus and the water's height.

Organizational march

25. In marching towards the goal of socialism the Revolutionary Council will base its organization primarily on the strength of peasants and other working masses who form the great majority of the nation. It will march also hand-in-hand with those who will work with integrity and loyalty for national interest and well-being of the people.

26. The Revolutionary Council will therefore carry out such mass and class organizations as are suitable for the transitional period, and also build up a suitable form of political organization.

27. When political organizational work is carried out socialist democratic education and democratic training will be given to the people so as to ensure their conscious participation.

(The Revolutionary Council believes and hopes that there will come about democratic competitions which will promote socialist development within the framework of socialism.)

The aforesaid are in outline the belief, policy and programme of the Revolutionary Council of the Union of Burma.

Responsibility of the people

28. The Revolutionary Council has faith in the people, and in their creative force.

The Revolutionary Council believes that the people will, with an active awareness of their duties and responsibilities, play their part in full in this national revolutionary progressive movement and programme under the leadership of the Revolutionary Council.

The Revolutionary Council reaffirms and declares again that it will go forward (sic) hand-in-hand with the people to reach the goal of socialism.

THE REVOLUTIONARY COUNCIL OF THE UNION OF BURMA.

Rangoon, April 28, 1962.

G.U.P.C.P.O. -- No. 48, Min. of Information, 28-4-62--600--Mono--VII.

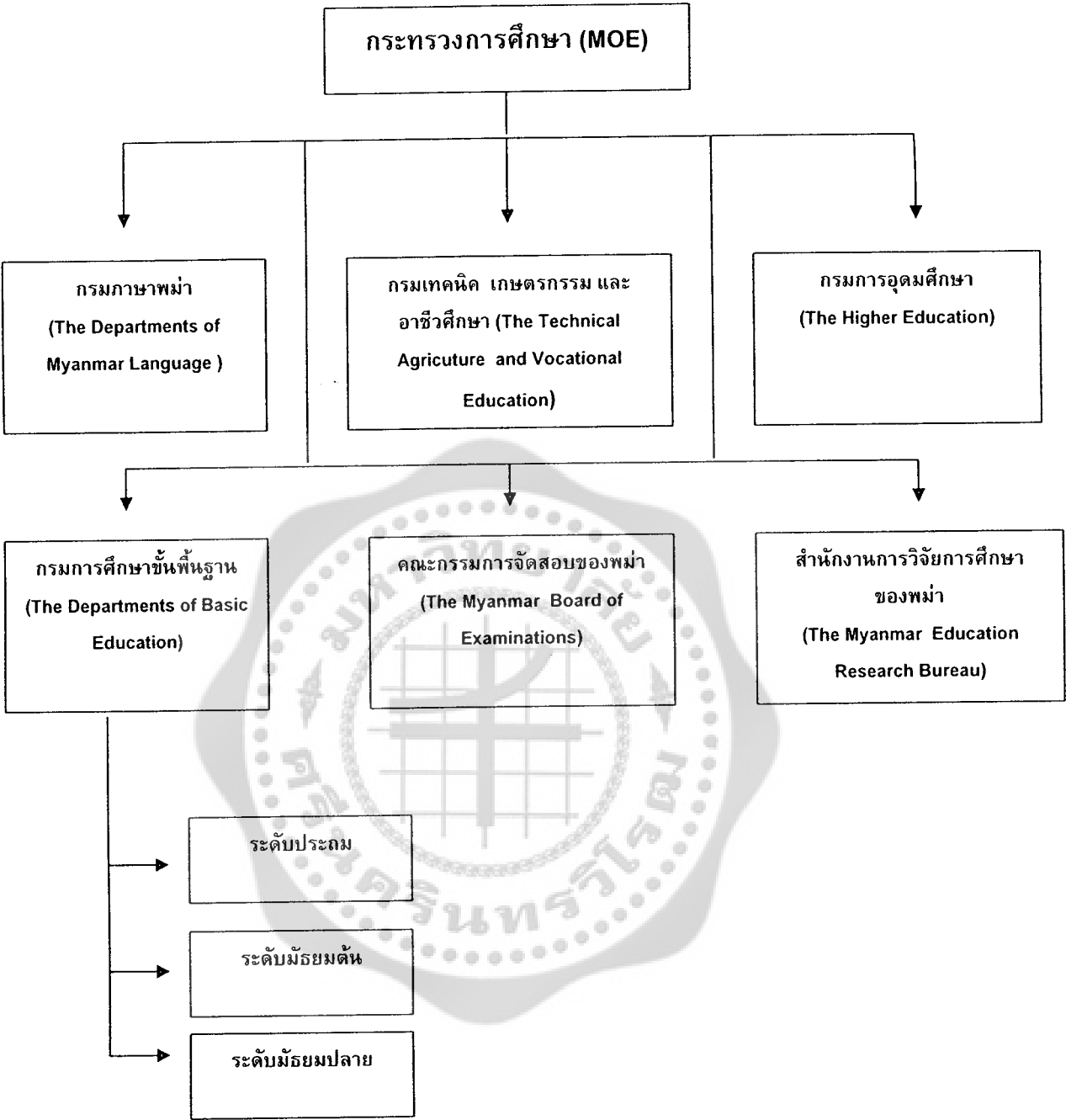
Published by the Information Department for the Revolutionary Council

ที่มา : *The Burmese Way to Socialism*. (2008). Retrieved July 19, 2008, From
http://www.burmalibrary.org/docs/The_Burmese_Way_to_Socialism.htm

ภาคผนวก ค

โครงสร้างการศึกษาของพม่ายุคนายพลเนวิน

ภาพประกอบ 7 โครงสร้างการศึกษาของพม่ายุคนายพลเนวิน

ที่มา : ดัดแปลงจาก เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า . หน้า 36. และ Myat Thein. (2004). *Economic Development of Myanmar*. p. 114.

ภาคผนวก ง
ตารางอายุนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ตาราง 15 อายุของนักเรียนชั้นประถมศึกษา (หน่วย : ร้อยละ)

อายุ	ชั้นอนุบาล	ชั้นปีที่1	ชั้นปีที่2	ชั้นปีที่3	ชั้นปีที่4
5	3.7	-	-	-	-
6	21.10	0.32	-	-	-
7	29.43	9.72	0.45	-	-
8	23.72	29.08	9.86	-	-
9	10.44	28.75	26.06	8.0	0.42
10	7.91	15.34	21.17	24.73	12.03
11	3.17	10.55	17.70	16.77	18.27
12	0.32	2.88	11.67	25.95	29.89
13	0.64	2.23	9.54	14.38	21.58
14	-	0.94	2.85	6.54	8.81
15	-	0.64	0.70	1.81	5.69
16	-	-	-	1.09	3.00
17	-	-	-	0.73	0.41

ที่มา : ทบวงการวิจัยทางการศึกษา กระทรวงการศึกษา ค.ศ.1989 อ้างอิงจากเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2533?). สภาพการศึกษาพื้นฐานของพม่า . หน้า 30.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายวัฒนพงศ์ วรคุณวิเศษณ์
วันเดือนปีเกิด	3 มีนาคม 2523
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	209 /47 หมู่ 1 หมู่บ้านหงส์ประยูร ซอย 1/ 20 ถ. บางกรวย – ไทรน้อย ต. บางรักพัฒนา อ. บางบัวทอง จ. นนทบุรี 11110

ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2541

มัธยมศึกษาปีที่ 6
จากโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี
ค.บ. (สังคมศึกษา)

พ.ศ. 2545

จากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต
ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชีย)

พ.ศ. 2552

จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ